

21—22 februari

Debatter m. m.**Tisdagen den 21 februari**

	Sid.
Svar på interpellation av:	
herr Hector ang. undervisningen för militär personal i de internationella konventionsbestämmelserna angående rättsliga och humanitära regler i krigstillstånd.....	3
Interpellation av:	
herr Andersson i Örebro ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen.....	4
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Oskarson ang. arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar.....	6
herr Persson i Heden ang. importrestriktioner beträffande textilvaror.....	6

Onsdagen den 22 februari fm.

Lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement ..	7
Vissa skattepolitiska åtgärder.....	9
Meddelande ang. sammanträden torsdagen den 23 februari.....	92
Interpellationer av:	
herr Lorentzon ang. den ekonomiska situationen för Uddevalla-varvet.....	92
fru Ryding ang. förbättrad service vid postverket	93
fru Svensson ang. ökat skydd för taxiförare	94
herr Antonsson ang. den pensionerade arbetskraftens möjligheter till sysselsättning.....	95
herr Nilsson i Östersund ang. bestämmelserna för ordination av vissa hjälpmedel för blinda.....	96

	Sid.
Onsdagen den 22 februari em.	
Vissa skattepolitiska åtgärder (forts.)	97
Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten	117
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nilsson i Agnäs ang. bestämmelserna för permission och försöksutskrivning av patienter vid mentalsjukhus	165
herr Wiklund i Härnösand ang. bestämmelser om radar å lotsbåtar	165
fru Ryding ang. rekryteringen av konduktörer vid statens järnvägar	165
herr Nihlfors ang. televisionssändningar från VM i ishockey	165

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 22 februari fm.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement	7
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 29, ang. anslag till vissa statsdepartement m. m., i vad avser ändrad fördelning av ärenden mellan vissa departement	9
— nr 30, ang. anslag till kommun- och samfärdsel departementet m. m.	9
— nr 31, ang. anslag till finans- och ekonomidepartementet m. m.	9
— nr 32, ang. anslag till handelsdepartementet m. m.	9
— nr 33, ang. anslag till inrikesdepartementet m. m.	9
— nr 34, ang. anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	9

Onsdagen den 22 februari em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 2, ang. ändring i förordningen om allmän varuskatt, m. m.	97
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. ändrad lydelse av 3 § lagen om finansiering av folkpensioneringen	97

Tisdagen den 21 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 10 innevarande februari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Carlsson i Tyresö, som vid kammarens sammanträde den 15 innevarande februari med läkarintyg styrkt sig från och med den 14 februari tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammarerna.

§ 3

Herr talmannen meddelade, att fru Holmqvist enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven från och med den 13 innevarande februari tills vidare.

Fru Holmqvist beviljades ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

§ 4

Svar på interpellation ang. undervisningen för militär personal i de internationella konventionsbestämmelserna angående rättsliga och humanitära regler i krigstillstånd

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Hector har frågat mig i vad mån det i den teoretiska utbildningen för officerare och värnpliktiga ingår undervisning i de internationella konventionsbestämmelserna angående rättsliga och humanitära regler i krigstillstånd.

För värnpliktiga ingår en genomgång

av Genève- och Haagkonventionerna som ett led i grundutbildningen. Som lärobok används soldatinstruktionerna för armén, marinen och flygvapnet, vilka innehåller redogörelser för konventionerna.

Även under den egentliga officersutbildningen behandlas konventionerna. Detta sker ibland i form av elevföredrag under lärares överinseende eller vid krigsspel. Under militärhögskolans allmänna kurser, som alla officerare på aktiv stat genomgår, fortsätts denna utbildning.

Som underlag för utbildningen har, förutom soldatinstruktionerna, bl. a. använts en av Röda korset med bidrag av statsmedel utarbetad broschyr med ett sammandrag av de viktigaste bestämmelserna i 1949 års Genèvekonventioner.

Personal, som skall delta i FN-tjänst, får ytterligare undervisning rörande Genève- och Haagkonventionerna.

Inom justitiedepartementet utreds f. n. frågan om en intensifierad upplysning om folkrättens regler för krig. Utredningen syftar främst till att utarbeta en handbok med dessa regler, avsedd för all personal vid krigsmakten. Den beräknas vara färdig i år.

Vidare anförde

Herr HECTOR (k):

Herr talman! Jag får tacka försvarsministern för svaret, som ju var i någon mån trösterikt.

Annars var min interpellation föranledd av den ständiga misstanken att en mängd höga och välmenande deklara- tioner i vår tid sättes på papper bara för att sedan vederbörligen glömmas i praktiken. Se bara på exemplet Viet-

Interpellation ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen

nam! Men statsrådets svar har kanske bidragit till att i någon mån ta oss ur denna pessimistiska inställning.

Sedan återstår förstas frågan hur aktuella ifrågakvarande bestämmelser är i skolundervisningen och i det allmänna medvetandet, men det blir ju en annan och senare fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, statsutskottets utlåtanden nr 12 och 28—34, bevillningsutskottets betänkande nr 2, sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, bankoutskottets memorial och utlåtande nr 4 och 5, första lagutskottets utlåtanden nr 4 och 6, andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, tredje lagutskottets utlåtanden nr 1—4 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2.

§ 6

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående påföljden av viss felaktighet i allmän självdeklaration, och

herr *Jansson*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående statens järnvägars trafikunderlag i samband med övergången till högertrafik.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 7

Herr *TALMANNEN* yttrade:

Jag hemställer, att bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista statsutskottets utlåtanden nr 29—34, bevillningsutskottets be-

tänkande nr 2, andra lagutskottets utlåtande nr 2 samt sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1 i nu nämnd ordning måtte uppföras närmast efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 13.

Denna hemställan bifölls.

§ 8

Interpellation ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr *ANDERSSON* i Örebro (fp), som yttrade:

Herr talman! I förordningen om allmän varuskatt 18 § 3 mom. stadgas att varuskatten vid tillhandahållande och uttag av maskiner och andra döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år för stadigvarande användning i jordbruk, skogsbruk, rörelse eller annan yrkesmässig verksamhet skall beräknas enligt en s. k. reduceringsregel. Detta innebär att skatten beräknas blott på 60 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen. Någon nedre värdegräns under vilken reduceringsregeln inte skall tillämpas finns inte, varför regeln kan komma till användning även vid försäljning av mycket små detaljer till maskiner och inventarier.

Inom järnhandelsbranschen har man tidigare tolkat bestämmelserna så att reduceringsregeln inte skulle tillämpas på inventarier som omkostnadsbokförts och således ej aktiveras ur bokföringssynpunkt. På sådana inventarier har i stället full varuskatt debiterats och inlevererats till statsverket.

Riksskattenämnden lämnade den 25 februari 1966 ett förhandsbesked angående reduceringsregelns tillämpning, vari regeringsrätten i utslag den 2 juni 1966 ej fann skäl göra ändring. I detta

Interpellation ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen

besked fastslogs beträffande en rad uppräknade bildelar — i storlek varierande från hel motor till skruv och låsring — att dessa delar var att hänföra till sådana maskiner och andra döda inventarier varå reduceringsregeln ägde tillämpning.

I följd av förhandsbeskedet och det därpå följande regeringsrättsutslaget fick bl. a. åtskilliga järnhandlare krav från sina kunder på efterkontroll och återbetalning av för mycket erlagd varuskatt, i vissa fall med retroaktiv verkan fr. o. m. 1 juli 1965. Dessa krav föranleder ett utomordentligt tidsödande och kostnadskrävande arbete med genomgång av en stor mängd fakturakopior och följesedlar. Detta extraarbete synes man dock på järnhandelshåll ha åtagit sig att utföra, varefter restitution kommer att sökas å den för mycket erlagda skatten.

Sveriges järnhandlareförbund har därefter utarbetat en exempelsamling på järnhandelsvaror som bör försälgas med reducerad varuskatt. Följdenligt upptar denna förteckning även föremål med mycket ringa värde.

Det är uppenbart att den nya tolkningen av reduceringsregelns tillämplighet kommer att förorsaka åtskilligt besvär och extraarbete för många leverantörer, däribland järnhandlarna. Det gäller i fortsättningen att vid leverans även av smärre föremål avgöra både om köparen och varan är av den karaktären att reducerad varuskatt skall tas ut.

Enligt min uppfattning skulle man väsentligt underlätta arbetet för ifrågasvarande leverantör om man satte en lägsta värdegräns på maskiner och andra döda inventarier som en förutsättning för tillämpning av reduceringsregeln. En sådan lägsta värdegräns skulle exempelvis kunna fastställas till 200 kr. Detta torde också bättre motsvara andemeningen i 18 § 3 mom. varuskatteförordningen, vari talas om *maskiner och andra döda inventarier*, ett begrepp

som synes syfta på större och värdefullare föremål men däremot icke på skruvmejslar, låsbrickor o. d.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Avser finansministern att vidtaga någon åtgärd — t. ex. genom att föreslå en lägsta värdegräns som förutsättning för tillämpning av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen — i syfte att undanröja de ofta besvärande verkningarna av den nya tolkningen av reduceringsregeln i 18 § 3 mom. varuskatteförordningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på till-

läggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde beträffande skolväsendet m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde beträffande allmänna kultur- och bildningsändamål;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1967/68 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av staten tillhörig mark; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommu-

nikationsdepartementets verksamhetsområde; samt

från jordbruksutskottet:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 10

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 880, av herr *Andersson* i Örebro m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till lag om ändring i kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m., och

nr 881, av herr *Tobé m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28.

Dessa motioner bordlades.

§ 11

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Oskarson*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar, samt

herr *Persson* i Heden, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående importrestriktioner beträffande textilvaror.

§ 12

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.08.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 22 februari

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 14 innevarande februari.

§ 2

Föredrogs var efter annan och hänvisades till konstitutionsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 880 och 881.

§ 3

Föredrogs den av herr *Andersson* i Örebro vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr förste vice talmannen *von FRIESEN* (fp):

Herr talman! Till konstitutionsutskottets förevarande utlåtande nr 13 har jag tillsammans med några andra av utskottets ledamöter fogat en blank reservation. Detta innebär inte att jag här kommer att ställa något yrkande, men jag har velat göra några korta

randanmärkningar till den förevarande propositionen.

Mina invändningar gäller på intet sätt det statsråd som i realiteten redan tycks vara utnämnd och varom man betraktar riksdagens bifall bara som en formalitet, en namnstämpel. Herr Wickmans kvalifikationer är höjda över varje tvivel. Och även om politisk och administrativ erfarenhet i förening med hög allmän intelligens inte ger så stort PR-värde att det förtjänar någon mera framskjuten plats i våra mest kända damtidningar, vill jag ändå erkänna att regeringen gör ett gott val genom att försäkra sig om herr Wickmans arbetskraft.

I realiteten har emellertid regeringen — och där faller ansvaret framför allt på regeringschefen — ställt riksdagen i ett tvångsläge. Man har hastigt besatt ett par lediga platser i regeringen och måste nu av formella skäl gå till riksdagen och begära tillstånd för detta adertonde statsråd. Det gör att jag ställer mig tveksam till den visdom med vilken detta land styres på regeringsplanet.

Om man ser på vår högre administration, våra centrala ämbetsverk, kan jag efter mer än ett års erfarenhet som riksdagens revisor vittna om att man där strävar efter rationaliseringar och största möjliga sparsamhet beträffande antalet nya tjänstemän. Men regeringen föregår i det avseendet med ett mycket dåligt föredöme. Kanslihusets personal bara växer och växer. Ständigt ser man vid statsrådsbänkarna unga, nya och friska ansikten, som tycks tillhöra personer i Kungl. Maj:ts kansli. Inom konstitutionsutskottet har vi påbörjat en granskning av ökningen av antalet tjänstemän inom statsdepartementen,

Lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

och för vissa av dem förefaller det redan nu som om siffrorna kommer att bli ganska skrämmande. Regeringen har sålunda på intet sätt föregått den övriga förvaltningen med goda exempel beträffande rationalisering och hushållning med arbetskraft.

Finansministern har utfärdat direktiv — som jag i och för sig tycker är ganska befogade — till statsförvaltningen att i möjligaste mån inskränka på antalet nya tjänster, men själv bryr man sig inte ett dugg om att förfara på samma sätt. Det är mot detta som jag har velat reagera med vår blanka reservation.

Hur står det för övrigt till med rationaliseringen inom regeringen själv?

Vi får nu om någon dag formellt 18 statsråd. Har inom regeringen gjorts någon översyn över fördelningen av departementschefer och statsråd utan departement? Nej, det har inte skett. Vi har åtminstone ett par exempel på departement som förefaller ha så litet att göra att man kan ifrågasätta om de över huvud taget borde existera i fortsättningen. Jag tänker t. ex. på civildepartementet. Man frågar sig verkligen vilka funktioner som civilministern har. Det talas om att det är personalvårdande uppgifter, men är det verkligen nödvändigt med en departementschef för att vårda sig om personalen? Enligt den nya uppläggning som vi har fått oss bekant börjar ju handelsministern bli skäligen arbetslös. Det ämnesområde som han nu förfogar över blir mindre och mindre. Här hade varit platsen för en verklig strukturrationalisering, för att använda ett i denna tid mycket omtyckt uttryck. Här hade man kunnat göra besparingar och inskränkningar.

Nu vet jag, herr talman, att talet om besparingar i förvaltningen är ett historiskt uttryck och avser någonting som den svenska riksdagen vårdade sig om i de gamla dåliga tiderna. Jag tycker emellertid att vi här har vissa förplik-

telser, ett arv att förvalta från den gamla bondedemokratien, som ständigt nagelfor utgifter av denna typ.

Herr talman! Det är endast dessa mycket korta reflexioner som jag har velat göra till ifrågavarande utskottsutlåtande. Jag har intet yrkande.

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! När konstitutionsutskottet 1965 behandlade proposition nr 85 med förslag om utökning av antalet statsråd, infördes i utskottsutlåtandet en historik som kan vara av ett visst intresse i dag. Av denna historik framgår att på 100 år, mellan 1840 och 1940, ökade antalet statsråd med tre, från 10 till 13. Ökningen på 100 år kan jämföras med saunna ökning, d. v. s. med tre statsråd, under de 10 senaste åren. Detta accentueras ytterligare av hur statsråds-kretsen utökats under den senaste fyraårsperioden. I april 1964 fick vi det sextonde statsrådet. I augusti 1965 fick vi det sjuttonde, och nu föreligger förslag om det adertonde statsrådet.

Säkerligen finns det godtagbara skäl för att 10 statsråd, det antal man hade på 1800-talet, inte räcker till i dag med de förändrade och ökade kraven på samhällsfunktionerna. Däremot är de senaste årens ökning ägnad att förvåna i någon mån. Man har anledning att efterlysa en långsiktig prövning av den departementala organisationen.

Det företogs 1965 en genomgripande omorganisation av departementsorganisation, och som tidigare nämnts utökades antalet statsråd då till 17. Såvitt jag minns framkom vid riksdagsbehandlingen intet som antydde att statsråds-kretsen bara två år senare måste utökas igen. Eller var statsministern redan då medveten om att en utökning måste aktualiseras inom en tvåårsperiod? Statsministerns meddelande i december 1966 om att statssekreterare Wickman så småningom skulle utnämnas till statsråd samt utnämningen av två helt andra personer till statsråd ba-

ra en kort tid därefter gör ett något förbryllande intryck. Man har anledning att fråga sig hur det är med den långsiktiga planeringen. Och är den nu företagna omorganisationen och ärendefördelningen baserad på verkligt grundliga överväganden? Det finns också skäl att ställa en fråga om exempelvis handelsdepartementets och civildepartementets öde med tanke på ärendenas antal och omfattning.

Herr talman! Förmodligen får jag inte svar på dessa frågor. Regeringen anser tydligen att hela frågan är en fråga för regeringen. Emellertid beslutar ju ändå Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, och därför vill jag ställa en fråga: Hur ser regeringen principiellt på statsrådskretsens storlek och dess organisation på längre sikt? Efter 1968, herr talman, blir ju detta ett spörsmål för andra personer. Men vad har regeringen för avsikter dessförinnan?

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! För att inte frestas att ingå i en för tidig dechargedebatt med herr förste vice talmannen och för att inte heller ge mig in på de spådomar som uttalades av herr Wennerfors skall jag endast, med åberopande av vad som anförts i propositionerna nr 21 och 22, yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser ändrad fördelning av ärenden mellan vissa departement, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts

1* — *Andra kammarens protokoll 1967. Nr 8*

Vissa skattepolitiska åtgärder

proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till kommun- och samfundseldepartementet m. m.,

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till finans- och ekonomidepartementet m. m.,

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till handelsdepartementet m. m.,

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till inrikesdepartementet m. m., samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Vissa skattepolitiska åtgärder

Föredrogs i ett sammanhang

bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av samma proposition, såvitt densamma hänvisats till lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Vissa skattepolitiska åtgärder**Bevillningsutskottets betänkande nr 2**

I en den 3 januari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 7, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt,

2) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om tobaksskatt,

3) förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475),

4) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt,

5) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen,

6) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

7) lag om ändrad lydelse av 50 § 2 mom. och punkt 2 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

8) förordning om ändrad lydelse av 68 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623),

dels godkänna de grunder för nya sjömansskattetabletter som angivits i propositionen och bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder uppräta och fastställa nya sjömansskattetabletter att gälla fr. o. m. den 1 juli 1967.

Propositionen hade hänvisats till lagutskott såvitt densamma avsåge det ovan under 5) upptagna förslaget till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen och i övrigt till bevillningsutskottet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

Propositionen innehåller de förslag till skattepolitiska åtgärder som förutskickats i finansplanen. I propositionen föreslås sålunda.

1. *Den allmänna varuskatten* höjs från 9,1 % till 10 % den 1 mars 1967.

2. *Tobaksskatten* höjs på cigaretter, cigarrer, cigarriller, röktabak, cigarettpapper och cigaretthylsor den 1 mars 1967. Höjningen utgör för de vanligast förekommande cigaretterna 2 öre per styck.

3. *Motorfordonsskatten* höjs och anpassas i huvudsak efter de ändringar i penningvärdet som inträtt efter år 1954, då nuvarande skattesatser fastställdes. Höjningen träder i kraft år 1968.

4. *Folkpensionsavgiften* höjs den 1 juli 1967 till 5 %. Maximibeloppet blir härigenom 1 500 kr. Vid 1968 års taxering påförs avgift efter 4,5 %, dock högst 1 350 kr.

5. *Det schabloniserade avdraget för kommunalskatt* vid taxering till statlig inkomstskatt omkonstrueras så att avdrag alltid medges med minst 4 500 kr. för gifta och 2 250 kr. för andra skattskyldiga.

6. Maximigränsen för det *extra avdrag* som medges folkpensionär vars inkomst helt eller huvudsakligen utgörs av folkpension upphävs provisoriskt.

Genom dessa åtgärder beräknas statens inkomster öka med ca 1 440 milj. kr. under budgetåret 1967/68. Inkomsterna under innevarande budgetår beräknas stiga med ca 70 milj. kr.

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om tobaksskatt var så lydande:

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 16 juni 1961 om tobaksskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Vissa skattepolitiska åtgärder

2 §.

För tobaksvara — — — — — belopp, nämligen

Varuslag	Vikt för 1 st. gram	Belopp för	
		1 st. öre	1 kg kr.
Cigararer och cigariller grupp	I t. o. m. 1,7	10,5	
»	II över 1,7 t. o. m. 3,0	13,5	
»	III » 3,0 » 5,0	15,4	
»	IV » 5,0 »	20,8	
Cigaretter	I t. o. m. 0,85	9,9	
»	II över 0,85	15,4	
Röktobak		—	58: —
Tuggtobak		—	21: 60
Snus		—	9: 10

För cigarettopper och cigaretthylsor utgår skatten med 5 öre för varje blad eller hylsa för framställning av en cigarett.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1967.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande till bevilningsutskottet hänvisade *motioner*, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 334 av herr *Strandberg* och fröken *Stenberg* samt II: 420 av herr *Petersson m. fl.*;

II) de likalydande motionerna I: 335 av herr *Strandberg* samt II: 397 av herrar *Bengtson* i Solna och *Ringaby*;

III) de likalydande motionerna I: 336 av herrar *Sundin* och *Axel Kristiansson* samt II: 410 av herr *Jonasson m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 7 måtte

1) i princip godta höjning av fordonsskatten så att statsverket redan för budgetåret 1967/68 tillföres en inkomstförstärkning av 300 milj. kronor i enlighet med vad som beräknats i propositionen, samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter skyndsam prövning måtte förelägga årets höstriksdag förslag till sådan utformning av fordonsskattningen, att hänsyn togs till den yrkesmässiga lastbilstrafikens och

busstrafikens kostnadsläge i enlighet med vad som anförts i motionerna»;

IV) de likalydande motionerna I: 337 av herrar *Sundin* och *Per Jacobsson* samt II: 284 av fru *Nettelbrandt m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 7 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till nya bestämmelser rörande beskattningen av folkpensionärernas sidoförtjänster i syfte att undvika orimliga avbrännningar på dessa»;

V) de likalydande motionerna I: 338 av herr *Tistad* och II: 425 av herr *Werbros*;

VI) de likalydande motionerna I: 339 av herr *Werner* och II: 407 av herr *Jansson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen — med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 7 om ändring av 50 § kommunalskattelagen jämte punkt 2 av anvisningarna till nämnda paragraf — måtte hemställa, att Kungl. Maj:t förordnade om anvisningar till de lokala skattemyndigheterna om en utvidgad tillämpning av ifrågavarande regler vid beviljande av extra avdrag för nedsatt skatteförmåga

Vissa skattepolitiska åtgärder

vid fall av sidoinkomster av ringare omfattning utöver folkpensionen;

VII) de likalydande motionerna I: 418 av herrar *Harry Carlsson* och *Eric Gustaf Peterson* samt II: 537 av herr *Jonsson m. fl.*;

VIII) de likalydande motionerna I: 420 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 528 av herr *Bohman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjligheterna att avskaffa skatteplikten för folkpensioner; samt

2) antaga följande

a) Förslag
till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 65 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i nämnda lag skall införas en ny paragraf, benämnd 48 a §, av nedan angiven lydelse.

48 a §.

Vad i 48 § 2 mom. stadgas skall icke gälla skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret och som enligt bestämmelserna i 3 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering är ålders- eller invalidpensionär eller vars make är sådan pensionär. Denne äger att å den i hemortskommunen taxerade inkomsten åtnjuta kommunalt ortsavdrag på sätt nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter, därest endast en av makarna är pensionär som i första stycket sagts, kommunalt ortsavdrag med 6 400 kronor.

Därest sammanlevande makar båda är pensionärer enligt ovan, åtnjutes kommunalt ortsavdrag med 8 000 kronor.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom ogift skattskyldig (varmed jämställes änka, änking eller frånskild) äger, därest han haft hemmavarande barn under 16 år, likaledes åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 8 000 kronor.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sagts äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 4 000 kronor.

Bestämmelser om ortsavdrag enligt 48 § 2 mom. skola i tillämpliga delar avse jämväl avdrag enligt 48 a §.

65 §.

Fråga, huruvida skattskyldig är ålders- eller invalidpensionär och huruvida skattskyldig haft barn eller icke, liksom ock frågan om barns ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året näst före taxeringsåret. Med barn avses jämväl styvbarn ävensom adopterat barn.

I fråga — — — följande beskattningsåret.

De för — — — make avlidit.

Har eljest — — — för taxeringen.

De för — — — haft barn.

(Se vidare anvisningarna)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1968 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1967 eller tidigare år.

b) Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Skattskyldig fysisk — — — 1 mom. kommunalskattelagen.

Vad i 48 § 2 och 3 mom., 48 a § samt 49 § kommunalskattelagen stadgas angående kommunalt ortsavdrag skall äga motsvarande tillämpning beträffande statligt ortsavdrag.

10 §.

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, som åtnjuter statligt ortsavdrag med belopp, som beräknats med ledning av 48 § 2 mom. andra eller tredje stycket kommunalskattelagen eller 48 a § andra, tredje eller fjärde stycket samma lag och som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgör grundbeloppet:

när den — — — beskattningsbara inkomsten;

när den — — — 65 % av återstoden.

För annan — — — 65 % av återstoden.

Ändå att — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1968; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1968 års taxering samt i fråga om effertaxering för år 1967 eller tidigare år.

IX) de likalydande motionerna I: 561 av herr *Hilding* samt II: 714 av herrar *Jonsson* och *Jönsson* i Ingemarsgården;

X) de likalydande motionerna I: 563 av herr *Kajser* och II: 719 av fröken *Ljungberg m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte genom tilläggsdirektiv till handikapputredningen ge denna i uppdrag att när-

Vissa skattepolitiska åtgärder

mare undersöka frågan om de handikappades skatteproblem, närmast i vad avser rätt till avdrag för de handikappades särskilda kostnader för inkomstens förvärvande samt frågan om extra avdrag på grund av deras högre levnadskostnader»;

XI) de likalydande motionerna I: 581 av herrar *Stefanson* och *Lundberg* samt II: 722 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*; vari hemställts, att riksdagen måtte antaga det i propositionen nr 7 framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med den ändring att ikraftträdandebestämmelserna erhöles i motionerna angiven lydelse;

XII) de likalydande motionerna I: 586 av herr *Sundin* samt II: 703 av herrar *Boo* och *Dahlgren*;

XIII) de likalydande motionerna I: 587 av herr *Wallmark m. fl.* samt II: 699 av herrar *Asp* och *Hedin*;

XIV) de likalydande motionerna I: 588 av herr *Werner* och II: 709 av herr *Hermansson m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändring i förordningen om allmän varuskatt;

XV) de likalydande motionerna I: 684 av fru *Lindström m. fl.* och II: 851 av herr *Wahlund m. fl.*, vari hemställts, att motionerna överlämnades till vederbörande utskott för att av dem tagas i beaktande vid överläggningen inom utskotten angående behandlingen av det stora frågekomplex som u-landshjälpen utgör;

XVI) motionen II: 733 av herr *Rubin*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga följande förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om skatt på tobaksvaror:

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) erhåller följande ändrade lydelse.

Vissa skattepolitiska åtgärder

2 §.

Varuslag	Vikt för 1 st. gram	Belopp för	
		1 st. öre	1 kg kr.
Cigarrer och cigariller grupp	I t o. m. 1,7	14,5	
»	II över 1,7 t. o. m. 3,0	17,0	
»	III » 3 » 5,0	17,8	
»	IV » 5	21,8	
Cigaretter	» I t. o. m. 0,85	13,9	
»	II över 0,85	18,4	
Röktobak			74,25
Tuggtobak			30,00
Snus			11,10

Anm. Förslaget till ändrad lydelse av cigaretter grupp I och II hänför sig till KF den 9 april 1965 (nr 79).

XVII) motionen II: 737 av herrar Rubin och Sjöholm.

Utskottet

I. hemställde,

A) att riksdagen — dels med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 7, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas, dels ock i anledning av de likalydande motionerna I: 581 av herrar Stefanson och Lundberg samt II: 722 av herr Magnusson i Borås m. fl. — måtte

1) antaga de vid propositionen fogade förslagen till

a) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med den ändringen att punkt 2 av övergångsbestämmelserna erhöles i utskottets hemställa föreslagen lydelse,

b) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om tobaksskatt,

c) förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475),

d) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt,

e) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

f) lag om ändrad lydelse av 50 § 2 mom. och punkt 2 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

g) förordning om ändrad lydelse av 68 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623),

2) med godkännande av de grunder för nya sjömansskatttabeller som angivits i propositionen bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder upprätta och fastställa nya sjömansskatttabeller att gälla fr. o. m. den 1 juli 1967;

B) att riksdagen måtte antaga i utskottets hemställa intaget förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

C) att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 337 av herrar Sundin och Per Jacobsson samt II: 284 av fru Nettelbrandt m. fl., I: 339 av herr Werner och II: 407 av herr Jansson m. fl. ävensom I: 420 av herr Holmberg m. fl. och II: 528 av herr Bohman m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av frågan om beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster, därvid särskilt borde övervägas möjligheten att införa en definitiv källskatt för folkpensionärer;

D) att riksdagen, med bifall till de

Vissa skattepolitiska åtgärder

likalydande motionerna I: 563 av herr Kaijser och II: 719 av fröken Ljungberg m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att handikapputredningen finge i uppdrag att även undersöka de handikappades skatteproblem;

E) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 334 av herr Strandberg och fröken Stenberg samt II: 420 av herr Petersson m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

2) de likalydande motionerna I: 335 av herr Strandberg samt II: 397 av herrar Bengtson i Solna och Ringaby,

3) de likalydande motionerna I: 336 av herrar Sundin och Axel Kristiansson samt II: 410 av herr Jonasson m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 337 av herrar Sundin och Per Jacobsson samt II: 284 av fru Nettelbrandt m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 338 av herr Tistad och II: 425 av herr Werbro,

6) de likalydande motionerna I: 339 av herr Werner och II: 407 av herr Jansson m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 418 av herrar Harry Carlsson och Eric Gustaf Peterson samt II: 537 av herr Jonsson m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 420 av herr Holmberg m. fl. och II: 528 av herr Bohman m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 561 av herr Hilding samt II: 714 av herrar Jonsson och Jönsson i Ingemarsgården,

10) de likalydande motionerna I: 581 av herrar Stefanson och Lundberg samt II: 722 av herr Magnusson i Borås m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 586 av herr Sundin samt II: 703 av herrar Boo och Dahlgren,

12) de likalydande motionerna I: 587 av herr Wallmark m. fl. samt II: 699 av herrar Asp och Hedin,

13) de likalydande motionerna I: 588 av herr Werner och II: 709 av herr Hermansson m. fl., såvitt motionerna behandlades i detta betänkande,

14) motionen II: 733 av herr Rubin, ävensom

15) motionen II: 737 av herrar Rubin och Sjöholm,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

II. anmälde för riksdagen, att de likalydande motionerna I: 684 av fru Lindström m. fl. och II: 851 av herr Wahlund m. fl. icke föranlett någon åtgärd från utskottets sida.

Inledningen i utskottets yttrande var av följande lydelse:

De i — — — (s. 29) — — — lägre bolagsskatteintäkter.

En statlig upplåning på omkring 2 miljarder kr. har inte ansetts kunna accepteras med den utveckling av den totala efterfrågan som kunnat förutses. För att begränsa efterfrågeökningen och skapa ökat utrymme för industriell investeringsverksamhet har en skärpning av beskattningen ansetts nödvändig. De i angivet syfte föreslagna höjningarna av den direkta och den indirekta beskattningen beräknas medföra en inkomstförstärkning för budgetåret 1967/68 med 1 440 milj. kr. Därutöver föreslås vissa andra inkomstförstärkningar på i runt tal 160 milj. kr. Trots detta uppskattas det statliga upplåningsbehovet under nämnda budgetår till 1 100 milj. kr., vilket är ca 400 milj. kr. lägre än vad som beräknas för budgetåret 1966/67.

I den — — — (s. 30) — — — fr. o. m. år 1968.

Såsom framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen för det aktuella budgetläget har, trots en mycket restriktiv prövning av budgetens utgiftssida, en försämring av budgetbalansen endast kunnat undvikas genom ytterligare inkomstförstärkningar i form av ökat skatteuttag. I likhet med departementschefen finner utskottet en sådan ökning av statens inkomster ofrånkom-

Vissa skattepolitiska åtgärder

lig, om redan gjorda åtaganden från statsmakternas sida skall kunna fullföljas och utrymme skapas för en nödvändig industriell investeringsökning för att höja näringslivets konkurrensförmåga och förbättra den oförmånliga bytesbalansen. Utskottet delar också departementschefens uppfattning att den från statsfinansiella och konjunkturpolitiska synpunkter eftersträfvade inkomstförstärkningen i första hand bör ske genom en skärpning av konsumtionsbeskattningen.

De i propositionen framlagda förslagen avser visserligen främst att öka statens inkomster men utgör samtidigt ett led i den reformering av beskattningssystemet, som påbörjades genom införandet av den allmänna varuskatten år 1959 och som fortsatt genom senare års skattereformer. Dessa reformer, som medfört ett ökat inslag av indirekt beskattning, har syftat till att i möjligaste mån anpassa skattesystemet till de förändrade förhållandena i samhället och åstadkomma en mer rättvis och rationell fördelning av skattebördan. Det hade självfallet varit önskvärt att åstadkomma ytterligare lättnader i den direkta beskattningen för mindre inkomsttagare. De stora krav, som ställs på samhällets medverkan i olika sammanhang, medför emellertid att utrymmet för sådana skattelättnader f. n. är mycket begränsat. Enligt utskottets mening är det därför inte möjligt att nu binda sig för sänkningar av den direkta beskattningen, som går utöver förslagen i propositionen.

Av det — — — (s. 31) — — — i propositionen.

Reservationer och särskilda yttranden hade avgivits enligt följande.

Motiveringen för skatteförslagen

1) *Reservation* av herrar *Stefanson, Elofsson, Lundström, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhvall*, vilka ansett att inledningen i

utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

De i — — — (= utskottet s. 29) — — — lägre bolagsskatteintäkter.

En statlig upplåning på omkring 2 miljarder har inte ansetts kunna accepteras med den utveckling av den totala efterfrågan som kunnat förutses. För att begränsa efterfrågeökningen och stärka jämvikten i samhällsekonomin har ett ökat skatteuttag ansetts nödvändigt. De föreslagna höjningarna av den direkta och den indirekta beskattningen beräknas medföra en inkomstförstärkning för budgetåret 1967/68 med 1 440 milj. kr. Därutöver föreslås vissa andra inkomstförstärkningar på i runt tal 160 milj. kr. Trots detta uppskattas det statliga upplåningsbehovet under nämnda budgetår till 1 100 milj. kr., vilket är cirka 400 milj. kr. lägre än vad som beräknas för budgetåret 1966/67.

I den — — — (= utskottet s. 30) — — — fr. o. m. år 1968.

Såsom framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen för det aktuella budgetläget har, trots en mycket restriktiv prövning av budgetens utgiftsida — medan å andra sidan nya utgiftsposter tillkommit — en försämring av budgetbalansen endast kunnat undvikas genom ytterligare inkomstförstärkningar i form av ökat skatteuttag. Utskottet anser en sådan ökning av statens inkomster ofrånkomlig, om redan gjorda åtaganden från statsmakternas sida skall kunna fullföljas och med bevarad samhällelig balans utrymme skapas för önskvärda investeringar, vilka kan höja näringslivets konkurrensförmåga och på sikt förbättra bytesbalansen. Utskottet delar departementschefens uppfattning att den från statsfinansiella och konjunkturpolitiska synpunkter eftersträfvade inkomstförstärkningen i första hand bör ske genom en skärpning av konsumtionsbeskattningen.

Det hade självfallet varit önskvärt att åstadkomma samtida lättnader i den direkta beskattningen framför allt för

mindre och medelstora inkomsttagare. De stora krav, som ställs på samhällets medverkan i olika sammanhang, medför emellertid att utrymmet för sådana skattelättnader f. n. är mycket begränsat. Enligt utskottets mening är det därför inte möjligt att nu binda sig för sänkningar av den direkta beskattningen, som går utöver förslagen i propositionen.

Av det — — — (= utskottet s. 31) — — — i propositionen.

2) *Särskilt yttrande* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås.

Motorfordonsskatten

3) *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Stefanson, Elofsson, Gösta Jacobsson, Lundström, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Öhvall*, vilka ansett att utskottet under punkt I E 3) bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 336 av herrar *Sundin* och *Axel Kristiansson* samt II: 410 av herr *Jonasson* m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag om sådan utformning av fordonsbeskattningen, att hänsyn togs till den yrkesmässiga lastbilstrafikens och busstrafikens kostnadsläge.

Schablonavdrag vid taxeringen till kommunal inkomstskatt

4) *Särskilt yttrande* av herrar *Elofsson, Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora.

Höjda ortsavdrag för folkpensionärer

5) *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett att utskottet under punkt I E 8) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 420 av herr *Holmberg* m. fl. och II: 528 av herr *Bohman* m. fl., måtte antaga de vid motionerna fogade förslagen till

Vissa skattepolitiska åtgärder

a) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), samt

b) förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Avdrag för nedsatt skatteförmåga för handikappade

6) *Reservation* av herrar *John Ericsson, Einar Eriksson, Wärnberg, Tage Johansson, Möller, Brandt, Engkvist, Andersson* i Essvik, *Forsberg* och *Kristenson*, vilka ansett, att utskottet under punkt D) bort hemställa,

att de likalydande motionerna I: 563 av herr *Kajser* och II: 719 av fröken *Ljungberg* m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Andra lagutskottets utlåtande nr 2

Såsom framgår av redovisningen i det föregående av bevillningsutskottets betänkande nr 2 hade Kungl. Maj:ts proposition nr 7 hänvisats till lagutskott såvitt densamma avsåge förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen. Förslaget hade behandlats av andra lagutskottet. Innebörden av förslaget framgår likaledes av förenämnda redovisning.

I samband med propositionen hade andra lagutskottet behandlat

dels de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 627 av fröken *Mattson* och herr *Torsten Hansson* samt II: 783 av herr *Carlsson* i Tyresö m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 684 av fru *Lindström* m. fl. och II: 851 av herr *Wahlund* m. fl.,

I motionerna I: 627 och II: 783 yrkades »att riksdagen måtte besluta att med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 7/1967 maximera folkpensionsavgiften till 1 750 kronor».

Vissa skattepolitiska åtgärder

Utskottet

dels hemställde att riksdagen, med avslag å motionerna I: 627 och II: 783, måtte bifalla förevarande proposition, nr 7, såvitt den hänvisats till lagutskottet,

dels anmälde för riksdagen att motionerna I: 684 och II: 851 icke föranlett någon åtgärd från utskottets sida.

Reservation hade avgivits av herr *Svensson* i Kungälv, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till motionerna I: 627 och II: 783 samt med förklaring, att det genom förevarande proposition, nr 7, framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen inte kunnat oförändrat antagas — måtte för sin del antaga lagförslaget i den lydelse, som avgivits i reservationen.

Herr TALMANNEN yttrade:

Bevillningsutskottets betänkande nr 2 och andra lagutskottets utlåtande nr 2 föredrages i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda dessa utlåtanden framställes under den gemensamma överläggningen. Denna må omfatta även vissa principfrågor avseende investeringsavgiften, men debatten angående den närmare utformningen av investeringsavgiften och framställandet av yrkanden i ärendet anstår till dess sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1 föredragits.

Vad utskotten hemställt föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! De tre oppositionspartierna har i bevillningsutskottet accepterat regeringens förslag till skatteändringar, men däremot har de i det sammansatta utskottet sagt ett bestämt nej till förslaget om en investeringsavgift

på 25 procent. Det förhållandet att oppositionen godtar skattehöjningar i form av till exempel ökad bilskatt och tobaksskatt och även den höjda folkpensionsavgiften i andra lagutskottet innebär emellertid inte på något sätt — som man försökt göra gällande från regeringshåll — att oppositionen skulle godkänna regeringens politik eller ekonomiska program. Det betyder endast att oppositionen nu måste vara med om att på kort sikt ställa till rätta vad som blivit skevt genom en felaktig regeringspolitik. I övrigt har man från oppositionshåll — jag talar i detta sammanhang av naturliga skäl om folkpartiet — lagt fram alternativa förslag till utgifter och inkomster samt dragit upp riktlinjerna till en ny politik.

Förra året fick riksdagen från vår sida ett program som gick ut på att bromsa prisstegringarna och lägga grunden till en sund ekonomi. Det programmet har sannerligen inte förlorat i aktualitet utan blir mer motiverat för var dag som går. Vi upprepar också i år kravet på en genomgripande skattereform, som tar bort diskrimineringen av de svenska varorna i konkurrens med de utländska och sänker marginalskatterna. Vi har framfört och kommer under vårriksdagen att framföra ytterligare förslag i syfte att göra produktionen mer effektiv och trygga samsällsättningen.

Helt naturligt tycker man på regeringshåll inte om att bli påmind om de misstag som bland annat var anledning till valnederlaget för fem månader sedan. Man har uttryckt förvåning över att — som man säger — folkpartiet velat ställa regeringen till ansvar för de strukturförändringar som är nödvändiga i vår produktion. Det är emellertid endast ett debattekniskt grepp för att komma ur en besvärlig situation. Vi är i folkpartiet fullt på det klara med att de snabba tekniska framstegen och en nödvändig anpassning till större marknader kommer att ställa stora krav

Vissa skattepolitiska åtgärder

på vår kapitalmarknad och på vår för- måga till nytänkande i fråga om pro- duktionen.

Vi får tillfälle att i kommande de- batter i kammaren återkomma till den- na fråga och till de andra mera lång- siktiga frågor som jag här har berört.

Vad vi bestämt kritiserat regeringen för är att den i en situation, då vi sannerligen skulle behöva ett gott ut- gångsläge, har fört en politik som resul- terat i ett kraftigt bakslag i bytesbalan- sen, i en försämrad konkurrenskraft gentemot utlandet och i en prisstegring som är större än i praktiskt taget alla jämförbara länder. Regeringen kan san- nerligen inte heller avsvära sig ansvaret för den arbetslöshet, som uppstått på grund av en ryckig planering och på grund av en alltför passiv inställning till inflationen. Arbetsmarknadsverkets chef har i ett uttalande nyligen påpekat, att hälften av alla byggen förra året sattes i gång under det sista kvartalet. Han fortsätter: »Aldrig förr har det varit så skevt. Om igångsättningen klaf- fat bättre, hade vi inte haft 20 000 arbetslösa byggnadsarbetare denna vin- ter. Den snedvridna byggnadsverksam- heten har också haft effekt på en rad närliggande industrier.»

Herr talman! Att regeringen över hu- vud taget sett sig nödsakad att lägga fram förslaget om en investeringsavgift på 25 procent på vissa byggen visar, att vi hamnat i ett läge som borde vara onormalt för ett land som haft så goda ekonomiska förutsättningar som vårt. Avgiften är ju bl. a. så utformad, att den blir en straffbeskattning på fri- villiga ideella organisationer och kyrko- samfund, som bygger nödvändiga lo- kaler för sitt arbete. Det finns exempel på kyrkobyggnader som riskerar att stoppas, trots att församlingarna på grund av stadsplaneändringar eller sa- neringsföretag redan måst sälja sina gamla byggnader. Vidare kommer han- delns investeringar i nya bostadsom- råden att kraftigt fördyras, om de nu

alls kommer till stånd, och detta blir självfallet till nackdel för konsumenter- na.

Visst kan det, herr talman, i ett läge som vi nu försatts i, vara motiverat att göra vissa inskränkningar i investering- arna, men byggnadsregleringen kommer ändå att vara kvar och inget bygge av denna karaktär får sättas i gång utan särskilt tillstånd. Det är därför som det framför allt ter sig omotiverat att här straffbeskatta frivilliga organisa- tioners och handelns investeringar och en rad andra ting. Vi skall, herr talman, närmare behandla denna fråga under nästa punkt på föredragningslistan — jag har nu bara velat ta med den i den allmänna bilden.

När jag nu övergår till att behandla några speciella punkter i bevillningsut- skottets betänkande, vill jag först nämna att jag inte hade tillfälle att delta i justeringen av utskottsutlåtandet och därför inte är bunden av formulering- arna i detta. Jag vill i detta samman- hang bara nämna, att man vid stora skatteändringar, framför allt vid över- gång till ett nytt skattesystem, inte i förväg kan utesluta möjligheterna av övergångsbestämmelser på *något* om- råde. Jag kan också säga att det är mycket möjligt att det i framtiden kan bli motiverat att t. ex. höja tobaksskat- ten, även om de övriga nordiska län- derna inte skulle vilja vara med därom.

I fråga om övergångsbestämmelserna, herr talman, skulle jag vilja nämna att det kan uppstå problem beträffande vissa avbetalningsaffärer som gäller re- dan levererade varor samt beträffande större maskinförsäljningar till indu- strien och liknande. Kungl. Maj:t bör därvidlag begagna den rätt till jämkn- ing som föreligger enligt 7 § i varu- skatteförordningen.

Beträffande den höjda bilskatten kan sägas att det inte är särskilt tillfreds- ställande att genomföra en höjning me- dan en utredning arbetar för att lägga fram nya regler. Som jag förut sade har

Vissa skattepolitiska åtgärder

vi accepterat denna höjning, men jag vill understryka att det är viktigt att höjningen inte på något sätt får prejudicera det arbete som för närvarande pågår i bilskatteutredningen. Höjningen måste betraktas som provisorisk i avvaktan på bilskatteutredningens förslag. Skattehöjningen drabbar särskilt hårt busstrafiken och den yrkesmässiga lastbilstrafiken, och då hänsyn till denna inte har tagits vid utformningen av bestämmelserna, är det angeläget att denna sak beaktas. Jag yrkar därför bifall till reservation 3. Jag vill också yrka bifall till reservation 1.

Det är glädjande att utskottet yrkar bifall till motionen beträffande folkpensionärers sidoinkomster och de handikappades skatteproblem. Vi har från folkpartiets sida gång på gång lagt fram förslag i dessa frågor, och jag hoppas att riksdagen kommer att följa utskottets förslag i båda frågorna, trots att det finns en socialdemokratisk reservation i fråga om de handikappades skatteproblem.

I den motion av herr Sundin och fru Nettelbrandt m. fl. som nu tillstyrks av utskottet påpekas att den sammanlagda effekten av skatt och bortfallande bostadsbidrag kan innebära att folkpensionärer förlorar praktiskt taget hela sin extrainkomst. I vissa fall förlorar folkpensionären till och med mera än han får i extrainkomst. Hans extrarbete innebär alltså en direkt förlust för honom. Detta tillstånd kan inte accepteras. Det är därför angeläget att denna fråga, som från vårt håll tagits upp år efter år, äntligen löses.

Inom utskottet har det kommit fram ett mycket intressant uppslag om en definitiv källskatt för folkpensionärers sidoinkomster. Vi skulle därmed kunna få en försöksverksamhet till den definitiva källskatt som en utredning för närvarande sysslar med. Utskottet föreslår emellertid att denna fråga skall behandlas av den pågående utredningen om definitiv källskatt. Denna utredning är mycket stort upplagd, och det torde

dröja länge innan ett förslag kan antagas och träda i kraft. Om folkpensionärernas skattefråga skall behandlas i detta stora sammanhang föreligger stor risk för att en ändring inte kan komma till stånd förrän långt fram på 1970-talet. Det skulle alltså innebära att många av de folkpensionärer som lever nu inte skulle få uppleva den dag då de får en tillfredsställande behandling av sina extrainkomster. Detta kan inte vara rimligt. Utskottet säger att utredningen bör bedrivas skyndsamt och att några principiella hinder inte bör möta för att införa en källskatt för folkpensionärer innan den allmänna reformen trätt i kraft. Men när vi behandlade denna fråga i utskottet var vi, såvitt jag förstår, överens om att frågan om den skattemässiga behandlingen av folkpensionärernas sidoinkomster skulle brytas ut ur den stora frågan om en definitiv källskatt. Jag vill direkt fråga utskottets talesman. Vill utskottets talesman bekräfta att det är hela utskottets uppfattning, att frågan om behandlingen av folkpensionärernas sidoinkomster skall brytas ut ur det stora sammanhanget och få en separat lösning så att vi kan nå fram till ett beslut utan dröjsmål?

Det finns också en motion om deklara-tionsplikt för folkpensionärer. När principen nu är den att en folkpensionär som inte har några andra inkomster vid sidan om folkpensionsförmånerna inte skall beskattas, är det egendomligt att en sådan folkpensionär varje år måste avlämna deklaration. Det finns många exempel på folkpensionärer som har mycket svårt att antingen komma i väg till en deklara-tionsbyrå eller själva avfatta en deklaration. Eftersom denna dessutom aldrig kommer att resultera i någon som helst skatt tycker jag att det ligger mycket i de motioner som lagts fram. Det borde t. ex. vara möjligt för den folkpensionär som har ett helt kommunalt bostadstillägg att hänvisa härtill och därefter slippa deklara-tionsplikten. Om frågan

Vissa skattepolitiska åtgärder

om beskattning av folkpensionärernas sidoinkomster snabbt kan lösas skulle vi kunna befria dem från en deklara-tionsplikt som är helt meningslös, efter-som avsikten är — om folkpensionären inte har sidoinkomster — att det inte skall bli någon beskattning.

Herr talman! Utöver de yrkanden som jag tidigare har ställt vill jag ock-så yrka bifall till utskottets hemställan under C och D.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Dessa förslag från re-geringen om en ytterligare skärpning av beskattningen är enligt mitt sätt att se resultatet av en för långt driven ut-giftsexpansion. Skatteinkomsterna ökar under det kommande budgetåret med cirka 2 000 miljoner kronor utan några beslut i riksdagen — det är de s.k. automatiska skattehöjningarna, kanske främst åstadkomna genom den hårda progressiviteten i våra skatteskalor. Detta är dock inte tillräckligt för att klara påfrestningarna på budgeten, utan de skattehöjningar som nu skall be-slutas innebär att ytterligare cirka 1 500 miljoner kronor skall tas ut.

Är det så att behovet av detta nya hårda skatteuttag blev en överraskning för regeringen, tyder det på att plane-ringen har varit bristfällig. Skulle det inte vara så, är det tydligt att detta är en fullt medveten åtgärd i den socia-listiska politiken med avsikt att i allt större utsträckning omvandla samhäl-let i socialistisk riktning genom att en större del av arbetsinkomsterna dras in till samhället för att disponeras på det sätt som politikerna finner lämp-ligt. Denna bistra erfarenhet för skatte-betalarna borde väl definitivt göra slut på myten att det är socialdemokratien som har skapat resurserna.

Även om vi inom oppositionen i dag med hänsyn till det samhällsekonomis-ka läget och risken för ytterligare för-ödande inflationsutveckling inte anser oss kunna motsätta oss de föreliggande

förslagen, så vill jag dock betona, att läget i dag inte hade behövt vara vad det är om en annan politik hade förts med ett större ansvar för prisutveck-lingen och för näringslivets förstärk-ning. Regeringen måste därför göras ansvarig för vad som nu är en nöd-vändighet, och de föreslagna skatte-höjningarna är beviset för en misslyc-kad politik.

De ständigt återkommande industri-nedläggningarna vittnar om att hela vårt näringslivs konkurrensförmåga sviktar på grund av vårt höga kostnads-läge. Med hänsyn härtill är det nöd-vändigt att statsmakterna bidrar till en sundare utveckling genom att minska på sina utgiftskrav. Vidare är det av största vikt att näringslivets självfinansiering får ökad kraft. Det är sanner-ligen inte att förundra sig över att denna har minskat, då politiken under de senaste åren har varit inriktad på att förhindra en förstärkning av just självfinansieringen. För de anställda ligger dock den största tryggheten i att de får arbeta i väl konsoliderade före-tag.

Behovet av en skatterevision har väl knappast varit större än det är nu. Det går inte att bara fortsätta med ett skattesystem som bevisligen leder fram till en lönepolitik som i längden blir omöjlig. Därför gäller det att fi-nansdepartementet skyndar på med en skattereform innan det är för sent.

För högerpartiet framstår det som särskilt angeläget att de höga marginal-skatterna minskas — detta skulle kom-ma att få en viss återverkan på kost-nadsutvecklingen. Vi har därför krävt nya skatteskalor från den 1 januari 1968. Då detta förslag kommer att be-handlas i samband med komplette-ringspropositionen i maj månad skall jag nu inte trötta kammaren med att gå närmare in på det, men jag vill framhålla att tyngdpunkten är förlagd till mellanskikten bland inkomsttagar-na, där marginalskatterna slår särskilt

Vissa skattepolitiska åtgärder

hårt. Det torde inte heller kunna bestridas att en sänkning av den direkta statsskatten är mest motiverad här.

För de lägsta inkomsttagarna, vilka i allmänhet inte är familjeförsörjare, spelar statsskatten en mindre roll — för dem har kommunalskatterna en vida större betydelse. Dessa grupper utgöres enligt skatteberedningens undersökningar av ungdomar som har deltidsarbete eller som har vissa mindre kapitalinkomster, vidare av personer som på grund av militärtjänst, sjukdom e. d. arbetar endast en mindre del av året.

Men en stor grupp av dessa små inkomsttagare utgöres dock av alla våra folkpensionärer. För dessa menar vi i högerpartiet att det är alldeles särskilt angeläget att en sänkning av skatten vidtages. I vissa fall träffas ju dessa av en speciellt hög skatt. Det är riktigt som herr Gustafson i Göteborg helt nyligen sade från denna talarstol, att skatten här blir mycket hög och hård, och ibland kan inkomstökningen genom ett sidoarbete för folkpensionären innebära att han får mindre pengar kvar att leva på än om han inte hade utfört denna extra arbetsinsats.

Jag skall bara nämna ett exempel som visar detta. Om en ogift folkpensionär ökar sin sidoinkomst från 1 800 kronor till 3 800, alltså med 2 000 kronor, blir behållningen i det första fallet 7 157 kronor och i det senare 6 961. Han får genom sitt merarbete på 2 000 kronors inkomst sålunda en minskning av behållan inkomst med 206 kronor.

Detta beror dels på att det kommunala bostadstillägget minskar, dels — och framför allt — på skattepolitiken, då ju både beskattningen inträder och avdraget för minskad skatteförmåga minskar.

Vi kan naturligtvis inte fortsätta med en sådan skattepolitik, och det är glädjande att vi tycks vara överens på den punkten. De ändringar som nu föreslås ger emellertid inte någon reell lätt-

nad för dessa skattebetalare. Högerpartiet har därför i år liksom många tidigare år föreslagit att ortsavdraget för folkpensionärer skall höjas. Vi menar att man här har det effektivaste motmedlet. Vi har föreslagit i reservationen, att ortsavdragen skall höjas till 4 000 kronor för ensamstående och för gifta, av vilka den ena maken är pensionär, till 6 400, samt för två folkpensionärer som är gifta med varandra till 8 000 kronor. Vidare har vi i samma motion ställt yrkande om att frågan om att göra folkpensionen i dess helhet skattefri måtte bli föremål för utredning.

Utskottet, som har haft ett flertal motioner i samma riktning att behandla, är också medvetet om nödvändigheten av att en ändring kommer till stånd och yrkar därför på en utredning på detta område.

Genom höjningen av fordonsskatten uppstår icke önskvärda verkningar för näringslivets kostnader. Det är därför angeläget att de höga skatter som nu tillkommer inte får bindas för framtiden, utan att den pågående utredningen på automobilbeskattningens område får framlägga sina förslag utan hänsyn till den hårda beskattning som nu uppstår genom de höjningar som vi i dag går att besluta om.

För busstrafiken — särskilt på landsbygden — får denna beskattning allvarliga följder. De anslag som i dag utgår till de trafiksvaga linjerna blir helt otillräckliga. En omprövning blir därför nödvändig — det har utskottet också påpekat — om inte vissa delar av landet fullständigt skall utarmas på den allmänna trafikens område.

Utskottet har även uppmärksammat att stora svårigheter uppstår i fråga om förskotteringen av skatten för den tunga trafiken. Det är därför vi menar att det blir av behovet påkallat att göra en uppdelning på flera betalningsterminer, förslagsvis sex stycken.

Vissa skattepolitiska åtgärder

Herr Gustafson i Göteborg har tidigare talat om övergångsbestämmelserna i varuskatteförordningen. Jag skall också säga någonting på den punkten. Den föreliggande propositionen föreslår att höjningen av varuskatten skall gälla praktiskt taget allt tillhandahållande efter den 12 januari, förutsatt att likvid inte erlagts före den 1 mars. Detta är något nytt i lagstiftningen. Tidigare har hänsyn tagits till om ett avtal träffats innan den nya skatten offentliggjordes.

Det är ytterligt angeläget att en sådan skatt som varuskatten inte blir retroaktiv och inte heller övervältras på den skattskyldige, som i detta fall är säljaren, om han inte i sin tur har en klausul som innebär att han kan överflytta skattehöjningen på köparen.

I en motion har jag tillsammans med herr Stefanson i första kammaren och en del andra ledamöter av riksdagen föreslagit att de tidigare övergångsbestämmelserna alltjämt skulle gälla. Vi har emellertid genom en kompromiss i bevillningsutskottet nu enats om att leveranser som sker fram till den 1 september enligt tidigare ingångna avtal icke kommer att under det närmaste halvåret träffas av den nya skatten. Detta betyder alltså en förbättring gentemot propositionsförslaget.

Att vi har kunnat acceptera denna kompromiss beror på att det i varuskatteförordningen inrymmer en bestämmelse, som ger Kungl. Maj:t möjligheter att lämna dispens för erläggande av varuskatt därest ett uttagande skulle leda till rent obilliga konsekvenser. Det måste väl sägas vara fallet, speciellt om avbetalningshandeln skulle drabbas av erläggande av den högre skatten på gamla kontrakt, då en övervältring på konsumenten inte blir möjlig.

Herr talman! Vi har inom högerpartiet anslutit oss — som herr Gustafson också nämnde — till de förslag

som här föreligger om ökning av den indirekta beskattningen. Jag vill dock samtidigt påpeka att vi, då vi inte har kunnat godtaga de motiveringar som utskottet har anfört, i ett särskilt yttrande till bevillningsutskottets betänkande har framlagt våra motiv för dessa ställningstaganden.

Jag ber, herr talman, att redan nu få yrka bifall till reservationerna nr 3 och nr 5 vid bevillningsutskottets betänkande nr 2 samt i övrigt till vad utskottet har hemställt, dock med avståndstagande från de motiveringar som från utskottets sida har framförts.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Om det utskottsbetänkande som kammaren nu diskuterar föreligger i princip så pass stor enighet att debatten egentligen inte behöver bli särskilt omfattande. Endast rörande några smärre avsnitt av skattepaketet har delade meningar tagit sig uttryck i reservationer, och i stort sett får alltså finansministern utskottets delade stöd. Detta föranleder kanske finansministern till att mysa i sitt skägg och tro att oppositionen inte har några egna alternativ utan nöjer sig med att följa herr Sträng. Men så helt är det inte med tillfredsställelsen på vårt håll. Sådan situationen ändock är har vi varit tvungna att acceptera de föreslagna skattehöjningarna med hänsyn dels till att vi inte vill försvaga budgeten, dels till att vi finner det omöjligt med ytterligare skattehöjning utöver vad finansministern föreslagit.

Finansministern har tvingats till stark återhållsamhet med statsutgifterna för nästa budgetår. I det avseendet har han närmat sig centerns propåer att begränsa utgiftsökningarna så långt möjligt är i nuvarande skatteläge. Trots att regeringen för nästa år inte kan bjuda på några egentliga, nya reformer måste finansministern ha en inkomstförstärkning på 1,5 miljard kronor. Tyvärr torde denna inkomstförstärkning vara

Vissa skattepolitiska åtgärder

ofrånkomlig, om vi skall betala de reformer som redan är beslutade. Det är inte möjligt att i nuvarande läge sänka skatterna med mindre än att samtidigt en del utgifter slopas — eljest går inte budgeten ihop. Finansministern får ändå låna upp 1 miljard kronor.

Därför anser vi i centern att det nuvarande finanspolitiska läget inte inbjuder till vare sig skattelättnader eller ytterligare skattehöjningar. Sedan kan man naturligtvis diskutera vad som gjort att vi kommit i detta låsta läge på budgetsidan; därvidlag är meningarna starkt delade mellan opposition och regering. Orkestern Erlander har spelat upp till ringdans med stigande löner och priser samt växande inflationstryck — inflationskarusellen snurrar. Det är, kan vi nu konstatera, ett tydligt utslag av regeringens misslyckade ekonomiska politik. Melodierna från Tages går i moll.

Varningssignaler från oppositionen har inte saknats, men regeringen har tidigare helt nonchalerat dem. Centerpartiet har för sin del krävt att regeringen skulle ha som riktpunkt att anpassa utgiftsökningarna till produktionsstegringen inom landet. Den ekonomiska verklighet som ligger i ett sådant samspel har regeringen sökt gå förbi genom sin skönmålning av samhällsekonomin.

Om nationalprodukten är den kaka som vi gemensamt har att dela och denna kaka — såsom fallet var under förra året — ökar med 3 procent, kan man väl inte utan återverkningar skära bitar ur kakan som är 7 procent större än vad produktionsstillväxten och det samlade produktionsresultatet medger. Allt detta blir då egentligen bara luft i lönekuverten, och inflationsbrasan hålls i gång.

I årets finansplan har regeringen nödgats konstatera vissa fakta: dels att underskottet i vår bytesbalans under 1966 var nästan lika stort som under 1965, nämligen uppemot 1,5 miljard kronor, dels att den inhemska prisni-

vån steg med 5 procent, dels att vi hade den högsta räntan på 30 år, dels slutligen att nationalproduktens ökning stannade vid endast 3 procent — den lägsta siffran för hela 1960-talet. Denna ökning skall för övrigt jämföras med en 5-procentig ökning inom OECD-länderna.

Finansministern verkar också vara mindre anspråksfull och mindre optimistisk än han brukar vara — och han har kanske anledning därtill. Regeringen har tydligen ansett sig tvungen att ta hänsy till oppositionens krav på en stramare finanspolitik och en begränsning av utgiftsstegringarna. Visserligen stiger utgifterna i nästa års budget med 8 procent, men betänker man att en stor del av denna ökning hänför sig till lönestegringen för statstjänstemännen med cirka 1,2 miljard kronor plus uppräkningsdelen av folkpensionerna m. m., så finner man att regeringen på det hela taget visat en betydande återhållsamhet, något som vi också tror är nödvändigt. Målet för den ekonomiska politiken måste nu vara att möta och bemästra balansrubbningskraven i vår ekonomi. Vi måste hålla tillbaka prisstegringarna, dämpa inflationen och undanröja underskottet i bytesbalansen.

Regeringens mest påtagliga recept i denna situation är som vanligt nya skatter och nya avgifter, denna gång på cirka 1,5 miljard kronor. Det är mer än en fördubbling av skattehöjningen i fjol, då regeringen nöjde sig med 675 miljoner kronor. I denna takt kan man omöjligen fortsätta. Skattetrycket blir alldeles för kännbart, framför allt för låginkomstgrupperna och barnfamiljerna. Schablonavdraget vid den statliga beskattningen är naturligtvis ett led i strävandena att begränsa skattetrycket för de lägre inkomsttagarna, men detta avdrag verkar inte alls i fråga om kommunalskatten, och denna är ju i regel den tyngsta pålagan för dessa grupper skattebetalare.

I ett särskilt yttrande — betecknat

Vissa skattepolitiska åtgärder

med nr 4 — till bevillningsutskottets betänkande har vi centerledamöter pekat på detta klart otillfredsställande förhållande i fråga om den kommunala inkomstbeskattningen för låginkomstgrupperna. Då ett schablonavdrag vid den kommunala inkomstbeskattningen, motsvarande det som får göras vid den statliga inkomstbeskattningen, skulle innebära ett inkomstbortfall för kommunerna på cirka 2,5 miljarder kronor — vilket enligt vår mening skulle täckas av staten — har vi i nuvarande läge inte kunnat yrka på en reform härvidlag, ehuru mycket starka skäl talar för en sådan. Vi vill ändå med detta vårt särskilda yttrande, som är föranlett av motioner här i riksdagen, hålla frågan levande. På litet längre sikt, när resurserna det medger, måste även denna rättvisefråga lösas.

Barnfamiljerna är en annan grupp som drabbats synnerligen hårt av pristegringar på olika områden under senare år. Genom den höga räntan har hyreshöjningarna blivit mycket kännbara. Den fortgående inflationen har, sedan barnbidraget höjdes för två år sedan, urholkat penningvärdet med cirka 10 procent utan att barnfamiljerna fått någon kompensation. Till detta kommer nu en ytterligare höjning av omsättningsskatten med 1 procent samt andra skattehöjningar som också de drabbar barnfamiljerna.

I föl föreslog centern kompensation åt de sämst ställda barnfamiljerna för de stora hyreshöjningarna. Det förslaget gick högern och socialdemokraterna emot. Man hade i år haft anledning förvänta att regeringen skulle ha framlagt något förslag som kunde tillgodose en del av barnfamiljernas berättigade krav på kompensation för de utgiftsökningar som regeringens politik åsamkar dem. I stället kräver nu regeringen, bl. a. genom höjningen av omsättningsskatten, ytterligare en slant av barnfamiljernas inkomster, och barnfamiljerna får alltså av vidkännas en standardsänkning.

Centern vill gärna säga ifrån att det inte utan ytterligare skattehöjning finns utrymme i budgeten för en höjning av barnbidragen just nu, och ett steg som skulle innebära en sådan ytterligare skattehöjning har centern inte velat ta. Men det är uppenbart att vi inte kan låta barnfamiljerna bära denna börda, som regeringens misslyckade ekonomiska politik åsamkat dem, utan någon kompensation. Därför har centern också i motioner gjort en beställning till nästa år, då vi kräver att barnfamiljerna skall stå först i tur att få en rejäl förbättring.

Utskottet har även haft att behandla motioner från centern och folkpartiet angående rättvisare beskattning av folkpensionärernas sidoinkomster. Utskottets enhälliga hemställan på denna punkt — att riksdagen »måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning» — hälsar vi med tillfredsställelse. Det är glädjande att på en så väsentlig punkt enighet kunnat nås i bevillningsutskottet.

De nuvarande reglerna för beskattning av folkpensionärernas sidoinkomster är behäftade med påtagliga brister och leder i vissa fall till orimliga resultat. De inkomstprövade förmånerna i form av hustrutillägg och kommunala bostadstillägg reduceras kraftigt redan vid relativt små sidoinkomster. Man får därför hoppas att regeringen går snabbt till verket för att undanröja de alltför ogynnsamma verkningarna av nuvarande bidrags- och skattesystem för folkpensionärerna.

Den höjning av motorfordonsskatten med 50 procent som finansministern föreslagit har i princip accepterats även av centerpartiet. Men i de likalydande motionerna I: 336 och II: 410 har vi begärt en riksdagskrivelse med anhållan om skyndsamt utredning och förslag om sådan utformning av fordonsbeskattningen att hänsyn tas till den yrkesmässiga lastbilstrafikens och buss- trafikens kostnadsläge. Den av utskotts-

Vissa skattepolitiska åtgärder

majoriteten förordade ökade skattebelastningen kan göra det omöjligt för omnibussföretagen att upprätthålla busstrafiken på glesbygdslinjerna. Det kan alltså bli fråga om nedläggningar, och en sådan utveckling skulle vara synnerligen olycklig med hänsyn till att många glesbygder då skulle komma att ställas helt utan kommunikationer eller i varje fall få vidkännas en försämring av dem.

Vi är inte helt nöjda med utskottets skrivning på denna punkt, även om den innebär en förbättring jämfört med propositionen. Skatteeffekterna för den tyngre lastbilstrafiken och framför allt för de s. k. ensamåkarna kan komma att skärpas i så hög grad att fraktinkomsterna inte ger en tillfredsställande täckning av kostnaderna. En motsvarande taxehöjning är kanske inte möjlig att genomföra i den hårdnande konkurrens som nu möter. Centern, folkpartiet och högern har därför i en reservation till utskottets betänkande följt upp förslaget i de motioner jag nämnde och hemställt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av bl. a. lastbilstrafikens kostnadsläge. Vi anser att många lastbilsägare annars riskerar att ställas i en sådan situation att de inte kan fortsätta med sin näringsutövning. Därför är det enligt vår mening nödvändigt med en översyn som kartlägger hithörande problem, och denna översyn bör snarast möjligt resultera i förslag till riksdagen om en ny avvägning av fordonsskattens grund- och tilläggsavgifter med hänsyn tagen till konsekvenserna för näringslivet och inte minst för glesbygderna, som drabbas särskilt hårt av gällande bestämmelser.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 av herr Stefanson m. fl. beträffande motiveringen för skatteförslagen och till reservationen 3 av herr Yngve Nilsson m. fl. beträffande motorfordonsskatten. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Eftersom det här gjorts gällande att de föreslagna skattehöjningarna skulle vara en följd av regeringens tidigare misstag vill jag säga några ord mera allmänt, innan jag går in i detalj på förslaget.

De i skattepaketet föreslagna skattehöjningarna är betingade av det kärva budgetläget. Trots hårda prutningar på många anslagsäskanden har statens upplåningsbehov beräknats till omkring 2 miljarder kronor, och en sådan upplåning har varken utskottsmajoriteten eller oppositionen funnit försvarlig. För att begränsa efterfrågeökningen och skapa utrymme för industriell investering har regeringen ansett en skärpning av beskattningen nödvändig, och det har också samtliga utskottsledamöter varit eniga om. De föreslagna skattehöjningarna kommer att inbringa bortåt 1,5 miljard kronor, men trots detta och trots ytterligare 160 miljoner i inkomstförstärkning på annat sätt uppskattas statens lånebehov för nästa budgetår till 1 100 miljoner kronor, vilket är ungefär 400 miljoner mindre än för innevarande år.

Herr Gustafson i Göteborg sade att oppositionen godtar denna proposition, men att det inte innebär att man godkänner regeringens politik — och naturligtvis ännu mindre regeringens program. Orsaken till att vi accepterar propositionen är att vi måste ställa regeringens misstag till rätta, framhöll herr Gustafson. Men när utskottet diskuterade dessa frågor, sade en ledamot från mittenpartierna att vi ju i stort sett allesamman har varit med om att fatta alla beslut och medverkat till den utveckling vi haft. Så är det väl också.

De problem som vårt land nu brottas med är internationella. I Västtyskland har man omkring 700 000 arbetslösa och i England 600 000. I en interpellation den 8 februari frågade herr Ohlin statsministern om dessa problem, och hans frågor var därvid uppdelade i åtta punkter, varav inte mindre än fyra just

Vissa skattepolitiska åtgärder

berörde de internationella svårigheterna. Herr Ohlin framhöll i den första punkten att en orsak till problemen är konjunkturdämpningen i Västeuropa. Som punkt nummer två talade han bl. a. om överinvestering i vissa industrier i Västeuropa. Den tredje punkten angav han vara kvantitativa importrestriktioner av de stora industristaterna gentemot läglöneländernas export av textil- och konfektionsartiklar. Som en fjärde orsak betraktade han de subventioner som förekommer i utlandet, t. ex. inom varvsindustrien, i form av lågräntekrediter. »Krisen för Uddevallavarvet är inte opåverkad därav», sade herr Ohlin. Men givetvis drog han också samma litanior som herr Gustafson i Göteborg gjorde i början av sitt anförande i dag. Obestriddligt är dock att de fyra punkter som herr Ohlin pekade på är de väsentliga orsakerna till de problem vi i dag brottas med.

Den strukturrationalisering som nu sker i vårt land har ju sin motsvarighet i alla andra industriländer. I Amerika lär människorna i genomsnitt bo endast fyra, fem år på samma plats. Där har man alltså järnhårt drivit denna politik med strukturrationalisering; man har slagit ihop företagen och skapat stora företag som bättre kunnat konkurrera med utlandet. Men även Amerika lär ge subventioner liksom många andra industristater i Europa.

Vi har i vårt land kunnat skryta över en högt rationaliserad industri. Vi har satsat mer av bruttonationalprodukten på att skapa ett högrationaliserat näringsliv än något annat land i världen — med undantag för Norge under en tid då detta land fick hjälp av Amerika. Så har det varit i många år, och vårt problem ligger således snarare däri att vi trots den höga rationaliseringen har för små enheter inom vårt näringsliv jämfört med andra moderna industristater.

Visst kan man, som oppositionen gör, klandra förhållandena i vårt land och

säga att de är orsakade av regeringens politik. Jag vågar emellertid påstå att vi står oss gott vid en jämförelse med andra industriländer. Men därom ger oppositionen ingen information åt det svenska folket.

Nu tycks vi ha passerat vågdalen, och arbetslösheten minskar. Jag tror att om inte oppositionen som vanligt för popularitetens skull bromsar och försöker hindra regeringens åtgärder för att skapa ekonomisk balans, bör vi ha goda utsikter att klara även dagens problem.

Herr talman! Jag skall inte längre uppehålla mig vid dessa allmänna synpunkter utan övergår till detaljproblemen.

Jag skall inte räkna upp alla skattehöjningar i paketet — de är väl kända vid det här laget. Men låt mig uttala min tillfredsställelse över att läglönegrupperna hålls skadelösa på en väsentlig punkt, nämligen i fråga om folkpensionsavgiftens höjning med 1 procent. Genom att samtidigt schablonavdraget för kommunalskatteutskylderna vid statlig taxering, som nu är minst 2 250 kronor för ogifta och 4 500 kronor för gifta, får tillämpas utan nuvarande begränsning, uppnås en skattesänkning för ogifta med inkomster upp till 8 000 och för gifta med inkomster upp till 17 000. För övriga blir det en skattehöjning med 300 kronor, vilken inträder vid inkomster över 40 000 kronor.

Herr talman! På tre punkter i sakfrågorna är utskottet oenigt — annars är vi ju rätt så eniga. Det gäller fordonskatten, ortsavdraget för folkpensionärer och nedsatt skatteförmåga för handikappade. På den sistnämnda punkten har socialdemokraterna en reservation.

Låt mig, herr talman, börja med fordonskatten. Den höjning på 50 procent som här föreslås betingas av att de nuvarande skattesatserna har stått oförändrade sedan 1954, trots att penningvärdet har förändrats till det sämre med 59 procent. Genom att avgiften för omläggningen till högertrafik samtidigt

Vissa skattepolitiska åtgärder

tas bort utgör den totala skattehöjningen för vanliga personbilar 20—30 kronor per år. För Saab blir det t. ex. 29 kronor mer per år och för Volvo Amazon 22 kronor. Utskottet är enigt om denna höjning.

Då det gäller den tunga trafiken har oppositionen en gemensam reservation med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t angående »skyndsamt utredning och förslag om sådan utformning av fordonsbeskattningen, att hänsyn tages till den yrkesmässiga lastbilstrafikens och busstrafikens kostnadsläge».

Vi anser att det inte kan vara riktigt att vidtaga dessa förändringar av den nuvarande relationen i beskattningen av olika fordon. En utredning — 1965 års bilskatteutredning — är ju redan i färd med att göra en översyn av vägtrafikbeskattningen, och då vore det, såvitt jag förstår, att slå in öppna dörrar att begära en ny utredning. Att problemet är omfattande och mycket komplicerat framgår också av att oppositionen inte vågar föreslå att riksdagen skall fatta beslut om någon omfördelning av relationerna härvidlag utan nöjer sig med denna skrivning om utredning av frågan.

Utskottet förnekar inte att den procentuella höjningen medför en merbelastning för lastbilsägarna. Jag föreställer mig att särskilt de mindre företagen på detta område har det svårt — bärkraften ligger på gränsen, och nu blir det en ytterligare påлага. Detta är vi väl medvetna om. Men om man ställer denna skatt i relation till de sammanlagda fraktinkomsterna för beställningstrafiken med lastbil finner man att ökningen för den tunga trafiken kan beräknas till 3 procent. Det säger väl något om relationerna.

I samband med behandlingen av detta problem har utskottet tagit ett initiativ beträffande skatteuppbörden. För närvarande kan man i vissa fall få anstånd intill utgången av augusti månad med erläggande av den del av fordonsskat-

ten som överstiger 2 000 kronor, dock endast med högst hälften av den totala skatten. Höjningen av skatten kommer genom denna bestämmelse att medföra att framför allt ägare av tyngre fordon kan få svårigheter att i förskott erlægga skatten. Utskottet finner det därför skäligt att fordonsskatten för de tyngre fordonen får delas upp på ett lämpligt antal betalningsterminer, under hela året, och vi förutsätter att Kungl. Maj:t beaktar detta och meddelar ändrade bestämmelser med verkan från och med år 1968.

Som bekant utgår statsbidrag till busslinjetrafiken på landsbygden. Några motionärer har påpekat att den av föregående års riksdag beslutade höjningen av drivmedelsskatterna i förening med den nu föreslagna höjningen av fordonsskatten sammanlagt belastar den bidragsberättigade busstrafiken med belopp som överstiger bidragsanslaget. Vi inom utskottet finner det uppenbart att ifrågasvarande skattesköpningar måste inverka på anslagens storlek. Vi förutsätter därför att statsutskottet vid sin bedömning av anslagsfrågan tar skälig hänsyn till de påtalade skatteeffekterna. Jag vill personligen kraftigt understryka detta, och vi är väl alla medvetna om svårigheterna för busslinjetrafiken på landsbygden.

Högern återkommer med sina yrkanden om höjda ortsavdrag för folkpensionärer. Denna fråga har ju diskuterats under flera år här i kammaren, och det finns ingen som inte förstår att folkpensionärerna bör stimuleras att fortsätta i aktivt arbete. Ingen har heller förnekat att de nuvarande bidragen av olika slag till folkpensionärer medför att viss del av inkomsten kan gå förlorad för en folkpensionär. Jag vill dock erinra om att enligt riksskattenämndens anvisningar till skattemyndigheterna kan en ensamstående pensionär, som fr. o. m. den 1 juli får 4 840 kronor i pension, ha 2 000 kronor i bostadstillägg och därutöver en sidoinkomst på 2 000 kro-

Vissa skattepolitiska åtgärder

nor utan att ett enda öre dras i skatt. Vederbörande kan alltså ha cirka 9 000 kronor i inkomst utan att behöva betala skatt, om riksskattenämndens anvisningar följes. Ett gift par, som får 7 540 kronor i folkpension och har 2 000 kronor i bostadstillägg, kan ha en sidoinkomst på 3 000 kronor — alltså mellan 12 000 och 13 000 kronor i sammanlagd inkomst — utan att behöva betala ett öre i skatt.

Ärade kammarledamöter! Jag har full förståelse för folkpensionärernas problem, men det finns hundratusentals barnfamiljer i detta land som trots barnbidragen har lägre standard än många folkpensionärer har. Med detta konstaterande kommer vi emellertid tyvärr inte ifrån problemet att det kan vara föga lönande för folkpensionärerna att fortsätta förvärvsarbete. Men problemet ligger kanske inte direkt på skatteplanet, utan mer på bidragssidan. Hustru- och bostadstilläggen är ju inkomstprövade och när folkpensionerna kommer över en viss inkomstgräns minskas dessa tillägg vilket kan kännas som en oerhörd skatteökning.

Det vore enkelt om detta problem kunde lösas genom en höjning av ortsavdragen, men det skulle få konsekvenser som vi inte önskar. Det finns nämligen i vårt land hundratusentals folkpensionärer som har höga inkomster av tjänst eller av pension från tidigare anställning. Man frågar sig vad man skapar för rättvisa, om man ger dem som har mycket stora inkomster en skattelättnad som andra inte kan tillgodogöra sig. Kunde man avskilja dem som endast har folkpension och de bidrag jag här nämnt vore problemet enklare. Men det kan inte vara en riktig lösning att alldeles oavsett hur stora inkomsterna är ge skattelättnad enbart därför att vederbörande blivit pensionär eller fyllt 67 år.

På grund av dessa omständigheter och också därför att en höjning av ortsavdragen skulle innebära betydande

skattebortfall avstyrker utskottet motionen i denna del. Folkpensionärerna kommer dock enligt propositionen att bli helt befriade från skatt till såväl stat, landsting som kommun, om de endast har inkomst från folkpension och kommunalt bostadstillägg. Därtill kommer det extra deklarationsavdraget för folkpensionärerna att höjas. Riksskatte-nämnden har för avsikt att utfärda nya anvisningar till årets taxering — de har ännu inte utkommit, men torde göra det i tid till skattemyndigheternas granskning av deklarationerna. Vi får alltså nya riktlinjer för beskattningen när det gäller nedsatt skatteförmåga hos folkpensionärer och hänsyn kommer därvid att tas till nyheterna i den här föreliggande propositionen.

Jag vill också fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på att utskottet begagnat sin förslagsrätt och framfört ett förslag till provisorisk lösning av problemet med folkpensionärernas sidoinkomster. Utskottet förordar en snar utredning av frågan om dessa inkomster och tänker sig därvid att man bör överväga någon form av definitiv källskatt. Enligt utskottets mening bör denna fråga lämpligen utredas av den pågående utredningen om definitiv källskatt. Vi anser att det inte bör möta några principiella betänkligheter att göra ett försök med denna grupp, innan det sker en övergång till mer allmän definitiv källskatt.

Herr Gustafson i Göteborg frågade mig, om detta var hela utskottets mening och jag anser mig ha bemyndigande att deklarerar att så är fallet. Även den ledamot i utskottet som är ledamot i utredningen om definitiv källskatt är helt med på att man skall försöka åstadkomma en snabbutredning och på försök tillämpa en dylik källskatt i fråga om folkpensionärerna.

Herr talman! Vi hade trott att vi därmed skulle kunna skapa enighet inom utskottet om dessa problem, men frestelsen var tydligen för stor för högerens

Vissa skattepolitiska åtgärder

reservanter att inte spela med folkpensionärerna. Högern har alltså kommit med en reservation om höjning av ordsavdragen.

Det är uppenbart att i detta sammanhang uppkommer även frågan om en omprövning av folkpensionärernas inkomstprövade förmåner. Detta problem är föremål för översyn av pensionsförsäkringskommittén.

Herr talman! Det kanske även bör sägas några ord om den mycket intressanta centerpartimotionen om ett särskilt schablonavdrag vid kommunal taxering som motsvarar det avdrag som finns vid den statliga taxeringen. Detta är ett enkelt och sympatiskt förslag, som bara har det felet att dess genomförande skulle kosta två och en kvarts miljarder kronor. Detta blev tydligen väl starkt även för herr Vigelsbo och hans kamrater i utskottet. De har inte vågat yrka bifall till förslaget, utan nöjer sig med att ställa det på framtiden. Man vill dock inte erkänna fadäsen utan drar sig segrande tillbaka i en dimbildning, om jag så får uttrycka mig.

Herr Eriksson i Bäckmora säger här att vi måste spara på statens utgifter och försöka bromsa prisstegringarna. Detta sker samtidigt som centern kommer med ett förslag, som faktiskt ställer högerns förslag i skuggan i fråga om minskade statsinkomster. Tidigare har det talats om att högern gått hårdast fram, men nu är det, som Svenska Dagbladet säger, centerpartiet som man bör rikta sina ögon på. Centerpartiet anser sig också kunna inbilla svenska folket att vi skall kunna höja barnbidragen och samtidigt vidta en mängd åtgärder i skattesänkande syfte som innebär miljarder kronor i minskade inkomster för kommunerna och ökade utgifter för staten.

Herr talman! Jag kanske bör inflicka några ord även om tobaksskatten, eftersom jag förstår att herr Rubin senare kommer att tala om denna.

Utskottet har godtagit en höjning av tobaksskatten, men jag tror att jag å allas vägnar kan säga att detta inte har skett utan knorr. När man är ute efter inkomstförstärkningar, är det så lätt att kasta sig över just denna grupp av konsumenter. Så sker även denna gång. Men när vi inte funnit några andra utvägar, har vi accepterat en höjning. För min del vill jag ifrågasätta, om det är rättvist att på detta sätt ensidigt beskatta en viss grupp i samhället. Man må tycka hur illa man vill om rökning och tobaksbruk över huvud taget, men trots allt existerar detta bruk. Miljoner människor i detta land konsumerar tobak och därmed ådrar sig stora personliga utgifter. Man måste väl ändå realistiskt räkna med att tobakskonsumenterna inte kommer att sluta röka enbart därför att priserna höjs och därmed undandra sig den ökade belastningen.

Det ligger ingen realism i ett sådant resonemang. Man räknar ju också med att tobakskonsumenterna kommer att röka som vanligt och att statsinkomsterna därför skall öka. Därmed blir varje höjning av skatten en höjning av konsumtionsutgifterna för alla tobaksbrukare.

Det borde enligt min mening nu vara nog med att man går denna det minsta motståndets väg för att öka skatteinkomsterna. Detta tycks också vara utskottsmajoritetens mening, även om den kanske inte i allo gillar min motivering. Jag vill emellertid betona utskottsmajoritetens uttalade önskan att tobaksbeskattningen i fortsättningen utformas efter i förväg prövade principer om hur beskattningen bör fördelas mellan de olika varugrupperna och inte enbart med tanke på möjligheten att öka statsinkomsterna. Man får inte heller alldeles bortse från risken för ökad smuggling, om skatten på detta område undan för undan höjes.

Slutligen har jag att som talesman för reservanterna under punkt D motivera

Vissa skattepolitiska åtgärder

deras ställningstagande beträffande nedsatt skatteförmåga för handikappade.

Vi konstaterar i reservationen att statsmakterna under de senaste åren har visat allt större intresse för de handikappades speciella förhållanden. De statliga insatser som mera direkt tar sikte på dem kan det senaste budgetåret beräknas dra en kostnad av cirka 1 300 miljoner kronor, en ökning med cirka 150 miljoner kronor. Av denna totalsumma utgår cirka 850 miljoner kronor i form av förtidspensioner, invaliditetsersättningar m. m. Liksom folkpensionärerna får de handikappade en standardhöjning den 1 juli. Anslagen till tekniska hjälpmedel, till invaliditetsförebyggande åtgärder m. m. ökas med 10 miljoner kronor till cirka 90 miljoner kronor. De erhåller dessutom stöd för utbildning, arbetsvård och bostäder på sammanlagt cirka 375 miljoner kronor. Från ATP beräknas i förtidspensioner till dem utgå 120 miljoner kronor, vartill kommer betydande insatser på handikappområdet från kommuner och landsting. Höggradigt rörelsehindrade kan befrias från fordonsskatt och även få återbäring av erlagd bilaccis. De kan också erhålla statligt bidrag motsvarande skattekostnaderna för viss mängd drivmedel.

Handikapputredningen, som har i uppdrag att lägga fram förslag på en rad områden som berör sociala förmåner för handikappade, skall även pröva huruvida de skatterestititioner som nu utgår lämpligen bör omläggas till stöd i form av direkta bidrag.

Jag tror att det kan vara på sin plats att erinra om dessa hjälpåtgärder. De utgör säkerligen den riktigaste, rättvisaste och mest effektiva vägen att hjälpa de handikappade. Man bör inte heller glömma att invaliditetsersättning och invaliditetstillägg enligt lagen om allmän försäkring samt hemortsbidrag är skattefria.

Jag vill vidare understryka vad vi

anfört om att den skattskyldiges ekonomiska ställning bör vara avgörande för frågan om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga skall medges. Det är väl ändå obestridligt att skatteförmågan för en människa med mera betydande inkomster knappast kan vara väsentligen nedsatt med mindre vederbörande fått vidkännas en avsevärt ekonomisk utgift. Visst kan i praxis bedömningen variera i enskilda fall, men man torde inte kunna påstå att den hittills varit restriktiv. Vi har tidigare påpekat att under speciella förhållanden extra avdrag har medgivits vid så höga årsinkomster som 30 000—40 000 kronor.

Vad vi framför allt har velat framhålla och vad jag har understrukit är att stödet åt de handikappade i princip bör ges i form av direkta bidrag i olika former i stället för genom avdrag vid beskattningen eller genom andra skatteförmåner. Därigenom blir det övervägande flertalet handikappade bäst hjälpta.

Herr talman! Med detta yrkar jag således bifall till utskottets hemställan i samtliga punkter utom i punkt D, där jag yrkar bifall till reservationen nr 6 av herr John Ericsson m. fl.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Som regeringspartiets talesman tycker herr Brandt inte om att man kritiserar regeringen för dess politik. Det förstår jag, och det får man ta med gott humör.

Herr Brandt säger att vi har varit med om vissa utgiftsbeslut. Ja, de utgiftsbeslut som vi har varit med om får vi ansvaret för, men vi var t. ex. inte med att besluta om den ryckiga igångsättning förra året som jag nyss nämnde, och vi kan absolut inte ta ansvaret för att regeringspartiet har avslagit vårt program mot prisstegringar och för en sund ekonomi.

Vi står oss gott i jämförelse med andra länder, säger herr Brandt. Ja, jag

Vissa skattepolitiska åtgärder

vet att finansministern inte tycker om jämförelser för enstaka år, men om man ser på de två senaste åren ligger vi i toppen när det gäller prisstegringar — det är bara ett land som har haft större prisstegringar än vi — och vi ligger i botten när det gäller produktionsökning, med bara ett land som har haft sämre utveckling än vi. Det tycker jag sannerligen inte är någonting som man kan skryta över.

Jag går så över till de frågor som behandlas i betänkandet. Herr Brandt säger att fordonsbeskattningen inte är så farlig och att den nya skatthöjningen bara medför några procents ökning av transporttaxorna. I utskottet fick vi emellertid uppgifter, som inte har bestritts av någon, att resultatet av fordonsbeskattningens höjning blir en höjning av transporttaxorna med mellan 2 och 8 procent, beroende på fordonets karaktär. Det kan inte vara önskvärt. Vad vi framför allt vill understryka är att utredningen inte på något sätt får vara prejudicerad av den höjning som nu sker, utan att man verkligen måste undersöka denna sak.

När det gäller tobaksskatten vill jag nämna för herr Brandt att också medicinska skäl har varit avgörande.

Herr Brandt anförde ett exempel på att en folkpensionär kan ha 12 000—13 000 kronor i inkomst utan att betala ett enda öre i skatt. Det måste vara ett utomordentligt sällsynt fall, och det är väl lika bra att vi gör klart nu, herr Brandt, att en ensamstående folkpensionär med 12 000—13 000 kronors inkomst får betala skatt och att det är mycket sällsynt att en gift folkpensionär med lika stor inkomst helt slipper skatt. Jag tycker inte att folkpensionärerna, som nu kämpar med svårigheter på grund av stora marginaleffekter, bör få det intrycket, att man kan ha inkomster på 12 000—13 000 kronor utan att behöva betala ett enda öre i skatt. För övrigt är jag tillfredsställd med att herr Brandt bekräftade att meningen

är att göra en snabbutredning, så att det snart kan bli en ändring.

Jag beklagar den socialdemokratiska reservationen beträffande de handikappade. Det finns praktiska exempel, som utskottet för övrigt tidigare har nämnt, på att diabetiker och andra handikappade inte behandlas tillbörligt i skattehänseende.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är naturligt att herr Brandt tycker att socialdemokratien har fört en riktig politik, och det är ingenting att säga om att han har den uppfattningen, men beträffande dess resultat vill jag instämma i vad herr Gustafson i Göteborg nyss sade beträffande prisstegringarna och produktionsökningen. När herr Brandt talar om arbetslösheten i olika länder vill jag dessutom göra det tillägget, att det för inte så många dagar sedan registrerades en mycket hög arbetslöshetssiffra även i vårt land — jag vill minnas att det var 68 000 personer.

(Chefen för finansdepartementet herr statsrådet STRÄNG: Det var 59 000 när det var som mest.)

Jag tackar så mycket för korrigeringen.

Herr Brandt har kritiserat högerpartiets förslag om omedelbart införande av höjda Ortsavdrag för folkpensionärerna. Jag vill bara säga att alla är överens om att vi inte kan fortsätta med den nuvarande formen av beskattning för pensionärerna utan att någonting måste göras. Det har ännu icke presenterats något förslag som varit genomförbart utöver det som högerpartiet har lagt fram i flera år. Nu säger man att det inte kan genomföras, eftersom man därmed skulle ge vissa folkpensionärer, som har stora inkomster vid sidan om, en alltför stor skattelindring. Jag vet inte enligt vilka mått herr Brandt räknar när han säger att det skulle gälla 100 000. Jag tror att han

Vissa skattepolitiska åtgärder

har gått ganska långt ner då, men det finns ju hundratusentals folkpensionärer i detta land som måste vara intresserade av att vid sidan av sina utgående pensioner kunna göra sig en liten extrainkomst, och det är för att göra detta möjligt för dem som vi menar att man väl får ta den olägenhet som det innebär att även ge någon litet större inkomsttagare bland folkpensionärerna ett något större ortsavdrag.

Jag vill säga att detta inte kan vara omotiverat. Ofta inträffar det att äldre människor på grund av sjukdom och annat har dyrare levnadskostnader än man kanske normalt brukar räkna med. Detta förhållande har observerats även i andra länder och det finns länder där högre ortsavdrag lämnas för folkpensionärerna.

Sedan skulle jag också vilja säga några ord om de handikappade, där genom lottning bevillningsutskottet har kommit att stanna inför ett förslag att tillstyrka bifall till en högermotion, vari vi begär att vid beskattningen större hänsyn skall tas till de handikappades problem. Jag vill understryka att det väl måste vara rimligt att ge just dessa personer ett extra skatteavdrag, alldestund de när de skall delta i förvärvslivet onekligen är beroende av vissa hjälpmedel som gör att de åsamkas högre levnadskostnader än med dem jämförbara befolkningsgrupper.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill egentligen bara replikera herr Brandt på ett par punkter.

Den första gäller motorfordonsskatten. Jag förstår att herr Brandt avsåg att argumentera emot vår reservation, men i verkligheten kom herr Brandt att stödja den. Jag skrev nämligen upp vad han sade: De mindre lastbilsföretagen har det svårt och får nu en ny pålaga som gör läget svårare.

Ja, herr Brandt, det är precis vad vi 2 — *Andra kammarens protokoll 1967. Nr 8*

har sagt i motionen och i reservationen! Vi anser att det är nödvändigt att få en översyn och en utredning av denna sak. Nu menar herr Brandt att 1965 års bilskatteutredning sysslar med det problemet, men såvitt jag kunnat underrätta mig gör utredningen inte det.

Herr Brandt tröstar sig vidare med att man får dela upp skatten på flera perioder såsom utskottet har föreslagit, men, herr Brandt, skatten blir inte mindre därför att man får dela upp inbetalningarna på flera terminer.

Herr Brandt säger att centermotionen om avdraget vid den kommunala inkomstbeskattningen är intressant. Ja, den är inte bara intressant, utan den är t. o. m. rättvis. Har herr Brandt någon uppfattning om låginkomstgrupperna i det här landet, tror jag han kan hålla med mig om att detta är en väg att verkligen komma till rätta med deras problem.

Jag vill göra herr Brandt uppmärksam på att motionen inte hade något direkt yrkande på denna punkt, utan den begärde bara en utredning. Det var ingalunda under någon dimbildning som vi drog oss tillbaka från motionen i utskottet; vi har klart deklarerat vad vi vill, vi har nämligen med vårt yttrande velat hålla frågan levande. Vi anser den så viktig att den bör kunna lösas i en framtid. Att nuläget inte ger några möjligheter till en lösning är vi på det klara med, men det måste väl ändå vara möjligt att ställa upp några alternativ och göra upp planer även för framtiden, och *det* är vad vi har velat göra med vår motion.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några få ord — andra talare efter mig kommer att behandla de problem jag här har berört.

Beträffande fordonsskatten vill jag bara säga till herr Gustafson i Göteborg att procentsatserna självfallet varierar. Jag nämnde att genomsnittet är 3 procent, och det är obestridligt. Att

Vissa skattepolitiska åtgärder

sedan procentsatserna varierar är vi medvetna om, men vi kommer inte från problemet för den sakens skull. Jag vidhåller att den utredning som pågår har möjligheter att klara denna sak, och då kan det inte vara nödvändigt att skriva till Kungl. Maj:t för att begära en ny utredning.

Beträffande folkpensionärerna vidhåller jag vad jag tidigare har sagt om riksskattenämndens anvisningar och om den relation som råder — ifall man verkligen granskar problemet — mellan folkpensionärer och exempelvis barnfamiljer. Jag har noggrant studerat förhållandena i min hembygd och lätt kunnat konstatera vilken standard folkpensionärer i pensionärshem har i jämförelse med barnfamiljer, som är tvingade att bo i en större och dyrare lägenhet och har andra omkostnader. När dessa har betalat skatten har de oftast en lägre standard än folkpensionärerna.

Jag nämner detta bara för att ställa problemet på sin spets; därmed kommer vi naturligtvis inte förbi att folkpensionärernas förmåner kan minska, om de når över en viss inkomst, och att deras intresse för att ta förvärsarbete därigenom kan avtrubbas. Jag har alltså aldrig förnekat att hundratusentals folkpensionärer har det svårt i vårt land. Detta är emellertid ett problem vid sidan om; det är i samband med skattefrågan jag har gjort dessa jämförelser.

Vad de handikappade angår har jag tagit kammarens tid i anspråk för att räkna upp alla de åtgärder som vi vidtar för att hjälpa dem. Jag vidhåller fortfarande att de handikappade som grupp betraktad är väsentligen mera hjälpta genom dessa insatser än genom ett bistånd skattevägen, som här föreslås.

Centerpartimotionen går ut på att skapa ökad rättvisa, påstår herr Eriksson i Bäckmora. Det finns mycken orättvisa som vi skulle vilja avskaffa här i

landet och många åtgärder som vi skulle vilja vidtaga för att skapa ännu större rättvisa, men inte anser vi att vi fördenskull så lättvindigt kan försämma budgeten med över två miljarder kronor.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt håller på att skapa myten om den i jämförelse med andra grupper välmående folkpensionären. Jag observerade emellertid att herr Brandt sade sig veta att det finns hundratusentals folkpensionärer som har det svårt här i landet. Det finns verkligen många som inte kommer in på pensionärshem eller ålderdomshem utan har det besvärligt på många sätt, och dem får vi inte glömma.

I detta sammanhang är det angeläget att slå fast att redan nu en folkpensionär, som inte har någon annan inkomst än folkpension, är fri från beskattning. Vad som kan komma att hända genom den folkpartimotion som blivit tillstyrkt är att de orimliga förhållandena som råder i skattehänseende, dels på grund av bestämmelsernas utformning, dels på grund av den praxis som tillämpas av vissa taxeringsmyndigheter, kan undanröjas, så att vi kan åstadkomma en skälig behandling av folkpensionärerna i detta avseende.

Det förhållandet, herr talman, att vi nu på olika sätt ger bidrag till de handikappade bör inte minska vårt intresse för att de skall få en rättvis behandling i skattehänseende. Det finns många fall där handikappade inte kan få de avdrag som de borde vara berättigade till på grund av de extra kostnader som deras handikapp medför. Jag nämnde tidigare t. ex. diabetikerna, som har haft stora svårigheter. Vissa förbättringar har nu skett, inte minst efter ett uttalande som gjordes av bevillningsutskottet. Det finns sannerligen anledning att undersöka detta problem ytterligare, och jag vidhåller därför mitt yrkande om bi-

Vissa skattepolitiska åtgärder

fall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp) kort genmäle:

Herr talman! Vi vill inte försämra budgeten med två miljarder kronor, säger herr Brandt. Det vill inte vi heller. Var kan herr Brandt i bevillningsutskottets betänkande läsa ut att centern önskar försämra budgeten med två miljarder kronor? Men, det är en medveten förvrängning, som saknar stöd i verkligheten, fördenskull kan vi väl inte avstå från de reformer som vi ändå anser vara nödvändiga. Enligt vår åsikt får vi genomföra dem när det finns resurser till det. Herr Brandt kan inte bestrida det riktiga i att man också tillämpar ett schablonavdrag vid den kommunala inkomstbeskattningen liksom vid den statliga, om man är besjälad av en vilja att verkligen lösa låginkomstproblemet, vilket jag hoppas att herr Brandt är.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Som herr Gustafson i Göteborg påpekade försökte herr Brandt intala kammarens ledamöter att vi skulle ha ganska välmående folkpensionärer i det här landet, men jag tror inte att det räckte ens med detta. Herr Brandt försökte också göra gällande att vi har ganska välmående handikappade människor på grund av alla de förnämliga åtgärder av olika slag som har vidtagits.

Vi har ingenting emot vad som görs på detta område, men vi har krävt att det också skapas skatterättvisa för de handikappade. Det torde i alla fall inte kunna förnekas av någon att en handikappad person har betydligt större kostnader för intäktens förvärvande än en människa som är helt frisk. Kammarens ledamöter kanske erinrar sig att vi hade en kamrat här i kammaren för några år sedan som var synnerligen svårt handikappad. Ingen av oss kan

väl förneka, att han hade betydligt svårare att fullgöra sitt uppdrag här i riksdagen än vi andra som inte råkat ut för en sådan olycka. Enligt skatteförordningarna kunde han emellertid inte få göra några som helst avdrag med anledning av sitt handikapp.

Det måste vara rimligt att man vid en jämförelse av inkomsttagare i samma läge också försöker åstadkomma likställighet i fråga om beskattningen för de människor som så ytterligt hårt har drabbats av olika former av handikapp.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att det kan ligga nära hands att försöka inbilla människorna att socialdemokraterna inte vill bevaka folkpensionärernas intressen. Jag vill därför starkt understryka att det beträffande folkpensionärernas standard — såväl i fråga om folkpensioner som ATP — är socialdemokraterna som tagit initiativet och att det ursprungligen endast är deras märke på dessa reformer.

Det är emellertid nu inte fråga om någon diskussion om folkpensionärernas standard utan det rör sig här om en skattefråga. Det gäller om vi skall ge de folkpensionärer ytterligare förmåner som har de största inkomsterna, ty de som bara har folkpensionen att leva på har ingen reventy av den skattereformen genom högerns reservation. Jag vill klart säga ifrån att det inte skall kunna sägas att någon socialdemokrat motarbetar folkpensionärernas intressen. Vi är villiga att vara med att hjälpa folkpensionärerna, kanske mer än oppositionen. I varje fall vill vi inte höra talas om att socialdemokraterna, när vi ger denna hjälp, ställt till så, att oppositionen måste vara med och kratsa kastanjerna ur elden. Det är precis vad som skett tidigare liksom också i dag. Vi kanske har hjälpt folkpensionärer och andra så, att det också har uppstått vissa problem. Men då säger ni att det är regeringens misstag,

Vissa skattepolitiska åtgärder

fastän ni vill vara med och ta äran och påstå att ni varit med om att genomföra alltihop.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att de borgerliga partierna och inte minst mittenpartierna är ganska tillfreds med regeringens skattepaket. Men att de skulle vara så tillfreds som framgår av denna debatt var något litet av en överraskning. Allra mest helhjärtad tycks uppslutningen vara kring förslaget om en höjning av omsättnings-skatten. Som framgår av motionsredovisningen i föreliggande utskottsutlåtande har vi för vår del inte kunnat acceptera den väsentliga del av regeringens skattepaket i år som förslaget om en ytterligare höjning av omsättnings-skatten utgör. Då vi varit överens med regeringen om att statsinkomsterna måste höjas, har vi lagt fram förslag om andra skattehöjningar, vilka emellertid inte behandlas i dag. Det gäller en viss höjning av förmögenhets- och bolagsbeskattningen. Vi föreslår vidare, att den nuvarande omsättnings-skatten görs likvärdig, så att den inte som nu utgår med högre belopp på exempelvis livsmedel, skor och kläder än på investeringsvaror.

Vi accepterar i princip inrättandet av en investeringsbank, och enligt vårt budgetalternativ kan större avsättningar göras till denna än enligt regeringens förslag.

Det är framför allt av två skäl vi i förevarande läge motsätter oss en ytterligare höjning av omsättnings-skatten. Prisutvecklingen måste stoppas med hänsyn både till inre och yttre förhållanden. Inflationen urholkar löner och sociala bidrag och drabbar hårdast vissa grupper, låglönegrupperna och barnfamiljerna. I diskussionen ömmar alla — speciellt mittenpartierna — för barnfamiljerna, men de är ändå med på att höja priserna och har ingen-ting att samtidigt föreslå som kompen-

sation. En medveten höjning av den generella prisnivån genom beskattning av alla konsumtionsvaror utan urskiljning — vare sig det gäller nödvändighetsvaror eller ej — kan vi inte acceptera, allra helst som de som drabbas inte får någon egentlig kompensation via den direkta beskattningen eller i form av höjda barnbidrag. Det borde enligt vårt sätt att se i nuvarande läge finnas reella förutsättningar att i huvudsak stoppa prisstegringen. Ett villkor härför är naturligtvis att staten inte via beskattningen driver upp priserna. Inom parentes vill jag säga, att vi av statsfinansiella skäl och eftersom det inte rör sig om en nödvändighetsvara ansett oss nödsakade att acceptera den föreslagna höjningen av tobaksskatten.

Ytterligare ett viktigt villkor för att man skall kunna sätta stopp för prishöjningarna är att vi får en annan kreditpolitik och en annan ekonomisk politik över huvud taget, som möjliggör väsentligt lägre räntor, något som i sin tur skulle medföra en väsentlig minskning av hyrorna och av kostnaderna för industriens kapitalanskaffning liksom även en sänkning av näringslivets allmänna kostnadsnivå. Kostnadsnivån inom landet påverkar givetvis våra exportmöjligheter — den otillfredsställande handelsbalansen är ett av alla erkänt problem av första ordningen. Vi är självfallet medvetna om att lösningen på detta problem måste sökas också på annat håll; jag syftar på en fortsatt strukturrationalisering och teknisk utveckling. Men den allmänna pris- och kostnadsutvecklingen är därför inte av ringa betydelse.

Vi vill över huvud taget ha en annan ekonomisk politik i många stycken. Vi förnekar inte att regeringens ekonomiska utspel i år — detta gäller framför allt den beramade investeringsbanken — uppvisar vissa nya drag. Men då det gäller inflationen och möjligheterna att göra någonting åt den tycks regeringens fatalism vara obevlig. Denna fatalis-

Vissa skattepolitiska åtgärder

tiska politik kommer att öka de ständiga bekymren beträffande urholkningen av de sociala förmånerna, statens av inflationen betingade automatiska utgiftsstegringar och beträffande låglönegrupperna, för att nämna några av de viktigaste avsnitten. Det alternativ till skattepolitiken som vi anvisat skall jag, som jag förut sade, inte närmare gå in på i dag, alldenstund utskottet inte har gjort det; det skall behandlas vid ett annat tillfälle.

Herr talman! Beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 2, som behandlas samtidigt med förevarande betänkande från bevillningsutskottet, vill jag uttala min sympati för reservationen av herr Svensson i Kungälv. Det beror emellertid inte på att han hängt upp den på motionsparet I: 627 och II: 783. Jag tycker inte att man skall sammankoppa en ytterligare differentiering av folkpensionsavgiften med behovet av ökade anslag för SIDA:s verksamhet. Vi har i annat sammanhang yrkat på väsentligt högre anslag till u-landshjälpen samt också i vårt budgetalternativ anvisat medel härför. Att specialbestämma vissa skattemedel tycker jag är en oriktig princip, allmänt sett. Däremot kan en höjning av folkpensionsavgiften för större inkomsttagare vara motiverad av rättviseskäl. Jag tror att fjolårets höjning av lönerna i många välbetalda yrken kan vara en godtagbar motivering för en höjning av folkpensionsavgiftens maximibelopp utöver vad som förutsätts i regeringens förslag. Av detta skäl kan jag alltså rösta för den reservationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets förslag med den ändring däri som föranleds av bifall till motion II: 709 med yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om höjning av omsättningsskatten.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Bevillningsutskottet har ju ännu inte tagit ställning till de di-

rekta skattesatserna. Först i maj kommer vi att få möjlighet att överblicka hur debet och kredit går ihop i de förslag som vi och andra har lagt fram. Den stora skattedebatten kommer att äga rum i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen i maj månad. Det finns emellertid ändå skäl att i varje fall i korthet nu anföra några allmänna skattesynpunkter, eftersom både den socialdemokratiska majoriteten och folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet har »tjuvstartat» genom sina uttalanden om att det är omöjligt att »nu binda sig» för några justeringar av marginalsatserna. Det är ett säreget uttalande man gör, eftersom man på det sättet binder sig och föregriper den realdebatt som sedan skall äga rum i bevillningsutskottet med anledning av de skatteförslag som lagts fram.

Enligt den socialdemokratiska majoritetens förslag i bevillningsutskottet skulle finansministerns förslag betraktas som ett led i den »reformerings» av beskattningssystemet som påbörjades genom införande av den allmänna varuskatte. Reformerna syftar till att »anpassa skattesystemet till de förändrade förhållandena i samhället och åstadkomma en mer rättvis och rationell fördelning av skattebördan», säger man. Jag undrar emellertid, herr talman, om författarna själva verkligen menar vad de har skrivit i utskottets utlåtande. Det kan ju knappast vara fråga om en reformering av vårt skattesystem. Jag skall ta ett par exempel.

Den från skattelagiska och skattetekniska synvinklar högst besynnerliga användningen av de schabloniserade kommunalskatteavdragen för att undvika alltför stötande konsekvenser av skattehöjningarna kan väl ändå inte betecknas som en reform av vårt skattesystem. Det förslaget är illa genomtänkt och illa förberett och har lett till att t. o. m. den annars högst konungliga delen av bevillningsutskottet har ansett

Vissa skattepolitiska åtgärder

sig vara tvungen att justera finansministerns förslag för att få bort de mest orimliga konsekvenserna. Trots detta kvarstår vissa oegentligheter.

Och, för att fortsätta exemplifieringen, inte kan det väl sägas höra till vanligt språkbruk att kalla det för en reform som under de senaste åren har skett med folkpensionsavgiften och avskaffandet av avdragsrätten för den avgiften?

Slutligen kan det väl heller inte sägas vara en reform av skattesystemet att man, som nu sker, skärper progressiviteten i ett skattesystem som i stort sett är mera progressivt även i botten- och medelinkomstlägena än skattesystemen i andra med oss jämförbara länder.

Jag tror man skall tala tyst om reformer i detta sammanhang. Här är det helt enkelt fråga om att den socialdemokratiska utgiftspolitikerna under många år har försatt oss i en situation, som finansministern själv brukar karakterisera så, att vi lever över våra tillgångar och drar växlar på framtiden. Den situationen har medfört behov av sådana skattehöjningar, att de helt enkelt måste tas ut på sådana punkter där detta är praktiskt möjligt och där höjningarna förväntas medföra minsta motstånd. Man tar helt enkelt ut vad man kan ta ut, oberoende av logiken i skattesystemet.

Självfallet är det önskvärt, säger den socialdemokratiska majoriteten i bevillningsutskottet, att åstadkomma ytterligare lättnader i den direkta beskattningen — men bara för »mindre inkomsttagare». Folkpartiets och centerpartiets ledamöter gör samma deklARATION men anser det i och för sig önskvärt att skattelättnader genomföres även »för medelstora inkomsttagare». Men såväl socialdemokrater som centerpartister och folkpartister är överens om att utrymmet för sådana skattelättnader är mycket begränsat — som det heter — och att man inte nu kan binda sig för sänkningar av den direkta be-

skattningen som går utöver förslagen i propositionen.

Detta eniga konstaterande görs alltså nu av företrädare för partier, som i allmänna skatteberedningen också var *eniga* om att en omfördelning av beskattningen från direkta till indirekta skatter var önskvärd och att en dämpning av progressiviteten borde eftersträvas. Nu har det visserligen gått några år sedan allmänna skatteberedningen lade fram sitt betänkande, men vad som skett sedan dess är ju att den direkta beskattningens verkningar har blivit än mera kännbara och att progressiviteten icke har mildrats utan tvärtom skärpts under åren.

Man frågar sig vad som ligger bakom den passivitet som kommer till uttryck varje gång som man vill diskutera en marginalskattereform. Inte ens det mest blygsamma försök att ta itu med marginalskattesystemet är regeringen tydligen beredd att göra. Hur skall den ekonomiska situationen se ut, i vilken man är beredd att ge skattebetalarna någon förhoppning om att marginalskatteproblemet skall angripas?

I dag toppar Sverige utan tvivel OECD:s skattestatistik. Vi har högre direkta skatter än något annat med oss jämförbart land, och vi har en marginalskatt som i varje fall i de skikt där en mycket stor del av de svenska hushållen befinner sig berövar inkomsttagarna en alltför stor del av varje nyförvärvad hundralapp. Det kan finnas skäl att påminna om att en löntagare i 35 000-kronorsklassen här i Sverige får avstå ungefär 50 kronor av varje hundralapp han förtjänar, medan hans motsvarighet i England avstår bara 32 kronor. I Tyskland lämnar han i skatt ifrån sig 28 kronor, i Förenta staterna 20 kronor och i Frankrike 18 kronor. Skillnaden är alltså högst betydande.

Den indirekta omsättningskatten har nu passerat den nivå som man tidigare ansåg utgöra den övre gränsen för en omsättningskatt av det slag som vi har

Vissa skattepolitiska åtgärder

i Sverige. Det råder väl inte något tvivel om att höjningen av omsättnings-skatten kommer att ytterligare skärpa de svårigheter i kostnadshänsende som det svenska näringslivet har att brottas med i konkurrensen med utländska företag. Dessa svårigheter kommer att öka då de sex europamarknadsstaterna nu skall förverkliga det beslut som häromdagen fattades i Bryssel, att man skall införa en gemensam mervärdeskatt inom hela EEC och där harmonisera skattesystemen över huvud taget — alltså även den direkta beskattningen — i syfte att stärka näringslivets konkurrenskraft inom denna del av Europa och utjämna de olikheter som finns mellan företagen i olika länder.

Den kommunala utdebiteringen har fördubblats sedan 1950-talets början. Den är i dag nära 19 kronor i genomsnitt. 20 kronor är den övre gräns som finansministern själv har brukat tala om.

Herr talman! Skatterna har i dag nått en sådan höjd, att beskattningen enligt vår mening i stor utsträckning har förlorat sin betydelse som ett tjänligt konjunkturpolitiskt instrument. Dessutom har skatterna kommit att utöva en direkt hämmande inverkan på den fortsatta välståndsutvecklingen. Genom de pris- och lönestegringar som under den socialdemokratiska maktutövningen i så hög grad karakteriserat den svenska samhällsekonomin konfiskerar våra skatter automatiskt en allt större del av de enskilda hushållens arbetsinkomster. Det förhållandet utgör ett av skälen — kanske rentav det viktigaste — till att vi i högerpartiet så envist håller på kravet på en skattereform. En sådan skattereform skulle nämligen, menar vi, utgöra ett viktigt led i den ekonomiska antiinflationspolitik som allt fler löntagare i detta land nu ropar efter.

Allt flera har nu börjat få ett klart begrepp om »giftcirkeln» i den svenska samhällsekonomin. De olika elementen går in i varandra. Stigande priser,

högre skatter, högre löneanspråk, därmed högre kostnader och på nytt stigande priser, stigande kostnader, fortsatt inflation och till slut försämrad konkurrenskraft för våra företag dels här hemma i förhållande till de företag som säljer på den svenska marknaden och dels utomlands i förhållande till de företag som vi konkurrerar med ute på exportmarknaderna.

Enligt högerpartiets uppfattning är det uppenbart att en marginalskatte-reform skulle stimulera till nya arbetsinsatser, till nya initiativ, till ökat sparande och skapa förutsättningar för en lugnare löneutveckling. Det viktigaste kanske är att den skulle uppfattas som ett tecken på att myndigheterna nu äntligen var beredda att bryta giftcirkeln. Det är mot denna bakgrund väsentligt — det understryks också i det särskilda uttalande som högerpartiets ledamöter i bevillningsutskottet har gjort — att strävandena inriktas på en omfördelning från direkt till indirekt skatt. Som inledning till en dylik reform bör en sänkning av marginalsatten kunna genomföras redan nästa år med tyngdpunkten förlagd till mellanskikten, de skikt alltså där progressiviteten i dag känns hårdast och där följaktligen en sänkning skulle få de mest positiva — i varje fall psykologiskt mest positiva — konsekvenserna.

Som jag inledningsvis framhöll, herr talman, kommer detta avsnitt av skattepolitiken att diskuteras i maj. Då kan vi mot varandra ställa skattesänkingsförslagen och de olika besparingsåtgärder som högerpartiet och andra partier har lagt fram. Att jag ansett mig tvingad att ta upp frågan redan i dag beror, som jag nyss framhöll, på att de övriga tre demokratiska partierna har sagt att de icke nu kan binda sig för en marginalskatte-reform, medan vi hävdar att en sådan reform *kan* och *bör* genomföras redan under budgetåret 1967/68. Vi är självfallet medvetna om att det inte är någon *stor* reform som vi talar för,

Vissa skattepolitiska åtgärder

men den är början till en ytterligare reformering. Och till bilden hör som ett självklart komplement förslaget om att mervärdeskattefrågan skall föras fram till en lösning så snabbt att vi kan få ett nytt skattesystem redan den 1 januari 1968.

Dessa åtgärder kan genomföras om viljan finns. Men *vill man inte* förverkliga de tankegångar som allmänna skatteberedningen enhälligt omfattade, då skriver man på det sätt som den socialdemokratiska majoriteten i bevillningsutskottet har gjort i utskottets betänkande nr 2.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Efter det anförande, som herr Bohman nu hållit, finner jag det angeläget understryka det faktum, att de tre oppositionspartierna är överens om att begära en skattereform med mervärdeskatt och med en sänkning av marginalsatserna. Vi har därvidlag också åberopat allmänna skatteberedningens förslag, även om detta givetvis nu måste modifieras på grund av vad som hänt sedan förslaget avgavs.

Det är alltså angeläget att klargöra, att de tre oppositionspartierna är överens om allt detta. På vilka punkter skiljer sig då våra meningar? Jo, högern anser att denna skattereform skall genomföras redan den 1 januari nästa år. Det är mycket egendomligt att högern gör detta utfalande samtidigt som partiet åberopar allmänna skatteberedningen. I allmänna skatteberedningens förslag ingick ju också frågan om socialavgifternas behandling, och på grund av treårsavtalet går det inte rimligen att få till stånd en lösning i linje med allmänna skatteberedningens betänkande redan den 1 januari nästa år.

Däri ligger motiveringen till att mellanpartierna anser att det kan föreligga svårigheter att genomföra en sådan skattereform redan nu. Men jag tycker inte att detta skall fördunkla det fak-

tum, att de tre oppositionspartierna är överens om angelägenheten av att få till stånd en reform så snart det är möjligt.

Herr HERMANSSON (k):

Herr talman! Först några reflexioner om de borgerliga partiernas och framför allt de bägge s. k. mittpartiernas inställning till årets finansplan och den ekonomiska politiken.

De borgerliga partierna satsar ju hårt på att övertaga regeringsmakten efter 1968 års val. I den borgerliga pressen talas det vitt och brett om hur den socialistiska linjen i svensk politik skall brytas. Man använder väl just nu inte ordet vanstyre men ord som ligger närmast därintill. Det är ingen måtta på de väldiga förändringar som kommer att ske i politiken om det blir en borgerlig regering. Regleringssamhället skall bort — i stället skall komma ett samhälle med fri konkurrens och snabbt ökande framstegstakt.

För de borgerliga väljare som eventuellt tagit dessa utfästelser på allvar måste mittpartiernas ställningstagande till årets budgetplan ha kommit som en antiklimax och en stor besvikelse. Det visar sig att enligt mittpartiernas mening skillnaden mellan borgerlig och socialdemokratisk politik endast uppgår till några miljoner i en statsbudget som omfattar 36 000 miljoner kronor. Denna skillnad kan alltså endast mätas i delar av promille. Det är onekligen blygsamt.

Denna obetydliga skillnad bör emellertid också vara en tankeställare för andra politiskt intresserade, t. ex. inom arbetarrörelsen. Det kan knappast bidra till en stimulerande politisk debatt att skillnaden mellan regeringspartiets finansplan och förslagen från dem, vilka utmålar sig som opposition och alternativ till den sittande regeringen, är så liten. Ur allmän synpunkt måste det vara att föredra att det för väljarna finns klara och urskiljbara alternativ

Vissa skattepolitiska åtgärder

att ta ställning till. Politiken blir annars ett mörker där alla partier förefaller grå.

Även på en annan punkt är de borgerliga partiernas position egendomlig. Jag tänker på ställningstagandet till den föreslagna investeringsavgiften på visst byggande, som kommer upp här senare på dagordningen men som jag vill kommentera något. De borgerliga partierna har alltid framställt sig som motståndare till fysiska och administrativa regleringar. De säger sig allmänt vara anhängare av generell verkande metoder.

När det gäller denna nya investeringsavgift föredrar emellertid de borgerliga en skärpning av nuvarande tillståndsgivning, om jag inte fattat dem fel. De avvisar däremot regeringens förslag om att komplettera tillståndsgivningen med den generellt verkande metod som investeringsavgiften utgör. Det är ett märkligt ställningstagande sett mot de borgerliga partiernas allmänna agitation. Det avslöjar att de i själva verket har en annan mening i sakfrågan. De vill inte gå med på att begränsa viss byggnation för att bereda plats för ökat bostadsbyggande. Men hur rimmar det med t. ex. folkpartiets försök att alltid framställa sig som företrädare för kraven om att det skall byggas mera bostäder? Här tycks det vara något fel i de borgerliga partiernas politiska logik.

Herr talman! Jag vill gärna erkänna att vi för vår del varit tveksamma när det gäller förslaget om den nya investeringsavgiften. Det beror inte på att vi är motståndare till ökat samhällsinflytande över investeringarna och att samhället kan bestämma fördelningen av byggnadskvoten på olika objekt. Tvärtom är vi bestämda anhängare till ett sådant ökat inflytande. Men en investeringsavgift av den föreslagna typen kan bli ett led i en felaktig ransonering, nämligen en ransonering av kapitalistiskt slag som släpper fram dem, som har gott om pengar och kan betala av-
2* — *Andra kammarens protokoll 1967, Nr 8*

giften, men stoppar andra. En sådan ransoneringsprincip är felaktig och kan inte godkännas.

Man måste också ställa frågan om det inte skulle varit möjligt att bygga ut systemet med tillståndsgivning så att det fått den hårda effekt man eftersträvar. Vi tror att finansministern överdrivit svårigheterna på denna punkt.

Att vi ändå stöder regeringsförslaget har två orsaker: för det första att tillståndsgivningen blir kvar och vi alltså får ett dubbelt system för begränsning av mindre angeläget byggande; för det andra att systemet med tillståndsgivning hittills inte visat sig vara helt effektivt och kanske snabbast kan effektiviseras genom investeringsavgiften. Vi betraktar emellertid åtgärden som varande av tillfällig natur.

Vi har från vår sida föreslagit ganska betydande förändringar i regeringens finansplan, men vi anser att det alternativ vi framlagt måste bedömas som mycket realistiskt. Det innefattar en omedelbar höjning av barnbidragen med 100 kronor om året och en ökning av u-landsbiståndet med 100 miljoner kronor. Däremot anser vi att man kan minska de militära anslagen med 350 miljoner kronor så att de penningmässigt kommer att uppgå till samma belopp som innevarande budgetår. En sådan åtstramning är motiverad av en rad skäl som det blir tillfälle att återkomma till vid de försvarspolitiska debatterna.

På skattesidan vänder vi oss mot den ytterligare höjningen av omsättningskatten. Vi vill i stället ha skärpningar av beskattningen på de stora förmögenheterna över 100 000 kronor och av bolagens vinster. När det gäller förmögenhetsbeskattningen har jag inte hört någon argumentation mot vårt förslag. Det förefaller också mycket svårt att förklara — i varje fall från de värderingar som omfattas av arbetarrörelsen — varför man skall ytterligare skärpa skatten på exempelvis barnfamiljernas

Vissa skattepolitiska åtgärder

konsumtion men inte ta ut mera av de stora förmögenhetsägarna.

Mot vårt förslag om en skärpt företagsbeskattning har finansministern anfört att tillfället är illa valt med hänsyn till det hårdare klimatet för företagarna. Utifrån det allmänna resonemang som finansministern utvecklade i finansplanen har jag emellertid svårt att förstå hans invändningar. Han talar där för en selektiv politik som möjliggör insatser för att möta de branschvisa svårigheter som föreligger och kan väntas uppkomma. Men just ur denna synpunkt måste det vara angeläget att samhället får ett större inflytande över hela investeringspolitiken. Detta går inte, om vinsterna stannar kvar hos företagen i betydande utsträckning och används för investeringar som varje bolag och varje företagare ur sin speciella synpunkt anser viktiga. Det är ett mera rationellt system att samhället tar hand om så stor del av vinstmedlen som möjligt och använder dem för investeringar på områden som det ur allmän synpunkt är viktigast att utveckla.

Man kan emellertid inte ta hänsyn till regeringens skatteförslag utan att också se till hur skatterna fördelas och hur den allmänna utvecklingen av inkomster och förmögenheter har gestaltat sig. Det erkänns nu av alla att det under det senaste årtiondet inte skett någon inkomstutjämning samtidigt som de allra största förmögenheterna ökat mer än genomsnittet. De lägre inkomsttagarna får nu en mindre andel av inkomstsumman före skatt jämfört med för tio år sedan. De stora miljonförmögenheterna har ökat snabbt. Detta har skapat mycket allvarliga problem ur jämlikhetssynpunkt.

Har då inte beskattningen verkat utjämnande? En sådan uppfattning förefaller högst diskutabel mot bakgrunden av det material som finns om skatteutvecklingen under de senaste årtiondena. Om vi undersöker skattetrycket i

procent av bruttonationalinkomsten, fördelat på fysiska personer respektive företag, så visar det sig att detta undergått en betydligt kraftigare stegring för fysiska personer. Från 1950 till 1965 hade skattetrycket i procent av bruttonationalinkomsten för fysiska personer ökat från 6,1 till 18,9 procent, alltså en tredubbling. För företagen var motsvarande ökning från 1,4 till 2,5 procent, alltså mindre än en fördubbling. Disproportionen är slående.

En annan jämförelse som avser förmögenhetsskatten! Dennas andel av statens totala skatteinkomster utgjorde budgetåret 1949/50 2,82 procent. Budgetåret 1964/65 hade procentandelen sjunkit till 1,18. De stora förmögenhetsägarna svarar alltså nu för en avsevärt mindre andel av de samlade bidragen till statsinkomsterna.

Det är också viktigt att jämföra utvecklingen av de direkta och de indirekta skatterna. De direkta skatterna har varit relativt oförändrade, mätt såsom andel av bruttonationalinkomsten. År 1955 utgjorde de 17,2 procent, år 1964 18,1 procent. De indirekta skatternas andel har däremot ökat oerhört kraftigt. År 1955 uppgick de indirekta skatterna till endast 2,1 procent av bruttonationalinkomsten, år 1964 till 12,6 procent. Det handlar alltså om en sexdubbling på ett årtionde.

Det är fortfarande ett faktum att de indirekta skatterna hårdast drabbar de lägre inkomsttagarna. Indirekta skatter går väl för närvarande inte att helt undvika. De ökade statsutgifterna för viktiga ändamål måste täckas och andra skatteållor kan inte svara för hela bidraget. Men detta nödvång är en sak — en helt annan sak är den direkta kurs på en skärpning av de indirekta skatterna som regeringen nu följt under ett årtionde. Det ligger ett fantastiskt avstånd mellan den kampattityd mot indirekta skatter, som det socialdemokratiska partiet länge intog i sitt program, och den skrivning som bevil-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ningsutskottets socialdemokratiska majoritet nu gör. Man uttalar sig principiellt för en skärpning av den indirekta beskattningen. Tillåt mig bestämt protestera när man påstår att detta skulle leda till »en mer rättvis och rationell fördelning av skattebördan». Det är motsatsen man åstadkommer.

Vårt parti har under de senaste åren accepterat vissa höjningar av den indirekta beskattningen, främst i form av omsättningsskatt, därför att vi inte sett någon annan väg att finansiera viktiga reformer när riksdagen avslagit våra förslag på skattepolitikens område. Skattetrycket och dess fördelning har nu emellertid utvecklats på ett sådant sätt att vi anser att man måste säga stopp. Det är möjligt att ytterligare skärpningar av de indirekta skatterna i framtiden anses nödvändiga för att klara viktiga statsutgifter. Den saken får man ta ställning till då. Men i dag är läget sådant att man måste ställa som ett bestämt krav: ingen ytterligare höjning av omsättningsskatten innan beskattningen skärpts på de stora förmögenheterna och på företagsvinsterna! Vi säger bestämt nej till den höjning av omsättningsskatten som nu föreslås.

Den eventuella invändningen att vi därmed skulle försvåra för staten att skaffa medel till den näringspolitiska fonden vill jag genast ta upp. Vi anser det vara fel att öronmärka vissa skattehöjningar så att de skall användas för speciella ändamål. De skattehöjningar som vi har föreslagit på stora förmögenheter och på företagsvinster räcker för övrigt mer än väl till för att ge fonden en grundplåt. Denna skulle till och med bli större än vad regeringen har föreslagit. Det handlar alltså inte om ställningstagandet till fonden. Det handlar om fördelningen av skattebördan. På den punkten är det hög tid att vika av från den nuvarande kursen och i stället söka genomföra en demokratisk skattepolitik, som bättre fördelar bördorna efter bärkraft.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Hermanssons påpekande om bostadsproduktionen skulle jag vilja göra följande kommentar.

Vår linje har varit dels att staten vida bättre än som skett kan utnyttja de produktiva resurserna, bygga mer med tillgängliga resurser, dels att man kan öka resurserna bl. a. genom att stimulera bostadssparandet. Vi anser det inte tillfredsställande att den statliga ledningen av bostadsbyggandet skötes på ett sådant sätt att vi nu har tusentals arbetslösa byggnadsarbetare, att man inte anpassar kredittillgången efter tillgången på byggnadsmöjligheter och att man klumpar ihop igångsättningen till några få månader mot årets slut, vilket alla erkänner leder till sämre förhållanden och lägre bostadsbyggande. Vi hävdar alltså att det på de av oss angivna vägarna är möjligt att få fram fler bostäder.

Det är ganska intressant att herr Hermansson i sitt resonemang förutsatte att det inte gick att göra något åt de brister som jag nämnde. De var tydligen väl förenliga med den planering, som jag trodde ingick i en kommunistisk åskådning. Det är mycket upplysande att herr Hermansson ställer så låga krav på den statliga insatsen inom bostadsbyggandet som han gör. För vår del anser vi det sätt varpå detta avsnitt av den ekonomiska politiken har skötts vara ytterst otillfredsställande.

Herr HERMANSSON (k) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlin begagnar tillfället att tala om någonting helt annat än den fråga som jag hade tagit upp i mitt föregående anförande.

Vårt parti är också mycket kritiskt mot en del av den statliga bostadspolitiken, något som vi många gånger framfört här i kammaren, men det är inte den saken vi skall diskutera i dag. Jag tillät mig säga några ord om mittpartier-

Vissa skattepolitiska åtgärder

nas ställningstagande till den föreslagna investeringsavgiften, som kommer upp på dagordningen litet senare, och jag ställde frågan, om inte bakom deras motstånd i själva verket låg en helt annan inställning i sakfrågan. Vill verkligen mittpartierna vara med om att begränsa det onödiga byggandet av bankpalats, bensinstationer och andra anläggningar, som mycket väl kan uppskjutas, och genom en sådan skärpt begränsning lämna plats för ett ökat bostadsbyggande?

Sedan hör vi givetvis diskutera en mera rationell användning av resurserna inom ramen för detta ökade bostadsbyggande, men herr Ohlin kan inte komma ifrån den fråga jag ställde genom att bara diskutera det andra problemet. Det handlar också om fördelningen av tillgängliga resurser mellan bostadsbyggandet och andra byggnadsändamål. På den punkten förefaller det som om mittpartiernas och framför allt folkpartiets ställning skulle vara mycket osäker.

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr Hermansson försöker nu, för att komma ifrån den kritik som jag framförde mot hans yttrande, göra gällande att man i denna debatt, som gäller förut-sättningarna för den statliga finanspolitiken — statens inkomster och utgifter — inte skulle få ta upp frågan om hur de produktiva resurserna bör utnyttjas så att vi bl. a. får ett större skatteunderlag och därmed större skatteinkomster. Nej, herr Hermansson, att komma undan den frågeställningen i dagens debatt går inte.

Vad beträffar användandet av en viss reglering vill jag säga att vi många gånger har deklarerat att regeringen har bragt landet i ett sådant läge, att man inte kan undvara en tillfällig reglering av byggnadsproduktionen — det kommer jag vidare att ingå på i ett senare anförande. Herr Hermansson borde emellertid förstå att detta inte

hindrar att det med våra förslag skulle vara möjligt att bygga mer redan med användande av de nuvarande produktiva resurserna och att det skulle vara möjligt att öka resurserna utan att därför göra minskningar på något annat håll.

Vårt program har verkligen varit tilltaget i underkant när vi krävt ett ökat bostadsbyggande. I själva verket skulle man på längre sikt kunna öka bostadsbyggandet mer än vi har föreslagit.

Herr **HERMANSSON** (k) kort genmäle:

Herr talman! Det gör ju ett litet löjligt intryck att herr Ohlin och jag ömsesidigt anklagar varandra för att försöka komma ifrån det problem som den andra parten vill diskutera, men nu är detta faktiskt inte någon bostadspolitisk debatt. Jag skall gärna vid ett annat tillfälle ta upp folkpartiets förslag i bostadsfrågan till en mycket kritisk granskning, och jag skall då också föra fram våra kritiska synpunkter på regeringens bostadsbyggnadspolitik, mot vilken det, såsom jag sade förut, finns mycket att invända.

Den fråga jag ställde gällde inte investeringsavgiften i allmänhet, som vi skall diskutera litet senare i dag, utan jag ställde en preciserad fråga: Vill mittpartierna eller vill folkpartiet vara med om att begränsa ett onödigt byggande på olika områden i form av bankpalats, bensinstationer och andra objekt för att därigenom bereda plats för ökat bostadsbyggande?

Den frågan kan herr Ohlin inte komma ifrån genom att säga: Simalabim, med folkpartiets program kan man öka båda delarna! För det första är det inte många som tror på den möjligheten, och för det andra skulle ju herr Ohlin enligt sitt program kunna bygga ännu fler bostäder om han också gick med på en begränsning av denna överflödiga byggnation, som vi andra vill inskränka. Frågan kvarstår alltså, hur genialt program

herr Ohlin i övrigt än har för bostadsbyggnadsverksamheten.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Efter detta replikskifte skall jag gå över till andra lagutskottets utlåtande nr 2 och beröra den offentliga diskussion som har förts ganska ingående om hur man skall kunna finansiera den ökning av u-hjälpen som vi har föreslagit utöver vad Kungl. Maj:t har tagit upp i statsverkspropositionen.

Som framgår av utskottsutlåtandet har jag blivit ensam i utskottet om att föreslå en förstärkning av statsbudgeten genom en höjning av folkpensionsavgiften. Det får jag fördra med jämnmood; sådant händer ju ibland.

Får jag bara inledningsvis säga några ord rent principiellt om finansieringen av u-hjälpen. Jag tror att vi har anledning, både i dag och längre fram, att mycket starkt hävda att biståndet till de s. k. underutvecklade länderna bör tas ur vår ordinarie budget utan öronmärkning och utan specialdestination. Det norska systemet, som för övrigt tydligen är det enda i sitt slag i världen, med en s. k. särskatt för u-hjälpen, tror jag att vi bör avvisa mycket bestämt både nu och i framtiden.

Det är alldeles givet att ett sådant resonemang som det jag här har fört inte är något hokus-pokus som befriar oss från att ta in skatter om vi begär ökade utgifter, om de ökade utgifterna inte går att pressa in i budgeten utan skattehöjningar.

När man befinner sig i en bestämd budgetsituation där inkomster och utgifter är i stort sett reglerade och sammanvägda, återstår ingenting annat än att på något sätt försöka finna utvägar för en nedprutning — t. ex. såsom mittenpartierna har gjort — av räntesubventioner i hus byggda mellan 1950 och 1956, vilket innebär en högre hyra för dem som bor i dessa hus, eller också genom att uppskjuta byggandet av

Vissa skattepolitiska åtgärder

polishus eller andra statliga byggnationer.

Det föreligger också andra förslag, som har remitterats till bevillningsutskottet och som kommer upp i riksdagen senare under året. Ett sådant förslag är att man skulle höja skatten med 1 procent för dem som har över 20 000 kronor i inkomst — där är man tydligen inne på en sådan öronmärkning som enligt vad jag tidigare har sagt nog inte är någon riktig och lämplig åtgärd.

Herr Rubin har föreslagit mycket — han är ju en generös herre! Bl. a. har han tagit upp frågan om cigarettskatten. Det finns en motion i detta sammanhang som jag tycker tar priset, nämligen att man skall sälja frimärken för att finansiera vår hjälp till u-länderna. Detta snuddar väl vid en sådan välgörenhet som det talades om i remissdebatten, t. ex. då man höjer gåvorna till olika privata organisationer i stället för och som alternativ till att höja skatterna.

Jag har naturligtvis ingenting emot att man ökar de enskilda gåvorna — jag är själv med i verksamheten och ser gärna att den ökar — men att ställa upp det som alternativ till en självklar samhällsuppgift kan jag absolut inte finna vara riktigt. Jag vill hänvisa till de uttalanden som har gjorts av kyrkosamfund här i landet, som skarpt har uttalat att de önskar en ökning av dessa medel via skattsedlarna. Detta är den väg som vi måste gå. Det fick vi för övrigt göra en gång då vi byggde ut vår socialpolitik och vår socialvård i detta land, och här har vi hamnat i ungefär samma situation igen.

Vi är alltså några socialdemokrater som har motionerat om en höjning av folkpensionsavgiften. Därvid har vi letts av tanken att en skattehöjning bör drabba dem som har relativt stor inkomst. Jag har sett i dagens nummer av Dagens Nyheter att herr Ullsten tror att utgiften träffar endast personer med inkomster mellan 40 000 och 45 000 kronor. Så förhåller det sig inte; såsom

Vissa skattepolitiska åtgärder

framgår av reservationen drabbar den personer med 40 000 kronors inkomst och uppåt. Fullt utslag med 250 kronor mer än enligt propositionen, blir det när man når ungefär 45 000 kronors årsinkomst.

Om man ville öka u-hjälpen och ville skattefinansiera den, skulle detta enligt min mening vara en utmärkt väg att gå fram på. Vi har i andra sammanhang talat om att vi vill värna om låglöne-grupperna eller — som det ibland heter — låginkomstgrupperna. Det är samma tanke som har väglett oss motionärer. Nu har vi inte vunnit något gehör, och det återstår för mig bara att konstatera nederlaget. Det är väl nästan omöjligt att tänka sig en samling kring reservationen så långt att den skulle vinna majoritet.

Vi har försökt att åstadkomma inkomstförstärkningen först, innan utgifterna skall beslutas. Nu finns knappast den utvägen kvar. Det har talats om en höjning av omsen från 11,11 procent till 11,2 procent i försäljningsledet, men inte heller därvidlag föreligger något förslag från bevillningsutskottet, trots att många, bl. a. jag själv, har varit rätt tilltalade av den linjen. Vi kan utgå från att mittenpartiernas förslag om nedskärningar, som jag tidigare har nämnt, också kommer att falla under bordet. Då återstår, såvitt jag förstår, ingenting annat än att man i slutet av denna riksdag får en inkomstförstärkning först efter det att frågan om anslaget till u-hjälpen har blivit avgjord.

Jag vill ställa en fråga till dem som pläderar för höjd u-hjälp; den riktar sig till mittenpartierna, kanske framför allt till centerpartiet. Folkpartiet har genom herr Dahlén lämnat en viss möjlighet till diskussion öppen, medan herr Hedlund, enligt vad han sade i televisionen, inte kan tänka sig någon inkomstförstärkning, därest mittenpartiernas förslag skulle falla. Är detta det sista ordet i detta avseende? Om så är fallet blir den votering som vi går till

någoting ganska allvarligt. Vi har här en möjlighet att rädda u-hjälpen. Den återkommer inte, om inte mittenpartierna är beredda till en inkomstförstärkning efter det att deras förslag om nedprutningar har fallit. Vi har ännu inte sett något sådant initiativ, men det kan givetvis komma.

För mig personligen spelar det inte så stor roll hur man finansierar dessa 50 miljoner kronor. Det är en relativt liten summa, som kan skaffas på olika sätt. En metod vill jag dock bestämt ta avstånd från, nämligen att man lägger bördan på vissa grupper i samhället, t. ex. på dem som röker eller använder spirituosa. Det kan inte vara riktigt att de ensamma skall betala u-hjälpen.

Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den fråga jag nyss ställde. Herr talman! Jag yrkar till slut bifall till min reservation vid andra lagutskottets utlåtande nr 2.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Låt mig först konstatera att motionärerna själva tycks vara på det klara med att en extra höjning av folkpensionsavgiften utöver vad som föreslagits i propositionen är en dålig metod för att finansiera den föreslagna höjningen av u-landshjälpen.

I inledningen till motionen anföres också följande:

»Motionärerna anser i princip att u-hjälpen bör behandlas som en normal statlig angelägenhet och skattefinansieras som alla andra statliga verksamheter.»

Även herr Svensson i Kungälv poängterade samma synpunkt i början av sitt anförande nyss. Efter att ha gjort detta mycket riktiga konstaterande i motionen kommer emellertid motionärerna fram till att situationen just nu är så speciell, att man bör tillgripa den extraordinära åtgärden att höja folkpensionsavgiften ett steg mer än vad Kungl. Maj:t har föreslagit för att få utrymme för en höjning av anslaget

Vissa skattepolitiska åtgärder

till u-landshjälpen med 51 miljoner kronor. Folkpensionsavgiften skall enligt propositionen höjas till maximalt 1 500 kronor per år mot 1 750 kronor enligt motionärernas förslag. Visserligen motiverar motionärerna sitt förslag med att de förbättringar av folkpensionerna, som senare kommer att beslutas av årets riksdag, därigenom i större utsträckning skulle komma att finansieras med avgifter, vilket i sin tur skulle ge utrymme för ökningen av anslaget till u-landshjälpen. Sambandet mellan den föreslagna höjningen av folkpensionsavgiften och anslaget till u-hjälpen är ändå inte att ta miste på, vilket också framgick av herr Svenssons anförande.

Folkpensionsavgiften skulle på det sättet komma att användas i budgetreglerande syfte. Den uppgiften anser majoriteten i andra lagutskottet att folkpensionsavgiften inte har och inte heller bör ha. När vi hittills har yttrat oss om föreslagna höjningar av avgiften har det alltid skett i samband med höjning av folkpensionerna, under de senare åren vanligen i samband med standardförbättring av folkpensionerna. Så sker även i år i Kungl. Maj:t proposition.

Det är därför riktigt och konsekvent när utskottsmajoriteten — alltså samtliga i utskottet utom reservanten herr Svensson — efter att ha anslutit sig till propositionens förslag anför följande i fråga om motionsyrkandet: »Beträffande frågan om maximiavgiftens storlek är utskottet inte berett att godta den sammankopplingen mellan folkpensionsavgift och anslag till u-landshjälp som gjorts i motionerna I: 627 och II: 783.»

Naturligtvis är vi inom utskottet väl medvetna om att pensionsavgifterna inte räcker till för att finansiera folkpensionerna. Men vi uderstryker ändå i utlåtandet, att ett bifall till motionerna skulle medföra att den nuvarande relationen mellan avgift och förmån inom folkpensioneringen skulle påverkas på ett mindre önskvärt sätt. Detta

om den principiella sidan av frågan.

Vid utskottsbehandlingen har vi även studerat hur motionärernas förslag skulle verka ur skatteteknisk synpunkt. Resultatet av denna granskning är överraskande. För närvarande tas ju pensionsavgiften ut på beskattningsbara inkomster upp till 30 000 kronor, lika för makar och ensamstående. Propositionens förslag innebär ingen ändring i det avseendet. I propositionen föreslås däremot att avgiftsprocenten höjs från fyra till fem procent. Motionärerna föreslår nu att inkomsttaket 30 000 kr höjs till 35 000. Genom att även ta ut en pensionsavgift på fem procent i inkomstskiktet 30 000 till 35 000 kronor skulle man erhålla den behövliga förstärkningen — enligt motionärerna cirka 60 miljoner kronor.

Hur verkar nu detta på skatteskalan? Om man först tittar på skatteskalorna för makar, finner man att marginalskatten enligt propositionens förslag i inkomstskiktet 30 000 till 40 000 kronor blir 42 procent. Enligt motionsförslaget skulle i inkomstskiktet 30 000 till 35 000 kronor läggas till fem procent, d. v. s. marginalskatten skulle i det skiktet bli 47 procent för att sedan i skiktet närmast över 35 000 kronor åter sjunka till 42 procent. En liknande verkan skulle förslaget få för ensamstående i samma inkomstskikt. Vi skulle med andra ord i inkomstskiktet mellan 30 000 och 35 000 kronor på nytt få en kraftig skattepuckel. I själva verket skulle inkomster i detta skikt drabbas av lika hög marginalskatt som inkomster i skiktet närmast under 60 000 kronor. Jag talar hela tiden om beskattningsbara inkomster. De belopp som herr Svensson i Kungälv räknade, med var bruttoinkomster, alltså taxerade inkomster. Pensionsavgiften beräknas ju numera på den beskattningsbara inkomsten, och jag har därför tillåtit mig att konsekvent använda de beloppen.

Denna effekt av förslaget har motio-

Vissa skattepolitiska åtgärder

närerna naturligtvis inte tänkt på när de skrev motionen. Det kan vara förklarligt — motionsskrivandet sker ju oftast under trycket av tidsnöd. Jag fick det intrycket vid utskottsbehandlingen, att medmotionären och reservanten herr Svensson i Kungälv blev obehagligt överraskad, när han kom underfund med vilka verkningar ett bifall till motionen skulle komma att få. Det är naturligtvis ingen enkel sak att ta sig ur ett så pass besvärligt dilemma. I reservationen har emellertid herr Svensson gjort ett försök. Han säger först att han är medveten om att höjningen av maximibeloppet medför vissa olägenheter för marginalskatteförhållandena. Så fortsätter han: »Dessa olägenheter bör det emellertid vara möjligt att komma till rätta med genom justeringar av skatteskalorna.»

Någon anvisning om hur denna justering skall göras lämnas emellertid inte i reservationen. Såvitt jag förstår kan puckeln i inkomstlågerna mellan 30 000 och 35 000 kronor utjämnas endast genom att man höjer skatten för inkomster under 30 000 kronor och över 35 000 kronor. Men då har ju reservanten slagit undan grunden för både motionen och reservationen. Det är ju då inte längre fråga om att höja folkpensionsavgiften, utan helt enkelt en fråga om skattehöjning.

Motionen är alltså både ur principiella och ur skattetekniska synpunkter omöjlig, och det är av dessa skäl som andra lagutskottet ställt sig avvisande.

Herr Svensson i Kungälv anförde nyss att han var medveten om att anslagsfrågor, finansieringsfrågor och frågan om u-landshjälpen prövas av andra utskott. Han vände sig emot tanken att någon särskild grupp, t. ex. rökarna, skulle drabbas av extra avgifter eller särskilda skatter för att finansiera u-landshjälpen. Men motionärernas eget förslag har ju samma svaghet. Om det skulle tillämpas så skulle det ju bli inkomsttagarna i inkomstlågerna 30 000—

35 000 kronor beskattningsbar inkomst som skulle få bära större delen av bördan.

Med detta har jag anförde de skäl, varpå utskottet grundar sitt ståndpunkts-tagande, då utskottet avstyrker motionen och hemställer om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i den del som utskottet haft att pröva.

Vi skall inte i detta sammanhang debattera anslaget till u-landshjälpen — det kommer upp i ett annat sammanhang — men låt mig, herr talman, innan jag slutar, säga att jag för min del inte betvivlar att det bakom motionen ligger en ärlig vilja att finna en utväg att öka anslaget till u-landshjälpen. Man har bara råkat ut för missödet att utforma förslaget något olyckligt. Jag är också övertygad om att det bland ledamöterna i utskottet fanns många som har en positiv inställning till en ökning av anslaget till u-landshjälpen. Men den frågan kommer ju, som jag nyss sade, upp i annat sammanhang. Jag hoppas emellertid att det med litet god vilja och med bortseende från prestigesympunkter skall bli möjligt för statsutskottet att finna en lösning som kan prövas av riksdagen i positiv anda. Andra lagutskottet har med sitt förslag och sitt utlåtande, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts proposition beträffande folkpensionsavgiften, självfallet icke tagit ställning till frågan om anslaget till u-landshjälpen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var många synpunkter som herr Anderson i Sundsvall redovisade; jag skall försöka begränsa mig till några få.

När herr Anderson säger att motionen och reservationen är omöjliga, så är de

Vissa skattepolitiska åtgärder

naturligtvis det därför att man inte vill göra någonting. Ville man göra något, så skulle det naturligtvis också vara möjligt. Herr Anderson utvecklade här ett skattetekniskt resonemang, men faktum är att människor som har en beskattningsbar inkomst på mellan 40 000 och 45 000 kronor får en höjning i glidande skala upp till 250 kronor om året och sedan är det samma avgift däröver upp till 500 000 kronor — eller var de nu ligger som har de högsta inkomsterna här i landet. Självfallet stupa vi inte på att genomföra ett sådant förslag, om vi verkligen vill genomföra det.

Vad sedan det principiella resonemanget beträffar är det ju ett faktum att folkpensionsavgiftens förhållande till folkpensionen har kopplats bort för länge sedan. Över folkpensionsavgiften finansierar vi ungefär 1,5 miljard av en sammanlagd folkpensionskostnad på 5,5 miljarder kronor, alltså bara en mycket liten del. Den höjning som genomföres i år ger i första omgången ca 365 miljoner, medan kostnaderna för höjningen av folkpensionen uppgår till 560 miljoner kronor. Avgiftshöjningen räcker sålunda inte i år till pensionshöjningen. Men då är det väl ingenting som hindrar att vi höjer folkpensionsavgiften, så att de ökade folkpensionskostnaderna täckes något mer av avgiften!

Detta innebär emellertid, så att säga i andra ändan av problematiken, att skattefinansieringen då blir mindre. Men de pengarna kan ju användas till andra angelägna ändamål — som det står i reservationen. Och till dessa andra angelägna ändamål räknar jag — herr Anderson i Sundsvall håller säkert med mig därom — u-hjälpen. Den är angelägen för oss alla.

Slutligen upprepar jag vad jag sade i slutet av mitt första anförande, nämligen att det skulle vara välgörande för denna debatt om vi av herr Ohlin, herr Gustafson i Göteborg och herr Eliasson i Sundborn fick ett svar på frågan: Är

ni beredda att diskutera en inkomstförstärkning av budgeten den dag vi har förkastat också mittenpartiernas förslag?

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv gjorde gällande att vi avslagit motionen därför att vi inte ville ställa oss positiva till den. Jag tillät mig ju säga att motionen är omöjlig. Jag trodde emellertid att jag i mitt anförande hade tillräckligt klart påvisat de principiella betänkligheterna och — framför allt — de olyckliga skattetekniska verkningarna av ett bifall till motionen. De senare undvek herr Svensson sorgfälligt, eftersom han vet vilken olycklig konstruktion skatteskalorna då skulle få i inkomstskiktet mellan 30 000 och 35 000 kronor. I utskottet framhölls också mycket starkt, inte minst från herr Svenssons egna partikamrater, att en sådan konstruktion blir orimlig.

Herr Svensson berörde sambandet mellan folkpensionsavgifter och folkpensionsförmåner, och det är riktigt att det är mycket länge sedan — om det ens någonsin har varit så — som folkpensionerna finansierades helt med avgifter.

Sedan årtionden tillbaka har man måst tillgripa skattemedel vid sidan av avgifterna. Men det har ändå ansetts att det finns ett samband mellan avgift och förmån, och det stryker departementschefen under i proposition nr 7, som vi haft att behandla. På sidan 4 i utlåtandet har vi ordagrant återgivit ett stycke från propositionen, där det heter: »Allmänna pensionsberedningen föreslog år 1958 en etappvis höjning av avgiften för att finansiera det program för successiva höjningar av folkpensionen till den nivå som kommer att vara uppnådd inom halvtannat år.» I slutet på samma stycke säger departementschefen: »Allmänna pensionsberedningens tanke att standardförbättringar in-

Vissa skattepolitiska åtgärder

om folkpensioneringen bör finansieras genom justeringar av folkpensionsavgiften bör därför inte längre möta beaktligheter.»

När avgiften höjts vid senare tillfällen har det också skett just i samband med föreslagna standardförbättringar för folkpensionärerna, och för det ändamålet räcker folkpensionsavgiften med den höjning som föreslås i år.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Anderson kunde ha fortsatt och sagt att vi tar mer till folkpensionerna via avgifterna. Med det resonemang som här förs, och som jag inte har någonting att invända mot, är det ju egentligen fullt logiskt att man, om man vill, kan fortsätta och ta ut högre avgifter. Så småningom kommer väl detta system att försvinna och vi kanske får en socialförsäkringsavgift.

Om nu det förslag jag väckt som reservant anses omöjligt av andra kammaren och av herr Anderson i Sundsvall, är det bara att acceptera det förhållandet. Jag tycker inte att det är omöjligt, utan jag tycker att man skulle kunna ta det. Men om kammaren har en annan åsikt, vad gör en enkel riksdagsman åt det? Jag har frågat om ni är beredda att diskutera andra inkomstförstärkningar. I remissdebatten har jag själv talat för en höjning av omsättningskatten. Det förslaget är troligtvis överspelat, och vi kan inte komma längre på den vägen. Men det kanske finns andra möjligheter. Därmed har jag också understrukit att jag inte är bunden speciellt vid detta förslag. Det var en väg, och som jag tycker en bra väg. Men lägg fram ett annat förslag, så skall vi diskutera det!

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste yttrandet av herr Svensson i Kungälv antecknar jag med tillfredsställelse — att han är be-

redd att pröva andra förslag till finansiering, då frågan om anslag till utlandshjälpen kommer upp till slutligt avgörande här i kammaren.

Jag vill bara beträffande resonemanget om avgifter och förmåner säga att jag har en bestämd känsla av att det inom andra lagutskottet finns en övervägande majoritet, som anser att föreslagna höjningar av folkpensionsavgiften liksom folkpensionsavgiften i sin helhet icke skall användas till annan specialdestinering än till förbättring av folkpensionsförmånerna.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Vi har kommit i ett läge, både budgetmässigt och samhällsekonomiskt, som gör att vi inte kan godta en mycket stor och inflationsdrivande statlig upplåning. Det är också nödvändigt att man får ett samspel mellan finanspolitik och kreditpolitik, så att man kan underlätta möjligheterna att genomföra en sänkning av räntan.

Från centerns sida har vi sedan länge klart sagt ut att en räntesänkning är nödvändig. Vi har också hävdats att det är nödvändigt att söka hålla tillbaka nya stora kostnadskrävande reformprojekt om vi skall få balans i samhällsekonomin. Det förefaller som om finansministerns syn på dessa problem har närmat sig vår, och det noterar vi med tillfredsställelse.

Det måste också sägas att situationen skulle ha varit en annan och bättre på många områden om regeringen hade lyckats bemästra inflationsproblemen under senare år. Men vi vet alla att regeringen inte lyckats med detta. Herr Sträng har tagit alltför lätt på inflationsproblemen, alltför lätt på penningvärdeförsämringen och de konsekvenser som den får för räntepolitiken och för företagets konkurrenskraft.

Man har en känsla av att trots allt tal om planer och planering, så har regeringens politik varit ganska illa planerad. Det händer t. ex. att man i stats-

Vissa skattepolitiska åtgärder

verkspropositionen får läsa att det skall avsättas 500 miljoner kronor till en fond, och 14 dagar efteråt har denna fond på 500 miljoner blivit en utvecklingsbank som skall låna ut ända upp till 5 miljarder kronor.

Detta är endast ett exempel. Ett annat exempel fick vi när handelsminister Lange i förra veckan under torsdagens frågestund sade att det skulle vara en fullständigt felaktig politik att göra någonting åt den mycket stora importen till vårt land av textilvaror, vilken skapat en ohållbar situation för många företag inom branschen — för att ett par dagar senare plötsligt ingripa mot importen från Sydkorea.

Hur går detta ihop med talet om planering? Vi politiker brukar litet föraktfullt tala om kvartalspolitik, men numera får vi vara tacksamma om en evig sanning från regeringsbanken står sig i fjorton dagar.

Finansministern har också ganska klart sagt att han räknar med en penningvärdeförsämring på 2½ å 3 procent om året. Vad man än kan säga om ett sådant uttalande, så bidrar det i varje fall inte till att stärka allmänhetens förtroende för penningvärdet. Vi har råkat in i en ond cirkel, där priser och löner jagar varandra. Detta har fått konsekvenser inte minst för låginkomstgrupperna. Trots allt tal om — här i kammaren och annorstädes — att låginkomstgrupperna skulle få företräde när det gäller inkomstförbättringar, måste vi konstatera att utvecklingen i stället blivit den att inkomstklyftorna vidgats. De rekordhöga låneräntorna och naturligtvis kostnadsläget i stort har direkt försvarat för många s. k. låglöneföretag att ge sina anställda i och för sig välmotiverade inkomstförbättringar, därför att företagens räntekostnader och övriga kostnader stigit kraftigt samtidigt som konkurrensen på exportmarknaden eller gentemot importen varit mycket hård.

I fjol tvingades ju flera hundra före-

tag att permittera arbetskraft, och en stor del av dessa företag måste helt enkelt lägga ned driften. På vissa håll försöker man, som jag uppfattar saken, förringa svårigheterna härvidlag genom att säga att det är en ganska naturlig strukturutveckling som försiggår inom vårt näringsliv. Men enligt min mening är det inte fråga enbart om en s. k. strukturutveckling. Många — även rationellt drivna — företag har tvingats till inskränkningar eller driftnedläggelse på grund av övermäktig konkurrens från länder som haft en stabilare ekonomi under senare år än vårt land kunnat uppvisa.

Regeringen har tyvärr sagt nej till förslag från centerns och folkpartiets sida om gemensamma överläggningar mellan representanter för näringslivets och avtalsmarknadens parter och de politiska partierna i syfte att få ett samlat grepp i kampen mot inflationen. Dylika förslag har hittills avvisats, men jag tror, herr talman, att man förr eller senare från socialdemokratiskt håll kommer att tvingas acceptera dessa propåer om vi skall lyckas förena fria avtalsrörelser, full sysselsättning, stabilt penningvärde och hög investerings- och framstegstakt i vårt näringsliv.

Jag vill i detta sammanhang naturligtvis uttrycka centerns tillfredsställelse över att vi äntligen fått en räntesänkning men vill klargöra att denna sänkning enligt vår mening borde varit minst dubbelt så stor, d. v. s. i vart fall en procent, med hänsyn till den situation företagen för närvarande befinner sig i.

När regeringen nu föreslår en skärpt finanspolitik och därtill en 25-procentig avgift på s. k. mindre angelägna byggen skulle jag rent allmänt vilja understryka behovet av en flexibilitet i den ekonomiska politiken i framtiden.

Vi har i dag en ganska stor arbetslöshet, och det kan inte föreligga någon tvekan om att i många hem här i landet råder i dag stor oro för vad de när-

Vissa skattepolitiska åtgärder

maste månaderna kan komma att föra med sig. Det är i varje fall inte uteslutet att vi kan få nya permitteringar. Av denna anledning vill jag starkt understryka behovet av att genomföra en ytterligare räntesänkning. Vi måste också vara beredda att möta en eventuell ytterligare försvagning av sysselsättningen genom aktivare lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik. I detta sammanhang måste särskilt den äldre arbetskraftens problem uppmärksammas, eftersom de äldre — som vi alla vet — har de största svårigheterna att få nya arbeten.

Utifrån dessa allmänna synpunkter har vi ansett oss kunna godtaga en förstärkning av budgeten, och jag skall inte här ta upp de olika detaljfrågor som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 2. Jag vill endast understryka angelägenheten av att vi nu får en lösning av problemet med folkpensionärernas beskattning, att en mängd krångligheter tas bort och att vi får en rimligare beskattning av folkpensionärernas sidoinkomster. Därtill vill jag framhålla en annan fråga som behandlats i detta utlåtande, nämligen frågan om ett schablonavdrag som ger lättnader vid den kommunala beskattningen.

Herr talman! Under de senaste femton åren har kommunalskatten ungefär fördubblats. Detta beror främst på att kommunerna ålagts nya och väsentligt vidgade uppgifter genom statsmakternas beslut. Vi vet alla att för flertalet inkomsttagare i detta land — det gäller i alldeles särskilt hög grad för de mindre inkomsttagarna — är kommunalskatten en tyngre skattebörd än den statliga inkomstskatten. Man kan genomföra en lättnad i den kommunala beskattningen, som för flertalet medborgare är den största skattebördan, genom att införa ett schablonavdrag motsvarande det system som vi nu har och skall få beträffande den statliga inkomstskatten. Detta måste naturligtvis ske på det sättet att staten kompen-

rar kommunerna för bortfallet, ty annars får reformen inte den effekt som avses.

Nu avvisar bevillningsutskottet denna propå från vårt håll med hänvisning till att ett genomförande skulle betyda en ökad utgift för staten på över 2 miljarder kronor. Då måste man först säga att det totala skattetrycket i landet inte ökar om man flyttar några kronor från den ena raden på skattsedeln till den andra. Viktigare i detta sammanhang är att utskottets majoritet tydligen alldeles har bortsett från möjligheten av att denna reform genomföres etappvis, detta trots att vårt parti i fjol ställde yrkande av denna innebörd. Detta yrkande ligger också bakom den motion det här är fråga om. Ingen från vårt håll har yrkat eller ens drömt om annat än att denna reform skulle genomföras successivt. Men herr Brandt och bevillningsutskott har tydligen inte kunnat tänka sig en sådan möjlighet.

I andra lagutskottets utlåtande nr 2 har samtliga ledamöter utom herr Svensson i Kungälv klart underkänt förslaget om att man skulle finansiera en ökad u-hjälp med en höjning av folkpensionsavgiften, som enbart skulle drabba en mycket begränsad grupp av inkomsttagare. Man har också tagit avstånd från sammankopplingen mellan folkpensionsavgiftens höjning och tanken på ett högre u-hjälpsanslag. Från utskottsmajoritetens sida har man nu sagt att andra alternativ bör övervägas, och på den punkten är jag beredd att oreserverat instämma. Centerpartiet och folkpartiet har som bekant föreslagit att man skall genomföra vissa besparingar i budgeten för att finansiera den ökningen av u-hjälpen som vi anser vara motiverad, och denna väg anser vi givetvis vara den riktigare.

Nu har herr Svensson i Kungälv under debatten sagt att om hans reservation i dag avvisas av kamrarna, skulle den sista möjligheten därmed vara borta för att skaffa en budgetmässig täckning

Vissa skattepolitiska åtgärder

för högre anslag till u-hjälpen än vad regeringen har föreslagit. Detta argument måste jag bestämt bestrida, ty riksdagen har ändå inte tagit ställning till de olika besparingsförslag som centern och folkpartiet har föreslagit. För min enskilda del vill jag säga att jag inte anser att man skall säga nej till en diskussion om möjligheterna att klara finansieringen, om det finns beredvillighet från regeringspartiet att ta upp en sådan. Men, som sagt, än har inte besparingsförslagen behandlats här i riksdagen, och jag tror att herr Svensson i Kungälv bör ställa den fråga han här framställde till herr Sträng och sina övriga partivänner i stället, ty det är hos dem avgörandet i första hand ligger.

Herr talman! Så några ord om den 25-procentiga avgiften till s. k. mindre angelägna byggen under tiden 1 mars i år till 30 september 1968. Jag skall bara göra ett par allmänna reflexioner; debatten om detaljfrågorna kommer ju senare.

Oppositionens representanter har med lottens hjälp bildat majoritet i utskottet och yrkar avslag på propositionen. Herr Hermanssons fråga tidigare i dag om hur mittenpartierna ställer sig till detta spörsmål tycker jag är fullständigt omotiverad. Om herr Hermansson läser utskottets uttalande skall han finna att man klart säger ut att det råder allmän enighet om nödvändigheten av att hålla tillbaka en del mindre angelägna byggen för att därmed breda utrymmet för bostads- och industribyggande. Det råder alltså enighet om målet men inte om medlen.

Vad ska det tjäna till att införa en 25-procentig avgift på byggnadskostnaderna när man redan har och om man så vill ytterligare kan förstärka igångsättningstillståndsprövningen? Om den inte är tillräcklig finns det möjligheter att komplettera den. Vad finns det för motiv för att man vid sidan av en sådan prövning också skall ha en 25-pro-

centig avgift? Det måste väl te sig som ett bidrag till krångel-Sverige. Jag vill fråga herr Sträng: Vad ligger egentligen bakom detta förslag? Är det meningen att de mindre angelägna byggen som vederbörande har råd att uppföra i viss utsträckning också skall få uppföras genom att man betalar en 25-procentig avgift men att de som inte har råd skall ställas utanför möjligheten att bygga? En gång i tiden talade man om att medborgarrätt inte skall heta pengar. Nu frågar man sig om byggnadsrätt skall heta pengar.

Eller förhåller det sig, herr talman, möjligen på det sättet att herr Sträng inte har förtroende för länsarbetsnämndernas handläggning av igångsättningstillstånden? Jag skulle önska att herr Sträng besvarade den frågan. Vi har länsarbetsnämnder med konungens tromän som ordförande. Har regeringen inte förtroende för länsarbetsnämnderna eftersom man nu sätter dem åt sidan och vill ha en centraldirigering från kanslihuset? Det förefaller mig mycket märkligt att man inte på andra vägar skall kunna hålla tillbaka de s. k. mindre angelägna byggena. Nu får man två system som skall tillämpas samtidigt, nämligen igångsättningstillståndsprövning och en prövning om avgift skall utgå på byggena.

Herr KARLSSON i Huddinge (k) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn sade att regeringen tar för lätt på inflationen. Det kan jag hålla med om, och det har jag själv sagt här i dag. Jag frågar emellertid, om inte herr Eliasson i Sundborn också tar för lätt på inflationen. Han accepterar ju utan någon som helst invändning höjningen av omsättningsskatten, och dessutom har jag märkt att hans parti propagerar för att man skall omvandla omsättningsskatten till en mervärdeskatt, som skulle höja priserna med ytterligare 3—4 procent.

Vissa skattepolitiska åtgärder

Jag förstår inte hur herr Eliassons uppfattningar i de här frågorna kan rimma med en mera allvarlig syn på inflationsproblemet.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller naturligtvis mitt yrkande om bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 2.

Jag uppfattar herr Eliassons inlägg så att centerpartiet är berett att, när vi har röstat om mittenpartiernas nedskärningsförslag och de har fallit under bordet, diskutera andra inkomstförstärkningar för att rädda u-hjälpen.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Karlsson i Huddinge vill jag säga att om vi liksom högern och folkpartiet och socialdemokraterna i detta läge godtar en höjning av omsättningsskatten, beror det på att vi inte anser en statlig upplåning på långt över 2 miljarder kunna godkännas. En sådan upplåning skulle betyda mycket större svårigheter att få utrymme på lånemarknaden för industribyggande och bostadsbyggande, och det skulle sätta en käpp i hjulet för strävandena att åstadkomma en lättnad på räntesidan.

Vad beträffar mervärdeskatten vill jag säga att frågan är under fortsatt beredning i finansdepartementet. För min del är jag principiellt anhängare av en sådan beskattning, om den får en utformning som för det första innebär en enklare administration och för det andra inte övervältrar skattebördan på låginkomsttagare. De två sakerna måste man ha som utgångspunkt när man bedömer frågan.

Till herr Svensson i Kungälv vill jag bara säga att hans fråga är ganska ointressant i det här läget. Vi har ännu inte behandlat mittenpartiernas besparingsförslag. Herr Svensson i Kungälv frågar, vad vi skall göra om de bespa-

ringsförslagen så småningom avslås av riksdagen. Är det vi som då i första hand skall ta ansvaret? Skall inte de som röstar emot förslagen göra det?

Om herr Svensson i Kungälv verkligen är intresserad av en lösning av frågan om hur den ökade u-hjälp vi har förordat skall finansieras, varför då inte ta upp en diskussion mellan partierna om det innan ärendet behandlas? Den fråga som herr Svensson i Kungälv ställde bör han i första hand rikta till finansministern och sina egna partivänner och inte till mig. Mitt svar är givet, men vi kan inte svara för vad den andra parten gör som skall in i diskussionen. Om herr Svensson i Kungälv kan framlocka ett svar av herr Sträng på den frågan, blir det strax intressantare.

Herr KARLSSON i Huddinge (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Eliasson i Sundborn att jag naturligtvis är på det klara med att det i nuvarande läge inte är så lämpligt att ha en alltför stor statlig upplåning, men det finns ju andra skatter att ta till än sådana som är inflationsdrivande.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Så enkel är väl ändå inte frågan!

Om vi försöker hålla oss nere på jorden kan vi konstatera att den socialdemokratiska regeringen har lagt fram ett förslag. Det råder väl ingen tvekan om var regeringen står på den punkten. Det intressanta är nu att mittenpartierna plus socialdemokrater har röstat för en höjning. Därtill kommer att vi i dag skall ta ställning till ett förslag om höjning av folkpensionsavgifterna. Det kan vara intressant för oss alla att veta, vad som kommer att hända om nu detta förslag faller. Vi kan nog förutsätta att också mittenpartiernas för-

Vissa skattepolitiska åtgärder

slag till utgiftsnedskärningar kommer att falla.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill upprepa för herr Svensson i Kungälv att bollen i dag inte ligger hos centern och folkpartiet utan att den ligger på regeringspartiets sida.

Herr Svensson i Kungälv har inte ens lyckats övertyga någon av sina partivänner i andra lagutskottet om att hans tanke, som han har reserverat sig för, är förnuftig. Om då andra alternativ, som kan ge mera till u-hjälpen, skall prövas, är det inte till *mig* frågan skall ställas, utan det är till herr Svenssons egna partivänner både i kanslihuset och i bevillningsutskottet.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Det är omöjligt att i dag diskutera skattepolitiken och oppositionens accepterande t. ex. av en något höjd omsättningsskatt utan att se problemet mot bakgrund av det besvärliga ekonomiska läge vari vårt land befinner sig.

Då måste man ställa frågan, hur vi har kommit dit. Svaret är att konjunkturförsvagningen här i landet till en del sammanhänger med förhållandena i utlandet men att det till en stor del är regeringens okloka ekonomiska politik som är förklaringen till detta läge, vilket bl. a. herr Gustafson i Göteborg utförligt har belyst.

Herr Brandt, talesman för socialdemokraterna, försökte tydligen komma ifrån regeringens ansvar, men det går naturligtvis inte.

Får jag bara helt kort betona, att svårigheterna i dag till stor del beror på att vi har en för hög kostnadsnivå i jämförelse med konkurrerande länder, och detta i sin tur beror på att regeringen inte tillräckligt effektivt motverkat inflationen. Svårigheterna har vidare sin grund i att vi har en alltför

liten kapitalbildning i förhållande till det växande behovet i ett växande samhälle och alltför litet konsoliderade företag, som därför inte har möjlighet att upprätthålla sysselsättningen och att rationalisera såsom eljest vore möjligt. Slutligen medför en ryckig, oskicklig ledning av den ekonomiska politiken att resurserna blir mindre väl utnyttjade, t. ex. inom byggnadsverksamheten.

Herr Brandt kan säkert inte bestrida att vi i folkpartiet är efter år har framfört kritik mot regeringen på just dessa punkter. Vi har varnat för vad följden skulle bli om inflationen fick fortsätta, kapitalbildningen var otillräcklig och man fortsatte med den ryckiga regleringspolitiken.

Regeringen har vägrat att lyssna. Men nu kommer regeringen och säger att kapitalbildningen här i Sverige inte är tillräcklig, att kapitalmarknaden inte ger utrymme för tillräckligt med krediter åt näringslivet. Därför måste herr Sträng vända sig till skattebetalarna och av dem begära 500 miljoner kronor extra, som skall användas för krediter till näringslivet. När det *enskilda* sparandet är för litet säger alltså finansministern: Nu måste jag begära ett ökat *offentligt* sparande av skattebetalarna.

Det är uppenbart att det besvärliga läge vari vi befinner oss sammanhänger med de ting jag här har berört.

Följden därav har blivit en långsamare ökning av nationalinkomsten än som eljest varit möjligt. Vi har t. ex. på två år enligt resultat och prognos fått en ökning av nationalinkomsten med mindre än 7 procent, när många andra industristater ligger vid 9—10 procent för samma tid. Vad innebär detta för statens och kommunernas skatteinkomster? Det betyder oerhört mycket. I själva verket är det en huvudorsak till det ansträngda statsfinansiella läget att produktionsökningen är för långsam — en sak som finansministern när han gjorde statsverkspropositionen underlät att framhålla.

Vissa skattepolitiska åtgärder

Vad skulle det betyda om vi hade 1 procents större produktionsökning per år i Sverige än vad vi har haft de senaste två åren? Första året skulle stat och kommun få in 500 à 600 eller möjligen 700 miljoner kronor mer än för närvarande. Efter tre år — om jag här räknar med åren 1965, 1966 och 1967 — skulle stat och kommun erhålla ungefär 2 miljarder kronor mera i årliga skatteinkomster, om produktionsökningen under dessa år varit 1 procent högre och därigenom legat närmare de siffror som förekommer i många industriländer som vi brukar jämföra oss med. Tyvärr förhåller det sig inte så med vår produktionsökning. Det är klart att både kommunerna och staten saknar dessa 2 miljarder kronor vid planeringen och beskattningen för budgetåret 1967/68. Verkningarna sträcker sig även längre fram.

Det skulle kunna sägas att Gunnar Sträng har uppfunnit en egen skattemekanik. Den innebär för det första att regeringen genom sin skatte- och inflationspolitik motverkar det enskilda sparandet. Därför måste man för det andra, säger herr Sträng, höja skatterna för att sätta offentligt sparande i stället. Emlertid kan detta ske endast i otillräcklig utsträckning. Därför får man för det tredje kapitalknapphet och begränsade möjligheter för näringslivet att låna på kapitalmarknaden. Därav följer för det fjärde ett långsammare framåtskridande, såsom jag nämnde. Då får, för det femte, finansministern och kommunerna in mindre pengar i skatt till följd av att skatteunderlaget stiger i långsammare takt. Så måste herr Sträng för det sjätte höja skatterna även av detta skäl. Det är alltså fråga om en mekanik som på flera vägar leder till höjt skattetryck. Vi måste också erkänna att den under herr Strängs tid — kanske särskilt under de senaste åren — har visat sig vara ganska effektiv.

Klart är att med ett sådant system som det herr Sträng under senare år

har börjat utbygga den ekonomiska politiken delvis kommer att ha samma förutsättningar som under ett krig; vi erfor dem under andra världskriget. När man har en sådan artificiell knapphet, som inte medger att man bara låter marknadsekonomin fungera till fullo, måste man tillgripa regleringar och ransoneringar, och då kommer också dessa plötsliga skatteändringar, som vi har upplevt så många gånger. Vi är tydligen här i Sverige till följd av regeringens politik på väg in i ett tillstånd som har ett klart släktycke med krigsekonomin och får väl göra samma erfarenheter som under världskriget: börjar man med regleringar och specialskatter, blir tendensen att man leds längre och längre in i en snårskog av sådana åtgärder. Då blir också ryckigheten det mest utmärkande för politiken — den ryckighet som vi i folkpartiet tidigare har berört när det gäller igångsättning av byggande, beskattning av byggande, dålig samordning med kapitalmarknaden och tusentals arbetslösa byggnadsarbetare, så att staten till slut inte ser sig någon annan råd än att uppmana till byggande av de bensinmackor och andra anläggningar som man ville förhindra men som man på grund av att maskineriet råkat i olag ändå måste släppa fria; så skedde på vissa håll i slutet av fjolåret.

Det är uppenbart att det skulle ha kunnat byggas betydligt mer bostäder om man haft en bättre ledning.

Nu säger regeringen att det inte räcker med byggnadsregleringen utan att det också måste läggas på en 25-procentig straffskatt, som skall kunna verka prohibitivt på vissa slag av byggande. Såvitt jag kan se uppkommer på det sättet ännu större godtycke än med regleringen, och dessutom blir det ett dåligt användande av arbetskraft både i fråga om projektering, planering och annat. Därtill kommer, som här redan har berörts men som jag ytterligare måste understryka, att finansministerns

Vissa skattepolitiska åtgärder

schablonmässiga uppdelning av byggnaderna i två kategorier är mycket egenomlig. Det verkar som om Gunnar Sträng inte inser att t. ex. handel och kommunikationer är produktiva näringar. Varför vill han annars att handeln och kommunikationerna generellt skall skjutas åt sidan, visserligen med tanken att man kan göra undantag — det ligger i sakens natur — men att de i princip inte skall få starta några nya byggen? Är inte handeln produktiv? Är inte detta att ha en effektiv och rationaliserad distributionsapparat av betydelse för konsumenterna?

Jag trodde att socialdemokraterna och LO var mycket intresserade av att distributionen inte är för dyrbar. Och det gäller här som på andra områden: moderna metoder och effektiv produktionsapparat leder till lägre kostnader. Regeringens inställning till den 25-procentiga avgiftens tillämpning på detta område måste jag beteckna såsom konsumentfientlig, då investeringar som betyder mycket för en billigare distribution på detta sätt placeras i stryckklass. Det går så långt att driftskontor som är nödvändiga för en ny fabrik — för att ta ett exempel från industriens område — tydligen inte får byggas utan 25 procenta straffbeskattning därför att de kallas kontor.

Jag kan inte neka till, herr talman, att när jag läste propositionen kom jag att tänka på min barndom. Jag är uppvuxen i ett industri- och brukssamhälle, där det bl. a. fanns en läderfabrik. Jag kände ganska väl en man som arbetade där — en hygglig, rejäl och bra karl. Han och jag brukade tala om alla möjliga ting, kanske inte riktigt från samma utgångspunkter, men jag tyckte att det alltid var värdefullt att resonera med honom. Beträffande problemet om vad som är produktivt eller inte sade han, att det inte går att förneka att det är »vi som står ute i fabriken som gör jobbet. Vad skulle de där som sitter på kontoret eller som reser omkring och

säljer ta sig till om inte vi gjorde jobbet?» Han var lika fast övertygad som Gunnar Sträng tycks vara i dag, att i varje fall arbetet på fabriken är det mest produktiva och att det som sker på kontor eller har att göra med resor och kommunikationer är mindre produktivt. Ty om Gunnar Sträng inte delade denna uppfattning skulle han väl inte komma med denna schablonmässiga uppdelning av investeringarna i två kategorier. Finansministern får därför ursäktas mig, om jag karakteriserar hans inställning som uttryck för en något primitiv ekonomisk åskådning, som jag knappast hade väntat mig av honom.

I övrigt kommer väl att här senare diskuteras olika ting. Bl. a. kommer det nog att framhållas att det är ytterst otillfredsställande, om kyrkobyggen generellt skulle utsättas för denna skatt liksom om det vid samtliga kommunala investeringar skulle utkrävas dessa 25 procent. Det blir, kort sagt, ännu mer godtycke med dessa schablonmetoder än med en regleringsapparat.

Vid behandlingen av det utskottsutlåtande som rör den saken kommer jag därför, herr talman, att i första hand rösta *emot* förslaget om den 25-procentiga avgiften samt i andra hand, om förslaget inte avslås, rösta *för* undantagen, som åtminstone kan något reducera avgiftens räckvidd.

Detta innebär naturligtvis, att vi i det besvärliga läge, som regeringen bragt oss i tvingas acceptera en regleringsapparat. Och detta innebär — det anser jag ligger i sakens natur, fastän herr Hermansson låtsades som om han inte förstod det — att man får lov att hålla tillbaka vissa investeringar jämfört med andra. Det är beklagligt att vårt land kommit i ett sådant läge, att man inte kan undvika en regleringsapparat, men i dagens läge är detta inte möjligt.

Det är intressant att höra att finansministern vill att den 25-procentiga investeringsavgiften skall upphöra den

Vissa skattepolitiska åtgärder

1 oktober 1968. Tydligt räknar finansministern med att vi då skall ha en ny regering. Och tydligt har han ett väldigt stort förtroende för den regeringens förmåga att klara de betydande övergångssvårigheter som hans politik åstadkommer. Man känner sig nästan rörd över det förtroende som finansministern tycks hysa för vad en blivande regering, rekryterad ur den nuvarande oppositionens led, skall kunna åstadkomma när det gäller att klara upp svårigheter som uppenbarligen herr Sträng genom sin avgift bäddat för, såvida förslaget nu bifalles av riksdagen.

Låt mig, herr talman, återvända till ett par av de konkreta skattefrågorna. Jag är överraskad över att socialdemokraterna inte vill acceptera förslaget om en utredning i syfte att åstadkomma lägre skatt för handikappade med nedsett skatteförmåga. Socialdemokraterna anser, vilket här redan framgått av debatten, att det vore bättre att lämna kontanta bidrag än att ge en skattelättnad. Men det är ju inte det saken gäller. Så länge vi har ett system, som medför att de handikappade trots extra bidrag får vidkännas stora kostnader för inkomstens förvärvande just därför att de är handikappade, är deras skatteförmåga mindre än andra människors med samma nettointkomst. Finansministern kan ju inte lova att över en natt eller om sex månader ge de handikappade så väldiga bidrag att detta problem försvinner. Och då kvarstår alltså att många handikappade, som arbetar och gärna vill arbeta, har den belastning som dessa extra kostnader utgör. Varför skall man då inte ta hänsyn härtill vid skatteavvägningen?

Det verkar på något sätt som om socialdemokraterna över huvud taget vägrar att diskutera denna fråga. De säger att någon gång i framtiden — de inte ens antyder hur många år det kan röra sig om — bör kontantbidragen till de handikappade bli så höga, att problemet försvinner. Men under hela mel-

lantiden anser socialdemokraterna tydligen inte att det är rimligt att göra något åt saken. Skatt efter bärkraft och skatteförmåga — så enkelt är dock vårt krav!

Vad beträffar det allmänna greppet på budgetpolitiken nämnde jag, att vi inom folkpartiet med hänsyn till det läge, vari regeringens politik bragt landet, accepterat vissa skattehöjningar. Jag bör kanske inte underlåta att konstatera, att jag finner det tillfredsställande att högerpartiet nu också, såvitt jag förstår, klart deklarerat att man — med samma motivering som vi har — i detta läge accepterar en skattehöjning. Inom högerpartiet hoppas man liksom vi, att det ökade skattetrycket inte skall behöva bestå så länge, men man accepterar som sagt en skattehöjning i nuvarande läge. Före valet i fjol gav emellertid högerpartiet många människor det intrycket, att högern ville åstadkomma en minskning av skattetrycket utan dröjsmål.

Nu har vi tydligen kommit dithän att både mittenpartierna och högerpartiet erkänner att det i dagens läge inte går att åstadkomma en minskning av skattetrycket. Men låt mig tillägga att folkpartiet och centerpartiet kraftigt understrukit att vi inte alls vill uppe tanken att man *på längre sikt* bör kunna minska skattetrycket. En sådan minskning skall åstadkommas genom ett snabbare ekonomiskt framåtskridande och genom en ökad kapitalbildning.

Låt mig, herr talman, göra en liten utveckling beträffande kommunalskatterna. Jag tror att enda möjligheten att reducera det kommunala skattetrycket är att återigen bringa kapitalmarknaden i vårt land i ett sådant läge, att kommunerna genom upplåning kan finansiera en större del av sina investeringar, såsom brukade vara fallet förr i tiden. Det är via en ökad kapitalbildning i landet som man kan möjliggöra skattesänkningar, men det är inte en sak som kan åstadkommas på tolv månader.

Det är med tillfredsställelse jag kon-

Vissa skattepolitiska åtgärder

staterar att högern nu tydligen följer en linje av principiellt samma slag som mittenpartierna när det gäller själva greppet på budgetbalansen, om man får tro de uttalanden som här har gjorts. De olika skatteåtgärderna blir det tillfälle att diskutera längre fram när vi får närmare upplysningar; på den punkten är det för tidigt att i dag säga någonting.

Beträffande folkpensionärerna måste jag, herr talman, säga några ord till herr Brandt. Herr Brandt gjorde faktiskt gällande att det är socialdemokraterna som har varit initiativtagare och spelat en pådrivande roll för att förbättra folkpensionärernas standard. Det är onekligen mycket man skall höra innan örnen ramlar av, heter det. Här har t. ex. folkpartiet drivit och fått igenom förslaget om den automatiska höjningen av folkpensionerna när priserna stiger, dvs. pensionernas värdefasthet, till en början under socialdemokratiskt motstånd. Folkpartiet och centerpartiet har energiskt talat för att folkpensionen skulle höjas varje år och inte bara vartannat år strax före valet, och det har vi också fått igenom. Folkpartiet och centerpartiet har vidare i flera år pläderat för att folkpensionärerna skulle få andel i standardhöjningen även efter 1968. Detta har också så småningom vunnit gehör.

Detta är tre exempel, herr Brandt, som visar hur fullständigt oralistiskt det är att i en allvarlig debatt påstå att socialdemokraterna allena har varit pådrivande när det gäller att förbättra folkpensionärernas levnadsvillkor.

Jag kan också hänvisa till frågan om beskattning av sidoinkomster. Det är väl uppenbart att inte minst folkpartiet mycket mer energiskt än regeringspartiet har drivit åsikten att folkpensionärerna inte borde beskattas med högre »marginalskatter» eller avdrag än någon annan grupp här i landet. Om man lägger ihop alla de utgiftsökningar som drabbar en folkpensionär som har en

obetydlig sidoinkomst på några tusen — dvs. om man tar hänsyn till vad han får betala i skatt på denna inkomst, vad han förlorar i skattebefrielse jämfört med om han bara hade sin folkpension och vad han förlorar i form av lägre kommunala bostadsförmåner — kommer man fram till att inkomstbortfallet i ett mycket stort antal fall uppgår till två tredjedelar av det han arbetat in. Det finns t. o. m. fall då en folkpensionär förlorar på att öka sin arbetsinkomst eller åtminstone mister han praktiskt taget hela arbetsinkomsten. Jag får nästan varje vecka brev från folkpensionärer, som ger konkreta exempel därpå, men det skall jag inte nu gå in på.

Om man slår samman allt detta, så är det ett faktum att den *procentuella* belastningen av folkpensionärernas inkomstökning — inte för alla folkpensionärer men för åtskilliga — är större än samma belastning på människor som förtjänar 1 miljon kronor om året.

Det är alltså tydligt att något ytterligare måste göras åt detta problem. Jag medger att det rent tekniskt inte är lätt samtidigt som det delvis är en fråga om tillämpningen av gällande instruktioner. Problemet måste emellertid lösas. Det är rimligt, rättvist och klokt att folkpensionärerna inte avskräckes från att arbeta och skaffa sig sidoinkomster. De skall inte bestraffas om de kan och vill skaffa sig sådana inkomster. Vi inom folkpartiet vill ge frågan om en ändrad behandling av folkpensionärerna i detta avseende mycket hög prioritet i framtiden. Det gäller här ett påträngande spörsmål som kräver skyndsam lösning.

Helt allmänt vill jag slutligen anknyta till vad jag sade i början, nämligen att vi för vår del förordar en politik som vidgar ramen för samhällsekonomien och för statens och kommunernas finansiella politik. Denna politik vill vi åstadkomma genom sådana ekonomiskpolitiska åtgärder för produktionen och

Vissa skattepolitiska åtgärder

mot inflationen som vi många gånger har diskuterat i denna kammare. Då blir det möjligt att steg för steg komma bort från de snäva förutsättningar för politiken som finns i dag och som är den djupast liggande orsaken till det nuvarande reglerings- och specialskattetänkandet, som i viss mån men inte helt är ofrånkomligt. Då kan vi övergå till ett system som verkar både smidigare och mindre godtyckligt och som i sin tur bidrar till att höja levnadsstandarden och motverka en fortsatt tillväxt av skattetrycket.

Herr BOHMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga att jag inte har någon erinran mot den beskrivning som herr Ohlin gjorde av vårt ekonomiska läge så som en bakgrund till dagens debatt. Jag tror att vi ser precis likadant på den samhälls-ekonomiska situationen i dag och på samma sätt bedömer orsakerna till att man har kommit därhän.

Men när herr Ohlin sedan ville göra gällande att det förelåg en motsägelse mellan den skattepolitik högerpartiet hävdar i dag och den vi hävdade tidigare och att vi skulle så att säga ha hoppat av från de löften vi gav i valrörelsen, vill jag bestrida hans påstående. Först och främst tillskrevs vi åtskilligt mer i debatten i höstas än vad vi i själva verket hade föreslagit. Vårt skattesänkingsprogram var både kort- och långsiktigt. Vi framförde vissa krav på skattereformer och skattesänkningar på relativt kort sikt, men det väsentliga i den förkunnelse som vi gick ut med var en långsiktig skattepolitik som sträckte sig fram till omkring 1970 och som vi alltså helt vidhåller.

Även den kortsiktiga politiken vidhåller vi, men där har vi — så långt är det rätt, herr Ohlin — tvingats göra en viss modifiering på grund av den samhällsekonomiska situation där vi just nu befinner oss och som vi inte i höstas med någon säkerhet kunde för-

utse. Jag vill påminna om alla de frågor som vi riktade till regeringspartiet om hur man där skulle handla efter valet och efter den 1 januari i år och om det skattetryck vi då hade att räkna med. Men på den sidan var man då helt obenägen att ge klara besked.

Tiden löper fort. Som oppositionsparti kan vi inte göra de besparingar eller vidta den omprövning av tidigare åtaganden som skulle ha möjliggjort för oss att i dag bedöma skattefrågan på exakt samma sätt som i höstas. Icke desto mindre vidhåller vi fortfarande att det som ett led i den inflationsbekämpande politiken är utomordentligt angeläget att reformera marginalskatterna redan under nästa budgetår. Även om vårt förslag är blygsamt — jag sade för en stund sedan att det inte är långtgående — är det ett led i en nödvändig reform i detta hänseende. Den reformen kommer vi att arbeta för, och vi kommer att redovisa de besparingar som gör ett sådant förslag realistiskt och samhällsekonomiskt försvarbart.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är bara på en punkt jag vill replikera herr Ohlin, nämligen i fråga om folkpensionerna — jag förstod att den skulle bli en av melodierna i dagens debatt.

Herr Ohlin reagerar mot mitt uttalande att folkpensionärernas standard är socialdemokraternas förtjänst. Men jag vidhåller påståendet att socialdemokratien ursprungligen drev fram denna standardhöjning för folkpensionärerna. Att sedan herr Ohlin och hans parti och även andra inom de borgerliga partierna har hakat på, motsäger inte uppfattningen att det är socialdemokratien som är folkpensionärernas verkliga stöd. Ett exempel på hur de borgerliga kan ligga före är centerpartimotionen. Det går bra att kasta fram ett förslag som innebär kostnadsökningar på 2 $\frac{1}{4}$ miljarder. Även herr Ohlin och hans parti kan kasta fram ett förslag om höjning av

Vissa skattepolitiska åtgärder

folkpensionerna med det och det beloppet, fast man är medveten om att det inte går att genomföra i den rådande situationen. När socialdemokraterna sedan anser att läget är under kontroll och lägger fram förslaget, sägs det: »Det var egentligen vårt förslag som socialdemokraterna nu genomför.»

Så ligger det till. Jag behöver bara erinra om striderna kring ATP; alla människor här i landet vet vilka som då verkligen slogs för fokpensionärerna och pensionärer över huvud taget.

När herr Ohlin talar om folkpensionärernas marginalsatt, har han tydligen inte fattat det hela. Vi har ju inte vägrat att diskutera problemet, utan vi är fullt medvetna om att vissa pensionärer förlorar sina inkomstprövade förmåner om de har en viss inkomst. Det är därför en sanning med modifikation att de har en så hög marginalsatt att de förlorar sina sidoinkomster. Det är de inkomstprövade förmånerna i botten som beskärs eller slopas helt, och därmed uppstår den verkan som här nämnts.

Tror herr Ohlin att problemet är så enkelt att oavsett hur höga inkomster folkpensionärerna har — de kan förutom folkpensionen ha pension från sitt företag eller sitt verk, så att den sammanlagda pensionen uppgår till 40 000—50 000 kronor om året — bör de, bara för att de har fyllt 67 år, medges en skattelättnad, som inte alls skulle komma de folkpensionärer till godo som endast har folkpension, bostadstillägg, hustrutillägg o. s. v. att leva på?

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till svar på herr Brandts fråga vill jag säga att folkpartiförslaget gäller just fokpensionärer som har *begränsade* sidoinkomster. Det var alltså en retorisk fråga när han började tala om inkomster på 40 000—50 000 kronor.

Herr Brandt vidhåller att socialdemokraterna drivit fram bättre folkpensioner.

Jag vet inte om han avsåg att gå 30 år tillbaka i tiden, då frågan gällde om den statliga folkpensionen skulle differentieras efter bostadsort, ett system som man sedan under allmän enighet övergav. Annars är det mig inte bekant annat än att de flesta krav på förbättringar av folkpensionärernas villkor har kommit från oppositionssidan. Jag kan gott nämna att tusenkronorspensionen, som i dåvarande penningvärde ansågs vara en så stor sak, närmast aktualiserades av högerpartiet genom herr Skoglund i Doverstorp. Men från mittenpartiernas sida har förts fram en lång rad förslag, och det kunde herr Brandt inte bestrida. Herr Brandt gav heller ingen motivering för sitt påstående.

Till herr Bohman vill jag säga, att det var nog så att svenska folket fick intrycket att högern ville utan dröjsmål åstadkomma en sänkning av skattetrycket, under det att vi för vår del årligt förklarade att en sådan sänkning inte var möjlig i nuvarande läge. Nu har ju också herr Bohman, både genom sitt ställningstagande och sitt yttrande i dag, angivit *en modifikation* av högerns inställning med hänvisning till dagens samhällsekonomiska läge som han i fjol inte riktigt kunde förutse. Andra förutsåg att det samhällsekonomiska läget skulle bli sådant att man inte kunde lova en omedelbar skattesänkning. — En omläggning från direkt till indirekt beskattning är en helt annan sak. Detta har jag talat om redan i mitt föregående yttrande.

Vi behöver kanske inte i dag, herr Bohman, när det är så tillfredsställande att kunna konstatera ett visst närmande rörande det finanspolitiska greppet, tvista så mycket mer om denna sak. Det väsentliga är att högern nu, av hänsyn till ett läge för vilket vi bägge i hög grad gör regeringen ansvarig, har accepterat en nytt budgetgrepp, en finanspolitik utan skattesänkingslöften tills vidare — fast vi alla hoppas att på

Vissa skattepolitiska åtgärder

lång sikt steg för steg kunna modifiera skatterna i rätt riktning.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer, men jag kände mig föranlåten att säga några ord när herr Brandt försökte sig på en historieskrivning om utvecklingen på folkpensionsområdet.

Jag tackar herr Ohlin för att han hade älskvärdheten tala om, att det närmast var herr Skoglund i Doverstorp som förde fram förslaget om tusenkronorspensionen, lika för alla, vilken infördes år 1946. Det bör också framhållas att högerpartiet redan på 1950-talet i motioner drog upp riktlinjer för folkpensionshöjningarna under 1960-talet, och dessa riktlinjer har i stort sett följts av regering och riksdag.

Herr BOHMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Visst är det värdefullt och önskvärt att vi är överens i våra samhällsekonomiska bedömningar — det skall ingalunda bestridas. Men det är också värdefullt att vi inte ger ett felaktigt intryck av vårt politiska handlande. Låt mig därför understryka att varje bedömning av möjligheterna att sänka skattetrycket måste göras utifrån den samhällsekonomiska situation i vilken vi befinner oss *vid tiden för bedömningen*.

Vad högerpartiet strävade efter under valrörelsen var att göra klart för väljarna att vi ville sänka det skattetryck som förelåg då. Om vad som skulle ske efter den 1 januari visste vi ingenting med säkerhet. Vi preciserade de åtgärder vi skulle vidtaga om vi fick en chans att göra det. Vi talade också om vad vi ville åstadkomma på lång sikt.

Den samhällsekonomiska situationen i dag är inte densamma som i höstas. Men även det skattetryck, som vi har att räkna med i dag, är högerpartiet berett att sänka genom en revidering av marginalskatteskalorna.

På denna punkt har vi således inte ändrat oss. Men skattenivån — om det är den herr Ohlin syftar på — har, sedan vi förde debatten i höstas, genom den proposition vi i dag kommer att acceptera lyfts upp på en högre nivå. Och bedömer man våra skatteförslag från i höstas i förhållande till denna nya skattenivå, innebär förslagen i realiteten inte någon sänkning. Den nivå, där vi på grund av regeringens politik i dag befinner oss, kommer alltså att vara högre, än vi räknade med under valrörelsen. Så långt skall jag ge herr Ohlin rätt. Men inte längre.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall hjälpa herr Magnusson i Borås med en ytterligare motivering. Vi erinrar oss väl alla när högern ville dela ut minst 2 miljarder kronor till folkpensionärerna. Det tog en ände med förskräckelse, eftersom hållbarheten i detta löfte genomskådades både av folkpensionärerna och folket i övrigt. Detta är ett bevis på hur man inte skall förfara för att söka göra propaganda, och jag tror inte att det kan anses som ett lämpligt sätt att värna om folkpensionärernas intressen.

Jag vill också, herr talman, erinra om att när frågan om det kommunala bostadstillägget diskuterades fanns i kommittén en reservant från socialdemokraterna — som nu sitter här i kammaren — vilken ansåg att dessa tillägg skulle behållas. Regeringen var förständig nog att följa hans förslag och därmed rädda folkpensionärernas kommunala bostadstillägg.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande folkpensionerna nöjer jag mig med att konstatera att under den gångna delen av 1960-talet — för att inte gå för långt tillbaka i tiden — har situationen här i kammaren i huvudsak varit den att mittenpartierna föreslagit vissa förbättringar av folkpensionerna, som socialdemokraterna

Vissa skattepolitiska åtgärder

och högern inte röstat för då förslagen väckts. De har delvis genomförts något senare.

I anledning av herr Bohmans senaste inlägg vill jag endast göra en liten reflexion. Det som under tiden före valet diskuterades när det gällde den *kortsiktiga* skattepolitiken var närmast vilken politik som skulle föras under budgetåret 1967/68, alltså det första finansår som kunde komma i fråga. Herr Bohman säger nu att den situation, i vilken vi då befann oss, inte är densamma som dagens. Nej, men före ett val får man väl försöka bedöma, hurudan situationen kommer att vara ett år senare när de löften som man ger skall förverkligas. Och den här gången visade sig den bedömning vara riktig som innebar att en sänkning av det allmänna skattetrycket tyvärr inte kunde ställas i utsikt.

Herr Bohman medger alltså att läget nu inte är detsamma som före valet. Tydligt har inte högerpartiet samma inställning som då, eftersom man nu accepterar *en skatteköjning i förhållande till fjolårets skattetryck*. Detta är ett faktum som kommer att framgå av högerledamöternas röstning i dag.

Det är emellertid glädjande att grunden för bedömningen på litet längre sikt har blivit mera likartad. Vi tycks nu vara överens om att målsättningen måste vara att steg för steg försöka skapa sådana förutsättningar att man samtidigt kan finansiera en aktiv reformpolitik och ändå kan undgå ständiga höjningar av skattetrycket men reformera metoderna.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt försöker göra gällande att det inte skulle vara någon mening med de förslag som framställts från högerpartiets sida beträffande folkpensioneringen. Men det förslag som framfördes 1946 och de förslag som sedermera presenterades under

början av 1950-talet har dock lett till beslut av Sveriges riksdag.

Från högerpartiets sida hävdades år 1964 att förbättringar borde vidtas för de folkpensionärer som inte hade någon ATP eller en obetydlig sådan. Jag undrar nu, om man av de uttalanden herr Brandt nyss gjort skall dra den slutsatsen att socialdemokraterna har bestämt sig för att inte vara med om att genomföra någon förbättring för dessa folkpensionärer.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Vi har väl allesamman med stort intresse och måhända också någon undran följt den här originella debatten mellan högerpartiet och folket, där man med så stor energi har försökt övertyga kammaren om att man både är sams och osams på samma gång och i samma frågor. Jag är ganska övertygad om att vi kommer att få många repetitioner på detta under de närmaste 18 månaderna framöver. Det enda man med rätt stor säkerhet kan räkna med att parterna bara är sams om är när det gäller att skylla på mig för alla de olyckor, som tyvärr har råkat ramla över det här gamla landet.

Nu skall jag, herr talman, verkligen försöka göra ett kort inlägg efter denna långa debatt och hålla mig till vad som nu behandlas på dagordningen, d. v. s. de skattefrågor och möjligen de ekonomiska kommentarer av allmän art som naturligtvis hör dit. Jag var nämligen så försiktig att jag för en stund sedan hos vår värderade talman gjorde mig underrättad om att frågan om den 25-procentiga investeringsavgiften i vederbörlig ordning skall tas upp litet längre fram på kammarens dagordning och att det nu inte föreligger någon överenskommelse om att debattera båda ärendena på samma gång. Och då jag av gammal vana har ett obotligt begär att stödja herr talmannen i hans många

Vissa skattepolitiska åtgärder

gänger fåfänga ansträngningar att disciplinera talarna och försöka få kammarens dagordning respekterad, skall jag följaktligen vänligt hemställa om att herr Eliasson i Sundborn och herr Ohlin upprepar sina inlägg litet senare och på den rätta platsen på dagordningen när det blir fråga om den 25-procentiga investeringsavgiften. Jag skall vid det tillfället i samma vederbörliga ordning besvara dessa inlägg.

Jag har gjort ytterligare en reflexion när jag suttit och lyssnat på debatten, nämligen att man under hela dagens intensiva diskussion inte har talat någonting om det s. k. Strängska lapptäcket. Detta kan ha två förklaringar; dels att man har resignerat och dels att man känner en begynnande trivsel under det s. k. Strängska lapptäcket. Min artighet mot oppositionen hindrar mig från att dra slutsatsen att det är det första skälet, och följaktligen kommer jag logiskt fram till det andra skälet. Jag tycker även att det finns motiv för detta. Här har vi glädjande nog blivit eniga om den omsättningsskattehöjning som regeringen har föreslagit. Vi har blivit eniga om höjningen av fordonskatten, eniga om folkpensionsavgiften, och vi har blivit eniga om tobaksskatten och det schablonmässiga avdraget vid kommunalbeskattningen. Visserligen har det väl av och till sagts att det här inte är helt och fullt tillfredsställande. Så småningom har man yrkat på en mera genomgripande skattereform, och av och till har också önskemål om den så många gånger omdiskuterade mervärdeskatten aktualiserats. Jag skall återkomma till det sista litet längre fram på dagordningen.

I samband med skattedebatten är jag inte överraskad över att man också talar rent allmänt om ekonomin. Och därvid har man satt betyg på regeringens politik enligt gammalt känt mönster: prisstegringarna har varit höga — näst högst i världen har det sagts. Produktionsstegringen har varit låg — näst

lägst i världen har det sagts — bytesbalansen är olustigt dålig och arbetslösheten är stor.

Jag har tidigare sagt att var och en givetvis kan, allteftersom han tycker det passar, använda internationell statistik. Däremot hemställer jag fortfarande som jag gjorde för någon månad sedan här i kammaren att man försöker se utvecklingen i dess längre sammanhang innan man drar några bestämda slutsatser.

Beträffande bytesbalansen har jag glädjen att kunna meddela kammarens ledamöter att den siffra för förlusten, 850 miljoner kronor, som jag nämnde i samband med statsverkspropositionen, tycks reduceras med ytterligare ett par hundra miljoner kronor sedan vi fått in årsresultatet, d. v. s. siffrorna även för december månad. Om jag ser det i samband med att vi fortfarande har en ogünstig utveckling av priset förhållandena på importen och exporten tycker jag nog att omkastningen från 1965 har varit både påtaglig och glädjande.

Jag är medveten om att vi för fjorton dagar sedan serverade allmänheten en hög arbetslöshets-siffra — i runt tal 59 000. Den var emellertid betingad av särskilda förhållanden. Man gör dagräkningar, och den senaste skedde en dag med olustigt väder, då det inte rådde den intensitet på arbetsmarknaden som det normalt borde ha gjort. Slår ni upp dagens tidningar kan ni läsa att siffran för Blekinge var influerad av 400 arbetslösa fiskare som stannade hemma därför att det var så dåligt väder att de inte kunde gå ut med sina båtar. Detta är naturligtvis inte representativt för vad som är ett allmänt intryck av arbetsmarknadssituationen.

Fjorton dagar efteråt kan man nu säga att det har skett en påtaglig förbättring med en reduktion av arbetslöshets-siffran på omkring 10 000. Siffran i dag är sålunda 5 000 lägre än för ett år sedan. Jag är emellertid den förste att erkänna att vi hade en besvärlig vinter

Vissa skattepolitiska åtgärder

förra året. Under den senaste 10-årsperioden har vi ett par gånger haft februarisiffror likartade med dagens. Trots detta rådde längre fram under säsongen och sommaren en påtaglig spänning på arbetsmarknaden med väsentligt flera lediga platser än anmälda arbetssökande. Jag skulle inte alls bli förvånad, om vi även om några månader befinner oss i den situationen att det råder vad vi traditionellt kallar den fulla sysselsättningen och att man inte kan tillfredsställande tillgodose den efterfrågan på arbetskraft som kommer att uppstå.

Jag har velat göra dessa något korrigerande och lugnande kommentarer. Jag kanske skulle tillägga att när man kommer med sådana här exposéer beträffande den ekonomiska utvecklingen och talar om prisstegringar och dålig produktionsutveckling skulle det vara korrekt att även erinra om att vi i detta hus under 1960-talet har åtagit oss en reformverksamhet som få andra länder visar maken till. Vi har dessutom under 1960-talet kostat på oss en lönestegring som inte vilka länder som helst visar maken till. Jag tror att jag som allmänt omdöme vågar säga att trots alla dessa försök att tala om hur illa vi har det ställt skulle nog oppositionens talesmän mellan skål och vägg — jag begär inte att de skall göra det offentligt eller här från talarstolen — vara beredda att erkänna att vi har det på det hela taget hyggligare ställt i detta land som individer och även som folkpensionärer än något annat lands medborgare i denna världsdel.

När man nu har anslutit sig till regeringens skatteförslag har man emellertid inte kunnat göra det utan att häkta på en rad brasklappar. Högern har väl de mest pregnant texterna, men brasklapparna finns överallt. Jag förstår detta också, och jag skall därför inte ta upp någon träta om saken.

Eftersom folkpensionärernas förhållanden har spelat så stor roll i debatten

vill jag säga några ord därom i anslutning till vad herr Brandt nyss yttrade. När man i detta sammanhang talar om marginals katt reagerar jag på samma sätt som herr Brandt mot det uttrycket. Det är riktigt att folkpensionärerna får relativt litet kvar av sin merinkomst när de arbetar. Det är precis vad utskottet har observerat och understrukit då det talar om effekten av en kombination av de sociala förmånernas avtrappning och en avtrappning av de skattepreferenser som folkpensionärerna onekligen har. Läger man tillsammans dessa saker och för in dem som ett marginals kattebegrepp, rör man till den skattepolitiska terminologien. Det vore högst önskvärt om vi kunde skilja på det ena och det andra.

Vad är det som händer när en folkpensionär går ut och tjänar pengar? Jo, han blir successivt jämställd skattemässigt med andra medborgargrupper i samma inkomstläge. Någonting annat händer inte. Han blir således inte straffad i jämförelse med övriga skattebetalare som har samma inkomst. Frågan gäller, logiskt och korrekt uttryckt, vilka extra förmåner vi skall ge folkpensionärerna — det kan finnas skäl att ge dem extra förmåner — i jämförelse med andra medborgare som i samma inkomstläge har att betala skatter.

Ställer man problemet så, ställer man det korrekt. Jag skall inte bestrida att det finns skäl att ge folkpensionärerna vissa skattepreferenser. Jag har kommit fram till det med följande motivering: Det är mindre vanligt att aktiva grupper, tagna i mera allmän bemärkelse, har lika låg inkomst som folkpensionärer som bara har folkpensionen och en liten sidoinkomst. Om man vänder på argumenteringen kan man säga att folkpensionärerna i allmänhet har lägre inkomster än personer i de aktiva åldrarna, om jag sätter grupp kontra grupp. Från den utgångspunkten kan man diskutera, om en viss utjämning bör ske och om den bör ske ge-

Vissa skattepolitiska åtgärder

nom några speciella ändringar i skattelagstiftningen eller genom att man förstärker folkpensionen för de pensionärer som inte har någonting annat att leva på än folkpensionen och kanske en dimunitiv extrainkomst.

Jag tror att jag vid något tidigare tillfälle har omnämnt från denna talarstol, att regeringen för något halvt år sedan mottog en deputation från folkpensionärernas riksorganisation. Styrelsen för denna stora och dominanta organisation uttalade sitt ogillande över att folkpensionärerna skulle behöva hjälp med skattepreferenser. Till min överraskning berättade man att skattepreferensen togs illa upp av lågavlönade arbetargrupper, som frågade vad det fanns för speciellt skäl för den. Slutsatsen i framställningen var kort och gott: Öka på vår folkpension och låt oss från första kronan betala samma skatt som alla andra medborgare! Det är den riktiga linjen enligt det organiserade uttryck för folkpensionärernas mening som har redovisats inför regeringen.

Det har sagts att detta är en utomordentligt kinkig och svårlöst fråga, och vi har i finansdepartementet funderat mycket över den. När vi nu gått till riksdagen med ett förslag, som innebär att vi i taxeringsnämndernas händer skall lägga befogenheten att utan tak medge dessa extra avdrag, som skall leda till att folkpensionärerna blir befriade från skatt, har vi samtidigt framhållit att detta är ett provisorium. Vi har inte funnit någon färdig, slutgiltig lösning på problemet. De mycket ambitiösa promemorior som har arbetats fram av skatteexpertis och som ligger i finansdepartementet har jag personligen inte funnit vara av den karaktären, att de skulle kunna medföra den rätta lösningen.

Parallellt med detta diskuterar den parlamentariska kommittén hur vi skall ordna det för folkpensionärerna efter 1968. Jag föreställer mig att de över-

väganden, som man kan komma fram till både när det gäller den direkta förstärkningen av folkpensionerna och när det gäller om man kan göra någonting åt saken på skattesidan och på vad sätt man kan göra det, är frågor som får ses i sitt sammanhang.

Jag kan således ansluta mig till vad utskottet har skrivit om att riksdagen långt ifrån är färdig med detta ärende, och att våra utredningar, våra analyser och vårt tänkande fortsätter så långt vi orkar.

Herr Eriksson i Bäckmora anförde en synpunkt som jag känner behov av att i någon mån kommentera. Han började på sitt oförskräckta sätt att tala om att inflationskarusellen rullar vidare. Jag tror t. o. m. att han tillät sig säga att den gjorde det medan finansministern log i sitt skägg. Nu undrar jag om inte herr Eriksson i Bäckmora fått de där skäggen en smula på hjärnan; i varje fall såg han, såsom kammarens ledamöter kunnat övertyga sig om, i syne när han presenterade mig som en skäggig farbror.

Samtidigt som herr Eriksson i Bäckmora talade om att inflationskarusellen rullar vidare sade han emellertid att regeringen visar en påfallande återhållsamhet i budgetarbetet. Detta går inte riktigt ihop. Men mina anspråk på logik får kanske i någon mån bli begränsade när jag resonerar med herr Eriksson i Bäckmora.

Kommunalskatten är betydande och betungande för de lågavlönade, fortsatte herr Eriksson i Bäckmora. Det skall ingen bestrida — kommunalskatten är den tunga skatten. Det var närmast för att få detta redovisat som jag tog upp det senaste inlägget. Vi har nämligen kommit dithän, att kommunalskatten är den utan all diskussion tyngst vägande beskattningen för folk i allmänhet. Jag kan anföra ett par exempel.

En person som är gift och som tjänar 15 000 kronor per år betalar 1 800 kronor i kommunalskatt och 600 kronor i

Vissa skattepolitiska åtgärder

statsskatt. Förtjänar han 25 000, betalar han 3 600 i kommunalskatt och 1 700 i statsskatt. Kommer han upp till 40 000 i inkomst, betalar han 6 400 i kommunalskatt och 5 200 i statsskatt. Vid en inkomst av 50 000 väger de båda skatterna jämnt. Detta gäller för en gift skattebetalare. För en ogift ensamstående skattebetalare ligger gränsen där kommunalskatt och statsskatt väger jämnt vid 30 000 kronor.

Hälften av landets skattebetalare har lägre inkomst än 22 000 kronor, och om de som har mellan 22 000 och 50 000 kronor i inkomst inte precis utgör den andra hälften, så bildar de i varje fall den största delen av den kvarvarande hälften.

Jag har personligen emellanåt gjort den reflexionen, att det är förunderligt att all skattedebatt rör sig om marginalskatten i statsbeskattningen. Det kan naturligtvis ha sin förklaring i att de som drabbas av denna på ett verkligt kännbart sätt är både mer skrivkunniga och mera talföra än vad det stora flertalet kommunalskattebetalare i allmänhet är. Det kan också finnas en naturlig förklaring däruti, att de politiska partiernas representanter, när de sitter i landstinget och har facts och realiteter framför ögonen, kommer underfund med att de om de vill göra det och det också får finna sig i att ta ut den och den skatten. På samma sätt förhåller det sig väl i de primärkommunala församlingarna. Det är bara i de rikspolitiska församlingarna som denna insikt har litet svårt att slå igenom. Där blir på något underligt sätt Sträng identifikationen av skatten och naturligtvis också av skatteoviljan. För all del, jag är ganska bred över ryggen och jag orkar med det.

Jag har i detta sammanhang bara nämnt det för att konstatera ett fenomen på området, som jag ibland i min ensamhet något har funderat över.

Herr Bohman inledde en ganska lång skattedebatt, medan däremot hans partivän herr Magnusson i Borås här från ta-

larstolen meddelade att han skulle spara sitt krut till längre fram, dvs. till maj månad. Jag får försöka behandla herrarna med samma artighet och åstadkomma något slags kompromiss mellan herr Bohmans och herr Magnussons ståndpunkter genom att ägna herr Bohman ett mellankort bemötande och spara det jag behöver för herr Magnusson till längre fram.

Herr Bohman ansåg att regeringen inte vill röra marginalskatten. Regeringen är dock inte ensam om det i den dagsaktuella situationen i vilken vi diskuterar skatterna just nu. Dessutom är omsen för hög, dessutom skärps läget för de svenska företagen och dessutom är kommunalskatten för hög, fortsatte herr Bohman. Vidare menade han att allt talar för att man får en mervärdeskatt i Europa. Vad gör då regeringen? Får vi mervärdeskatt här?

Jag har talat mervärdeskatt så många gånger i denna talarstol, att det naturligtvis blir svårt att få fram några primörer, om vi på allvar skulle diskutera dess införande. Jag vill understryka vad jag tidigare sagt: Tro inte att en övergång till mervärdeskatt löser några nämnvärda problem! Om vi bara kommer ihåg att den belastning som läggs på industrien i dag är 6 procent av deras investeringar — låt mig säga att dessa representerar 25 procent av en industris totala utgifter — betyder mervärdeskatten enligt enkel matematik $1\frac{1}{2}$ procent av de totala utgifterna. Låt oss samtidigt anta att lönekostnaderna i åtskilliga företag representerar 40 procent av de totala kostnaderna och att man därvidlag inte har nöjt sig med 6 procent under perioden 1960—1967 utan har kostat på sig en utgiftstegring som ligger mellan 50 och 60 procent! Låt oss vidare tänka på att det inte på arbetsmarknaden har förekommit några tvångslösningar via lagstiftning utan rört sig om överenskommelser i vanlig förhandlingsmässig ordning, om löneglidningar och om lönehöjningar vid

Vissa skattepolitiska åtgärder

sidan om dessa. Med ett sådant enkelt exempel får vi in de rätta proportionerna. Naturligtvis löser inte en mervärdeskatt några väsentliga problem för den svenska industrien.

Dessutom ligger det så till, att en övergång till mervärdeskatt, som situationen är, måste kompenseras någon annanstans. Jag lyssnade med stort intresse till herr Lars Eliasson i Sundborn, när han för en stund sedan förklarade att centerpartiet givetvis är med på mervärdeskatten men att denna inte får belasta individerna och konsumenterna. Men skall den inte belasta individerna och konsumenterna måste den ju belasta företagen. Någonting annat har man inte att välja på. Huruvida entusiasmen inom företagen är lika påtaglig för den händelse man avvecklar omsättningsskatten och lägger på dem en annan pålaga som känns precis lika hård kan man väl ha sina dubier om.

Herr Bohman fortsatte med friska tag och yttrade att vad vi behöver är en lägre direkt skatt och en högre indirekt skatt i det nya systemet, som då bl. a. skall präglas av denna mervärdeskatt och vara färdigt att tillämpa 1968. Bakgrunden till kravet på mervärdeskatt måste vara en önskan att göra det lindrigare för företagen, och med detta som en realistisk utgångspunkt måste konsumenterna betala. Detta betyder i dag ungefär 1 200 miljoner och ett par, tre procent på omsättningsskatten, om det skall tas den vägen. Jag har tidigare sagt att man fördomsfritt kan debattera detta, men eu av förutsättningarna är att herrarna i varje fall i kommande diskussioner om prisstegringar och vid alla jämförelser med internationella siffror i övrigt också tar hänsyn till att en väsentlig del av prisstegringarna är en direkt följd av medvetna skatteingripanden.

En annan sak som väl ännu inte lösts är om man på löntagarsidan är beredd att höja sig till den stronga objektiviteten att man säger sig, att den prissteg-

ring som är en följd av en omläggning av skattesystemet ligger vid sidan av kompensationsanspråken. Jag tror ingen av oss vågar ställa ut några carteblanche-förklaringar på den punkten.

Låt mig sedan i all korthet ytterligare kommentera herr Eliasson i Sundborn. Herr Eliasson inledde sitt anförande med att säga att vi måste avstå från nya kostnadskrävande reformprojekt. Han slutade emellertid med att framhålla att vi måste få ett schablonavdrag vid kommunalbeskattningen som är likvärdigt med det vid statsbeskattningen. Han hade kunnat tillägga att det i centerpartiets partimotioner i år också finns yrkande på att det inom de närmaste tre åren skall genomföras justeringar av barnbidragen och beslutas om ett värdsnadsbidrag som på det sociala reformområdet kostar i runt tal en miljard. Om detta läggs till vad herr Eliasson anser att vi måste göra i fråga om kommunal skattelindring kommer summan att variera mellan 3 och 3¹/₂ miljarder.

Känner vi till den automatik beträffande utgifterna som ligger i den svenska statsbudgeten är det klart att man måste fråga sig: Hur i Herrans namn går då detta ihop? Hur går talet om att vi måste avstå från alla nya kostnadskrävande reformprojekt ihop med slutklämmen att vi skall genomföra dessa kostnadskrävande reformprojekt? Ja, det går naturligtvis inte ihop. Det är ett dubbeltungat tal, det kommer man aldrig ifrån. Herr Eliasson borde i rättvisans intresse bestämma sig. Jag begriper att man ute på ett möte i en bygdegård kan börja ett tal med att säga, att vi nu skall avstå från alla kostnadskrävande reformprojekt, och jag vet också att man kan sluta samma tal med att yttra att vi nu skall satsa på bättre barnbidrag och värdsnadsbidrag som kostar en miljard och att staten skall se till att kommunalskatten sänks med 2¹/₄ miljarder — och det skall staten betala. Det går om man håller ett något så när långt föredrag och talar om myc-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ket annat mellan början och slutet av fördraget och sedan ser ungefär lika trovärdig eller lika ogenerad ut — det se näre är nog det rätta uttrycket — som herr Eliasson i Sundborn gjorde här i talarstolen.

Herr Eliasson kom även in på förslaget om en rundabordskonferens — han använde i dag inte det ordet utan hade någon omskrivning. Jag skulle fresta kammarledamöternas tålmod över hövan om jag på nytt tog upp en debatt i den frågan. Låt mig bara erinra om att man i Norge under en borgerlig regering tvingades tillgripa en tvångslösning mellan arbetsmarknadens parter under den senaste avtalsrörelsen. Sådana förbindelser borde ju finnas mellan det svenska centerpartiet och det norska bondepartiet, att den lysande idén med en rundabordskonferens kunde ha förmedlats tvärs över Kölen, så att man i Norge sluppit denna tvångslösning.

I Danmark står man inför en landsomfattande öppen konflikt, som kommer att bryta ut om inte något under sker. Det undret kan kanske komma i form av en tvångslösning.

I våra nordiska broderländer är man nog inte dummare än vi. Man har där funderat på dessa frågor lika mycket som vi, och man har inte funnit några genvägar i form av rundabordskonferenser eller allmänna resonemang för att lösa frågorna.

Nu har hos oss, efter vad vi sett i pressen, glädjande nog de i första hand berörda parterna — arbetsmarknadens olika organisationer — under de senaste veckorna sammanträffat för att se om man kan komma fram till en lösning mer i samförstånd, mer från utgångspunkten vad vi har att dela och mindre från utgångspunkten att de s. k. relationerna till varje pris skall upprätthållas. Jag föreställer mig att vi allesammans önskar dem all lycka på vägen. Skulle de begära assistans från regeringen i den diskussionen, står regeringen självfallet till tjänst härmed. Men

jag tror inte att det är någon idé att tränga sig på i den diskussion som nu pågår.

Herr Eliasson använde ett uttryck som gjorde mig om inte upphetsad — det blir jag inte i första taget — så i varje fall något fundersam. Han sade i en av sina repliker, att det totala skatetrycket inte ökar om man flyttar över några kronor från den ena tabellen till den andra. Han sade detta som ett bemötande av förslaget, att staten skall kompensera kommunerna för det inkomstbortfall som en sänkning av det kommunala skatetrycket medför. Detta är grumligt i överkant. Det är ju fråga om att befria personer med låga inkomster och folkpensionärer från den ökade skattetunga som vi i dag är tvungna att ha. Befriar man dem härifrån — det kostar inte mindre än 2¼ miljarder — måste några andra, d. v. s. de som icke är lågavlönade och icke är pensionärer, betala den summan. Då måste man skriva ut en skatteräkning på skall vi säga den hälft av svenska folket som tjänar mer än 20 000 kronor om året för att kunna ge denna lindring till den hälft som tjänar mindre än 20 000 kronor — såvida man inte kan skaffa de pengar, som det nya schablonavdraget vid kommunalbeskattningen skulle kosta, via en höjning av omsen. Vem som helst kan räkna ut vad 2¼ miljarder på omsen skulle betyda. Att en sådan höjning skulle innebära någon speciell favör för de lågavlönade har jag fasligt svårt att begripa.

Herr talman! Låt mig slutligen — jag har lovat att fatta mig föredömligt kort i dag, och jag skall också tvärtemot alla tidigare erfarenheter hålla mitt löfte — säga några ord i anslutning till herr Ohlins inlägg.

Det är klart att den »besserwisser»-attityd som herr Ohlin demonstrerar från talarstolen ibland är litet påfrestande. Han talade om att vi skulle ha haft det så oändligt mycket bättre i detta land om vi bara fört en annan, klokare

Visa skattepolitiska åtgärder

och riktigare ekonomisk politik. Vi skulle enligt herr Ohlin ha haft ett par miljarder mer att röra oss med under de senaste tre åren, om vi bara ökat nationalprodukten med ytterligare 1 procent om året.

Om jag nu från magisterkatedern skall fullfölja undervisningen med detta pedagogiska exempel så skulle jag måhända kunna säga, att om vi hade ökat nationalprodukten med 2 procent mera varje år under de senaste tre åren så skulle vi haft dubbelt så mycket, 4 eller 6 miljarder mer, att röra oss med. Men det är ju inte det som är det avgörande. Det avgörande är ju att vi har att möta en internationell konkurrens, varvid vi ibland kan göra goda affärer och snabbt öka nationalprodukten och i andra tider göra sämre affärer och ha svårare att åstadkomma en ökning av nationalprodukten. Vi blir ju inte så särdeles mycket rikare rent allmänt genom att bara öka de offentliga investeringarna, utan det väsentliga är ju hur vi kan hävda oss i det internationella varuutbytet.

Vi har enligt herr Ohlin en alldeles för dålig kapitalbildning. Men den är inte dålig. Jag hävdar mycket bestämt att vi har en god kapitalbildning. Den framstår som liten i relation till våra ambitioner och aktiviteter, men den är det inte annars. Dessa ambitioner och aktiviteter har stundtals blivit överdimensionerade; bl. a. har ju herr Ohlin genom sina överbud när det gäller bostadsprogrammet och genom sin ihållande kritik av kösamhället medverkat till att ambitioner och aktiviteter måhända ibland åstadkommit ett visst överansträngningsläge. Vi har bakom oss en period — från början av 1966 till i dag — då det personliga sparandet varit större än någonsin tidigare i vår historia. Däremot har företagsparandet blivit sämre. Men det kan väl i fridens namn inte vara den socialdemokratiska regeringens fel att företagets vinstfinansiering i dag inte är vad den var i slutet av 1950-talet. Om

massapriserna och priserna på vårt sågade virke sjunker, om malmpriserna sjunker och om prisläget över huvudet är sådant att vinsterna i viss utsträckning reduceras, så är ju detta saker och ting som vi får ta som de är. — Vi får acceptera det, men skulden — om man nu skall föra något slags skulddebatt i detta sammanhang — kan knappast läggas på regeringen, såvida man inte anser att regeringen släppt fram för många sociala reformer som för hårt belastat företagen, att ATP-avgifterna är för höga, att sjukförsäkringsavgifterna är för höga eller att vi gick för snabbt fram med fyraveckorssemestern. Allt detta utgör ju kostnader i företagets budget, och självfinansieringsgraden är ett resultat inte bara av vinsterna utan också av kostnadsutvecklingen. Eller menar herr Ohlin att lönerna varit på tok för höga och att den utvecklingen på ett eller annat sätt — hur vet jag inte — borde ha förhindrats? Vill herr Ohlin ta konsekvenserna av sitt resonemang och säga att löneutvecklingen borde ha förhindrats t. ex. genom något slags tvångsåtgärder?

Jag tillbakavisar sålunda de beskyllningar som herr Ohlin spottade ur sig från denna plats. Han försökte göra gällande att vi hade kunnat lösa ett svårt, komplicerat problem som alla länder kämpar med — och där få länder har bemästrat svårigheterna bättre än vi gjort. Jag säger det utan skryt. Standarden är hög här i landet. Sysselsättningen kommer att vara hög. Den sociala standarden och tryggheten är väl utvecklade. Få länder har som sagt bemästrat svårigheterna bättre än vi gjort. Och ett så komplicerat problem som det här är fråga om kan man väl ändå inte lösa bara genom att säga, att om vi hade fört en annan politik och om regeringen bara följt en annan ekonomisk linje, så skulle vi haft så och så mycket mer att röra oss med och alla skulle haft det så och så mycket bättre.

När jag var liten pojke — jag skall

Vissa skattepolitiska åtgärder

sluta med det — och hade allvarliga samtal med min kloka mor, brukade jag ibland säga att *om* man gör så och så eller *om* det blir så och så. Då fick jag alltid det svaret: »Ja, om inte det där förargliga 'om' satt i vägen, så skulle du, min pojke, kunnat resa tvärs över Atlanterhavet på ett gammalt järnspett.»

Det är en lektion som jag beklagar att inte också herr Ohlin fick när han var liten.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! I sitt som finansminister själv sade korta anförande bekräftade han ju bara regeringens allmänna inställning: om någonting är bra, så är det regeringens förtjänst; om någonting inte är bra, beror det på förhållanden i utlandet. Vi har förhållandena i utlandet att kämpa mot, sade herr Sträng. När jag då har gjort en jämförelse med förhållandena utomlands, säger finansministern att vi inte får ta en alltför kort tidrymd. Därför har jag tagit en tvåårsperiod och hämtat siffrorna från finansministerns egen bok. Vi finner då att bland 14 länder har Sverige under dessa två år haft den näst högsta prisstegringen. Och ser vi på ökningen av bruttonationalprodukten, så har Sverige den näst lägsta produktionsökningen bland 7 länder och lägre än genomsnittet i EEC och Västeuropa över huvud taget. Och det är denna kombination av kraftiga prisstegringar och låg produktionsökning som inte är bra.

Nu säger herr Sträng: Varför bara säga att vi borde ha kunnat öka bruttonationalprodukten med 1 procent mera per år? Varför inte med 2 procent? Ja, herr finansminister, under förra året ökade bruttonationalprodukten i OECD-länderna med i genomsnitt 5 procent, medan vi här i Sverige ökade med 2,9 procent. Där har vi faktiskt 2 procents skillnad!

Vidare är det här inte bara fråga om att säga att så och så skulle det ha varit.

Från oppositionens sida har vi inte bara kommit med fromma önsknings, herr finansminister. Vi har också lagt fram konkreta förslag, som regeringspartiet dock har avvisat.

Så några ord om skattereformen. Anledningen att genomföra en skattereform är inte bara den som finansministern nämnde. Vad som förekommit är att EEC:s ministerråd nu har gjort ett uttalande om att man skall ha en mervärdeskatt i EEC år 1970. Men det finns också andra skäl, bl. a. det att den nuvarande omsättningsskatten är så svår att kontrollera — vilket väl finansministern har observerat.

Vi är inte nöjda med det nuvarande skattesystemet. Därför har vi begärt en ordentlig skattereform. Men det är en så genomgripande sak att oppositionen inte kan utarbeta ett detaljerat reformförslag. Vi har inte de personella resurserna för att göra det. Men vi har år efter år begärt en sådan skattereform, och regeringspartiet har sagt nej.

Nu tar finansministern upp en del av de svårigheter som är förknippade med en sådan skattereform. Jag vill då säga att inom skatteberedningen utgick vi ifrån att vi skulle utarbeta ett skattesystem som åstadkom en skälig beskattning för olika grupper utan att en mervärdeskatt skulle drabba konsumenterna särskilt hårt. Vi tog upp hela skatteproblemet och gjorde en samlad bedömning av det. Där hade finansministern ett tillfälle, ty då fanns möjligheterna. Finansministern kanske kommer ihåg en diskussion som vi hade på en TCO-stämman i Malmö, där vi från löntagarehåll sade, att om vi får en skattereform som ger oss kompensation i andra former, så kommer vi inte att åberopa detta vid avtalsförhandlingarna.

Men finansministern försatt det tillfället.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp) kort genmäle:

Vissa skattepolitiska åtgärder

Herr talman! Om herr Sträng tog mitt uttalande om skägg så bokstavigt att han nu vill lägga in en protest, får jag väl be herr Sträng om ursäkt för det, samtidigt som jag är beredd att ändra beskrivningen, inte minst med hänsyn till finansministerns fysiska styrka när det gäller skatter och säga att herr Sträng är en skägglös dunder-gud.

Vad herr Sträng hade att säga om centerns propäer beträffande schablon-avdraget vid den kommunala inkomst-beskattningen ger mig egentligen ingen anledning att replikera. Den beskrivning som herr Sträng gav av skatteproblemet stämmer rätt bra med vårt eget synsätt och de synpunkter vi själva anfört i frågan. Det är nämligen låg-inkomstproblemet som man vill komma till rätta med genom denna reform, och på den punkten konstaterar jag att finansministern och vi är helt överens. Då är väl bara frågan, om vi kan bli överens om tidpunkten för genomförandet av reformen.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! För att inga missförstånd skall råda mellan finansministern och mig vill jag säga att jag uppfattade herr talmannens inledande ord till denna debatt så, att vi mera allmänt kunde beröra frågan om den 25 procentiga byggavgiften. Jag är tacksam för att herr Sträng senare kommer att svara på mina frågor, som var följande: Varför är en 25-procentig avgift på mindre angelägna byggen nödvändig när man kan reglera med byggnadstillstånd? Är det meningen att de som har råd att betala denna avgift skall få bygga i viss utsträckning, medan de som inte har råd skall ställas utanför? Min sista fråga var: Har herr Sträng så litet förtroende för länsarbetsnämnderna och deras handläggning av dessa ärenden att han måste centralisera avgörandena till kanslihuset?

Jag har inte mycket att säga till en del av herr Strängs inledande reflexioner. Jag vill ändå understryka vad jag sade i mitt inlägg om behovet av flexibilitet. Mycket tyder på att det blir en uppgång i sysselsättningen framöver, men vi skall inte heller bortse från risken för ytterligare permitteringar under de närmaste månaderna. Det är nödvändigt att man har flexibilitet i den ekonomiska politiken. Jag pekade bl. a. på nödvändigheten av att sänka räntan ytterligare och aktivera lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik, inte minst med tanke på de äldre som vid nedläggningar ofta kommer i en mycket svår situation.

Herr Sträng sade att vi väl på oppositionens sida skulle kunna erkänna mellan skål och vägg, att det är ett ganska hyggligt land som vi lever i. Det är jag beredd att erkänna utan skål, herr Sträng. Det är väl inte det vi diskuterar. Frågan är huruvida våra resurser utnyttjas dåligt genom bristande planering i åtskilliga hänseenden.

Beträffande rundabordskonferens sade herr Sträng även denna gång att han inte reflekterade på någon sådan. Jag undrar om inte herr Sträng skulle överväga att inte alltför mycket nedvärdera tanken på en rundabordskonferens. Det finns ett gammalt ordspråk som säger att man inte skall spotta i soppan, ty man kan en gång få äta upp den. En sak är helt uppenbar: fjolårets avtalsrörelse visade att man inom organisationerna, både på löntagarsidan och på annat håll, är helt på det klara med att det behövs ett mycket mera samlat grepp om man skall kunna lösa inflationsproblemen.

Till sist, herr talman, några ord om kommunalskatteavdraget.

Herr Sträng sade att om jag skulle hålla föredrag i en bygdegård kunde det kanske vara så, att jag började med att säga att vi skall spara och hålla igen på kostnadskrävande reformer — för att sluta med att kräva denna skattereform. Men det måste ju ta en timme,

Vissa skattepolitiska åtgärder

sade herr Sträng, innan man kan göra en sådan motsägelse. Jag tror emellertid att det endast tog 35 minuter för herr Sträng att göra en motsägelse, så därvidlag har han onekligen ett rekord i snabbhet.

Herr Sträng sade att det var ganska dystert att man här i riksdagen inte hade något större intresse för sambandet mellan kommunalskatt och statlig skatt — att man debatterade alltför mycket om statsskatten och marginalskatten men inte såg sambandet mellan kommunalskatt och statlig skatt, inte erkände mera öppet och klart i debatten att kommunalskatten är den största skattebördan för mindre och medelstora inkomsttagare. Och sedan kom herr Sträng fram till slutsats nummer två, att det är mycket tråkigt att herr Eliasson i Sundborn här skall tala för en sådan hopplös reform som att lätta på skattetrycket för ifrågavarande grupper.

Herr Sträng frågar: Vem betalar räkningen? Ja, vem betalade räkningen när vi häromåret på herr Strängs förslag sänkte skatten för sambeskattade makar med åtskilliga miljoner kronor? Exemplifieringen kan fortsättas.

Det är väl ändå inte, herr Sträng, något ideologiskt eller principiellt främmande för socialdemokratien att känna solidaritet med grupper som har lägre inkomst än andra. Då skall man inte avfärda detta resonemang med att säga att reformen kostar 2,5 miljarder kronor. Vi har aldrig sagt att reformen skall genomföras på en eftermiddag, utan vi har sagt: Tag detta successivt! Det får ju göras ett schablonavdrag för den statliga skatten, och varför inte fortsätta med avdrag också vid kommunalbeskattningen när vi får budgetmässiga resurser härför?

Nog är det underligt att herr Sträng skall behöva sitta i sin ensamhet och fundera över detta samband mellan statlig och kommunal skatt. Centern har år efter år, herr Sträng, motionerat om

en utredning rörande kostnads- och uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun, men vi har inte lyckats få motionerna bifallna. Och tyvärr fick inte den stora skatteberedning, som arbetade enligt direktiv från herr Sträng, uppdraget att se kommunalskatten och den statliga skatten i deras sammanhang — hur den inbördes avvägningen skall göras.

Jag kan inte förstå att det enligt de synpunkter, som herr Sträng nu signalerat, skulle vara fel att centern tagit upp detta problem, utan det måste tvärtom vara en fördel.

Herr BOHMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna inför finansministern erkänna att jag nyss avstod från att begära replik för att försöka rätta herr Ohlin, därför att jag inte ville ytterligare späda på finansministerns glädjekänslor. Jag tyckte att finansministern genom det tidigare meningsutbytet mellan mig och herr Ohlin hade fått den behövliga lyckodosen för dagen.

Men när finansministern säger att vi »bara» var sams om en sak, nämligen om att skylla på finansministern då det går illa, måste jag göra en invändning. Det är inte »bara» utan tvärtom rätt mycket, när oppositionspartierna är fullständigt överens om att den socialdemokratiska politiken har försatt vårt land i en sådan tvångssituation, att vi nu måste acceptera en skattehöjning på 1,5 miljard kronor.

Jag vill ge finansministern rätt på en punkt: oppositionspartierna skall inte i onödan måla ut hur illa det är ställt. Det gör vi inte heller. Vi är helt på det klara med att vi i vårt land har det hyggligare än vad man har i de flesta andra länder. Men vi är medvetna om den oro som finns djupt nere i leden, en oro som finansministern själv, högt där uppe, brukar ge uttryck för i olika sammanhang. Våra kostnader stiger mera än på andra håll, våra

Vissa skattepolitiska åtgärder

priser snabbare än på de flesta håll. Vi har en lägre produktivitetsökning — herr Gustafson i Göteborg var inne på den saken — än vad man har på många håll. Vi har strukturella problem i näringslivet som förorsakar bekymmer, högre skatter än i andra länder och en bytesbalans som inger farhågor. Det är naturligt att vi i ett sådant läge inte är särskilt roade av att förordna ytterligare statlig upplåning, utan nödgas acceptera skattehöjningar. I och för sig vore det naturligtvis intressant att i nuvarande läge föra en diskussion om det svårlosta underbalanseringsproblemet, men jag skall inte ta upp en sådan debatt. Vi befinner oss i ett tvångsläge och därför har vi måst acceptera dagens skattehöjningar.

Finansministern gjorde gällande att vi inte tillräckligt uppmärksammat de kommunala proportionella skatternas betydelse för framför allt de små och medelstora inkomsttagarna. Givetvis har vi gjort det, men när vi riktat in strålkastarna på den statliga progressiva beskattningen beror det på dess marginaleffekt som vi anser särskilt allvarlig. Den får förödande konsekvenser för arbetsförmåga, sparande och initiativ och i många andra avseenden. Progressiviteten innebär som jag nyss sade att en löntagare med 35 000 kronor i årsinkomst får betala 50 kronor av varje intjänad hundralapp i skatt. Det är av den anledningen vi skjuter in oss just på marginalskattefrågan — men det innebär inte att vi bagatelliserar den kommunala beskattningen.

Ingen har påstått att mervärdeskat- ten löser »alla problem» för näringslivet, men det är alldeles obestriddigt att en övergång till mervärdeskatt just nu skulle bidra till att förstärka näringslivets konkurrensförmåga. Även herr Sträng är medveten om att en sådan förstärkning behövs. Jag drog upp det beslut som har fattats i Bryssel för någon vecka sedan om en gemensam mervärdeskatt för att göra klart för de

närvarande — och speciellt för finansministern — hur nödvändigt man där anser det vara att ha en neutral indirekt beskattning som inte diskriminerar företagarna i det ena landet i förhållande till det andra.

Jag trodde faktiskt att vi alla var överens om att det är angeläget att förskjuta tyngdpunkten i det svenska skattesystemet från den direkta skatten till den indirekta, men herr Sträng polemiserade starkt emot mig på den punkten. Det innebär att herr Sträng också polemiserade emot bevillningsutskottets majoritet, som uttryckligen framhåller att det man kallar en »reform av beskattningen» består i att vi fått ett ökat inslag av indirekt och ett minskat inslag av direkt skatt.

Slutligen, herr talman, argumenterade finansministern med eftertryck mot en skattereform över huvud. Jag tycker att finansministern i detta sammanhang själv anlade den »besserwisserattityd» som han beskyllde herr Ohlin för att anlägga. Finansministern staplade på varandra alla möjliga och omöjliga argument mot de tankegångar som skatteberedningen på sin tid förde fram. Jag skulle därför gärna vilja fråga finansministern: Hur ser finansministern på det nuvarande skattesystemet? Vad vill finansministern åstadkomma? Vart syftar finansministern? Skall vi ha kvar nuvarande skattesystem eller skall vi få ett nytt? Har finansministern bestämt sig för att slänga skatteberedningens betänkande på sopbacken eller har detta fortfarande någon aktualitet och i så fall hur stor?

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern säger att genom att vi tar bort taket för avdraget för minskad skatteförmåga blir folkpensionärerna fria från skatt för den utgående pensionen och det kommunala bostadstillägget. Detta är riktigt. Anledningen till att taket tas bort

är väl närmast att det kommunala bostadstillägget på vissa håll blivit så högt att det i annat fall skulle bli föremål för beskattning. Detta är dock någonting man tillämpat i princip även tidigare, nämligen att bostadstilläggen varit skattefria.

Jag begärde ordet närmast för att finansministern säger att han haft besök av folkpensionärernas mäktiga riksorganisation, som uttalat att de inte önskade några skattepreferenser. Denna styrelse har gjort egendomliga uttalanden tidigare, t. ex. vid den bekanta Harpsundslunchen 1964, när de sade att de inte ville ha några höjningar av pensionerna. Det förvånar mig om styrelsen bara varit uppe och berättat detta. Förmodligen har den väl även framfört en annan synpunkt, nämligen den som utvecklades i Umeå på kongressen i höstas, där den sade: Ge oss 60 procent av den genomsnittliga industriarbetarlönen i pensioner, så vill vi inte ha några preferenser alls! Det skulle naturligtvis vara bra om vi kunde åstadkomma detta, men både finansministern och jag vet att det inte är möjligt. Då skulle man inte längre behöva diskutera en beskattning av folkpensionärerna. Det är ett ytterligt besvärligt problem. Det går inte att lösa problemet på detta sätt. Det är därför som högerpartiet i all blygsamhet har försökt att hjälpa finansministern med ett förslag, som i alla fall är realiserbart och som skulle kunna åstadkomma betydande lättnader när det gäller beskattningen av folkpensionärerna.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern konstaterade att vi inom oppositionen delvis var sams, delvis var osams. Ja, vi har ju i riksdagen gott om exempel på att socialdemokraternas olika grupper är tämligen osams när det gäller investeringsavgift, u-landshjälp, folkpensionsavgifter m. m. sådant. Det var väl

Vissa skattepolitiska åtgärder

för att trösta sig inför denna bild som finansministern talade som han gjorde.

Finansministern var inte nöjd med att jag kritiserade regeringen. Herr Sträng har tydligen varit finansminister så länge att han inte riktigt tycker om när det påvisas att en bättre politik kunde ha förts.

Då svarar finansministern som han här gjorde. Han sade ungefär: »Oppositionen talar om hur illa Sveriges folk har det i alla avseenden.»

Det är inte detta frågan gäller. Visst har vi efter kriget haft en produktionsökning beroende på att vi har duktigt folk med god utbildning som blivit än bättre. Att regeringen inte har förhindrat all förbättring av människornas levnadsvillkor är ganska uppenbart. Men se regeringens prestationer mot bakgrunden av dessa relativt gynnsamma yttre förutsättningar! Behövde det för det första vara så att en svensk industriarbetare i dag har rätt små utsikter att få en hygglig bostad utan mycket lång väntetid? För det andra, behövde det vara så, att när han får den, har han i de större städerna inte råd att hyra mer än en tvårumslägenhet med ganska litet antal kvadratmeter? För det tredje får han per kvadratmeter betala en hyra som är högre än på de flesta andra håll i världen.

I Förenta staterna kan en fysisk industriarbetare få och har även råd att bo i en bostad på 4—5 rum med moderna bekvämligheter. Det kan vara en villa eller ett eget hem, om man vill ha det så. Detta är ett faktum som inte går att bestrida.

Jag undrar hur länge det skall dröja innan vi i Sverige kommer dithän. Tyder inte detta på att regeringen illa har utnyttjat de relativt goda national-ekonomiska förutsättningarna?

Beträffande folkpensionen vill finansministern här göra gällande att folkpensionärerna inte vill ha några särregler. Men en sak är det som finansministern talar om. En annan sak är

Vissa skattepolitiska åtgärder

att om vi har ett sådant system, att den, som ökar en relativt liten sidoinkomst, genom samspelet mellan kommunala bostadstillägg, skattereduktion och vanlig beskattning kan förlora hela ökningen av denna sidoinkomst — i ett mycket stort antal fall förlorar han större delen av denna sidoinkomst. Då skall finansministern inte försöka göra gällande att de individuella folkpensionärerna tycker att detta är ett rimligt tillstånd. Jag undrar om Gunnar Sträng själv tycker så. Här är inte fråga om preferensbehandling utan om ett rimligt samspel mellan olika samhälls-åtgärder.

Beträffande arbetsmarknadens parter, som nu gör ett erkännansvärt försök att åstadkomma en uppgörelse som skulle underlätta tillkomsten av större stabilitet i vår prisutveckling, vill jag bara komma med en liten suck: Tänk om arbetsmarknadens parter kunde räkna med att vi hade en regering som stödde dem i deras strävanden i stället för att vi har en regering som tycker att tre procents prisstegring och därutöver verkan av skattehöjningar är något som man inte kan undvika!

Jag framhöll att om nationalinkomsten hade stigit en procent mer om året skulle stat och kommun efter tre år ha haft årligen två miljarder kronor mer i skatteinkomster. Härom säger nu herr Sträng: »Ja, om den hade stigit med två procent skulle det blivit dubbelt så mycket» — ungefär som om det skulle visa att resonemanget saknar intresse. Jag valde emellertid siffran *en* procent därför att Sverige under de senaste åren i genomsnitt har legat något mer än en procent lägre än vad ett stort antal andra industristater har gjort. Därför var det en realistisk siffra att räkna med och resonemanget är således av stor betydelse.

Finansministern tycker inte om att man jämför den politik som regeringen har fört och den politik som vi hela tiden har föreslagit att man skall föra.

Observera att det inte är någon efterklokhet, det är en politik som vi är efter år har hävdad. Men i andra sammanhang begär regeringen att vi skall lägga fram alternativ. Det finns ingen annan metod för oppositionen när det gäller en gången utveckling än att tala om efter vilka linjer den ville ha fört politiken och jämföra med den politik som regeringen har fört. Gunnar Sträng gjorde några personliga reflektioner om mig. Jag vill gärna ge honom en komplimang i stället: Jag tror inte att han är så obegåvad att han inte förstår att oppositionen måste göra en sådan jämförelse.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag har behov av att ytterst kort bemöta de senaste inläggen.

Herr Eliasson i Sundborn frågade mig polemiskt om jag inte känner för de lågavlönade grupperna. Den frågan behövde han inte ställa. I det betänkande som vi behandlar i dag föreslås en förändring på den direkta beskattningens område som tar hänsyn till just de lågavlönade grupperna. Den kostar emellertid 60 miljoner kronor att genomföra. Detta ligger inom möjligheternas gräns. Men reser man ett förslag som kostar $2\frac{1}{4}$ miljarder att genomföra ligger det inte inom möjligheternas gräns. Med den takt som är skisserad i år tar det vid en snabb beräkning 33 år att genomföra ett sådant förslag, och då är det inte mycket att föra fram från denna talarstol. Jag menar helt enkelt att verkligheten i dag inte ger utrymme för krav på skattesänkningar och nya socialreformer på sammanlagt $3\frac{1}{4}$ miljarder kronor. Jag går så långt att jag säger att det är meningslöst att ställa det kravet i dag, nästa år och året därpå. Man inger människorna falska föreställningar på ett sätt som jag tycker att vi politiker borde avstå från.

Herr Bohman frågade hur jag ser på

Vissa skattepolitiska åtgärder

den kommande skattepolitiken. Det må vara förklarligt om jag inte kan gå in på alla detaljer på den punkten, eftersom ett långtgående utredningsarbete pågår. Det enda jag kan försäkra herr Bohman är att när det förslaget har lagts fram och i vederbörlig ordning blivit remissbehandlat kommer med obönhörlig konsekvens en proposition att läggas på riksdagens bord. Om det blir jag eller någon annan som står för den får vi se då. Skulle det vara jag skall herr Bohman inte behöva klaga över att jag inte har talat om vad jag menar, vad jag önskar och hur jag ser på skattepolitiken.

Till herr Ohlin vill jag endast säga att det fortfarande är mycket vanskligt att göra dessa enkla jämförelser mellan olika länder. Jag tror att han har rätt när han säger att i USA kan en arbetare köpa en villa i morgon dag. Men han borde ha tillagt: under förutsättning att han har pengar och har en ekonomisk standard som möjliggör detta. Jag har haft tillfälle att i Amerika se slummen i både New York och andra städer. Ett oändligt antal människor kan inte ett ögonblick tänka på att köpa en villa i morgon. Jag tycker att detta i rättvisans intresse bör sägas.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Finansministern har utan tvivel rätt i att både Förenta staterna och andra länder, där det finns större städer, har ett mycket allvarligt slumproblem, som vi i stort sett — men inte helt — är befriade från. Detta är ett väldigt socialt problem i Förenta staterna. Men det ändrar inte det faktum att den stora massan av amerikanska industriarbetare har möjlighet att skaffa sig och också bor i enfamiljsbostäder på fyra, fem rum och med moderna bekvämligheter.

När man framhäver våra goda svenska förhållanden bör man inte glömma att det finns allvarliga brister i vårt samhälle, som vi skall försöka avhjälpa

i stället för att låtsas som om de inte fanns. Med våra goda ekonomiska förutsättningar borde man inte behöva vänta länge på att få en ny tvårummare, särskilt när den är så dyr som vi alla vet att den är.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr Sträng, som jag i många hänseenden har stor respekt för såsom en skicklig man, överraskade mig. Det är knappast en hållbar argumentation, att vårt förslag skulle kosta två och en kvarts miljarder och att man inte kan gå med på det nu; men dessa 60 miljoner har vi haft råd med.

Jag upprepar att problemet är fel ställt. Vi har aldrig avsett att genomföra en sådan reform, som är avsedd att lätta kommunalskattebördan främst för mindre och medelstora inkomsttagare, annat än genom *successiva* åtgärder, liksom vi gjort med schablonavdragen vid den statliga beskattningen. Säger man att det skall ta 33 år innan kommunalskattebördan kan lättas för dessa inkomsttagare, tycker jag inte man kan tala om nya djärva mål.

Det är rimligt att varje parti har en målsättning för framtiden. Vi har inte stuckit under stol med att det i dag inte finns budgetnässiga förutsättningar för stora kostnadskrävande reformer. Jag tror att herr Sträng också är medveten om vad vi framhöll i fjol, nämligen att reformerna måste genomföras stegvis när det finns möjlighet till det.

Herr VIGELSBÖ (cp):

Herr talman! Såsom en av kammarens få pensionärer har jag ett behov av att inledningsvis framföra ett tack till kammaren för all den välvilja som här har visats mig. Jag hoppas att finansministern kommer ihåg mig när han mäter ut skatten, så att han inte tar den väsentliga delen av den pension som samtliga partier har garanterat skall komma mig till godo.

Vissa skattepolitiska åtgärder

Det har talats mycket här i dag, och fältet är praktiskt taget avbetat. En sak som har spelat en väsentlig roll i debatten har varit den s. k. mervärdeskatten. Det är alldeles uppenbart att det förefinns ett påtagligt intresse för att genomföra mervärdeskatten, och som min partikamrat herr Eliasson i Sundborn sade har vi ingenting emot det. Det förefaller emellertid som om man skulle hysa den uppfattningen att mervärdeskatten skapar nya värden. Man skapar ingenting med ett nytt skattesystem, utan man ingriper endast i fördelningen av vad som redan finns. Om mervärdeskatten innebär lättnader på en del håll, måste den givetvis innebära en ökad belastning på andra håll. Med hänsyn till att det nya skattesystemet ännu inte är klart kan vi givetvis inte vara beredda att godta det — det har herr Ohlin sagt, och det har herr Gustafson i Göteborg sagt.

Finansministern har framhållit att en utredning pågår. Jag vet att jordbrukets organisationer har påvisat ganska betydande brister i det betänkande som föreligger och följaktligen önskar en överarbetning av hela förslaget. Vi tror att finansministern påskyndar utredningen, men den behöver ju inte precis göras i brådrasket. Jag har nämligen den uppfattningen att det är nödvändigt att vi får ett skatteförslag som verkligen håller när det förs ut i det levande livet. Det är viktigare att det står sig inför de prövningar som det kan möta i det praktiska livet än att vi tidigt får en skattereform som kanske sedan visar sig inte vara hållbar.

Nu har professor Ohlin och herr Eliasson i Sundborn också dragit in investeringskatten i denna debatt. Det var väl inte meningen att den skulle tas upp i detta sammanhang, men nu finner även jag mig ha en viss rätt att ta upp den och i någon mån ange motiveeringen för min ståndpunkt i frågan.

Vi är alla medvetna om att kostnaderna för byggnadsverksamheten lig-

ger mycket högt här i landet. Vi får lov att finna oss i den mycket höga kostnadsnivån därför att det ju inte är med byggande som med många andra saker: det är nämligen ingen utländsk konkurrens inom det marknadsområdet, eftersom vi inte kan importera hus. Arkitekter, planingenjörer, materialleverantörer och en hel del andra yrkeskategorier har hyllorna fulla av ritningar och handlingar till brådskande byggnadsarbeten. Det är alldeles uppenbart att ingen i den situationen behöver pruta på sina anspråk — och det förefaller inte som om någon skulle ha gjort det heller.

Vi måste få en återhållande faktor på detta område. Produktionskostnaderna måste nedbringas. Men i dagens läge är det nära nog likgiltigt hur höga produktionskostnaderna blir för en byggnad som skall inrymma hyreslägenheter, eftersom produktionskostnaden är grundläggande för den framtida hyressättningen. Man skall kunna prestera räkningar som visar hur stora produktionskostnaderna varit, men om kostnadsberäkningarna till alla delar svarar mot verkligheten är mycket svårt att avgöra. Så länge byggnadsvolymen är så stor som för närvarande kan vi givetvis inte räkna med att några ändringar i byggnadskostnaderna kommer att inträda.

Nu kan det visserligen sägas, att investeringsavgiften på 25 procent för oprioriterad byggnadsverksamhet innebär en våldsamt belastning, men av motionsfloden har man kunnat få det intrycket, att investeringskatten skall bestå även i fortsättningen. Den är dock begränsad till 16 månader framåt.

Finansministern räknar med att det skall inflyta 1 miljon kronor i form av investeringsavgifter. Det beloppet är så litet, att det måste förutsätta ett nära nog hundraprocentigt stopp för all oprioriterad bygghusskap.

Om förhållandet skulle bli sådant är det min uppfattning att det, om man vill tillgodose de bostads- och industri-

Vissa skattepolitiska åtgärder

byggnadsbehov som föreligger, blir nödvändigt att mycket kraftigt begränsa byggenskapen i övrigt. Materialtillgång och ekonomiska resurser torde sannolikt inte sträcka sig längre, under förutsättning att den starka finanspolitik skall tillämpas som centerpartiet varmt förordat i remissdebatten.

I en motion hävdas det att ett stopp — man har på vissa håll kallat det idiotstopp — kommer att medföra en sådan anhopning av byggnadsbehov då lagen upphör att gälla den 30 september 1968 att en explosion kommer att inträffa på byggnadsmarknaden. Om vi alla är överens om att den nuvarande byggnadsvolymen måste hårt begränsas, blir väl explosionsrisken lika stor oavsett om man väljer en starkt restriktiv tillståndsgivning eller den föreslagna investeringsavgiften. Då den nuvarande tillståndsgivningen — såsom det understrykes i den reservation som är fogad till detta utlåtande — inte nöjaktigt kunnat fylla sin uppgift, vilket vi alla känner till, synes den investeringsavgift som finansministern föreslår vara att förorda.

Av mängden motioner — ett femtiotal — bibringas man emellertid den uppfattningen att det inte är meningen att någon begränsning över huvud taget skall ske. Jag utgår nämligen från att det måste finnas någon avsikt med motionerna, ty det finns praktiskt taget inte någon byggnadsverksamhet, vare sig enskild eller offentlig, som inte begäres undantagen från den föreslagna investeringsavgiften. Tanken är väl att alla dessa undantag skall byggas eller i varje fall erhålla igångsättningstillstånd under de närmaste 16 månaderna. Vad har man då egentligen vunnit? Efter vad jag kan förstå ingenting.

I tal och i press fantiserar nu livligt om vad finansministerns innersta avsikt är med den föreslagna investeringsavgiften. Jag har kanske inte så stor anledning att spä i detta fall; det blir finansministerns egen sak att redovisa

den. På en del håll påstår man — det gjorde bl. a. herr Ohlin i dag — att igångsättningstillstånd säkerligen kommer att tillhandahållas dem som har råd att betala 25 procent utöver anläggningskostnaderna. Med andra ord: den miljon kronor som enligt finansministerns beräkning skall inflyta för sådana tillstånd är endast en siffermässig spekulering, som kommer att kraftigt överskridas. Jag hoppas att några andra avsikter än de som angivits i propositionen inte föreligger. Skulle oppositionen på denna punkt visa sig ha rätt, skulle nämligen hela operationen med hänsyn till sitt syfte säkerligen vara förfelad.

Finansministern har visserligen de senaste dagarna varit i Rom, men att han under denna sin pilgrimsfärd så grundligt skulle ha tillägnat sig avlats-handlarens affärsprinciper att han efter hemkomsten skulle sätta sig ned och i form av igångsättningstillstånd sälja syndernas förlåtelse förefaller åtminstone mig tvivelaktigt. Det blir väl närmast de lokala myndigheternas sak att med ledning av här beslutade direktiv avgöra tillståndsgivningen från fall till fall.

I vissa pressorgan har det också uttryckts farhågor för att finansministern med den föreliggande propositionen avsiktligt skapar en anhopning av byggnadsuppgifter, vilkas konsekvenser han kallt räknar med skall gå ut över den borgerliga regering som efter 1968 års riksdagsmannaval skall överta ledningen. Jag vill understryka att jag livligt hoppas att det blir ett regimskifte 1968. Att finansministern med denna proposition skulle velat försvåra för en borgerlig regering har jag emellertid svårt att förstå. Jag har fattat propositionen nr 10 så, att finansministern önskade städa upp och ställa till rätta efter de många föregående årens misstag från både regeringens och oppositionens sida.

Herr talman! Min uppfattning är slutligen den att många av de invändning-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ar och erinringar som gjorts i utskottsutlåntandet kan ha ett visst fog för sig. Å andra sidan är det väl alltid så att om man, vilseledd av en högkonjunkturs hägrande framtidsvyer, planlagt sin livsföring med tro på dennas orubbliga fortbestånd, blir alltid avbrottet en besvikelse. Detta kan inte undvikas. Undvikas kan inte heller att en och annan ställs i en besvärlig situation utan att själv anse sig ha någon skuld till det som inträffat. Men har en familjefar med intecknande av framtiden gemensamt med familjen lockats att leva över sina tillgångar kan vid bakslaget ingen av familjemedlemmarna undgå att påverkas därav. Jag tror att familj och samhälle i detta fall är två likartade begrepp: man lever och reagerar enligt precis samma mönster.

Starkt bunden av den affischmässigt givna uppmaningen under valrörelsen 1966: »Stoppa prisstegringarna och hindra inflationen», finner jag mig också lika starkt bunden att stödja alla de åtgärder som i angivet syfte framförs, oavsett från vilket håll de än kommer. Följaktligen kommer jag, i motsats till herr Ohlin, som sagt att han skall stödja utskottet, att vid voteringen rösta för reservationen.

Herr BENGTSOEN i Solna (h):

Herr talman! I föreliggande betänkande från bevillningsutskottet behandlas bl. a. ett motionspar, I: 335 och II: 397, som inte har funnit någon nåd inför utskottsledamöternas skarpa ögon.

I motionsparet kräves att årets höjning av bilskatterna endast skall gälla 1968. Den höjning som skall ge 300 miljoner i ökade utgifter för bilismen vill motionärerna få betecknad som en »tillfälligt höjd fordonsskatt avseende kalenderåret 1968». De mycket kända höjningar som drabbade bilismen i fjol har gett det förmodligen önskade resultatet att inköpen av nya bilar väsentligt har dämpats. 1966 års siffror

är jämförbara med 1962 års, således en väsentlig tillbakagång. Antalet inregistreringar av nya personbilar var under år 1966 drygt 200 000 mot runt 275 000 året dessförinnan. Det innebär en minskning med cirka 30 procent. Denna minskning är allvarlig ur flera synpunkter; bilar och bussar svarar i alla fall för 90 procent av hela trafikarbetet när det gäller persontrafiken. En nedgång av denna storlek kan inte heller undgå att få sina konsekvenser för det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet, men den saken skall jag nu inte närmare gå in på.

De som i likhet med en del mäktiga män inte tycker om bilar har all anledning att gnugga händerna. Det skall väl också medges, att har vi inte råd att bygga vägar, så skall vi inte heller köpa bilar.

Utskottet konstaterade att fordons-skatten legat stilla sedan 1954, medan penningvärdet under tiden försämrats med 59 procent. Det är i och för sig en intressant upplysning. Men det som intresserar bilisterna och kanske även finansministern är ju det samlade skattetrycket på bilismen med energiskatten på bensin, andra höjningar av bensinskatten och trafikomläggningsavgiften. Alla dessa skatter och avgifter har sannerligen inte legat stilla.

Utskottet säger vidare att motionärernas krav, att denna skattehöjning i avvaktan på vissa utredningar skall gälla endast för år 1968, saknar praktisk betydelse. Men skulle ändå inte en sådan åtgärd kunna ha åtminstone en viss psykologisk betydelse? Det är väl inte helt uteslutet att finansministern, som i år med välbehag och utan en kommentar ser de inkasserade miljonerna slinka ned i kassan, nästa gång skulle ta sig en funderare innan han framlägger ett nytt förslag till skattehöjning. Vi behöver bara tänka på den särskilda skatt som infördes i fjol och som nu föreslås tillföra statskassan 200 friska miljoner.

Vissa skattepolitiska åtgärder

En viss betydelse skulle den åtgärd som motionärerna föreslår säkerligen också ha för bilskatteutredningen, som näppeligen torde undgå att ta hänsyn till det samlade skatetrycket på bilismen när den skall framlägga sitt betänkande. Nu får den utan allt resonemang en höjd nivå att utgå ifrån.

Jag vill faktiskt ifrågasätta utskottets uttalande att en sådan åtgärd skulle sakna praktisk betydelse. I andra sammanhang säger man att det är värdefullt med temporära åtgärder när det gäller att dämpa en viss aktivitet. Skulle man dra ut konsekvenserna av bevillningsutskottets resonemang i detta avseende, så skulle den investeringsavgift som vi senare skall resonera om lika gärna kunna bli evig och inte temporär. Inte tror jag att det saknar betydelse om en skatt är temporär eller ej.

Om avsikten med den föreslagna höjningen av fordonsskatten är en fortsatt dämpning av bilinköpen, har det verkligen praktisk betydelse att den är temporär. I fjol gav finansministern den stora bilimporten huvudparten av skulden till den försämring i bytesbalansen som hade inträtt. Jag förutsätter att han med årets skattehöjning vill fullfölja sin då starkt markerade avsikt. Och någon tanke ligger det väl också bakom utskottets ställningstagande.

Skulle å andra sidan utskottets förslag mer vara betingat av en ambition att klå bilisterna på pengar, utan att statsmakterna gör utlovade motprestationer i form av ett ökat vägbyggande, då kan det ligga något bakom utskottets ord att den föreslagna åtgärden saknar betydelse. Men är det så, herr talman, då saknar alla sakliga synpunkter praktisk betydelse, och på det sättet får det väl i alla fall inte vara. Jag har i detta sammanhang inget yrkande.

Herr RUBIN (mbs):

Herr talman! I motion II: 737 före-

slås en differentiering av den allmänna omsättningsskatten mellan nödvändighetsvaror och andra varor så att i första hand livsmedel undandras en omshöjning. Ett gammalt önskemål är ju att det som hör till livets nödtorft skall beskattas mindre än överflöds- och lyxartiklar. Skatten på de senare varorna skulle enligt mångas mening ytterligare kunna höjas, medan den bör sänkas eller helt tas bort på för alla människor nödvändiga livsmedel.

Utskottet säger i sitt betänkande att det skulle vara praktiskt omöjligt att på ett tillfredsställande sätt avgränsa sådana livsmedel som är nödvändighetsvaror. Jag vill påpeka att det i länder som England, Danmark och Schweiz, för att nämna några, inte utgår någon omsättningsskatt på livsmedel. Särskilt för små inkomsttagare är ju omsättningsskatten med våra ständigt ökade priser en kännbar pålaga, och efterhand som omsättningsskatten ökar finner man att en differentiering säkert skulle vara på sin plats.

Utskottet förutsätter att motionärerna inte anser det önskvärt att genom skattelättnader gynna konsumtionen av mer umbärliga livsmedel. Givetvis inte. Lägre skatt eller ingen alls på nödvändiga varor och gärna en högre skatt på överflöds- och lyxartiklar!

Jag är numera väl medveten om att en differentiering av omsättningsskatten med gällande system kanske skulle skapa vissa svårigheter och inte med den uppläggning vi har av skattesystemet förenkla beskattningen, vilket vi ju alla strävar efter. I Danmark har man nyligen lagt fram ett nytt förslag till allmän omsättningsskatt i form av mervärdesskatt, och då enligt min mening ett sådant system har stora fördelar ställer jag inget yrkande om en differentiering, utan hoppas att vi i framtiden skall kunna gå liknande vägar på detta område här i Sverige.

Ett yrkande kommer jag dock att ställa, och det gäller, herr talman, motion II: 733, i vilken jag begärt en höj-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ning av tobaksskatten med 3 öre mer per cigarett än regeringen föreslår; detta skulle i skattepengar innebära cirka 240 miljoner kronor. Motionen är en följdmotion till motion II: 612, i vilken begärs att löftet om att 1 procent av nationalinkomsten skall gå till u-länderna skall uppfyllas. Gång efter annan hör man här i riksdagen uttalanden som: »Visst måste vi under detta decennium uppnå vår målsättning, men var skall pengarna tas?» Givetvis skall pengarna tas av vårt överflöd, d. v. s. av sådant som vi kan undvara, av sådant som är lyx, som vi har för njutning eller som statussymboler. Det är inte alls min mening att pensionärer eller låginkomsttagare skall stå för utgifterna; de som anser sig ha råd att betala för överflöd har också råd att hjälpa sina medmänniskor. I olika motioner har jag föreslagit skattehöjningar som till största delen drabbar högre inkomsttagare, bl. a. 20-procentskatt på bilar över 20 000 kronors värde — den som har råd att hålla sig med en sådan bil har också råd att betala till u-hjälpen.

I en motion har jag föreslagit 5 öres skatt på varje engångsbutelj. Vi tillverkar nu omkring 9 miljoner engångsflaskor, som i vårt överflödssamhälle efter användningen bara slås sönder. I u-länderna däremot kan människor stå i kö för en stackars tomflaska. Jag har nyligen berättat här i riksdagen om hur jag vid min senaste resa i Afrika bevittnat att ett 30-tal fattiga pojkar slogs om min tomma läskedrycksbutelj. I den fastighet där jag bor hemma i Malmö står portvakten och krossar engångsglasen med en järnkula i ett jättestort tomfat. De människor som av bekvämlighet inte vill använda bytesglas har också råd att ge en femöring per flaska till svältande medmänniskor.

Men jag återgår till tobaken. Jag tror faktiskt att de flesta människor med gott hjärta skulle betala en skatt på 3 öre ytterligare på varje cigarett.

Herr Svensson i Kungälv tyckte att jag var generös, när jag sade det. Ack nej! Jag tror verkligen att människor skulle vilja hjälpa till på det viset. Och 3 öre per cigarett skulle bli 60 öre per paket — d. v. s. 240 miljoner kronor, herr Svensson i Kungälv!

Utskottet skriver att mitt motionsyrkande är orealistiskt, men jag säger som så många gånger förr: Vad som är orealistiskt är att nutidens politiker försöker bygga upp en social välfärdsstat — omgiven av miljoner hungrande människor.

Vidare skriver utskottet: »Utan tvevel kan cigaretterna bära viss skattehöjning, men beskattningen av denna varugrupp börjar närma sig den höjd, då en konsumtionsminskning kan bli resultatet av ytterligare skärpningar och då risken för en ökad smuggling kan bli överhängande.»

Även om jag inte tror att en skattehöjning skulle innebära någon stor konsumtionsminskning måste dock enligt min mening en sådan i så fall hälsas med tillfredsställelse med tanke på tobakens skadliga inverkan.

Utän att vara finansexpert på något sätt påstå jag ändå att intäkterna av mina olika motionsförslag har beräknats i underkant, och en viss konsumtionsminskning har förutsatts av det ökade skattetrycket. Alla uträkningar är baserade på föregående års konsumtion, inte på en beräknad höjning. Motionerna tar också hänsyn till vår ansträngda betalningsbalans. Och ingen kan väl påstå att tobaksskatten, föreslagna varuskatter eller motorfordonskatten på lyxbilar gör oss benägna att importera mera.

Vad utskottet skriver om att en ytterligare skattehöjning på tobak kan medföra risk för smuggling tror jag inte på. Det är mycket farligare om vi försöker smussla och smuggla bort våra samveten och glömma vårt ansvar. En uttalad målsättning finns, och ett löfte är en gång givet. Skall vi då svika nu

Vissa skattepolitiska åtgärder

med svepskälet att inga pengar finns? Pengar går det ju ändå med litet god vilja att skaffa fram. Alla känner vi till den fruktansvärda hungersnöd som råder i u-länderna. Vi känner till befolkningsexplosionen, all nöd och allt elände. Verkligheten i den värld vi lever i kan inte skildras i ord.

Men den som personligen har upplevt att hungrande, utmärglade barn hängt i byxbenen, den som sett familjer bo i trasor och lump på gatorna, den som sett människor ruttna bort i spetälska, den förstår att u-hjälpen inte bara är en hjälp till svältande medmänniskor utan på lång sikt även en hjälp för oss själva. Fattigdom och hunger föder våld och krig. Den hungerrida som i dag skiljer 400 miljoner välfödda människor från 1 miljard undernärda är vår tids viktigaste problem. I jämförelse med den katastrofen är det mest aväsentligt!

En av våra första arbetare i u-länderna, en missionär, skrev 1866 i ett missionsbrev från Afrika hem till Sverige: »Man skall veta vad man vill, men man skall också vilja vad man vet.» Vi vet, herr talman, nästan till punkt och pricka i vilken ordning olika länder kommer att hemsökas av hungersnöd. Men vill vi verkligen vad vi vet, nämligen hjälpa våra medmänniskor?

Många av oss tycker att detta ligger så långt borta. Jag minns en gång när jag gick igenom ett spetälskeläger och snavade över vad jag trodde vara en grå sten. Det visade sig vara en liten flicka. Hon skrek till mig medan hon slickade mina skor: »Tag mig härifrån, hjälp mig!» Visst tänkte jag då: När jag kommer hem skall jag göra det och det. Men när man kommer hem glömmar man tyvärr ofta allting; man tycker att allting ligger så långt borta. Jag tror att många av våra medmänniskor och även vi riksdagsmän ofta glömmar alla de vackra talen om ökad u-landshjälp etc. när vi som i dag ställs inför att försöka lösa problem och vakna.

En utökning av tobaksskatten, futtiga 3 öre per cigarett, skulle ge 240 miljoner. Jag är väl medveten om att vi inte därmed löser världens problem. Men vi visar ändå att vackra ord om fred, frihet, broderskap och kärlek ändå kanske inte är tomma ord, utan att det bakom dem ligger en vilja att infria givna löften, att vi verkligen förstår att u-hjälpen är 1960-talets viktigaste fråga. Vi kan ju ändå aldrig fortsätta att leva på vår lycksalighetens ö ostörda av det kaos och den svält som omger oss. Vi måste besinna att man aldrig blir fattig av att ge och att det vi ger ännu så länge bara är av vårt överflöd. Jag tror att 3 öre per cigarett, 5 öre per tomflaska, 20 procent på lyxbilar är någonting som varje människa kan ge svältande medmänniskor.

Herr Svensson i Kungälv sade i dag att detta är en av de få gånger, kanske sista gången, som u-hjälpsfrågan kommer tillbaka. Jag ber er, ärade kammarledamöter, att besinna ert ansvar för framtidens samhälle. Vad skall det stå i framtidens historieböcker? Skall det stå att vi visste att det fanns hungrande miljoner men att vi inte ens ville avvara 3 öre per cigarett? Herr talman! Jag ber om bifall till motion 733.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Mitt deltagande i denna debatt sammanhänger med en motion om förstärkning av inkomsterna för att kunna bekosta en ökad u-hjälp. Denna inkomstförstärkning skulle enligt mitt förslag helt enkelt integreras i den förstärkning som finansministern föreslår via en höjd folkpensionsavgift. Folkpensionsavgiften är ett av de skatteobjekt som används vid detta tillfälle och har inte någon annan karaktär.

Mot de motioner som jag här vill tala om kan anföras åtminstone tre argument. Man kan opponera mot själva ändamålet med avgiften, vara emot en förstärkt u-hjälp. Man kan opponera mot att en sådan utgift, som många

Vissa skattepolitiska åtgärder

människor anser nödvändig, skall behöva finansieras på ett alldeles speciellt sätt och inte rymmas inom den vanliga utgiftsramen. Man kan också, såsom andra lagutskottet har gjort, opponera mot det sätt på vilket motionärerna har föreslagit att man skall klara den ökade utgiften. Jag skall inte gå in på frågan om behovet av u-hjälp och orsakskedjan bakom den åtstramning i bedömningen som har präglat årets statsbudget — det blir väl en debatt om den saken längre fram. Själv kan jag inte heller, som herr Rubin, säga att jag har sett världsnöden på ett sådant sätt att jag är kapabel att beskriva den annat än i mycket banala uttryck. Men jag hör till de där många som har uppfattat nöden ute i världen, i u-länderna, som en samvetsfråga, vilken man måste ta sig an när man är socialist.

Jag har tagit intryck av vad somliga har kunnat säga i denna fråga och naturligtvis mest av dem som på socialdemokratiskt håll fört fram frågan ute i våra partiorganisationer samt där väckt en eftertanke som man kanske hoppats skulle ge andra resultat än dem vi hittills sett.

Jag har också i riksdagsprotokoll läst talande skildringar. »Vi möter världssituationen i enskilda människooöden på ett förfärande enkelt sätt. Vi ser bilder av plåga och tortyr, av stympade barn, lemlästade människor. — — — Hungern har glanslösa ögon och malarian en skälvande hand.» Dessa gripande ord uttalades av en av de yngre i vårt parti, nämligen statsrådet Palme.

I dessa frågor är jag troende, och som troende kan jag inte hoppa av från den väg som jag trodde att man allvarligt menade att slå in på när man sade: Vi skall i raskare takt närma oss ett fixerat mål som vi här i riksdagen anslutit oss till, nämligen att till u-hjälpen skall gå 1 procent av nationalinkomsten. Det är svårt att, om man blivit väckt i en sådan här fråga, plötsligt ta världsnöden med en nypa salt. Jag

förstår väl dem som tänkt mera rationalistiskt hela tiden, och jag klandrar ingen. Däremot förstår jag inte dem som först kan väcka andra och uttrycka sin medkänsla för u-länderna men sedan, så fort det blir tal om att avstå pengarna, blir tysta.

Jag tycker att alla dessa har ett mycket stort ansvar, ty många ute i vårt land har tagit deras ord på allvar. Jag vill inte säga att de som står bakom årets budgetförslag skulle ha glömt sitt ansvar, men de har absolut dämpat sitt intresse — det går inte att komma ifrån.

Det socialdemokratiska kvinnoförbundet har varit mycket engagerat i u-hjälpsfrågorna — tidigare än någon annan grupp inom vårt parti och även tidigare, med undantag för missionen, än några andra grupper utanför partiet. Jag vill understryka att missionen tidigt visade insikt i frågan och en beredvillighet att offra.

Att den motion väckts, som jag talar för, beror på att vi velat markera att den grupp jag representerar kommer att fortsätta att hysa ett intensivt intresse för u-landshjälpen. Jag beklagar att inte hela den socialdemokratiska riksdagsgruppen härvidlag har samma bedömning — att det nu gäller att skaffa fram något mer pengar, så att den välplanerade hjälpen kan sättas i gång genom det organ vi inrättat på området, nämligen SIDA. Och jag är i dag, liksom tidigare, övertygad om att ifall det inte går att få den socialdemokratiska riksdagsgruppen med härvidlag, så kommer vi ingen vart med dessa planer. De många i vårt parti måste sluta upp och finna vägarna, annars strandar det hela. Jag hoppas det skall bli som utrikesministern nyligen sade, nämligen att u-hjälpen skall komma i ett bättre läge än nu, att det skall synas angelägnare — i synnerhet för vårt parti — att föra fram u-länderna.

Låt mig övergå till de anmärkningar som riktats emot metoden att ta ut mer pengar till u-hjälpen, nämligen

Vissa skattepolitiska åtgärder

den höjda folkpensionsavgiften. Herr Anderson i Sundsvall gjorde ett mycket stort nummer av att denna höjda folkpensionsavgift — om den inräknas i skatteskalen — skulle komma att påverka denna. Han påvisade att den s. k. marginalskatten skulle öka i skiktet 40 000 till 45 000 kronor utan motsvarande skattehöjning i de högre inkomstklasserna. Detta är naturligt, herr Anderson i Sundsvall har inte gjort någon stor upptäckt. Den effekten är ofrånkomlig om man vid sidan av den vanliga skatteskalen har ett procentuellt uttag och sätter ett tak för detta vid en bestämd inkomst utan att retuschera skatteskalorna. Så har det varit tidigare utan att någon blivit upprörd. När avgiften togs ut på det taxerade beloppet och när taket sattes vid en inkomst av 15 000 kronor blev skalen alltid ojämn. Hade man då kommit på idén att räkna in avgiften i skatteskalen skulle vi även då fått en oskön skatteskala, lika oskön som den vi nu har. När taket för folkpensionsavgiften höjdes, när avdragsrätten för denna avgift slopades och när avgiften togs ut på det beskattningsbara beloppet i stället för det taxerade beloppet justerade finansministern skalorna, vilket gjort att de fått sitt nuvarande snygga utseende.

Herr Svensson i Kungälv, som talat tidigare i denna fråga och som är reservant, sade just till herr Anderson att vi skulle kunna justera skalorna. Herr Anderson ansåg dock detta mycket upprörande och svårt att smälta och tyckte att det då skulle röra sig om en skattehöjning. Det är typiskt att man kan tala med välvilja om u-hjälpen, men så snart det rör sig om en höjning av skatten ryser man. Det enda sättet att förändra skatteskalornas utseende är ju att retuschera dem. Herr Svensson ansåg att vi kunde gå den vägen även här. Dagens utseende på skatteskalorna har åstadkommit just genom ett dylikt förfaringssätt.

Den oestetiska puckeln på skatteska-

lan välte för herr Andersons del hela projektet om en förstärkt u-hjälp. Det förhållandet att man genom att behålla den här puckeln skulle kunna ge ytterligare 51 miljoner kronor i år och 60 miljoner kronor senare till u-hjälpen vägrade lätt. Det förefaller som om två röster talar i herr Andersons bröst. Om motionärerna föreslår en höjning av folkpensionsavgiften översätter herr Anderson avgiften till en marginalskatteskala, varvid det visar sig att kurvan blir ojämn. Föreslår man å andra sidan att skatteskalen skall justeras säger herr Anderson upprörd, att folkpensionsavgiften får väl ses som en försäkringsmässig avgift och som bör stå i relation till förmånerna. Herr Anderson upplyste herr Svensson om att när vi fattade beslut om höjning av folkpensionen 1958 förutsatte vi att avgiften efter hand skulle behöva höjas från 4 procent till 5 och 6 procent.

Ja, det är riktigt. Men vi resonerade aldrig om taket 15 000 kronor. Vid den tidpunkten hävdades ofta, att 15 000 kronor och den procent som man då hade för folkpensionsavgiften egentligen var vad man kunde ha, om man över huvud taget ville resonera om ett samband mellan avgiften och de förmåner som man får för denna avgift. Vid den tidpunkten kunde man med nöd och näppe tala om ett försäkringsmässigt förhållande mellan avgift och förmåner. Sedan vi tagit bort avdragsrätten, sedan vi gjort alla förändringar med att beräkna avgiften på det beskattningsbara beloppet och höjt taket, finns inte längre detta samband. Det är felaktigt att låtsas som om det funnes.

Herr Ullsten har i dag producerat sig i Dagens Nyheter. Han har där påstått att det finns ett bestämt förhållande mellan det totala uttaget av folkpensionsavgifter och folkpensionsförmåner. Det skulle vara intressant att höra när detta har beslutats. Jag har aldrig hört talas om ett sådant samband,

Vissa skattepolitiska åtgärder

att det skulle vara bestämt att så mycket får tas ut genom avgift och så mycket genom annan beskattning. Sanningen är att det varken i fråga om de totala kostnaderna eller i fråga om den enskilde försäkringstagarens avgift finns någon relation till de totala avgifterna för folkpensionen eller till den enskildes folkpension. Var och en får folkpension oavsett om han har betalat, och han får samma folkpension vilken avgift han än har erlagt.

Sedan man gjort dessa konstateranden finns inte mycket kvar av de invändningar som man presenterar i utlåtandet från andra lagutskottet. Det finns inte så mycket kvar som gör det så upprörande att den som har något över 40 000 kronor i inkomst skulle få betala 50 kronor mer till u-hjälpen och att den som har cirka 45 000 kronor skulle få betala 150 kronor och att de som har inkomster därutöver också skulle betala 250 kronor. Det är alltså inte bara det stackars lilla skiktet som ligger mellan 40 000 och 45 000 kronor som skulle bära hela den s. k. bördan. Det är alla som har över 40 000 kronor i inkomst. Det är hela denna stora skara som skulle behöva lägga en större avgift till folkpensionen för att vi nu skulle få mer att ge till u-hjälpen.

Det hade varit viktigare, tycker jag, om utskottet motiverat sitt avslag med att säga att en utgift som u-hjälpen bör falla inom ramen för statsbudgeten. Det är en principiell uppfattning som jag förstår. Det avslag som man nu inom andra lagutskottet kommer fram till hade sett mindre konstigt ut än påpekandet att skattepuckeln ser otäck ut eller att folkpensionsavgiften inte bör gå högre upp i skikten. Jag betraktar dessa invändningar som förevändningar för att slippa att ens på detta sätt bidra till en finansiering av en bättre u-hjälp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till andra lagutskottets utlåtande nr 2.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga till fru Eriksson i Stockholm att jag ingalunda var upprörd, när jag höll mitt anförande tidigare i dag. Jag blir mycket sällan upprörd, och den motion som vi har behandlat i andra lagutskottet och som jag kommenterade gav mig inte anledning till upprördhet.

Jag tycker nog att fru Eriksson i sitt anförande blandade ihop saker och ting. Man kommer inte ifrån — och det framhölls framför allt av socialdemokratiska ledamöter i lagutskottet när vi behandlade denna fråga — att de som har en beskattningsbar inkomst mellan 30 000 och 35 000 kronor särskilt drabbas av den höjning av folkpensionsavgiften, som skulle specialdestineras till u-hjälpen. Detta reagerade samtliga i utskottet utom reservanten emot. Vi har nämligen den uppfattningen att höjningen av pensionsavgiften bör användas till förbättringar av folkpensionsförmånerna. Börjar man rubba på den principen vet man inte vart det bär hän. En annan gång är det ett annat angeläget ändamål vid sidan av folkpensioneringen som motiverar en höjning av avgiften.

Anledningen till att jag reagerade mot justeringen av skatteskalen var att reservanten, herr Svensson i Kungälv, hade övergivit grundtanken i motionen, som är att höja avgiftstaket och samtidigt höja maximiavgiften från 1 500 till 1 750 kronor. Herr Svensson erkänner att det blir en obehaglig puckel i skatteskalen men säger att den kan väl utjännas genom justering av skatteskalen. Då har man emellertid frångått den idé som ligger till grund för motionen och som utskottet hade att yttra sig om. Det var detta som jag i mitt anförande ville framhålla. Jag tycker nog att det skälet fortfarande är bärande.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Vissa skattepolitiska åtgärder

Herr talman! Herr Anderson i Sundsvall kommer med samma befängda påstående igen. Han säger att det är ett litet skikt med inkomster mellan 40 000 och 45 000 kronor som skall bära denna börda. Nej, herr Anderson, det är alla som har över 40 000 kronor i inkomst. Ha därför medlidande med alla, det tycker jag är rättvist!

Herr Anderson i Sundsvall sade att pensionsavgifterna bara skall användas till folkpension. Ja, det räcker inte långt med folkpensionsavgifterna till folkpensionerna! Folkpensionerna måste förstärkas med andra inkomster över budgeten och ingenting hindrar att man, om herr Anderson tror att dessa pengar har en särskild stämpel, använder dem för folkpensionerna. Därigenom behöver man ett mindre tillskott från den övriga budgeten. Just det resonemanget har vi också fört i motionen.

Herr Anderson sade vidare att grundtanken att höja avgiftstaket på något sätt skulle ha skadats genom att herr Svensson sagt att vi, om vi tycker att den skatteskala blir ojämn som konstruerats genom att vi räknat folkpensionsavgift och skatteskalor tillsammans, bör göra som vi gjort tidigare då vi tyckt att skalan varit ojämn. Den var nämligen mycket ojämn när vi hade ett tak vid 15 000 kronors inkomst. Den har hyfsats senare i samband med en rad andra förändringar. Detta kommer ju icke att synas på skatteskalen. Skulle man börja justera den och sedan lägga avgiften vid sidan därom, blir det en annan fråga.

Nej, herr Anderson, jag har inte alls gjort någon sammanblandning, utan helt enkelt en genomlysning av det ihåliga försvar som herr Anderson presenterar för sin negativism inför denna inkomstförstärkning.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Nej, fru Eriksson, jag har inte gjort

något »befängt» påstående i detta sammanhang, allra minst om sambandet mellan avgifter och folkpensionsförmåner. Jag ber fru Eriksson att läsa propositionen i det stycket och att läsa mitt anförande, där jag berörde vad statsrådet säger i propositionen om sambandet mellan avgiftsförstärkning och standardhöjning av folkpensionerna.

I sitt förra anförande sade fru Eriksson att höjningen av anslaget till utlandshjälpen bör falla inom ramen för statsbudgeten. Ja, det accepterar jag, och det föreligger förslag bl. a. från folkpartiet om att det skall ordnas på det sättet. Därmed får fru Eriksson möjlighet att stödja det förslaget, så att hon kan fasthålla vid principen att anslagshöjningen skall ligga inom statsbudgetens ram och att man inte skall använda en specialskatt av folkpensionsavgiftens karaktär.

Jag har inte utvecklat någon negativism. Jag slutade mitt första anförande med att uttala förhoppningen att statsutskottet skulle finna vägar till en positiv lösning, som kunde samla alla som är intresserade av en höjning av anslaget. Detta är icke negativism.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Man får inte så stor respekt för en välvilja som inte tar sig konkreta uttryck i krav på sådant som måste betalas. Jag menar att det hade varit riktigtast att också ta in dessa utgifter i statsbudgeten, men när jag vill att man skall ge mer till u-hjälpen är jag också beredd att föreslå en väg att finansiera höjningen.

Jag tror inte att statsutskottet kan trolla. Om det medger höjda bidrag till u-hjälpen, så måste man pruta på andra utgifter eller öka inkomsterna — det finns inte och har aldrig funnits några andra möjligheter. Därför bör förslagsställarna redogöra för på vilket sätt de tänker skaffa täckning för de ökade ut-

Vissa skattepolitiska åtgärder

gifter de föreslår. Jag har gjort det på detta sätt, och jag är inte ensam. Jag tycker nämligen att det är ärligast att väcka frågan när övriga skattefrågor tas upp och inte vänta med resonemanget till senare, när det inte finns en direkt möjlighet att votera.

Herr CARLSSON i Tyresö (s):

Herr talman! Jag har liksom fru Eriksson begärt ordet med anledning av motion 783 i andra kammaren. Denna skall som bekant ses i samband med en annan motion av samma motionärer om en ökning av anslaget till u-landshjälpen med 51 miljoner kronor mer än vad som upptagits i statsverkspropositionen. Formellt har vi varit tvingade att skriva på olika motioner, men i praktiken skall de självfallet betraktas som ett gemensamt förslag, där budgetförstärkningen är en förutsättning för utgiften.

I min argumentation för bifall till reservationen till andra lagutskottets utlåtande nr 2 av herr Svensson i Kungälv kommer jag huvudsakligen att beröra motivet för inkomstförstärkningen, d. v. s. ökningen av u-hjälpen.

Den som under 1950- och 1960-talen fått förmånen att syssla med politiskt ungdomsarbete har inte kunnat undgå att märka den intresseförskjutning som har ägt rum från inrikespolitik till utrikespolitik bland de yngre grupperna: dagens svenska ungdom har en kunskap om och en kontakt med den internationella händelseutvecklingen som är både glädjande och imponerande. Mot den bakgrunden är det inte förvånande att just ungdomen engagerat sig så hårt i opinionsbildningen för ökad solidaritet med de fattiga länderna. Detta är också förklaringen till ungdomens besvikelse över att denna hjälp ökar så långsamt när nöden är så stor.

Det är inte svårt att finna underlag för indignation över orättvisorna i dagens värld. I mycket fattiga länder med inkomster under 500 kronor per år och

invånare lever i dag 990 miljoner människor. I fattiga länder med inkomster per år och invånare på mellan 500 och 1 250 kronor lever 1 150 000 människor; i länder med medelinkomster mellan 1 250 och 3 750 kronor — det är låga inkomster efter våra förhållanden — lever 390 miljoner människor, och i rika länder slutligen, med inkomster av 3 750 kronor eller mera per år och invånare, lever 810 miljoner människor.

I världssamhället existerar alltså fortfarande de mest fruktansvärda klasskillnader, och vad värre är: de fördjupas för varje år. Om medelinkomsten inom gruppen mycket fattiga länder skulle ökas i samma ultrarapidtakt som för närvarande plus 1 procent, fram till år 2000, skulle u-landsmedborgarna få en årsinkomst nästa sekelskifte på 850 kronor. Om den svenska nationalinkomsten år 2000 beräknas till sannolika 400 miljarder kronor och befolkningen till 10 miljoner människor, blir motsvarande medelinkomst 40 000 kronor för svensken. Inte ens Karl Marx kunde drömma om ett så fruktansvärt underlag för sina katastrofteorier, även om de här tillämpas på det internationella planet.

Om vi inte vidtar radikala åtgärder för att bryta denna utveckling, kommer Sverige som nation i världssamhället att uppträda som en utsugande överklass, på samma sätt som gångna tiders överklass i vårt land uppträdde gentemot arbetarrörelsen under dess genombrottsår.

Som argument mot u-hjälpen sägs att vi inte ens har klarat av köerna till våra egna sjukhus. Ja, det är riktigt att det råder svåra brister på sjukvårdens område, och detta är beklagligt. Men i Sverige har vi bara 1 070 invånare per läkare; i Nigeria finns det 38 000 invånare per läkare! Man talar också om våra låginkomstgrupper. Det är riktigt att vi har sådana grupper och att vi måste satsa mycket hårdare för att åstadkomma större jämlikhet i vårt

land, men den indiske lantarbetaren och hans familj måste leva på 300 kronor om året.

Argumentet om bostadsbristen, som vi har hört här i dag, är riktigt. Det är beklagligt att vi har en besvärande bostadsbrist, men av Bombays 4 miljoner invånare tvingas 1 miljon, bland dem många barn och gamla, att övernatta på trottoarerna. Den som upplevt den synen i skymningen i Bombay blir nog inte riktigt samma människa igen.

Jag har därför svårt att följa den skribent i Svenska Dagbladet som nyligen i överlägsen ton förklarade: »Den propaganda för ökade svenska biståndsinsatser som efter statsverkspropositionens avlämnande satts in med särskild styrka har onekligen ett betydande inslag av hysteri, ett drag av oreflekterad tro utom räckhåll för logisk analys eller sakligt meningsutbyte.»

Över huvud taget upplever jag de senaste veckornas debatt i Sverige om u-hjälpen som ganska förnedrande. Det fanns de som hälsade utsikterna till strid om u-hjälpen med tillfredsställelse. De har nu anledning att vara besvikna i dubbel bemärkelse. Dels tycks denna strid ha föranlett vissa reaktionärer, som tidigare hållit sig utanför denna debatt, att uppträda på arenan, dels finns uppenbara risker för att u-hjälpen ändå inte kommer att räknas upp i årets budget. Jag vill gärna erkänna att detta för mig utgör en svår personlig besvikelse.

Då det stod klart att SIDA:s anslagsäskanden inte på långt när skulle gå igenom fann representanter för det socialdemokratiska kvinnoförbundet, för studentförbundet, för de kristna socialdemokraterna och för ungdomsförbundet det nödvändigt att föreslå en ökning. Redan under budgetbehandlingen hade vi för övrigt uppvaktat regeringen med begäran om en kraftig uppräknings av anslaget. Vi var självfallet helt på det klara med att vi aldrig skulle vinna majoritet med socialdemokratiska rös-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ter, eftersom vi kände regeringens bud. Därför blir mittenpartiernas agerande av avgörande betydelse.

Mittenpartierna har under flera år klagat över regeringens njuget i fråga om u-landsanslagen men aldrig själva orkat gå utanför felräkningsmarginalen i förhållande till dess förslag. De har alltid väntat på detta och sedan framlagt ett eget bud på ca 10 miljoner kronor mer än regeringens. Denna enkla taktik har mittenpartisterna själva beskrivit som höjden av progressiv u-landspolitik. Denna gång är situationen inte lika enkel. Nu ligger det en socialdemokratisk motion om högre u-hjälp på kammarens bord. Oppositionen har en verklig möjlighet att hjälpa till och rösta igenom högre anslag. Det finns endast ett villkor: att man tar konsekvenserna i fråga om inkomstförstärkning.

Herr Hedlund deklarerade emellertid mycket bestämt på ett tidigt stadium att man från mittens sida inte kunde tänka sig en skattehöjning för att klara u-hjälpen. Det är väl mot denna bakgrund man skall se herr Eliassons i Sundborn nästan desperata utrop i kammaren tidigare i dag, att bollen ligger hos regeringspartiet. Frågan var ju om vi *över* partigränserna skulle få en majoritet för högre u-hjälp. Utsikterna verkar nu dystert små, och därför drar jag samma slutsats som herr Eliasson. Det finns tydligen bara en väg till större u-hjälp, nämligen att det socialdemokratiska partiet enigt fattar beslut härom. Då kommer också de resurser som behövs, precis som på andra områden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid andra lagutskottets utlåtande nr 2 fogade reservationen av herr Svensson i Kungälv.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag vill bara först säga några få ord i anslutning till vad fru

Vissa skattepolitiska åtgärder

Eriksson i Stockholm och herr Carlsson i Tyresö just har yttrat här.

Det förhåller sig tyvärr på det sättet när det gäller u-hjälpen att socialdemokraterna är uppbyggligt solidariska med de svältande folken alltid utom vid ett enda, mycket viktigt tillfälle, nämligen då det är dags att trycka på rätt knapp vid voteringarna här i kammaren, den knapp som skulle medföra att bidragen ökades. Om det i år skulle ha inträtt en ändring i detta avseende är det naturligtvis mycket glädjande.

Vi diskuterar här, herr talman, skattepaketet, vilket innebär att vi skall försöka skaffa fram medel till alla våra angelägna behov utan att skattebetalarna skall ansträngas alltför hårt. Detta problem är ju alltid aktuellt, och särskilt i dessa dagar för de många människor som har drabbats av kvarstående skatt och får ett avlöningskuvert som inte innehåller ett enda öre till dem själva. Sådant förekommer i mycket stor utsträckning och kommer att bli ännu vanligare under nästa kvartskatteperiod år 1968 på grund av de retroaktiva utbetalningar som gjordes år 1966 och för vilka det drogs för låg preliminärskatt. Denna fråga har jag tidigare diskuterat med finansministern, som visat sig ha mycket liten förståelse för att man skulle kunna ordna betalningen av kvarstående skatt på ett sådant sätt att människor sluppe riskera att inte få ut någonting alls av sin lön.

När det talas om behovet av att anskaffa medel för olika utgifter är det ganska märkligt, att det inte säges något om alla de pengar som undandras beskattning. Man har ju kommit fram till att årligen 2 å 3 miljarder kronor aldrig blir beskattade. Här skulle det verkligen finnas medel för många angelägna behov, om man kunde skaffa fram dessa pengar. Det skulle vara den allra bästa skattereformen och jag misstänker att den skulle vinna uppskattning i de vidaste kretsar. Som det nu är

får de hederliga skattebetalarna i stor utsträckning också betala vad de mindre hederliga skulle ha betalat. Den egenomliga är att statsmaktens representanter ser på detta med öppna ögon utan att reagera på något mera märkbart sätt.

Herr talman! Vi har alltså ett skattesystem som verkar på det sättet att många människor pressas synnerligen hårt — som tidigare i dag påpekats bland andra folkpensionärer med en liten sidoinkomst. Å andra sidan är det mycket stora belopp som aldrig blir föremål för beskattning. Det är ett misslyckat skattesystem, som kan få sådana följder, och man måste reagera häremot genom att införa ett system som ger statsmakterna möjlighet till bättre kontroll. Därvid anmäler sig naturligtvis genast mervärdeskatten, som utöver sådana fördelar som stimulans för exportnäringarna, arbetsvilja och sparsamhet skulle vara en väg att komma ur det skattefuskelände som vi nu dras med. Detta är enligt min mening ytterligare en motivering till införandet av en skatt av typen mervärdeskatt förutom alla de andra starka motiveringarna därför. Regeringen måste väl ändå snart komma ur sin förlamning, som är särskilt akut när det gäller greppet på skattefrågorna.

Vad detaljfrågorna beträffar skall jag bara uppehålla mig litet grand vid motionen om att folkpensionärer utan annan inkomst än pension skulle slippa att deklarerat. Det skulle vara rätt enkelt att administrativt ordna detta. Människor som bara har folkpension som inte skall bli föremål för beskattning behövde endast lämna en förklaring att det förhåller sig på detta sätt. Därmed skulle de slippa alla deklaraionsbestyr, vilket också skulle innebära en besparing för myndigheterna. Alla sätt att nå förenklingar härvidlag måste tillvaratas.

Idén om att folkpensionen skulle göras skattefria låter enligt min mening

Vissa skattepolitiska åtgärder

lovande. Den ansluter sig också till en princip som vi har i vårt skatteväsen. Om man får lov att göra avdrag för en premie är man också skyldig att ta upp utfallande belopp som inkomst. Tidigare har ju folkpensionsavgiften varit avdragsgill och det har varit fullt i sin ordning att folkpensionen deklarerats som inkomst. När vi nu tagit bort avdraget för folkpensionsavgiften, är det logiskt och konsekvent att man slipper deklarerera för folkpensionen.

Beträffande fordonsskatten, som jag inte är någon motståndare till, skulle jag vilja uttrycka en förhoppning om att den sittande utredningen skall komma fram till ett annat sätt att utta denna än det nuvarande som är mycket trassligt och komplicerat, bl. a. när man på exekutiv väg skall indriva fordonsskatterna vilket tyvärr i ett mycket stort antal fall blir nödvändigt. En metod varigenom skattebeloppet inräknades i bensinpriset skulle vara en mycket enkel och rationell ordning som dessutom vore rättvis; den som kör mycket fick då betala mer skatt. De komplikationer som skulle kunna bli följden när det gäller nyttotrafiken och en del annan trafik är väl inte värre än att man kunde klara av dem.

Herr talman! Det viktigaste är — och nu vädjar jag till finansministern — att vi snarast möjligt får se en proposition om mervärdeskatt på riksdagens bord.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag skall inte gå in på frågan om u-landshjälpen men jag skall helt kort ta upp det avsnitt av här föreliggande problemkomplex, som berör de människor i vårt land vilka — såsom omvitnats tidigare i debatten — har det särskilt besvärligt, nämligen pensionärerna.

Av riksdagens protokoll framgår, att pensionärernas situation behandlats ganska ofta här i riksdagen. Om detta beror på omsorg om pensionärerna eller om det är ett led i spelet om deras yu-

nest skall jag låta vara osagt. I anslutning till den proposition vi nu har att ta ställning till har det väckts ett tiotal motionspar, som berör den skattemässiga sidan av pensionärernas situation. Utskottet är medvetet om att inkomster vid sidan av folkpensionen kan leda till rent orimliga skattemässiga konsekvenser. Sådana inkomster kan även spela en stor roll när det gäller det kommunala bostadstillägget. Utskottet har därför glädjande nog enats om att begära en snabbutredning, varvid frågan om möjligheterna att införa en definitiv källskatt för folkpensionärerna särskilt skall beaktas.

Propositionen innehåller förslag om nyheter på beskattningens område, som blir till gagn för folkpensionärerna. Avdraget för nedsatt skatteförmåga är nu maximerat till 4 500 kronor. Förbättringen av pensionärernas förmåner har medfört att detta maximibelopp blivit otillräckligt, och komplikationer i beskattningshänseende har därför uppstått för vissa grupper av pensionärer. Finansministern föreslår nu att denna maximering skall hävas provisoriskt fr. o. m. nästa års taxering. Taxeringsnämnderna får därför möjligheter att tillerkänna de pensionärer som befinner sig i en svår situation högre extra avdrag än tidigare.

Vid årets taxering tillämpas för första gången den schablonregel för avdrag av kommunalskatt, som riksdagen fattade beslut om förra året. Schablonavdraget innebär, att ett belopp motsvarande en fjärdedel av den sammanlagda inkomsten, maximerat till 4 500 kronor för gifta och i taxeringshänseende likställda samt till 2 250 för ogifta, får avdras vid taxeringen. Det skattebortfall som det föreliggande förslaget skulle medföra beräknas till 60 miljoner kronor. De som haft högre kommunalskatt än 4 500 kronor får även i år dra av den verkliga kommunalskatten.

Detta system har varit ganska krångligt, varför även ur taxerings synpunkt

Meddelande ang. sammanträden torsdagen den 23 februari — Interpellation ang. den ekonomiska situationen för Uddevallavarvet

det nya förslaget hälsas med tillfredsställelse. Detta förslag innebär, att schablonavdraget 4 500 för gifta och 2 250 för ogifta får dras av vid beskattningen till statlig inkomstskatt, oavsett om kommunalskatten uppgått till detta belopp eller inte. Jag tror att detta avdrag kommer att ha stor betydelse för pensionärernas beskattning.

Tidigare i debatten har grunderna för folkpensionärernas extra avdrag diskuterats. Det är naturligtvis svårt att få en riktig uppfattning om denna sak utan att man har tillgång till tabeller. Men låt mig uttrycka saken så, att en pensionär, som för närvarande har 5 000 kronor i pension, blir helt befriad från skatt, även om de extra inkomsterna uppgår till betydligt högre belopp — jag vill som sagt inte ange något belopp eftersom jag inte har tillgång till några tabeller.

Men det är klart att om pensionärens inkomst stiger till 30 000 kronor — för att ta det exemplet — så beskattas han dels för den extra inkomsten, dels för folkpensionen, på samma sätt som alla andra människor beskattas för hela sin inkomst.

Utskottet har i sitt utlåtande gjort ett uttalande som jag hoppas skall vara till viss nytta. Det har rapporterats att vissa pensionärer som haft extra inkomst i form av statlig pension, inte behandlas likadant som pensionärer som haft annan extra inkomst vid sidan av pensionen. Vi har fattat saken så, att om en pensionär har 10 000 kronor i total inkomst, varav 5 000 kronor utgörs av folkpension, skall han behandlas likadant som den pensionär vars statliga pension och folkpension tillsammans uppgår till detta belopp.

Med dessa små anmärkningar, herr talman, ber jag att få framställa samma yrkande som herr Brandt tidigare ställt.

På förslag av herr förste vice talmanen beslöt kammaren att uppskjuta den

fortsatta överläggningen till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 7

Meddelande ang. sammanträden torsdagen den 23 februari

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Överläggningen beträffande investeringsavgiften måste, såvitt nu kan bedömas, fortsätta vid plenum i morgon. Detta plenum, som börjar kl. 10.00, inledes med en frågestund.

Därest kamrarna kommer att fatta skiljaktiga beslut i någon fråga måste sammanjämkning eller gemensam omröstning företagas. Med hänsyn till att vissa författningar skall träda i kraft den 1 mars bör sådan sammanjämkning eller gemensam omröstning ske under morgondagen vid ett senare sammanträde. Stannar kamrarna i skilda beslut kommer därför ajournering att ske vid slutet av det sammanträde som börjar kl. 10.00 för att bordläggning av utskottsmemorial skall kunna företagas.

Vid ett sammanträde kl. 16.30 kommer den i memorialet föreslagna voteeringspropositionen att föredras för godkännande och vid sammanträde kl. 17.00 sker gemensam omröstning.

Om utskottet i stället framlägger förslag till sammanjämkning, kommer memorial härom att företagas till avgörande vid sammanträdet kl. 16.30. Något sammanträde kl. 17.00 erfordras då icke.

§ 8

Interpellation ang. den ekonomiska situationen för Uddevallavarvet

Ordet lämnades på begäran till

Herr LORENTZON (k), som yttrade:

Herr talman! Situationen för Uddevallavarvet just nu leder uppmärksamheten tillbaka till tidigare akuta kriser i varvets historia. När sålunda frågan

Interpellation ang. förbättrad service vid postverket

om garantier för krediter till detta varv behandlades i riksdagen år 1958 rönt omständigheterna kring Thordénvarvets likviditetskris stor uppmärksamhet. På en fråga i en interpellation i riksdagens första kammare svarade finansministern bl. a. följande: »Det ligger i sakens natur att de omständigheter som lett till krisen delvis är av sådan karaktär att de inte kan offentliggöras.» Rätt allmänt drogs dock slutsatsen att rivaliserande storkapitalistiska grupper inom varvsindustrien var direkt intresserade av att Thordénvarvets utveckling och tillväxt stoppades. Starka skäl talade också för att det fanns krafter som hade en icke ringa del i uppkomsten av likviditetskrisen för detta varv.

När avtal år 1963 träffades om medverkan från Eriksbergs varv i ledningen för Uddevallavarvet motsågs den kommande utvecklingen med stort intresse. Hur frågan utvecklats har redovisats i Kungl. Maj:ts proposition nr 30 år 1967. Det är dock flera sidor i det aktuella händelseförloppet som borde belysas närmare. Det synes vara de från Eriksbergs varv tillsatta representanterna i Uddevallavarvets styrelse jämte den likaledes från Eriksbergs varv tillsatta verkställande direktören, som utgjort expertisen inom varvets ledning. Mot denna bakgrund anmäler sig frågan om den ekonomiska utvecklingen för Uddevallavarvets del, inte minst förlusterna på brobyggnadsarbeten och på två färjor byggda för svenska statens räkning, ger anledning till undersökning om varvets skötsel. En fråga av intresse är även hur samarbetet med Eriksbergs varv praktiskt fungerat. Allmänhetens förtroende för statliga ekonomiska engagemang av stor räckvidd inom industrien bör betraktas som värden som det i hög grad är angeläget att slå vakt om. I sådant sammanhang kan det vara av betydelse att inhämta iakttagelser och erfarenheter från en skicklig yrkeskår, som de anställda varvsarbetarna utgör. Att döma

av vad som hittills framkommit föreligger endast från styrelsen för Uddevallavarvet lämnad redogörelse till grund för den i Kungl. Maj:ts proposition nr 30/1967 gjorda framställningen.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Anser statsrådet omständigheterna i anslutning till den ekonomiska situationen för Uddevallavarvet Aktiebolag vara sådana, att de motiverar en närmare undersökning av varvets skötsel och frågan om hur samarbetet med Eriksbergs varv fungerat, varvid även den lokala fackliga organisationen anlitas för inhämtande av erforderliga upplysningar?

Denna anhållan bordlades.

§ 9**Interpellation ang. förbättrad service vid postverket**

Ordet lämnades på begäran till

Fru RYDING (k), som yttrade:

Herr talman! I skilda sammanhang har hänvisats till pågående rationalisering inom postverket. Senast uppges brevbäringen vara under omorganisation, utbärningen av post koncentreras till en gång om dagen, motorfordon skall användas i ökad omfattning, prestationslön skall införas etc. Det är emellertid en sida som inte rönt tillbörlig uppmärksamhet inom postverket, nämligen allmänhetens krav på service. Även om viss trängsel är oundviklig vid månads- och kvartalsskiften, de aktuella dagarna för utbetalning av folkpension, barnbidrag, bils kattens erläggande etc., bör nu rådande köande inte betraktas som acceptabelt. Medan man inom handeln anpassat sig till husmödarnas ökade deltagande i förvärvsarbetet och ändring i butiksstängningsla-

Interpellation ang. ökat skydd för taxiförare

gen och öppethållande företagits, förblir allt vid det gamla för postverkets vidkommande.

I åtskilliga fall är postkontorens lokaler otillfredsställande. En jämförelse med exempelvis bankerna kan för de större städernas och tätortens vidkommande vara av intresse. Inom Stockholms stads gränser finns cirka 300 bankkontor, flera i omedelbar närhet till varandra, och utrymmena är synnerligen generöst tilltagna — den luxuösa utformningen kan i sammanhanget förbigås. Men ser man på postverket blir antalet egentliga postkontor 120. Inom Norrmalm inklusive Vasastaden finns inte mindre än 90 bankkontor, medan antalet postkontor är endast 17. En översyn av postkontorens utrymme, antal och belägenhet, i relation till det antal människor som kan beräknas ha behov av postens service, vore i hög grad behövlig.

I sammanhanget bör även nämnas behovet av att checklönerörelse fick ingå i postbankens verksamhet. Bankernas lördagsstängning talar för att en sådan vidgning av postbankens verksamhet snarast bör komma till stånd. Oaktat frågan senast år 1966 behandlades i riksdagen och den delvis positiva utformningen av utskottets utlåtande över motionen i frågan, synes frågan alltjämt vara vilande. Det förefaller som om rent kommersiella synpunkter motiverade en sådan utvidgning. Beaktas därtill allmänhetens intresse av att åtnjuta en god service ter sig ett fortsatt dröjsmål med inrättandet av en checklönerörelse inom postbanken anmärkningsvärd.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att en förbättrad service uppnås vid postverket avseende postkontorens utrymmesstandard, antal och läge, öppethållande

samt inrättande av checklönerörelse vid postbanken?

Denna anhållan bordlades.

§ 10**Interpellation ang. ökat skydd för taxiförare**

Ordet lämnades på begäran till

Fru SVENSSON (s), som yttrade:

Herr talman! Efter motion i andra kammaren år 1964 angående ökat skydd för taxichaufförer skrev allmänna beredningsutskottet i sitt utlåtande nr 25 att dittills prövade eller föreslagna åtgärder antingen visat sig vara eller bedömts som otillräckliga, eller också har svårigheterna för deras omsättande i praktiken varit alltför stora. Utskottet, som sade sig dela motionärernas uppfattning att stora ansträngningar bör göras för att bereda taxichaufförerna bästa möjliga skydd, erinrade om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fått Kungl. Maj:ts uppdrag år 1958 att följa upp frågan om skydd för taxiförarna, att ingiva framställningar i ärendet till Kungl. Maj:t och att i övrigt befrämja förevarande skyddsintresse. Utskottet ansåg det vidare vara av största vikt att det uppdrag som lämnats väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fullföljdes energiskt och med största målmedvetenhet och att goda resurser ställdes till förfogande för att lösa här föreliggande problem.

Enligt uppgift förekommer förutom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens aktivitet på området även på andra sätt initierade lokala försök på olika håll i landet att lösa taxiförarnas skyddsproblem, bl. a. i Huddinge där ett försök med en kombination av kortvägsradio och signalkodsystem under en tid varit i gång.

Gång efter annan aktualiseras efter överväld mot taxiförare i arbetsutövning behovet av att komma fram till

Interpellation ang. den pensionerade arbetskraftens möjligheter till sysselsättning

praktiskt tillämpbara och effektiva lösningar på skyddsanordningar för denna yrkeskategori och önskvärdheten av att få en samlad bild av de överväganden och prov som företagits och de förslag till lösningar som framlagts genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens eller andra organs försorg.

Med stöd av ovanstående hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Är statsrådet i tillfälle att ge kammaren en samlad bild av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och andra berörda organs överväganden, prov och förslag till lösningar av taxiförarnas skyddsproblem?

Är det att vänta att det hittillsvarande arbetet på detta område inom en snar framtid leder till godtagbara resultat?

Om så inte är fallet, är statsrådet beredd tillsätta en särskild utredning för att försöka lösa problemet?

Denna anhållan bordlades.

§ 11**Interpellation ang. den pensionerade arbetskraftens möjligheter till sysselsättning**

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANTONSSON (cp), som yttrade:

Herr talman! Vårt folks ålderssammansättning är sådan att de närmaste årtiondena kommer att medföra en stark ökning av antalet pensionärer. Åtskilliga samhällsätgärder har också under senare år vidtagits för att bereda större trygghet åt dessa medborgargrupper. Även om vissa grupper fått finna sig i eftersläpningar, har den genomsnittliga standarden för den pensionerade befolkningen stigit betydligt. Den förbättrade folkhälsan, arbetslivets mekanisering och ökningen av medel-

livslängden har medfört att en betydande del av pensionärerna har god såväl psykisk som fysisk kondition. För dessa kan det vid uppnådd pensionsålder innebära en stor påfrestning att omedelbart dra sig tillbaka från arbetslivet. Som regel uppstår svårigheter att i de många fall vederbörande är i god kondition finna möjligheter till meningsfull sysselsättning. Pensionärerna känner sig ofta isolerade och svåra kontaktproblem kan uppkomma då den regelbundna tillvaron på arbetsplatsen upphör. I åtskilliga fall kan detta medföra menliga konsekvenser för välbefinnande och hälsa.

För den enskilde pensionärens välbefinnande och trivsel är det angeläget att möjligheter till någon form av fortsatt yrkesverksamhet står till buds. Dessutom måste det ur samhällsekonomisk synpunkt anses angeläget att man tillvaratar den pensionerade befolkningens vilja och förmåga att arbeta. Då pensionärerna genom lämplig sysselsättning kan behålla psykisk och fysisk spänst behöver de inte i så stor utsträckning anlita samhällets redan hårt ansträngda vårdresurser. Vidare är samhället i behov av pensionärernas arbetskraft. Enligt 1965 års långtidsutrednings beräkningar kommer under senare hälften av 1960-talet tillväxten av befolkningen i de produktiva åldrarna att försvagas. Även om en fortgående rationalisering pågår inom näringslivet kan — bl. a. på grund av de längre studietiderna — ett arbetskraftsunderskott förväntas uppstå. Förutom immigration och ökad förvärvsintensitet hos de gifta kvinnorna är ett bättre utnyttjande av pensionärernas arbetskraft det bästa medlet att fylla detta arbetskraftsunderskott.

För en högre förvärvsintensitet hos pensionärerna talar värdet av att kunna utnyttja den yrkeserfarenhet som personer med ett långt arbetsliv bakom sig i regel besitter. Det individuella fysiologiska tillståndet hos arbetstaga-

Interpellation ang. bestämmelserna för ordination av vissa hjälpmedel för blinda

ren är ett bättre kriterium på arbetsförmåga och lämplighet än vad åldern är. Nya medicinska forskningarna och rön visar att de organiska förändringarna i samband med åldrandet inte behöver leda till någon allmän sänkning av yrkesskickligheten eller till ett försvagande av färdigheterna. Det finns många arbetsuppgifter, som äldre arbetskraft i allmänhet har förutsättningar att klara lika bra som yngre. En minskning i arbetstakten hos äldre personer kan ofta kompenseras av en förbättring i fråga om kvalitet och precision. Värdefulla egenskaper som ofta är utmärkande för den äldre arbetskraften är regelbundenhet, koncentration, metodiskt arbete och noggrannhet. I stort kan därför med skäl anföras att den totala effektiviteten hos den äldre arbetskraften är betydligt större än vad som i allmänhet antages, förutsatt att det inte gäller arbete som kräver mycket stor fysisk styrka.

En rad åtgärder kan med säkerhet vidtagas för att ge pensionärerna större möjligheter till yrkesverksamhet. Det bör understrykas att det måhända i första hand gäller att skapa radikalt ökade möjligheter till deltidssysselsättning inom arbetslivets olika områden. Vidare förefinnes ett stort behov av information och opinionsbildning. Det är väsentligt att det skapas ökad opinion för att även den som är pensionär har rätt till meningsfull sysselsättning. Det krävs upplysning för att undanröja de fördomar som finns rörande den äldre arbetskraften. Med hänsyn till att staten och kommunerna genom den offentliga sektorns tillväxt kommit att tillhöra de största arbetsgivarna är det angeläget att dessa kan fungera som föredöme och medverkar till att bryta ner fördomar angående den äldre arbetskraften.

Det finns redan möjligheter till förtida uttag av folkpensionen. Genom införandet av dessa möjligheter har man tagit första steget mot mer variabla

pensionsåldrar. Det finns anledning ifrågasätta, om man inte skall gå vidare på denna väg beträffande övriga pensionsformer.

Beskattningen av pensionärernas sidoinkomster är sannolikt av stor betydelse vid ställningstagandet till arbete efter pensionsålderns inträde. Nuvarande beskattningsregler, som ger helt orimliga marginaleffekter, är otvivelaktigt hämmande härvidlag. Det är angeläget att den av riksdagen förordade utredningen kommer till stånd och att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att under medverkan av parlamentariker, representanter för arbetsmarknadens parter och representanter för pensionärerna låta utreda frågan om den pensionerade arbetskraftens möjligheter till meningsfull sysselsättning bl. a. genom ökade möjligheter till deltidsarbete inom arbetslivets olika områden?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. bestämmelserna för ordination av vissa hjälpmedel för blinda

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Östersund (s), som yttrade:

Herr talman! Enligt kungl. kungörelse av den 22 oktober 1965 utgår statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade. Ordinationsrätt tillkommer läkare men även distriktssköterska och hörselvårdsassistent. Då det gäller billigare och mindre komplicerade hjälpmedel har det syntts onödigt att alltid fordra ordination av sjukhusläkare, varigenom den handikappade skulle bli tvungen företa resa till sjuk-

hus. Därför har enligt tillämpningsbestämmelserna till kungörelsen även tjänsteläkare och distriktssköterska fått ordinationsrätt, om än begränsad till hjälpmedel av enklare slag. För de blinda eller nästan helt blinda skulle en utvidgning av ordinationsrätten till att även omfatta konsulenter för blinda, innebära betydande fördelar. Dels följer dessa konsulenter mera i detalj den snabba utvecklingen på detta speciella hjälpmedelsområde än både sjuksköterskor och tjänsteläkare, dels är de också i tätare kontakt med de blinda.

Jag är medveten om att det finns vissa formella hinder för en sådan utvidgning av ordinationsrätten och syftar därvid på konsulenternas anställningsförhållanden. Ordinationsrätt är i huvudsak förbehållen anställda i offentlig tjänst. Blindkonsulenterna är i enskild tjänst, även om deras löner i huvudsak betalas med offentliga medel. Det bör enligt min mening inte

läggas hinder i vägen för en sorts delegation från sjukhusläkaren till blindkonsulenterna i de fall där läkare klart konstaterat blindhet och där patienten redan finns upptagen i sjukhusets journaler.

Under återopande av det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Anser statsrådet det möjligt att införa smidigare bestämmelser för ordination av vissa hjälpmedel till blinda och därvid ge blindkonsulenterna rätt att i samråd med eller på delegation av sjukhusläkare ordinera sådana hjälpmedel?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.02.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 22 februari

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1

Vissa skattepolitiska åtgärder (forts.)

Herr talmannen meddelade, att överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet, samt andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av

samma proposition, såvitt densamma hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, i enlighet med förut gjord anteckning, till

Herr JONSSON (fp), som yttrade:

Herr talman! Det har varit en lång debatt om bevillningsutskottets betänkande nr 2, och jag skall inskränka mig till att med några ord beröra ett par motioner som behandlas i utlåtandet.

Motionsparet I: 561 och II: 714, som jag och några medmotionärer väckt i denna kammare och medkammaren, är föranledda av förslaget i proposition nr 7 om att för folkpensionärer slopa

Vissa skattepolitiska åtgärder

maximigränsen för det extra avdraget för nedsatt skatteförmåga. Avsikten är den att folkpensionär utan andra inkomster än folkpension skall vara befriad från skatt. Genom vår motion har vi velat peka på att denna bestämmelse också borde gälla i de fall där det sker en samordning mellan statspension och folkpension, något som i många fall leder till att folkpensionsandelen blir relativt liten. Det förefaller inte riktigt klart utsagt i propositionen, att bestämmelsen skall gälla även i de fall som aktualiseras i motionerna.

En pension har ju, oavsett om den härrör från staten eller från enskilda, i och för sig inte större skattekraft än en folkpension av motsvarande storlek, och om maximigränsen för extraavdraget upphävs — om än provisoriskt — för folkpensionär bör samma bestämmelse få gälla för pensionärer med jämförbara inkomster, som får sin pension delvis på annat sätt än genom enbart folkpension.

Utskottet skriver i sitt betänkande: »Enligt utskottets mening är det uppenbart, att den, som vid sidan av folkpensionen åtnjuter annan statlig pension, i beskattningshänseende skall vara jämställd med den, som uppbär folkpension och därutöver har viss sidoinkomst. Någon uttrycklig författningsbestämmelse härom torde inte vara erforderlig.»

Utskottet skriver vidare att det med ledning av de kontrolluppgifter, som statens personalpensionsverk sänder ut samt med tillämpning av riksskatte-nämndens anvisningar rörande extra avdrag inte torde möta några svårigheter för beskattningsnämnderna att beräkna det extra avdraget. Jag tror det är värdefullt med denna skrivning i utskottets utlåtande och med den tolkning som utskottet har gjort. Beskattningsnämnderna bör kunna ha god vägledning härav när de skall behandla de fall vi tagit upp i motionerna.

Men det finns anledning att ställa frå-

gan, om riksskattenämndens anvisningar hinner komma ut i så god tid att de kan beaktas vid nu pågående taxeringsarbete. Mot bakgrund av den anförda skrivningen torde det dock få sägas att de i motionerna aktualiserade spörsmålen kommer att lösas, och jag ställer därför inte något yrkande. Jag har emellertid velat stryka under våra synpunkter.

I det andra motionsparet — I: 418 och II: 537 — begärs en utredning i syfte att från deklaraionsplikt undanta folkpensionärer som i huvudsak inte har andra inkomster än folkpension. Denna grupp pensionärer är rätt stor — mellan 500 000 och 600 000 personer — och det är, som herr Gustafson i Göteborg tidigare i dag påpekade, en tämligen meningslös procedur att dessa pensionärer, som ändå inte påförs någon skatt, skall deklarerat i vanlig ordning och upprätta handlingar som på sedvanligt sätt behandlas av taxeringsmyndigheterna. I proposition nr 7 sägs också att avsikten med det föreslagna slopandet av maximigränsen för det extra avdrag som bör medges personer med enbart folkpension är att dessa skall vara befriade från skatt. Det skulle då enligt vår mening vara möjligt att ta bort deklara-tionsförfarandet eller i varje fall förenkla det på ett sådant sätt, att en del av de bekymmer som folkpensionärerna har i deklaraionstider undanröjdes.

Även om bevillningsutskottet erkänner att det skulle vara en avsevärd fördel, om man kunde befria flertalet pensionärer från deklaraionsplikt, vill inte utskottet tillstyrka det i vår motion framförda utredningsyrkandet. I stället hänvisar man till möjligheten att införa någon form av definitiv källskatt för folkpensionärernas sidoinkomster och att en utredning härom lämpligen kan verkställas inom den pågående utredningen om definitiv källskatt. Utskottet säger också i ett annat sammanhang att man inte är främmande för

Vissa skattepolitiska åtgärder

att ändringar kan bli erforderliga i lagstiftningen om de inkomstprövade folkpensionsförmånerna, vilka för närvarande är föremål för översyn av pensionsförsäkringskommittén.

Även när det gäller dessa motioner avstår jag från att ställa något yrkande bl. a. med anledning av att de inte följts upp genom reservationer vid utskottsbehandlingen. Jag skulle dock vilja understryka att det är angeläget att man inom de pågående utredningarna verkligen tar den av oss motionärer aktualiserade frågan under övervägande, så att man kan åstadkomma en lösning och befria denna stora grupp pensionärer från en deklarationsplikt som ter sig tämligen meningslös. Jag tror att det skulle vara möjligt — vilket framhölls tidigare av herr Sjöholm som ju sysslar med taxeringsfrågor — att i varje fall införa ett betydligt förenklat deklara-tionsförfarande.

I övrigt ber jag att med anledning av bevillningsutskottets betänkande nr 2, utan att gå in på några ytterligare frågor, få yrka bifall till de till betänkan-det fogade reservationerna 1 och 3.

Därefter anförde:

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Vi har ett hårt skatte-tryck och det är svårt att få ihop peng-ar till alla utgifter. Många synpunkter skulle kunna läggas på de frågor som debatterats i dag, men jag skall inte gå in på dessa i detta sena stadium av debatten.

Det hela är en fördelningsfråga. Skat-tetrycket måste spridas på ett så rätt-vist sätt som möjligt. De skattehöjning-ar som föreslås i år får kanske inga direkt katastrofala verkningar för folk i allmänhet. Men en kategori, nämligen lastbils- och omnibusägarna, drabbas hårt av det s. k. skattepaketet. Jag har begärt ordet för att peka på hur det kommer att ställa sig för denna katego-ri.

Enligt min mening är det i det nya skattepaketet den nya bilskatten som kan få de svåraste verkningarna. Skat-ten för omläggning till högertrafik skall ju försvinna den 1 januari 1968, men i stället får vi en 50-procentig höjning av motorfordonsskatten. Denna höjning drabbar kolossalt olika. Den som äger en vanlig personbil får några tiar i till-lägg, men för lastbils- och bussägarna blir det definitivt värre. Här får man en 50-procentig höjning av fordons-skatten, och eftersom skatten är så hög, blir det i pengar räknat ett mycket stort belopp. En lastbilsägare, som i da-gens läge betalar 8 000 kronor i skatt, får betala 12 000 kronor i stället. För en åkeriägare som har flera bilar kan det bli kolossala summor, och det finns åkare som nästa år får betala 70 000 till 80 000 kronor i skattehöjning. Man frågar sig hur dessa skall kunna klara en sådan utgiftsökning.

Ja, säger man, de får väl höja sina taxor och kompensera sig den vägen. Då vill jag säga att enligt uppgift är det många som är bundna av kontrakt, var-igenom de inte har några möjligheter att genomföra en taxehöjning. Skulle de kunna kompensera sig — något som de kanske kan göra så småningom — kom-mer denna skatt att drabba näringslivet mycket hårt, speciellt då glesbygdernas folk. I detta avseende får skattehöjning-en svåra verkningar. Det blir dock över lastbilsägarna och bussägarna som det hela går ut i början. För dessa blir det stora svårigheter att klara situationen, och det kan bli svårt för många att ens kunna behålla sin rörelse.

Man kan också fråga sig om det varit nödvändigt att komma med denna skat-tehöjning så hastigt. Prövningen av denna fråga skulle naturligtvis ha varit mera grundlig. Det hade förmodligen varit möjligt med en annan lösning.

Jag har tillsammans med några kam-rater i centerpartiet pekat på dessa frågor i motion nr 410 i denna kamma-re. I denna har vi för det första yrkat

Vissa skattepolitiska åtgärder

på att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte i princip godtaga en höjning av fordonsskatten på så sätt att statsverket redan för budgetåret 1967/68 tillföres en inkomstförstärkning av 300 miljoner kronor och för det andra att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla att Kungl. Maj:t efter skyndsam prövning måtte förelägga årets höstriksdag förslag till sådan utformning av fordonsskattningen, att hänsyn tas till den yrkesmässiga lastbilstrafikens och busstrafikens kostnadsläge.

Denna motion har fått allmän anslutning från samtliga borgerliga ledamöter i bevillningsutskottet, en anslutning som tar sig uttryck i reservation nr 3. Jan kan för min del inte fatta varför inte de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet kunnat följa denna linje. Vår begäran är inte överdriven.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 3.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till några randanmärkningar kring det som behandlas allra sist i bevillningsutskottets betänkande nr 2 och som handlar om de handikappades skatteförmåga. Där har utskottet behandlat ett motionspar, som velat dra fram en speciell fråga inom det komplex som de handikappades skattefrågor kan sägas utgöra.

Specialfrågan gäller rätten till avdrag för de handikappades särskilda kostnader vid inkomstens förvärvande. Det är en strävan i allt handikapparbete att genom rehabilitering försöka återföra de handikappade till ett förvärvsarbete och att ge dem en förnimmelse av att på något sätt vara meddelaktiga i produktionslivet och i gemenskapen med andra människor. Det måste, speciellt av en handikappad, upplevas som något psykologiskt negativt om de merkostnader som han eller hon drabbas av — vilket inkomstläge vederbörande

än befinner sig i — skall försätta honom eller henne i en sämre situation än alla andra i samma inkomstläge. För människor som ständigt kämpar med att liksom lyfta sig över sin egen känsla av att vara annorlunda och som tyvärr alltför ofta av andra människor också betraktas som annorlunda är detta något som lägger ytterligare sten på börda.

Utskottet har behandlat denna motion mycket välvilligt och jag har ingen anledning att vara annat än tacksam härför.

Till utskottets utlåtande är emellertid fogad en reservation. Jag blev ganska förvånad över att finna att utskottets samtliga socialdemokratiska ledamöter har funnit sig föranlättna att gå samman i en reservation beträffande denna fråga, som för det första ur samhällssynpunkt inte har någon storleksordning att tala om och för det andra utskottet och reservanterna är eniga om så till vida, att alla gemensamt önskar hjälpa de handikappade till bättre levnadsvillkor i alla sammanhang. Det är tydligen, herr talman, en betydligt större politisk fråga än motionärerna har anat!

Men det är inte bara det märkliga faktum, att denna reservation av en socialdemokratisk partigrupp föreligger som är värt att påpeka, utan detta gäller även vad reservationen innehåller. Där talas om att extra avdrag för nedsett skatteförmåga alltid måste avgöras med hänsyn till skatteförmågan — det underströks mycket starkt på förmiddagen av herr Brandt. I och för sig är vi väl alla överens om att grundprincipen i hela vår skattelagstiftning är skatt efter förmåga. Herr Ohlin var inne på det i sitt första anförande i dag på förmiddagen. Men den principen kan ibland vara svår att tillämpa på det sätt som den socialdemokratiska reservationen förordar. Där sägs nämligen att i princip måste stödet — i detta fall åt de handikappade — »lämnas i form

Vissa skattepolitiska åtgärder

av direkta bidrag i olika former i stället för genom avdrag vid taxeringen eller genom andra skatteförmåner». Samtidigt konstaterar emellertid reservanterna själva, att frågan i vilket inkomstläge ett fixerat kostnadsbelopp skall anses ha medfört väsentligen nedsatt skatteförmåga självfallet är svår att besvara. Ja, då står man där. Bidragsprincipen går således inte att tillämpa enligt vad reservanterna anser emedan det är så svårt att bestämma vilket kostnadsläge som skall medföra bidrag.

Det förefaller mig som om de socialdemokratiska reservanterna har funnit det så angeläget att få betona en politisk princip, nämligen bidragsprincipen, att man alldeles har gått förbi eller i varje fall gått vid sidan om vad motionärerna har velat fästa uppmärksamheten på. Det gäller bara de särskilda merkostnader som de handikappade drabbas av. Det finns många exempel på sådana merkostnader. Jag skall inte anföra dem alla, men jag kan möjligen nämna att det för den handikappade ofta är svårare och dyrare att vårda sig om och sköta underhållet av sina speciella hjälpmedel, det må vara fordon eller någonting annat, eller att vårda proteser o. s. v. Till detta kommer den extra försäkring som den handikappades kläder och skodon blir utsatta för.

Man skulle kunna tänka sig att de handikappade som har förvärvsarbete fick avdrag för sådana kostnader. Principen om skäligen avdrag för kostnader för inkomstens förvärvande är ju redan godtagen, så man behöver inte gå emot en redan lagfäst princip utan bara vidga den och ge den så att säga en specialdestinering för just dessa grupper. Det förefaller mig som om avdrag i detta sammanhang skulle vara en praktisk lösning och en framkomlig väg.

Herr talman! Jag skulle velat vädja till kammaren att försöka hoppa bock över de partipolitiska ståndpunkter som de socialdemokratiska reservanterna har velat mobilisera i sammanhanget,

just därför att de inte hör hemma i den här frågan, men det är väl alltför patetiskt, och jag är inte tillräckligt våltalig för att kunna göra det. Jag vill kort och gott fråga reservanterna själva, om det inte är viktigare att lösa en fråga, som betyder mycket för den handikappade i dennes speciella situation men betyder litet för det allmänna, än att avstå från att lösa den därför att det inte går ihop med bidragsprincipen.

Med den frågan öppen, herr talman, ber jag att få yrka bifall på denna punkt till utskottets hemställan.

Herr SUNDELIN (s):

Herr talman! Jag skulle vilja anföra några synpunkter på frågan om fordonsskatten.

Den nuvarande fordonsskatten bestämdes 1954 och trädde i kraft 1955. Utskottet har framhållit att den nu föreslagna höjningen med 50 procent skulle i huvudsak innebära ett återställande av skattens höjd med hänsyn till penningvärdeförändringen. Detta kan till stor del vara riktigt, men den saken gör det inte lättare för åkeriinnehavarna att betala skatten.

Det har också anförts att höjningen inte skulle motsvara mer än omkring 3 procents ökning av taxan. Det är möjligt att för en del åkare — jag tänker då närmast på sådana som arbetar med den tunga trafiken — skattehöjningen motsvarar 3 procent av omsättningen, men för en del andra kommer den siffran att väsentligt överskridas. Men även om det skulle röra sig kring 3 procent uppstår en svår situation i varje fall för lastbilstrafiken, där man inte har andra möjligheter än att försöka kompensera sig genom taxehöjningar.

För skogstransportörerna, som numera utgör en betydande grupp bland lastbilsåkarna, kommer den nu föreslagna höjningen att bli utomordentligt besvärlig. Ersättningen för deras transporter är redan så pressad, att många av dessa åkare arbetar under mycket

Vissa skattepolitiska åtgärder

svåra ekonomiska förhållanden, och jag är rädd för att de redan förekommande överlastningarna i förhållande till gällande axeltrycksbestämmelser kommer att öka i betydande utsträckning.

Många gör gällande — och det har införts tidigare i kammaren — att åkarna endast har att se till att taxorna höjs i samma grad som skatten höjs, men detta är enligt min mening inte möjligt för stora grupper lastbilsåkare. Det finns skogstransporttaxor som inte ger bättre lönsamhet i dag än de gjorde när den nuvarande skattesatsen fastställdes av riksdagen.

Att situationen för lastbilstrafiken är mycket besvärlig kan avläsas i många konkurser och nedläggningar av trafikföretag under de senaste åren. T. o. m. statens egna lastbilsföretag har tvingats till ändringar eller nedläggningar, som haft till följd att en del arbetskraft har blivit friställd. Det beräknas att cirka 50 000 personer är sysselsatta i lastbilstrafiken och åkerinäringen, så detta är inte en alldeles betydelslös verksamhet ur sysselsättningssynpunkt.

Busstrafikens förhållanden skall jag gå förbi, eftersom frågan om bidrag för de mindre lönsamma busslinjerna kommer att prövas här i kammaren vid ett senare tillfälle.

Det synes emellertid som om alla partier vore överens om att den föreslagna skattehöjningen måste genomföras — motionärerna i frågan har inte heller ansett att det är möjligt att komma ifrån en skattehöjning.

Den för den tunga trafiken fördelaktigaste motionen, av bl. a. herr Asp och herr Hedin i denna kammare, som innebär en omfördelning av bilskatterna så att personbilstrafiken får bära en något högre andel och den tunga trafiken i motsvarande grad en mindre andel, har inte vunnit utskottets gehör. Tvärtom har utskottet enhälligt avstyrkt motionen.

Motionen av herrar Sundin och Jonasson m. fl. har den borgerliga delen

av utskottet följt upp genom en reservation. Jag har emellertid inte funnit något som helst värde i reservationens förslag om en utredning av fordonsbeskattningen, eftersom en sådan utredning pågår och många väntar att dess förslag skall läggas fram ganska snart.

Detta sista som jag anförde, nämligen att en utredning är på gång och att trafikutövarnas organisationer har uppvakttat den, kan kanske få utgöra ett svar till herr Jonasson, som funderade över varför inte socialdemokraterna hade kunnat ansluta sig till reservationen.

Herr talman! Jag vill till utskottet framföra ett tack för att det har föreslagit att inbetalningen av skatten för högskattebetalande fordonsägare får uppdelas på flera betalningsterminer. Det är en fördel att bilskatten på detta sätt kommer att få inbetalas under längre tid och inte behöver i sin helhet förskottas.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat konstatera att problemen är ganska stora, men jag har trots det inget yrkande.

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Jag har för avsikt att begränsa mig till enbart en fråga, nämligen om folkpensionärernas beskattning.

Finansministern redovisade i sitt anförande att han hade uppvakttats av en pensionärsorganisation, som hade framhållit att pensionärerna gärna skulle ta emot en rejäl pensionshöjning och sedan betala skatt som alla övriga medborgare utan särskilda preferenser.

Det är väl i och för sig en god tanke, men det alternativet är inte hållbart. Finansministern framhöll också att han ansåg att vi inte har råd med en sådan politik och därför måste söka oss fram på andra vägar.

Problemet är stort; det har redan omvitnats av flera talare tidigare i de-

Vissa skattepolitiska åtgärder

batten, och jag kan fördenskill göra mitt inlägg ganska kort. Tillåt mig ändå hävda att det inte torde finnas någon riksdagsledamot som inte många gånger om året genom brev eller personlig kontakt av annat slag möter folkpensionärer som har bekymmer med sin restskatt, som vill ha hjälp när det gäller en skatt som de tycker är orimligt hög och som ber om råd i den ena eller andra riktningen. Det är säkerligen helt överflödigt att illustrera detta med några exempel.

I anslutning till propositionen och bevillningsutskottets betänkande nr 2 vill jag gärna notera att det, även om det tagit tid, är en positiv inställning som där kommer till synes. I utskotts-betänkandet är det enligt min mening betydelsefullt att observera dels redovisningen att riksskattenämnden har för avsikt att inom kort utfärda nya anvisningar till årets taxering rörande avdrag för nedsatt skatteförmåga för folkpensionärer, dels påpekan det att de nuvarande reglerna verkligen är förenade med påtagliga brister och i många fall leder till helt orimliga resultat. Det viktiga är — det har understrukits av bl. a. herr Brandt — att utskottet nu är enigt om att förordna att folkpensionärernas sidoinkomster snarast skall bli föremål för utredning. Jag vill notera detta därför att det parti jag representerar i många år — enligt somligas mening ibland kanske litet för enträget — har stött på i dessa frågor. Nu kan vi äntligen se en möjlighet att problemet utan alltför stor tidsutdräkt faller framåt.

Det behöver väl knappast här motiveras varför pensionärer som är vid god hälsa skall ges möjligheter att delta i arbetslivet. Det finns inte bara arbetsmarknadspolitiska skäl utan också fysiska och psykologiska som talar för det. Emellertid är det helt onödigt att ägna någon längre tid åt att upprepa sådant som är sagt hundrade gånger från denna talarstol.

Jag vill därför, då det yrkande som framställts i motionen i sin ursprungliga form inte har förutsättningar att vinna riksdagens bifall, helt kort be att få ansluta mig till utskottets yrkande på denna punkt. Det sker med ett alldeles särskilt understrykande av att denna fråga — som utskottet förutskickat — bör handläggas med allra största skyndsamhet. Vi har ingenting emot att den brytes ur utredningen om definitiv källskatt och förelägges riksdagen i ett särskilt förslag.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Låt mig få knyta ett par synpunkter till den reservation till andra lagutskottets utlåtande nr 2 som inlämnats av herr Svensson i Kungälv. I den nämndes visserligen inte någonting direkt om u-landshjälpens finansiering. Däremot har herr Svensson i sitt anförande här i talarstolen klart angivit den i motionen apostroferade kombinationen u-hjälp och höjd folkpensionsavgift.

Motionen var bra men finansieringsvägen var tydligen olyckligt vald. Huvudmotionären är själv medveten om att reservationen inte har någon utsikt att vinna kammarens bifall, och jag bedömer den uppfattningen som realistisk — den föreslagna finansieringsvägen är uppenbarligen stängd. Det finns i dagens läge, herr talman — och det är därför jag har begärt ordet — en sak som är angelägen för mig och som jag också tror är angelägen för herr Svensson i Kungälv, nämligen den verkligt allvarliga förhoppningen att det skall bli möjligt att rädda motionsyrkandet om ökad u-landshjälp som sådant ur det befarade sammanbrottet. Herr Svensson kritiserade i sitt anförande en rad motionärer, som varit inne på specialdestinationer och öronmärkning, när det gäller finansiering av u-hjälpen. Jag delar hans mening, framför allt då det gäller att anvisa enskilda finansieringsvägar som alter-

Vissa skattepolitiska åtgärder

nativ till eller ersättning för den skattefinansierade u-landshjälpen. Jag har nämligen den uppfattningen att det är ytterligt värdefullt att vi äntligen har kommit till insikt om att detta är hela folkets angelägenhet. Vi skall inte slå sönder den grund på vilken vi bygger, när vi ändå med en så stor enighet har kommit överens om att göra någonting skattevägen. Herr Svensson gick t. o. m. så långt att han tog avstånd från varje försök att peka ut vissa grupper som skulle bära bördan av en ökad u-hjälp. Samma anmärkning har ju, inte minst från socialdemokratiskt håll, riktats mot herr Svenssons eget förslag, nämligen att den aktuella ökningen av u-hjälpen skulle betalas enbart av en avgränsad inkomstgrupp. Vi får väl anse att detta förslag har fallit.

Nej, det som är lika angeläget för herr Svensson, hans medmotionärer, mig och många andra i denna kammar är att den nödvändiga ökningen av u-hjälpen icke torpederas genom utgången av den nu pågående debatten om folkpensionsavgiften. Herr talman, ännu återstår, såvitt jag kan förstå, dels mittenpartiernas förslag om vissa besparingar som borde kunna allvarligt övervägas även av andra partier än dem som har väckt förslagen, dels möjligheten att inom statsutskottet och riksdagen finna en annan väg till finansiering. Konstitutionellt finns det väl inget hinder för en sådan överenskommelse, och det skulle vara ett alltför genomskinligt de obotfärdigas förhinder, om man försökte att manövrera bort en sådan lösning av formella skäl. Svenska folket är som vi vet utomordentligt intresserat för utgången av denna fråga, vilket nyss omvitnats av herr Carlsson i Tyresö. Jag vill också erinra om de svårigheter som vårt utvecklingsorgan, SIDA, skulle åsamkas genom ett bifall till finansministerns förslag om en uppbromsning av vårt u-landsarbete, och detta i ett läge när biståndsorganet äntligen är upp-

trimmat för en mera effektiv u-landshjälp med noggrann planering och rimliga garantier för medlens rätta användning. Till denna fråga får vi emellertid återkomma i slutet av april när statsutskottets förslag om u-landshjälpen föreligger. För dagen vill jag bara understryka vad som sagts av herr Svensson i Kungälv och andra talare i denna debatt om hur angeläget det är att frågan om en ökning av u-landshjälpen i slutupploppet frikopplas från de föreslagna finansieringsvägarna, i den mån dessa inte kan genomföras. Även om alla sådana förslag skulle avvisas, anser jag att förslaget om en ökning av u-landshjälpen bör bifallas. Skillnaden är ju inte större än att den ryms i marginalen av en budget på 35 miljarder. Vi behöver ingen specialdestination. Brukar inte riksdagen på andra områden besluta om utgifter som går utöver Kungl. Maj:ts förslag? Huvudsaken är att vårt land, som trots egna problem ändå i jämförelse med u-länderna är privilegierat, går in för en rimlig, kontinuerlig ökning av u-hjälpen i stället för att bromsa upp hjälpen.

Jag använder tillfället, herr talman, att vädja till statsutskottets mycket inflytelserika ledamöter ur samtliga riksdagsgrupper att göra sitt bästa för en fruktbar kompromisslösning. I denna fråga yrkar jag bifall till andra lagutskottets hemställan.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Än en gång kommer påståendet, att en avgränsad grupp inkomsttagare skulle komma att finansiera den förstärkning av u-hjälpen som blir möjlig om riksdagen bifaller det förslag till höjning av taket för folkpensionsavgiften, som vi framlagt i vår motion. Detta är helt oriktigt, herr Rimmerfors. Vidare, om man påstår att motionärernas förslag om höjd avgift finansierar u-hjälpshöjningen, skulle man

Vissa skattepolitiska åtgärder

med samma skäl kunna säga att den höjning av folkpensionsavgiften, som Kungl. Maj:t föreslår och som utskottet tillstyrker, finansierar den höjning av u-hjälpen som finansministern föreslagit. Det finns inget samband mellan avgift och folkpensionsförmån, och det är helt felaktigt att påstå att de pengar, som skulle inflyta, är specialdestinerade.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta är en rätt fantastisk diskussion. Man tycks inte kunna tänka ens i två steg, utan måste stirra sig blind på den ena delen av denna finansieringsmetod och kan inte räkna ut, att om man fyller på till folkpensionerna med högre avgifter, så får man mer pengar över på skattesidan.

Jag har i min hand en lista på de förslag för finansiering av en ökning av u-hjälpen, som mittenpartierna lagt fram. Man kan ta exempel ur den listan och säga, att det är vissa grupper i samhället som får betala ökningen av u-hjälpen. Mittenpartierna föreslår t. ex. en minskning av bostadssubventionerna för hus byggda mellan 1951 och 1956. Vi skulle med samma rätt kunna säga, att det är de människor som bor i dessa hus som får betala u-hjälpen. Man skulle på detta sätt kunna fortsätta och peka på t. ex. förslaget om en minskning av anslaget till byggande av polishus med 20 miljoner kronor. Det får väl ändå i denna kammare vara någon mätta på försöken att krängla till det hela.

Herr RIMMERFORS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det förefaller som om både fru Eriksson i Stockholm och herr Svensson i Kungälv vill försöka svära sig fria från sammankopplingen mellan u-hjälpen och den föreslagna höjningen av folkpensionsavgiften. Men nog framgår det väl tydligt både av motionen och reservationen att det föreligger ett så-

dant samband, låt vara att man i reservationen understrukit vikten av en inkomstökning.

Sedan är det väl så att själva den form förslaget fått måste ses som en, skall jag kalla det tvåstegsraket. Fru Eriksson i Stockholm har naturligtvis rätt i att den, låt vara obetydliga, ökning av anslaget till u-hjälpen som herr Sträng föreslår också tas ut med den vanliga likartade fördelningen, bortsett från progressiviteten som också där spelar in. Men när nu några motionärer, som jag i fråga om motionens syftning betygar min aktning, vill öka anslaget ytterligare, har de ansett sig böra anvisa motsvarande inkomstförstärkning. De har då valt att inom ramen för folkpensionsavgiften föreslå en tilläggsavgift, en ökning som verkar så att den i vissa inkomstlagen blir särskilt betungande. Det är denna konstruktion som bl. a. i andra lagutskottet mötte det mest kompakta motstånd från samtliga socialdemokratiska ledamöter utom herr Svensson i Kungälv.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kan ju bero på att de andra socialdemokratiska ledamöterna i andra lagutskottet icke hade undertecknat motionen och därför inte heller kände sig bundna vid vad som stod i den.

Nej, saken är ju den att vi varit ärliga nog att föreslå en inkomstförstärkning. Mittenpartierna som önskar ungefär samma höjning av u-hjälpsanslaget försöker nu springa ifrån den första chans de haft till inkomstförstärkning.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Vill herr Rimmerfors verkligen använda ordet »betungande» om det faktum att en 41 000-kronorsin- komsttagare får betala 50 kronor till människor i nöd? Är inte det att använda ordet på fel ställe?

Vissa skattepolitiska åtgärder

Herr RIMMERFORS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är, fru Eriksson i Stockholm, från socialdemokratiskt håll som jag har hört de starkaste invändningarna mot denna stegring, alltså inte 50-kronorsinsatsen utan 250-kronorsinsatsen. Den starka progressiviteten gör redan nu insatserna via skattosedeln avsevärt tyngre för somliga grupper. Här skulle vi dock vilja åstadkomma en allmän solidaritet.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Herr Rimmerfors försökte i sitt anförande anslå en försonlig ton, men precis som jag misstänkte hade han inte mycket för det. Jag hoppas att det trots allt skall bli möjligt att i slutloppet, sedan vi sagt vad vi tycker om varandra i denna debatt, komma fram till någonting som liknar en lösning och som i varje fall innebär att vi kan få igenom den höjning av u-hjälpen som jag tror att det för närvarande finns en stabil majoritet för i riksdagen.

»Bara om den socialdemokratiska majoriteten tar sig samman och föreslår en rejäl satsning på u-hjälpen kan vi vara säkra på att det blir någonting av.» Så sammanfattade herr Carlsson i Tyresö sitt anförande före middagspausen och instämde därmed i ett inlägg av herr Eliasson i Sundborn. Ja, det är väl riktigt. Med den nuvarande majoriteten i riksdagen är det ett av de säkraste sätten att få igenom ett förslag om större u-hjälpsinsatser. Men nu har den socialdemokratiska regeringen inte velat göra den satsningen. Tidigare år har man åtminstone gått med på vad SIDA begärt för sina projekt och sagt sig ha möjlighet att göra av med på ett räntabelt och vettigt sätt. Men i år har man inte ens velat gå så långt. Medan vi väntar på att den socialdemokratiska regeringen, för att citera fru Eriksson i Stockholm, inte bara skall agitera för ökad förståelse för de fattiga folken utan också vara beredd att i konkret hand-

ling visa sin sympati så får vi väl försöka med andra och mindre säkra metoder att nå vårt mål.

En sådan möjlighet är att de inom regeringspartiet, som säger att de bättre än regeringen förstår vad situationen i u-länderna kräver av oss, ger uttryck för den viljan till insatser genom att här i riksdagen samarbeta med de andra grupper, t. ex. med oss i mittenpartierna, som är beredda att lägga fram förslag som går längre än regeringens.

Jag och många med mig trodde också att det var vad som skulle hända i år, att den passiviteten hos representanter för t. ex. kvinnorörelsen, ungdomsrörelsen och broderskapsrörelsen som förväntat oss tidigare nu skulle vara slut. Vi trodde att den motion i denna kammare som skrivits under av herr Carlsson i Tyresö, fru Eriksson i Stockholm m. fl., inte bara var en skenfäktning. Men det var en motion med villkor — och som det visade sig under denna debatt mycket hårda villkor! Vill mittenpartierna ha hjälp av de socialdemokratiska motionärerna med att öka u-landshjälpen, så får vi vara beredda att acceptera deras förslag om finansiering genom en höjning av folkpensionsavgiften. I annat fall drar sig socialdemokraterna tillbaka och det blir ingen ökad u-landshjälp. Det är kontentan av de villkor som ställts.

Visserligen är det förslaget nu grundligt sönderkritiserat av alla som haft med saken att göra — utom av motionärerna själva — men det tycks inte genera. De som talat för förslaget menar ändå att detta är det enda sätt som står till buds för att finansiera en ökad u-hjälpsinsats och att det är rimligt att mittenpartierna sluter upp kring denna enskilda motions förslag om finansieringsmetod.

En annan intressant iakttagelse under debatten har varit, att när man försvarat detta förslag så har man låtsats att kritiken emot det nästan uteslutande kommer från oppositionen,

Vissa skattepolitiska åtgärder

framför allt från mittenpartierna, trots att man vet att alla partier har varit lika kritiska. Evert Svensson, som sitter med i andra lagutskottet, borde ha lagt märke till att den starkaste kritiken faktiskt har kommit från hans eget parti. Jag fick det intrycket att förslaget var ganska hjälplöst efter den sakliga och inträngande analys av dess konsekvenser som Axel Strand gjorde.

Ett annat inslag i argumenteringen under dagen har varit att man polemiserat mot helt andra invändningar än dem som förts fram mot förslaget. Ingen har t. ex. sagt att bara de människor som har en årsinkomst mellan 30 000 och 35 000 kronor i beskattningsbart belopp skulle få högre avgift enligt detta förslag. Vi har sagt att de skattetekniska konsekvenserna blir att bara de, som ligger i det skiktet, får känna av den höjning av marginalskatten som förslaget innebär och att varken lägre eller högre inkomsttagare får känna av den effekten. Sedan är det riktigt att den högre avgiften fortsätter att utgå för alla som har inkomster över detta inkomsttak, men den relativa belastningen sjunker naturligtvis med stigande inkomster. Det är en sak som socialdemokraterna annars brukar vara ganska pigga på att visa fram.

Ingen har heller — utom fru Eriksson i Stockholm som försökte göra gällande att jag skulle ha hävdad det — sagt att de pengar som kommer in genom folkpensionsavgiften skulle räcka för att finansiera folkpensioneringen. Däremot har det sagts två saker. Den ena är att de pengar som kommer in på den vägen uteslutande skall användas för folkpensioneringskostnader. Så har det också varit hittills. För det andra har det sagts att justeringar i avgiften bara brukar företagas när de kan motiveras med ändringar i utgående förmåner. För att vara mera exakt är det så att dessa justeringar av avgiften göres för att finansiera den höjning av folkpensionen, som man nu-

mera är enig om inom riksdagen. Om fru Eriksson i Stockholm vill polemisera mot den tanken, får hon faktiskt vända sig mot regeringen och ta en omgång med den, ty den är med om att det skall vara så och har skrivit på det sättet i en proposition.

När man hör Nancy Eriksson, Ingvar Carlsson och Evert Svensson tala i denna debatt, så förstår man att de befinner sig i en politisk nödsituation. Först utsattes de för ett starkt tryck från de egna organisationerna — och jag vill tillägga säkert också från sin egen ärliga vilja att göra någonting i u-hjälpsfrågan — ett tryck som de menade borde leda till att de lade fram ett förslag om en hårdare satsning än den regeringen föreslagit. Nu suckar man under trycket av en lika angelägen finansminister, som vill att man skall dra tillbaka sin motion. Men man inser samtidigt att det är svårt att göra detta utan vidare. Man måste ha en förevändning, och den bör helst vara sådan att man kan skylla reträtten på något annat. Man har uppenbarligen bestämt sig för att skylla på mittenpartierna.

Det första försöket, att kräva upplutning bakom det nu helt sönderkritiserade förslaget om folkpensionsavgiften, gick inte — det var för tokigt. Detta insåg i varje fall Evert Svensson i sitt anförande tidigare i dag. Han har därför gjort ett nytt försök att spela över bollen genom att säga: »Vi går med på att stödja mittenpartierna i u-landsfrågan, om de på förhand lovar att senare under riksdagen vara med om andra inkomstförstärkningar än dem som nu är aktuella. Om mittenpartierna säger ja till detta, kan vi diskutera att stå kvar vid vår motion. Säger de nej, är det deras fel att vi inte får någon höjning av u-landshjälpen.»

Jag tycker att detta är ett precis lika ynkligt utspel som det första. Det enda villkor som behövs för att man

Vissa skattepolitiska åtgärder

skall kunna rösta igenom sitt eget förslag i u-landsfrågan — eller den kompromiss mellan mittenpartierna och dessa motionärer som jag hoppas skall komma till stånd — är att man tar mod till sig och trotsar de påtryckningar som i dag känns svårast, de som uppenbarligen kommer från finansdepartementet.

Låt oss t. ex. säga att denna u-landsmotion — det förefaller också rimligt med tanke på den plan som har aktualiserats — behandlas här i riksdagen i mitten av april. Då måste det stå fritt för var och en som vill ha ökad u-hjälp att rösta för det förslaget. Om det skulle visa sig att vi får majoritet här i riksdagen för en höjning av anslaget, blir det givetvis riksdagsmajoritetens sak att sedan ta ställning till frågan om man behöver en inkomstförstärkning för att klara utgiftstegringen och, ifall man anser att det är nödvändigt, avgöra vilken finansieringsmetod man skall välja. Det behövs alltså inga förhandsgarantier och förhandskonstruktioner av den typ som lanserats här under debatten.

Likadant är det med pratet från de socialdemokratiska u-landsmotionärerna om garantier från andra partier eller grupper för att man skall klara finansieringen med hjälp av vissa metoder. Det tycks inte vara annat än svepskäl för att man skall kunna ta sig ur en politisk situation som man — det vill jag gärna säga till dessa motionärers försvar — tycks uppleva som mycket obehaglig.

Herr CARLSSON i Tyresö (s) kort genmäle:

Herr talman! Den senaste talaren, herr Ullsten, tyckte att de socialdemokratiska motionärerna ställde hårda villkor. Jag förstår att en folkpartist upplever det så, när det krävs att man skall betala för de utgiftsförslag som man framlägger. Det är för oss på den socialdemokratiska sidan fullständigt

främmande om vi vill föreslå högre utgifter än vad som har upptagits i en hårt trängd budget, att inte stå för utgiftsökningarna genom att också anvisa inkomstförstärkningar.

Det har klart sagts ifrån av herr Hedlund på ett mycket tidigt stadium att »mitten» inte kan tänka sig inkomstförstärkningar i form av skatteökningar för att finansiera ökad u-hjälp. De förslag som från »mittens» sida har lagts fram innebär en uppräknings av riksbankens vinst, en ren bokföringsåtgärd, och uppskjutande av byggen av olika slag. Man skjuter alltså svårigheterna framför sig och får ännu besvärligare att klara en ökning av u-hjälpen nästa år. Det är också fråga om en ökning av boendekostnaderna. Det tycker vi är ett utomordentligt dåligt förslag för att öka u-hjälpen — det är inte något förslag alls. Vi ger oppositionen en chans att vara med och verkligen skapa ökad u-hjälp. Det är klart att det kanske upplevs som hårda villkor, men på det sättet är det. Vill man någonting — och det gäller också i fråga om u-hjälpen — så kostar det någonting, herr Ullsten.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Inte blev det bättre när herr Rimmerfors började förklara sig och sade, att marginalskatten är så hög för dem, som har 40 000 och 50 000 kronor i inkomst, att det är ett verkligt krux. Herr Rimmerfors, är det i stället de, som inte har så hård känning av progressionen, som skall betala? Någon måste betala, och för mig verkar det smakligare att den avstår en femtilapp eller en hundralapp som har över 40 000 kronor i inkomst än att kostnaderna läggs på andra grupper. Man kan nämligen inte *trolla* bort utgifterna.

Vidare sade herr Rimmerfors eller herr Ullsten — de argumenterar ju på samma sätt — att det är bara i inkomstskikten mellan 40 000 och 50 000 kro-

Vissa skattepolitiska åtgärder

nor som marginalskatten ökar. Men ökar skatten överallt så ökar väl marginalskatten överallt, ty den är ingen särskild sorts skatt, utan den skatt som man får i det närmaste skiktet över en viss inkomst. Jag förstår därför inte alls herrarnas resonemang.

Herr Ullsten hävdade att han inte skrivit det jag påstod att han skrivit. Därför skall jag läsa upp vad herr Ullsten *skrivit*, nämligen att ett av de viktigaste skälen för anslag på en folkpensionshöjning är, »att folkpensionsavgiften är en specialdestinerad skatt avsedd att täcka en *viss bestämd del* av statens kostnader för folkpensioneringen». Då frågar jag: Vilken viss bestämd del?

Vidare säger herr Ullsten: När kostnaderna ökar måste avgiftens storlek anpassas därefter. Finns här verkligen något bestämt samband? Att avgiften vanligen höjts, när kostnaderna ökat, är riktigt. Men skall en viss bestämd del av kostnaderna bäras av avgiften? Nej, herr Ullsten, det finns inget sådant beslut.

Till slut frågade herr Ullsten, varför vi bara argumenterat för att på detta sätt klara kostnaderna för höjningen av u-landshjälpen. Jo, herr Ullsten, vi har över huvud taget som enda grupp argumenterat för att kostnaderna skall betalas. Vi tror inte på trollerikonster i statsutskottet eller någon annanstans, en ökad kostnad måste tas ut på något sätt. Herr Ullsten har inte presenterat något alternativ till vårt finansieringsförslag, trots att han är så morsk.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det tycks vara en förbluffande enögdhet som drabbat Nancy Eriksson och Ingvar Carlsson när de skall debattera i denna fråga. Det är enligt deras förmenande hårda villkor — så uppfattar vi argumentationen — att man skall föreslå inkomster som motsvarar de utgifter som man lagt fram förslag om. Men från vår sida har vi

faktiskt presterat ett alternativt budgetförslag. Det är ett budgetförslag som på varje punkt täcker in de utgiftsökningar vi föreslår och som dessutom — det har vi t. o. m. finansministerns ord på — ger ett större överskott, en starkare budget, än regeringens egen. Summan är visserligen så liten att den är negligabel, men motsatsen kan i varje fall inte hävdas.

Det är över huvud taget en ganska orimlig och obehaglig argumentkonst man använder sig av när man försöker mot bättre vetande hävda att vi, till skillnad från de socialdemokratiska motionärerna, inte skulle vara beredda att föreslå inkomstökningar eller besparingar som motsvarar de utgiftsökningar som ökningen av u-landshjälpen skulle leda till. Det vore bra om Ingvar Carlsson eller Nancy Eriksson ville gå upp i talarstolen och medge att detta är klart lögnaktigt.

Vi för vår del har ett sätt att finansiera en ökad u-hjälp — ett förslag som vi tänker slåss för och som ännu inte behandlats av riksdagen. Ni har ett annat sätt för finansieringen — det förslaget har behandlats av riksdagen och behandlats mycket illa. Ni menar att vi skall gå ifrån vårt förslag för att i stället stödja detta ert förslag. Det tänker vi inte göra.

Herr NILSSON i Agnäs (h):

Herr talman! Den långa talarlista som just utdelats höll på att avskräcka mig, men jag har inte kunnat undgå att tänka här i kammaren i kväll: Vad håller vi på med? Grälar vi om att få ge? Under debatten har fällt starka yttanden, spets och ironi har varit med i bilden och man har sagt att den svenska u-landshjälpen är skamligt liten. Vissa uttalanden har haft en biton som berört mig illa — inte å mina egna vägnar men med tanke på dem som verkligen utför en helhjärtad offergärning på detta område.

Om man från många håll ber att få

Vissa skattepolitiska åtgärder

ge mer via statens kassor, ber att vi skall ta in mer i skatt eller höja avgifter för att kunna ge mer åt de svältande ute i hungerns värld förstår jag denna begäran. Vi skall inte bromsa upp här. Men dessa som vill ha större insatser, ger de verkligen allt som är möjligt att ge? Det står så många vägar öppna, så många hjälpprojekt till buds. Det brådskar men vad hindrar att man på privata vägar ger bidrag? Det är inte nödvändigt att svensk hjälpinsats på detta område enbart går genom statsbudgeten.

Ge tillbaka vad ni stulit! sades till riksdagsmännen när de gick tillbaka till riksdagshuset efter riksdagens högtidliga öppnande i år. Det var de svältande folkens rop till oss och visst känner man sig som tjuv ibland när man sätter sig vid dukat bord. Vi riksdagsmän ger kanske för litet till u-landshjälpen, men jag har ibland frågat mig hur mycket de människor ger som talar mest högljutt om Sveriges svek. Jag vet att många bland t. ex. de unga demonstranterna rör sig med mycket pengar. De har råd till nöjen, dyra bilar och ett flott liv. Jag missunnar dem inte detta men har de själva verkligen gått in för att ge till sina svältande bröder i världen? Det finns människor här i landet som ger stora bidrag. Jag känner folk som ger mycket utan att demonstrera på något sätt. Det finns personer som skänker hälften av sin ålderspension och det finns människor som ger tionde av sin inkomst till dem som enligt herr Carlsson i Tyresö sover på Bombays gator och trottoarer. En stor del av vårt folk ger på olika vägar allt de kan avstå för att t. ex. Inomeuropeisk mission och Lutherhjälpens skall kunna utföra sin gärning.

Från en grupp svenskar kommer stora pengar till missionens verk i u-länderna. Jag tycker att dessa människor bör nämnas med respekt just här i kammaren. De begär ingen honnör, men jag vill peka på deras insats som ett före-

döme. De behöver medhjälpare. Det går att anmäla sig som givare hos missionerna och gör man det vet man att de pengar man försakar verkligen kommer till effektiv användning. De administrativa kostnaderna för hjälpen är de lägsta tänkbara, lägre än kostnaderna för varje bilateralt eller multilateralt arbete. Dessa organisationer har folk i u-länderna som åtnjuter förtroende. De har möjligheter att nå resultat och de solidariserar sig verkligen med dem de arbetar hos. De känner också miljön och låter inte lura sig att lägga pengar i något som inte är nyttigt.

Visst bör hela Sverige ställa upp på deras sida, visst skall vi sträva efter höjda svenska anslag för arbetet i den värld som dock ligger vägg i vägg med vår och vars skri kommer att tränga in i våra ombonade trygghetsrum, men om det verkligen pågår en väckelse i Sverige inför världens nöd förvånar det mig att man inte ser de möjligheter att hjälpa som faktiskt redan finns.

Jag vore glad om någon kunde lugna mig med beskedet att de som nu pekar på riksdagens kallsinnighet själva har brinnande hjärtan, glödande samveten och offervilliga händer. Själv skulle jag se det som en riktig lösning av frågan om vår u-landshjälp att den stora del av vårt folk som ömmar för de nödställda — om man får tro en mängd talare och motionärer — och vill vara med och ge mer finge ögonen öppnade för de möjligheter som finns. Om mer än hälften av svenska folket står bakom kravet att Sverige skall öka sin hjälp har vi kommit i ett lyckligt läge. De som står och väntar och ber att få ge mer än en procent får förena sig med dem som funnit en utväg att hjälpa.

Det skulle glädja de gamla kämparna som redan för hundra år sedan försakade och offrade för samma sak, om de hade kunnat höra ropet från de många offervilliga i dag.

För min del har jag svårt att förlika mig med tanken på att folkpensionsav-

Vissa skattepolitiska åtgärder

giften skall kopplas samman med utlandshjälpen. När jag därför inte stöder herr Svenssons i Kungälv reservation beror det på att jag betraktar själva metoden som felaktig och inte på att jag är motståndare till det ändamål reservanterna ömmar för. Om man skall höja anslagen, får man gå andra vägar för finansieringen. Men vi kan redan nu öka vår insats genom att utnyttja de vägar som finns.

I detta anförande instämde herrar *Fridolfsson* i Stockholm (h), *Johansson* i Skärstad (cp), *Börjesson* i Falköping (cp) och *Vigelsbo* (cp).

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Det är en sak i samband med detta ärende som förvånar mig och säkerligen alla dem som skall driva in den föreslagna höjda allmänna varuskatten alldeles speciellt. Det är det förhållandet att det av finansministern i finansplanen tydligt angivna motivet för den föreslagna höjda omsättningskatten är behovet av inrättandet av en särskild fond för näringslivet. Förslaget om denna fond har ännu inte presenterats på riksdagens bord. Vi skall enligt uppgift få detta förslag någon gång nästa månad.

Jag kan faktiskt inte underlåta att uttala min förvåning över denna ordning att här ålägga svenska folket en ytterligare beskattning på 600—700 miljoner kronor för ett ändamål — i varje fall enligt finansplanen — som ännu inte presenterats för riksdagen. Detta ter sig kanske än märkligare när vi i dag av herr Brandt får veta, att även om förslaget om den höjda skatten går igenom, måste staten låna upp ytterligare 1,1 miljard kronor.

Vi inom näringslivet måste när vi märker detta fråga oss hur det är med den ekonomiska planeringen för framtiden.

Herr PERSSON i Skänninge (s):

Herr talman! Jag har under hela dagen suttit och hört på den diskussion som förts om det skattepaket som vi så småningom skall votera om. Alla har sagt att det är ett skatteförslag som i varje fall den borgerliga oppositionen inte kan godta, trots att den i utskottet så småningom har röstat för detsamma.

Herr Jonasson sade efter middagsrasten att det skatteförslag som regeringen nu presenterar kommer att innebära att vissa enskilda lastbilsföretag får en skattehöjning på 70 000 å 80 000 kronor. Jag trodde att han gjorde sig skyldig till en felsägning, men han säger nu att så inte är fallet.

Nu skulle jag vilja be herr Jonasson vara god att namnge det företag i Värmland som får en sådan skattehöjning. Jag skulle även vilja fråga om de borgerliga röstat mot det förslag till fordonsbeskattning som nu föreligger till votering.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill svara herr Persson i Skänninge med att framhålla att jag sagt att det finns åkare, som kommer att råka ut för en skattehöjning på mellan 70 000 och 80 000 kronor. Jag har fått dessa uppgifter och jag tror absolut att de är sanna.

Jag tror emellertid inte att jag här bör uppge namnen, men jag skall låta herr Persson i Skänninge och alla som så önskar få se dem i nästa vecka så att de kan avgöra hur det förhåller sig. Det fall som jag själv känner till gäller en enskild person med ett relativt nystartat familjebolag. Det ägs helt av honom, hans fru och ett av barnen.

Jag har sagt att detta enligt vad jag kan se är den hårdaste punkten i hela det skatteförslag som föreligger. Det är ur den synpunkten som jag har tagit upp denna fråga. Jag tror att verkningarna av detta förslag kan bli ödesdigra för vissa kategorier. Förslagen i övrigt

Vissa skattepolitiska åtgärder

kommer inte, om de bifalles, att drabba enskilda individer lika hårt.

Herr PERSSON i Skänninge (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag godtar gärna den motivering som herr Jonasson nu har anfört. Jag vill emellertid fråga herr Jonasson om han kommer att rösta för att dessa enskilda människor får en skattehöjning på 70 000—80 000 kronor, när vi så småningom kommer att votera.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Om inte herr Persson i Skänninge drar ut på tiden med replikskiften skall han strax få reda på den saken.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag hade verkligen inte tänkt besvara kammaren genom att deltaga mera i debatten, men jag måste säga några ord efter herr Carlssons i Tyresö anförande.

Är det meningen att man skall försöka sluta denna debatt om finansieringen av u-hjälpen med att ställa upp herr Hedlund som ett hinder för frågans lösning, eller vad är taktiken? Herr Hedlund har sagt att han vill undvika en skattehöjning för att finansiera ökade u-hjälpsanslag. Detta framgår också av de budgetalternativ som vi har utarbetat. Men att därav dra den slutsatsen att vårt parti skulle motsätta sig varje diskussion om en lösning som kanske skulle kunna innebära en kombination av besparingar och någon mindre justering för att trygga finansieringen härav är väl ändå en orimlighet? Man kan säga att det ökade anslag som det gäller — drygt 60 miljoner kronor — är felräkningspengar i en budget av den storleksordning det är fråga om. Men vi har inte velat föra fram det argumentet, därför har vi presenterat en rad besparingsförslag. Är det så underligt om vårt parti och folkpartiet framlägger förslag om att vissa

saker får skjutas på i tiden? Det är väl inte märkvärdigare än att herr Sträng prutar på en hel del anslag till myndigheter och säger att det får anstå. Jag har svårt att förstå argumentationen.

Socialdemokraterna i utskottet har med undantag av herr Svensson i Kungälv avvisat finansieringsmetoden över folkpensionsavgiften. Då kvarstår möjligheten att rösta igenom våra förslag om besparingar. Det är väl alldeles uppenbart att vi föredrar den lösningen — det framgår av våra motioner. Men det är fel att dra den slutsatsen att vi principiellt skulle vägra att diskutera någon annan lösning. Jag kan tänka mig en möjlighet till en kompromiss innebärande besparingar och en mindre justering för att få ihop dessa drygt 60 miljoner kronor. Jag anser det vara uttryck för bristande handlingskraft om man inte kan nå en sådan lösning.

Men bollen ligger som sagt inte på vår sida. Om herr Carlsson i Tyresö, som har goda förbindelser i kanslihuset, kan presentera ett alternativ, bakom vilket står en tillräckligt stor grupp för att det skall kunna vinna majoritet i riksdagen, så inte säger vi från början nej till en diskussion därom.

Detta är enligt min mening att se problemet som det är, medan herr Carlsson försöker lägga huvudansvaret på mittenpartierna, om denna fråga inte löses.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Vi kanske inte borde sluta den här debatten utan att peka på det som herr Eliasson i Sundborn ändå till slut har sagt.

Vi vet väl ungefär hur vi alla ställer oss. De socialdemokrater som vill stödja en utökad finansiering av u-hjälpen måste göra det enligt vårt förslag, och mittenpartierna har sitt förslag. Jag har utgått från att de förslagen inte kommer att vinna bifall av andra kammarens majoritet, och de har för resten redan fallit i första kammaren.

Vissa skattepolitiska åtgärder

Vägarna står alltså öppna framöver. Jag vill sluta denna långa debatt med att säga, att sista ordet ändå inte är sagt.

Herr CARLSSON i Tyresö (s):

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv var också den här gången, liksom när vi skrev motionen, litet för optimistisk — förra gången gällde det mittenpartiernas vilja att följa upp u-hjälpen, och denna gång gällde det min förmodning att hålla tyst.

Jag blev uppkallad av herr Eliasson, som påstod att mittenpartierna har ett alternativ som håller. Jag konstaterar att det i detta s. k. hållbara alternativ ingår en uppräkningskostnad av leveransen från riksbanken — en ren bokföringspost på 50 miljoner. Polishusbyggandet skall slås ut över en längre tid — det innebär att man skjuter problemen framför sig. Den statliga förvaltningen skall vara återhållsam med fastighetsköp — också det innebär att man skjuter problemen på framtiden. Man vill spara 20 miljoner på projekteringskostnader avseende statliga byggnadsföretag, man vill temporärt åstadkomma en avsättning i inlagringen av olja och man har vissa förslag beträffande bostadspolitiken som skulle medföra högre bostadskostnader.

Till större delen är ju detta rena bluffbesparingar som inte kan finansiera vare sig u-hjälp eller någonting annat. På en enda punkt föreslår man verkliga besparingar, och de går ut över bostadskonsumenter. Det tycker jag är ett utomordentligt dåligt sätt att finansiera u-hjälpen.

Det finns bara ett realistiskt förslag. Man må tycka illa om finansieringsvägen, men den skapar de resurser som krävs för finansiering av utgiftsökningen, och därför kommer jag att rösta för det förslaget. Det är ett sätt att verkligen skapa utrymme för ökad u-hjälp.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Herr Carlsson i Tyresö

är ju flitig i talarstolen men kan ändå inte klara ut problemet.

Jag måste ställa frågan, vad det är för principiell skillnad mellan att finansministern och regeringen skjuter på vissa projekt och att vi inom oppositionen gör det.

Såvitt jag vet har vi inte räknat in riksbanksvinsten i de besparingar vi har föreslagit för att täcka våra förslag om motsvarande utgiftsökningar. Det torde framgå klart av motionen att vi inte har ansett detta vara en besparing.

Vad bostadskostnaderna beträffar finns det skillnader i hyressättningen som kan te sig omotiverade, men herr Carlsson i Tyresö bör inte ondgöra sig över en hyresstegring med 50 öre eller 1 krona per kvadratmeter efter den höjning med upp till 30 procent i vissa lägenheter som följde av ett regeringsförslag.

Jag tycker att herr Carlsson inte bör döma våra alternativ så hårt. Han kan jämföra dem med en del förslag som regeringen själv har lagt fram.

Härmed var överläggningen slutad.

Bevillningsutskottets betänkande nr 2

Herr TALMANNEN yttrade:

Utskottets hemställan under punkten I) kommer att företagas till avgörande på sådant sätt, att beslut först fattas beträffande de frågor som beröres i de vid betänkandet fogade reservationerna och i de motioner, till vilka bifall yrkats under överläggningen. Till en början behandlas därvid frågan om motiveringen för skatteförslagen, varefter övriga berörda frågor upptages. Slutligen ställes i ett sammanhang proposition på utskottets hemställan i övrigt under punkten I).

Punkten I

Motiveringen för skatteförslagen

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av

Vissa skattepolitiska åtgärder

den i reservationen 1) föreslagna motiveringen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets i dess betänkande nr 2 anförda motivering för skatteförslagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den i reservationen 1) av herr Stefan-son m. fl. föreslagna motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså godkänt utskottets motivering.

Höjning av skattesatsen för den allmänna varuskatten

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 588 och II: 709; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 2, såvitt avser höjning av skattesatsen för den allmänna varuskatten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionerna I: 588 och II: 709.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 204 ja och 9 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Höjning av tobaksskatten

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 733; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 2, såvitt avser höjning av tobaksskatten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II: 733.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Rubin begärde emellertid rösträk-

Vissa skattepolitiska åtgärder

ning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 200 ja och 7 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om sådan utformning av fordonsbeskattningen, att hänsyn toges till den yrkesmässiga lastbils- och busstrafikens kostnadsläge

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 2, såvitt avser skrivelse till Kungl. Maj:t angående fordonsbeskattningens utformning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 112 ja och 100 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Höjda ortsavdrag för folkpensionärer

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 2, såvitt avser höjda ortsavdrag för folkpensionärer, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 175 ja och 34 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Avdrag för nedsatt skatteförmåga för handikappade

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6);

Vissa skattepolitiska åtgärder

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Brandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 2, såvitt avser avdrag för nedsatt skatteförmåga för handikappade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6) av herr John Ericsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för nej-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 107 ja och 105 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan under punkten 1) i de delar, beträffande vilka beslut icke tidigare fattats

Bifölls.

Utskottets under punkten II
gjorda anmälan

Lades till handlingarna.

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag i voteringen rörande höjda ortsavdrag för folkpensionärer råkade rösta nej men avsåg att rösta ja.

Vidare lämnades ordet på begäran till

Herr BERGMAN (s), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag i voteringen rörande avdrag för nedsatt skatteförmåga för handikappade avsåg att rösta för reservationen 6) men av misstag röstade för utskottets hemställan.

Andra lagutskottets utlåtande nr 2*Första dels-satsen*

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Kungälv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i första dels-satsen i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Svensson i Kungälv.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Kungälv begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes.

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Därvid avgavs 178 ja och 29 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Den i andra dels-satsen gjorda anmälan

Lades till handlingarna.

§ 2

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Föredrogs sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 3 januari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 10, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås att den som under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968 sätter i gång vissa byggnadsarbeten skall betala en investeringsavgift motsvarande 25 % av byggnadskostnaden.

I författningsförslaget var 1 och 2 §§ så lydande:

1 §.

För byggnadsarbete, som igångsättes under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968, skall investeringsavgift erläggas till staten, om arbetet avser

bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller sådan

parkeringsanläggning som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse;

hus som helt eller till huvudsaklig del inrymmer butiks-, kontors- eller banklokaler;

kommunal förvaltningsbyggnad;

byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler; sporthall eller annan idrottsanläggning;

bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, när arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mer än ett sådant hus eller när huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 80 kvadratmeter.

Investeringsavgift erlägges icke för arbete, som avser installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar, eller för måleriarbete eller arbete, som avser mindre komplettering (s. k. lapparbete) av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, när arbetet icke har samband med annat byggnadsarbete. Avgift erlägges ej heller för reparations- eller underhållsarbete, om sammanlagt högst tre personer sysselsättes för arbetet.

2 §.

Investeringsavgiften erlägges av den för vars räkning arbetet utföres (byggherren).

Om för visst byggnadsarbete finnes flera byggherrar, svarar de solidariskt för investeringsavgiften. Har byggnad eller annan anläggning som avses med avgiftsbelagt arbete bytt ägare innan arbetet slutförts, är även den nye ägaren att anse som byggherre.

Staten erlägger icke investeringsavgift.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr *Svenungsson* och II: 23 av herrar *Fridolfsson* i Stockholm och *Werner*, vari hemställts, att riksdagen måtte av-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

slå proposition nr 10 i vad avsåge investeringsavgift vid byggnation av samlingslokaler för religiös verksamhet;

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr *Gösta Jacobsson m.fl.* samt II: 135 av fru *Sundberg* och herr *Tureson*;

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr *Torsten Hansson m.fl.* och II: 190 av fru *Hörnlund m.fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte antaga det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 10 förgade förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten med de ändringarna, att 1 och 2 §§ erhöles följande lydelse:

1 §.

För byggnadsarbete — — — eller banklokaler;

byggnad som — — — för arbetet.

2 §.

Investeringsavgiften erlägges — — — som byggherre.

Staten och kommunerna erlägger icke investeringsavgift;

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr *Ferdinand Nilsson m.fl.* och II: 285 av herr *Persson* i Heden, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels avslå proposition nr 10, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av bestämmelser om erforderlig särskild granskning av tillståndsgivningen beträffande i propositionen avsedda byggföretag med beaktande av i motionerna anförda synpunkter;

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr *Eric Carlsson* och II: 409 av herr *Johansson* i Skärstad *m.fl.*, vari hemstälts, att riksdagen, därest proposition nr 10 skulle av riksdagen i princip antagas, måtte besluta undanta kyrkliga byggnader från skyldighet att erlägga investeringsavgift och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr *Nils-Eric Gustafsson* och

II: 418 av herr *Nilsson* i Tvärälund *m.fl.*;

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr *Torsten Hansson* och II: 413 av herr *Josefsson* i Halmstad *m.fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att för »bostadshus, som är avsett för fritidsändamål, när arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mera än ett sådant hus eller när huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 60 m²», investeringsavgift skulle erläggas;

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar *Thorsten Larsson* och *Mattsson* samt II: 412 av herr *Josefson* i Arrie *m.fl.*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 10 måtte, därest den skulle godta förslaget om införande av investeringsavgift, besluta att kyrkliga samlingslokaler skulle vara undantagna från skyldighet till investeringsavgift samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr *Lundberg m.fl.* och II: 728 av herr *Nordgren m.fl.*;

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr *Fritz Persson* och II: 398 av herr *Bergman*;

11) de likalydande motionerna I: 419 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 533 av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 10 angående investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

12) de likalydande motionerna I: 425 av herr *Harald Pettersson* och II: 531 av herr *Börjesson* i Glömminge *m.fl.*;

13) de likalydande motionerna I: 426 av herr *Schött m.fl.* och II: 542 av herr *Tobé m.fl.*, vari hemstälts, att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts proposition nr 10 icke i dess helhet avloges, måtte besluta, att sporthallar eller andra idrottsanläggningar bleve fria från föreslagen investeringsavgift;

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

14) de likalydande motionerna I: 428 av herr *Werner* och II: 710 av herr *Hermansson m. fl.*;

15) de likalydande motionerna I: 557 av herr *Eric Carlsson m. fl.* samt II: 530 av herrar *Boo* och *Eliasson* i Sundborn;

16) de likalydande motionerna I: 562 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 702 av herr *Bohman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen med avslag på proposition nr 10 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t för de organ som hade att bevilja igångsättningstillstånd måtte utfärda skärpta direktiv i enlighet med de i motionerna angivna riktlinjerna;

17) de likalydande motionerna I: 568 av herr *Lundström* och II: 745 av herr *Ohvall*;

18) de likalydande motionerna I: 569 av herrar *Mattsson* och *Enarsson* samt II: 721 av herr *Lothigius*;

19) de likalydande motionerna I: 577 av herr *Harald Pettersson m. fl.* och II: 704 av herr *Börjesson* i Falköping m. fl.;

20) de likalydande motionerna I: 582 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 729 av herr *Nordgren m. fl.*;

21) de likalydande motionerna I: 645 av herr *Werner* och II: 808 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställts, att lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete förlängdes till den 31 december 1968;

22) motionen I: 228 av herr *Wallmark*;

23) motionen I: 580 av herr *Stefanson*;

24) motionen II: 82 av herr *Berglund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att från den i propositionen föreslagna investeringsavgiften undantaga för kyrkliga eller frikyrkliga ändamål avsedda samlingslokaler;

25) motionen II: 133 av herr *Källstad*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå proposition nr 10 angående in-

vesteringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

26) motionen II: 202 av herrar *Åberg* och *Svensson* i Kungälv;

27) motionen II: 538 av herr *Lundberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av en extra investeringsavgift å 25 procent för vissa byggnadsarbeten och i stället besluta att Kungl. Maj:t skulle äga fullmakt vidtaga en sådan ytterligare skärpning av byggnadsregleringen, som i princip kunde innebära byggnadsstopp för icke prioriterade objekt inom de i propositionen uppräknade byggnadsområdena, i syfte att ernå en styrande effekt på investeringarna, ävensom att den slutliga prövningen av undantag från förbud, när synnerliga skäl ur samhällets synpunkt kunde styrkas, måtte uppdragas åt regeringen, som i enskilda fall skulle äga att fatta slutliga beslut;

28) motionen II: 706 av herr *Eriksson* i Bäckmora, vari hemställts, att riksdagen, därest den skulle i princip bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 10, måtte besluta om undantag från investeringsavgiften för kommunala byggnadsarbeten och att kommunerna således ej skulle erlægga investeringsavgift samt att vederbörande utskott måtte ges i uppdrag att utarbeta erforderlig författningstext; ävensom

29) motionen II: 725 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Larsson* i Norderön.

Av motionerna hade under punkten 21 upptagna hänvisats till tredje lagutskottet, övriga till bevillningsutskottet. Genom överenskommelse mellan nämnda utskott hade propositionen och samtliga motioner hänskjutits till behandling av sammansatt bevillnings- och tredje lagutskott.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 419 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 533 av herrar *Hedlund* och *Ohlin* och till

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

motionen II: 133 av herr Källstad samt i anledning av de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden, I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl. samt motionen II: 538 av herr Lundberg — måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 10;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr Svenungsson samt II: 23 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner,

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt II: 135 av fru Sundberg och herr Turesson,

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr Torsten Hansson m. fl. och II: 190 av fru Hörnlund m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden,

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr Eric Carlsson och II: 409 av herr Johansson i Skärstad m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr Nils-Eric Gustafsson och II: 418 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr Torsten Hansson och II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar Thorsten Larsson och Mattsson samt II: 412 av herr Josefson i Arrie m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr Lundberg m. fl. och II: 728 av herr Nordgren m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr Fritz Persson och II: 398 av herr Bergman,

11) de likalydande motionerna I: 425 av herr Harald Pettersson och II: 531 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 426 av herr Schött m. fl. och II: 542 av herr Tobé m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 428

av herr Werner och II: 710 av herr Hermansson m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 557 av herr Eric Carlsson m. fl. samt II: 530 av herrar Boo och Eliasson i Sundborn,

15) de likalydande motionerna I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl.,

16) de likalydande motionerna I: 568 av herr Lundström och II: 745 av herr Öhvall,

17) de likalydande motionerna I: 569 av herrar Mattsson och Enarsson samt II: 721 av herr Lothigius,

18) de likalydande motionerna I: 577 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 704 av herr Börjesson i Falköping m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 582 av herr Stefanson m. fl. och II: 729 av herr Nordgren m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 645 av herr Werner och II: 808 av herr Hermansson m. fl.,

21) motionen I: 228 av herr Wallmark,

22) motionen I: 580 av herr Stefanson,

23) motionen II: 82 av herr Berglund m. fl.,

24) motionen II: 202 av herrar Åberg och Svensson i Kungälv,

25) motionen II: 538 av herr Lundberg,

26) motionen II: 706 av herr Eriks-son i Bäckmora, ävensom

27) motionen II: 725 av herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *John Ericsson, Wärnberg, Brandt, Andersson* i Essvik, *Knut Johansson* och *Herbert Larsson*, fru *Torbrink* samt herr *Hammarberg*, vilka ansett

dels att visst avsnitt av utskottets yttrande bort ha i reservationen angiven lydelse,

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

dels att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 10, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr Svenungsson samt II: 23 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner,

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt II: 135 av fru Sundberg och herr Turesson,

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr Torsten Hansson m. fl. och II: 190 av fru Hörnlund m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden,

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr Eric Carlsson och II: 409 av herr Johansson i Skärstad m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr Nils-Eric Gustafsson och II: 418 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr Torsten Hansson och II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar Thorsten Larsson och Mattsson samt II: 412 av herr Josefson i Arrie m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr Lundberg m. fl. och II: 728 av herr Nordgren m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr Fritz Persson och II: 398 av herr Bergman,

11) de likalydande motionerna I: 419 av herrar Dahlén och Bengtson samt II: 533 av herrar Hedlund och Ohlin,

12) de likalydande motionerna I: 425 av herr Harald Pettersson och II: 531 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 426 av herr Schött m. fl. och II: 542 av herr Tobé m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 428

av herr Werner och II: 710 av herr Hermansson m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: 557 av herr Eric Carlsson m. fl. samt II: 530 av herrar Boo och Eliasson i Sundborn,

16) de likalydande motionerna I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 568 av herr Lundström och II: 745 av herr Öhvall,

18) de likalydande motionerna I: 569 av herrar Mattsson och Enarsson samt II: 721 av herr Lothigius,

19) de likalydande motionerna I: 577 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 704 av herr Börjesson i Falköping m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 582 av herr Stefanson m. fl. och II: 729 av herr Nordgren m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 645 av herr Werner och II: 808 av herr Hermansson m. fl.,

22) motionen I: 228 av herr Wallmark,

23) motionen I: 580 av herr Stefanson,

24) motionen II: 82 av herr Berglund m. fl.,

25) motionen II: 133 av herr Källstad,

26) motionen II: 202 av herrar Åberg och Svensson i Kungälv,

27) motionen II: 538 av herr Lundberg,

28) motionen II: 706 av herr Eriksson i Bäckmora, ävensom

29) motionen II: 725 av herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen anförde reservanterna bl. a. följande.

Med det anförda anser utskottet sig böra avstyrka bifall till yrkandena om generella undantag från avgiftsplikten. Sådana undantag bör således lämpligen

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ske genom dispens. Det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och en dispens kan givetvis utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten. Som tidigare framhållits torde avsikten med propositionen inte vara att införa totalstopp för allt oprioriterat byggande. Det väsentliga syftet med avgiften är snarare att få till stånd ett uppskov av sådana projekt som utan allvarligare olägenhet kan igångsättas vid en senare tidpunkt. Det sagda gäller samtliga de objekt, som avgiftsbeläggs. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att dispens medges där detta är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. Vidare bör enligt utskottets mening hus som uppförs med statliga lån inte avgiftsbeläggas och detsamma bör gälla byggnadsarbeten som utförs med stöd av bidrag av allmänna medel för ett särskilt ändamål, såsom exempelvis arbeten på en bensinstation med anledning av omläggningen till högertrafik. Vid dispensgivningen bör också hänsyn tas till det behov av servicelokaler som kan finnas i nyanlagda bostadsområden. Avgift bör givetvis inte heller utgå då byggnadsarbete utförs på grund av omständighet utanför byggherrens kontroll.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Utskottets borgerliga ledamöter erkänner nödvändigheten av att hålla tillbaka vissa mindre angelägna byggnadsprojekt för att få utrymme för bostads- och industribyggnader. Därom råder allmän enighet, understryker de — det bör noteras och läggas på minnet. Men som vanligt saknar de borgerliga initiativkraft, mod och vilja att göra någonting för att åstadkomma den nödvändiga förskjutningen. »Det råder osäkerhet i konjunkturen», säger de, och därför finner de inte någon utbyggnad av det statliga regleringssystemet

met påkallad. Man kan fråga sig, om trots allt konjunkturen inte är stabilare än oppositionen.

Sedan de borgerliga inlett utlåtandet med dessa konstateranden, hamnar de i status quo. Vi kan använda den reglering vi har, menar de — den reglering alltså som man på borgerligt håll så energiskt och kraftigt kritiserat varje år. De tillägger visserligen, att tillståndsgivningen skulle kunna återföras från länsarbetsnämnderna till arbetsmarknadsstyrelsen, som skulle få direktiv till central reglering. Tillståndsgivningen skulle alltså återföras till den arbetsmarknadsstyrelse som de borgerliga sedan länge inte velat ge tillräckliga resurser för att den skall kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Herr Eliasson i Sundborn frågade finansministern, om denne inte hade förtroende för länsarbetsnämnderna. Jag vill ställa den frågan till herr Eliasson i stället: Betyder denna skrivning att oppositionen inte har förtroende för länsarbetsnämnden? Jag skall återkomma något till den saken senare.

Det verkar som om det plötsligt blivit högsta dygd och det effektivaste sättet att lösa problemen, att presumptiva ansökare av byggnadslov får nöta myndigheternas trappor för att angelägna byggen skall komma till stånd. Det kan väl kallas en antiklimax.

Oppositionen slutar med att återigen understryka, att man ingenting har emot syftet med propositionen men att detta kan nås inom ramen för den av oppositionen, som jag förut sade, starkt kritiserade gällande lagstiftningen. Det är förvånansvärt att man nu blivit så detaljregleringsfrälst, att man hellre är med på att skärpa denna reglering än att acceptera propositionens mer generella metod. Det är väl uppenbart — och det tycks också utskottsmajoriteten inse — att det inte går att åstadkomma en effektiv begränsning och styrning av investeringarna via den prövning av igångsättningstillstånd som sker hos

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

länsarbetsnämnderna. Det har de senaste årens erfarenheter visat.

Den begränsade byggnadsreglering som vi haft sedan våren 1966 med stor restriktivitet i tillståndsgivningen för att utestänga mindre angelägna byggnadsprojekt — det har ju fordrats särskilt igångsättningstillstånd för sådana byggen — har inte gett önskat resultat. Detta gäller en rad byggen, som jag här skall avstå från att räkna upp. Jag vill bara konstatera att det inte är fråga om små belopp — det rör sig minst om ett par miljarder kronor. För länsarbetsnämnderna har det av olika skäl varit svårt att hålla igen. Bl. a. gör sig ofta starka ortsintressen gällande, något som också framgår av den rika floran av motioner med förslag om undantag från regleringen. Alla motionärer anser att just det bygge de slår vakt om är det angelägnaste.

Den vägen går det alltså inte att lösa problemet om ökad restriktivitet. Som finansministern framhållit har det på något förunderligt sätt alltid funnits pengar till sådana här oprioriterade byggen, medan det varit svårare att få kredit till byggandet av bostäder och industrier.

Frågan är alltså, har vi sagt oss i utskottet — denna fråga har såvitt jag förstår även finansministern ställt sig: Skall man skärpa byggnadsregleringen så att man når syftet att minska antalet oprioriterade byggen — en skärpning blir nämligen nödvändig om den vägen skall användas? Eller skall man införa en generell tidsbegränsad avgift för dessa oprioriterade byggen?

Vi reserverar anser i likhet med departementschefen att man når syftet bäst med den selektiva investeringsavgiften, och en tidsbegränsning är då nödvändig. Att denna metod ur administrativ synpunkt är överlägsen en detaljreglering borde stå klart, även om oppositionen försöker påstå något annat. Men detta förutsätter att undantagsreglerna inte utvidgas nämnvärt.

I en mängd motioner yrkas som sagt undantag från skatteplikt för ett mycket stort antal objekt, och det skulle sannerligen inte bli mycket kvar om dessa motioner bifölls. Det mest omfattande yrkandet avser generellt undantag för kommunernas investeringar. Vi som är reserveranter i utskottet har sagt oss att om man vill nå resultat så är det inte möjligt att tillgodose detta yrkande. Enligt vår mening finns det även åtskilliga kommunala investeringar som inte är så överhängande angelägna från allmän synpunkt att de inte utan större olägenhet kan uppskjutas. Vi tycker att man kan säga detsamma om många byggnadsprojekt som avser exempelvis kyrkor och samlingslokaler, idrotts- och fritidsanläggningar, m. m. Jag vill emellertid understryka att bostäder, sjukhus, barndaghem och ålderdomshem inte berörs av förordningen, och dessa utgör väl de mest angelägna byggnadsinvesteringarna för kommunerna.

Skall det göras undantag, bör dessa ske genom dispens menar vi. Enligt förordningens 16 § kan Kungl. Maj:t ge dispens, om »läget på arbetsmarknaden så påkallar eller av synnerliga skäl». Vi vill gärna betona att denna dispensregel inte bör tolkas alltför restriktivt. Dispensen kan också utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten. Avsikten är inte att stoppa alla oprioriterade byggen. Det skall inte vara fråga om något »idiotstopp». Syftet med hela förordningen är ju att åstadkomma ett uppskov med byggen som utan allvarligare olägenheter kan igångsättas senare.

Vi betonar vidare att det är angeläget att man ger dispens när så är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. Det betyder att man inte bör ta hänsyn endast till arbetslösheten inom byggnadsfacket. Det torde för övrigt vara en tidsfråga när den är borta — det visar de senaste veckornas händelser på den fronten. Byggnadsarbe-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

farnas representant i det sammansatta utskottet, Knut Johansson, hade säkerligen rätt när han i utskottet sade att det inom en snar framtid kommer att råda brist på byggnadsarbetare. Att skrämma med arbetslöshet på det området torde alltså vara utsiktslöst, om man får tro honom. Däremot kan det ju uppstå arbetslöshet — det har redan skett — inom andra branscher; framför allt drabbas därvid äldre arbetskraft. Enligt min mening täcker dispensregeln även möjligheterna att ta hänsyn till detta.

Jag vill också särskilt betona att reservanterna anser att hus som uppförs med statliga lån inte skall avgiftsbeläggas, inte heller byggnadsarbeten som utförs med stöd av allmänna medel för ett speciellt ändamål. Det kan t. ex. gälla arbeten på en bensinstation på grund av högertrafikomläggningen. Det vore ju orimligt om man å ena sidan ålade någon att flytta exempelvis en bensinstation och gav bidrag till detta och å andra sidan tog ut investeringsavgift för att arbetet utfördes. Det har heller aldrig varit meningen.

Reservanterna har vidare framhållit att man vid dispensgivningen bör ta hänsyn till behovet av servicelokaler i nyanlagda bostadsområden. När man bygger nya bostadsområden är det ju vanligt att där också uppföres servicelokaler av olika slag. De anses oundgängliga, och för dem bör därför inte utgå investeringsavgift.

Med dessa möjligheter till dispens och undantag torde förordningen under den korta tid den skall gälla inte vålla de svårigheter som olika motionärer och även utskottsmajoriteten vill göra gällande.

I ett motionspar yrkas skärpning av bestämmelserna rörande fritidshus. Enligt propositionen blir bostadshus som uteslutande är avsedda för fritidsändamål undantagna från avgift, bl. a. om huset inte har en bostadsyta överstigande 80 kvadratmeter. Motionärerna

vill minska denna yta till 60 kvadratmeter. Men då en yta på 80 kvadratmeter föreskrives i bestämmelserna om igångsättningstillstånd, och då dessa kan bli föremål för justering, kan det inte vara riktigt att under den korta tid investeringsavgiftsförordningen skall gälla tillämpa en annan regel. Att differentiera investeringsavgiften som sådan skulle komplicera förordningen. De föreslagna 25 procenten torde räcka till för ändamålet.

Liksom vissa motionärer anmärker utskottet på att investeringsavgiften inte skall vara avdragsgill vid taxeringen och inte heller får inräknas i anskaffningskostnaden vid beräkningen av värdeminskningsskatt. Denna bestämmelse har tillkommit därför att avgiften kan komma att erläggas av såväl byggherrar — som har möjligheter att utnyttja avdraget vid inkomsttaxeringen — som av dem som inte är skattskyldiga och alltså inte kan utnyttja avdraget. Vi menar att om avgiften skall verka prohibitivt som avsikten är, bör den i princip drabba alla byggherrar lika.

Slutligen menar man att det efter förordningens utgång kan bli en »investeringsexplosion». Det tror jag är överdrivet. Avgiftsbeläggningen har varit känd sedan riksdagens början och många har därigenom säkerligen inhiberat eller bromsat upp planerade projekt som kan komma att beröras.

Det finns kanske en del personer som inte har kunnat göra det, men många vidtog redan när de fick kännedom om saken sådana åtgärder. I den mån planeringen av oprioriterade projekt inte är färdig då avgiften börjar uttas, kommer de säkert att skjutas på framtiden med hänsyn till de avsevärda projekteringskostnaderna. Det är ju inte enbart fråga om en fördyring genom denna avgift på 25 procent, utan det är även en kreditfråga, eftersom avgiften skall inbetalas redan vid byggets igångsättning. Detta kommer säkerligen att gälla de projekt beträf-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

fande vilka man inte vet om man får igångsättningstillstånd ens när avgiftstiden är slut.

Reservanterna understryker i detta sammanhang att en viss projektering dock kan förutsättas ske även under avgiftstiden — i första hand i statlig och kommunal regi. Men det är klart att en alltför kraftig investeringsbenägenhet på det oprioriterade området efter avgiftstidens slut kan äventyra det syfte man nu vill vinna med avgiften. Enligt reservanternas mening bör man därför i god tid genom en översyn av tillståndslagstiftningen söka komma till rätta med de problem som kan uppstå när avgiften tas bort. Frågan om förlängning av lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete i dess nuvarande lydelse prövas av Kungl. Maj:t, och vi kan förvänta förslag till höstriksdagen. Det finns alltså möjligheter att beakta detta problem, och vi reservanter förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet.

Herr talman! Ligger det något allvar bakom försäkringarna från alla håll att det i dagens läge är nödvändigt att skapa ökade möjligheter att bredda utrymmet för bostads- och industribyggande, måste man väl också acceptera en begränsning av det oprioriterade byggandet. Även om den nu valda metoden också medför besvärligheter och problem, är den utan tvivel den bästa och effektivaste. Talet om rättsosäkerhet och taxeringsprocesser är överdrivet, menar vi. De byggen som man sätter i gång i fullt medvetande om att man måste betala avgiften redan vid arbetets påbörjande torde bli ganska få.

Därtill får vi hoppas att förordningen i övrigt kommer att tillämpas med realism och förnuft. Jag tror mig också kunna säga att denna förordning, fast den ännu inte trätt i kraft, redan haft sina verkningar. Icke rationella företeelser inom branschen rensas bort,

och det finns exempel på entreprenad-
anbud som är väsentligt lägre än vad
de skulle ha varit, om denna lagstift-
ning inte hade annonserats. Det blir
alltså en nyttig och ändamålsenlig kon-
kurrens även inom denna verksamhet.

Med detta korta anförande, herr tal-
man, ber jag att få yrka bifall till den
reservation av herr John Ericsson m. fl.
som är fogad till utlåtandet.

Herr förste vice talmannen övertog
ledningen av förhandlingarna.

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Det förslag till investe-
ringsavgift som vi nu diskuterar har
ju kommit att framstå som ett av de
mest kontroversiella ärendena under in-
nevarande riksdag. De många motioner
som propositionen har föranlett tyder
också på detta. Det är ju ganska ovan-
ligt att ett utskottsutlåtande är så be-
mängt med olika motionsyrkanden som
i detta fall. Därutöver har till utskottet
och till riksdagens ledamöter ankommit
ett flertal skrivelser, i vilka man vän-
der sig mot förslaget i dess helhet eller
mot vissa detaljer. Det är obekant om
finansministern räknade med så starkt
motstånd mot propositionen som fallet
har blivit, men har han haft långt gå-
ende farhågor i det avseendet så har
de tydligen besannats.

Jag tycker nog också, herr talman,
att man kan utläsa en mycket stark
tveksamhet hos de socialdemokrater i
sammansatta utskottet som har tillstyrkt
propositionen. Tveksamheten framgår
bl. a. av den stora uppmärksamhet som
reservanterna har ägnat 16 § i lagför-
slaget, d. v. s. dispensregeln, som herr
Brandt nyss i sitt anförande har gans-
ka utförligt belyst.

Man räknar sålunda upp ett flertal
byggnadsarbeten, för vilka dispens bör
kunna medges. Det gäller, som herr
Brandt också erinrade om, sådana in-
vesteringar som påkallas av lokalise-
rings- eller sysselsättningspolitiska

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

skäl, det gäller hus som uppförs med statliga lån, bensinstationer som måste flyttas eller ombyggas med anledning av högertrafiken och servicelokaler som behövs i nyanlagda bostadsområden. Allmänt säger man i reservationen att dispensregeln icke bör tillämpas alltför restriktivt.

Det är alldeles klart, att de socialdemokratiska reservanterna i utskottet vill ha en betydligt liberalare tillämpning av dispensregeln än vad finansministern har tänkt sig, och detta är givetvis ett betydande framsteg. I själva verket anvisar reservanterna en så pass mjuk tillämpning av dispensparagrafen, att steget över till ett radikalt avslag på propositionen icke borde ha varit alltför svårt att ta. Nu får man det intrycket, att socialdemokraterna vill ha både det ena och det andra utan att riktigt veta vilket de anser vara att föredraga.

Nu är det inte så underligt att regeringspartiets ledamöter har hamnat i denna situation. Förslaget om investeringsavgift har ju mött gensagor även inom de egna leden. Direkt avslag har yrkats t. ex. av herr Lundberg i Uppsala. Ett flertal partivänner till finansministern har yrkat avslag beträffande kommunala förvaltningsbyggnader och velat ha beslut om att icke bara staten utan även kommunerna skulle slippa investeringsavgiften. Andra socialdemokrater har, för att fortsätta med exemplisamlingen, velat undantaga kyrkliga byggnader. En av de skrivelser med yrkande om avslag på förslaget eller i varje fall starkt uppmjukade dispenserregler, som inkommit till utskottet, har undertecknats bl. a. av en socialdemokratisk ledamot av denna kammare. I själva verket har ju oppositionen mot förslaget bedömts vara så stark på socialdemokratiskt håll, att man på allvar räknat med ett nederlag för finansministern. Om detta uteblir — och det får vi senare se här i kammaren — bör nog finansministern tacka 16 § i

lagförslaget för att propositionen klarats i hamn.

Den avgörande frågan är givetvis om det i nuvarande läge verkligen är befogat med en så drastisk och långt gående restriktiv åtgärd som denna 25-procentiga investeringsavgift. Att det kan vara nödvändigt att hålla vissa mindre angelägna byggnadsobjekt tillbaka och därigenom bredda utrymmet för bostads- och industribyggande har även vi som bildat majoritet i utskottet medgivit. Saken har också påpekats i de motioner om avslag eller ändringar som väckts från olika håll. Vi anser emellertid att detta syfte på ett tillfredsställande sätt kan nås genom tillämpning av den lag om tillståndstvång som redan finns.

Den 25-procentiga investeringsavgiften kan väntas medföra så stora praktiska olägenheter att skadeverkningarna vida överstiger de positiva resultat som finansministern räknat med. Jag skall inte närmare gå in på dessa olika nackdelar utan hänvisar till utskottets utlåtande, där många av dem redovisas ganska utförligt. Därutöver vill jag erinra om att det tidigare i dagens debatt konstaterats att konjunkturen ter sig förmånligare nu än för någon tid sedan, t. ex. bara för några månader sedan eller vid den tidpunkt då finansministern hittade på att vi borde ha en investeringsavgift som stoppade den icke prioriterade byggnadsverksamheten. Man kan som ett uttryck härför hänvisa till att man ansett sig kunna företa en liten men dock räntesänkning och likaså att arbetslöshetssiffrorna upphört att stiga. Herr Brandt erinrade härom tidigare i dag. I en tidningsrubrik i går kunde man läsa att 12 000 friställda fått tillbaka sina jobb och att vi nu går mot »ljusare tider». Detta kan vara önsketänkande, men det kan också vara en realitet, och då frågar man sig onekligen om det verkligen finns skäl att införa en investeringsavgift, som antingen måste

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

medföra ökade svårigheter ur planerings- och sysselsättningssynpunkt eller också leda till felinvesteringar med åtföljande skadeverkningar. Skälen för avslag på propositionen synes i realiteten ha ökat redan under den korta tidrymd som förflutit sedan ärendet behandlades i sammansatta utskottet och till dagens debatt och beslut i kammarna.

Bland de olägenheter denna förordning kan komma att medföra finns också de rent administrativa. Jag tror det är en felsyn när såväl finansministern som utskottets reservanter söker bagatellisera denna invändning. Till kraven på igångsättningstillstånd på icke prioriterade byggen kommer nu också kraven på dispens från investeringsavgiften. Det som brukar kallas »springet i trapporna» kan väntas komma att tillta. Även rent skattetekniska olägenheter uppstår. De socialdemokratiska motionärer som vill undanta kommunala byggnader har pekat på en. Resultatet blir att även kommunerna får erlägga skatt till staten, vilket väl förekommer men i princip är felaktigt. Jag skall dock inte gå närmare in på skattefrågan utan endast dröja några minuter vid byggnadsregleringen, som ju sedan gammalt — och man har verkligen rätt att säga »gammalt» i det avseendet — är ett ärende som behandlats av tredje lagutskottet.

När vi 1961 efter en kompromiss i tredje lagutskottet beslöt oss för att byggnadsregleringen skulle upphöra 1963, betraktades väl detta som ett tecken på tillfrisknande i vår ekonomi. Lagen hade då under ett par år använts endast som instrument för att klara säsongutjämnningen i byggnadsfacket. Denna angelägenhet skulle sedan i fortsättningen klaras genom överenskommelser och samarbete mellan parterna på arbetsmarknaden.

Nu måste det ju medges att förhoppningarna icke helt infriats. Säsongutjämnningen har väl gått hyggligt, men

investeringsverksamheten har inte följt de bästa banorna. I vilken utsträckning detta har berott på en oskicklig regeringspolitik har diskuterats tidigare i dag, och jag skall inte gå närmare in på den saken. Medan man på socialdemokratiskt håll ansett att strängare regleringsåtgärder måst vidtagas, vilket i praktiken har betytt att byggnadsregleringen mer eller mindre helt återinförts, så har vi på den borgerliga sidan förordat en mera liberal linje. Vi var sålunda tveksamma när regeringen 1964 och 1965 ville ha skärpt fullmakt att lämna igångsättningstillstånd för byggnadsarbeten, då vi fruktade att dessa restriktioner skulle skapa ett uppdämt investeringsbehov, som framdeles skulle kunna bli ännu svårare att bemästra. Byggregulationerna skulle kunna få ett drag av Döbelns beryktade medicin.

Som utvecklingen nu har blivit, har vi till nöds måst acceptera att det finns en lagstiftning om igångsättningstillstånd för att hålla mindre angelägna projekt tillbaka. Jag tror det vore felaktigt att redan nu binda riksdagen med ett uttalande om hur gällande tillståndslagstiftning skall se ut i framtiden, t. ex. vid en eventuell förlängning efter utgången av innevarande år. Vår strävan måste ju ändå alltjämt vara att snarast möjligt slopa dessa gamla och nya krislagar och skapa förutsättningar för att detta skall kunna ske. Jag vill också med tacksamhet notera, att utskottet för dagen inte vill vara med om någon skärpning eller något uttalande om skärpning av reglerna för tillståndsgivningen. För oss som tillhör tredje lagutskottet är det av betydelse att vi under höstsessionen kan ta itu med frågan utan att vara på förhand bundna av något riksdagsuttalande.

Ja, herr talman, med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan. Jag vill tillägga att det, om utskottets förslag skulle falla vid voteringen, är min avsikt att stödja de yrkanden om undantag från investeringsavgiften,

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

som eventuellt kan komma att ställas under den följande debatten.

Herr BJÖRKMÄN (h):

Herr talman! Det är kanske svårt att vid denna tidpunkt och efter en så lång skattedebatt, som har ägt rum i dag, fortfarande hålla intresset vid liv, när vi nu skall diskutera investeringsavgiften. Vi gjorde ju ett helhjärtat försök att hyfsa denna debatt genom att verkligen dela upp den på de bägge utskottsutlåtandena, men det lyckades nu mindre bra. Finansministern har ju berört investeringsavgiften ganska kort. Herr Ohlin har berört den litet mera, men herr Vigelsbo talade nästan enbart om investeringsavgiften, fastän debatten rörde bevilningsutskottets betänkande nr 2.

Herr Brandt i Aspabruk, som i dag är i den situationen att vara reservant och inte utskottets talesman — på den punkten är det åtminstone en variation så till vida att rollerna är ombytta — har ju redan nämnt att det väcktes ett stort antal motioner i anledning av herr Strängs proposition. Antalet var inte mindre än 29, och alla rörde sig om avslag, om ändringar och undantag från investeringsavgiften. Något tillspetsat kan man säga att det enda som inte begärdes undantag för var banklokaler och nöjeslokaler. Det beror väl på att det inte är fullt så gångbart att begära undantag för sådana efter de bankhus som uppförts här i Stockholm. Men nog visar detta stora antal motioner att det finns många även inom regeringspartiet som inte ville svälja detta ny ingrepp. Det kallas avgift, vilket alltid låter litet smakligare, men i praktiken är det en straffskatt på visst byggande, s. k. oprioriterat byggande.

Det stora antalet motioner om ändringar och undantag visar kanske också att förslaget inte var tillräckligt väl genomtänkt till sina konsekvenser. Hur skulle det för övrigt kunna vara det med den väldiga brådska som legat

bakom förslaget? Ärendet skall upp i konselj redan på fredag för att träda i kraft den 1 mars, d. v. s. på onsdag i nästa vecka. Tidsmarginalen är alltså ytterligt smal, och olyckor skulle kunna inträffa. Om vi hade befunnit oss i kongressen i Washington, skulle oppositionen antagligen ha satt i gång en s. k. filibuster, d. v. s. talat utan begränsning för att därigenom överskrida tidsgränsen. Så ofina är vi dock inte här i landet. Vi har andra vanor och tillhör hans majestäts mest lojala opposition. Vi gör inte så även om det denna gång vore ovanligt frestande.

Nog förefaller det emellertid som om även de socialdemokratiska reservanterna har tagit ett visst intryck av de många invändningar som riktats mot propositionen. I reservationen, som herr Brandt så utförligt och vältaligt redogjorde för, sägs att »investeringsavgiften inte är avsedd att medföra något totalstopp för det oprioriterade byggandet». Herr Brandt uttryckte sig mera expressivt: det skulle inte bli något »idiotstopp». Det intrycket fick man knappast när man läste finansplanen och finansministerns proposition om straffskatten. I denna säger finansministern: »Det torde komma att höra till undantagen att en byggherre är villig betala en avgift motsvarande en fjärdedel av byggnadskostnaden.» Man kan naturligtvis diskutera var gränsen går mellan »idiotstopp» och de få undantag som i så fall skulle förekomma där byggherrar verkligen skulle vilja bygga till dessa dryga kostnader.

Reservanterna hakar sig fast vid dispensregeln med paragrafnumret 16, vilket onekligen för tankarna till den omistliga § 16 i regeringsformen — den kan säkerligen finansministern också. »Dispensregeln skall inte tolkas alltför restriktivt», säger reservanterna och fortsätter med att direkt ange vissa byggen som bör undantagas från investeringsavgift. En hel del av dessa undantag sammanfaller med yrkandena i mo-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

tionerna. Även om herr Brandt har berört dem skall jag upprepa de undantag som reservanterna talar om.

Enligt deras mening är det angeläget att dispens medges där det är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. Sysselsättningspolitiska skäl finns redan angivna i 16 §, men här har man även tagit med lokaliseringspolitiska skäl. I reservationen säges därefter: »Vidare bör enligt utskottets mening hus som uppförs med statliga lån inte avgiftsbeläggas och det samma bör gälla byggnadsarbeten som utförs med stöd av bidrag av allmänna medel för ett särskilt ändamål. — Vid dispensgivningen bör också hänsyn tas till det behov av servicelokaler som kan finnas i nyanlagda bostadsområden. Avgift bör givetvis inte utgå då byggnadsarbete utförs på grund av omständighet utanför byggherrens kontroll.»

Där har man redan fem, sex eller sju undantag som man tydligen anser att man skall begagna dispensparagrafen för. Innebörden av skrivningen är närmast att reservanterna redan är färd med att perforera effekten av investeringsavgiften. Det trodde man knappast när man läste finansplanen.

Jag skall också nämna en annan avvikelse. Finansministern har i finansplanen i fråga om igångsättningstillstånden nämnt undantagen för sjukhus och ålderdomshem. Reservanterna har för säkerhets skull också lagt till barn daghem, som ju oftast är kommunala byggen.

När man nu har så mycket invändningar och redan i starten gör så många undantag och hakar sig fast vid dispensparagrafen 16, varför då inte förena er med majoriteten och göra rent hus med alltsammans och yrka avslag på detta — eller är det så att lojaliteten och partidisciplinen förbjuder ett så djävt steg?

Utskottsmajoriteten, alltså vi på den borgerliga sidan, har utförligt motiverat avslagsyrkandet, och jag tycker att

utlåtandet talar för sig självt. Utöver utskottsutlåtandet har vi fått ytterligare material och underlag för vårt motstånd mot investeringsavgiften i den skrivelse vi alla fått från arkitekternas och byggnadsingenjörernas och väg- och vattenbyggarnas organisationer. Därför skall jag inskränka mig till att sammanfatta; herr Brandt har ju redan varit inne på de invändningar som reservanterna har riktat mot vår argumentering.

Det kan väl knappast bestridas att investeringsavgiften kommer att få en kostnadshöjande effekt. Då avgiften inte är avdragsgill och inte får räknas in i anskaffningskostnaden vid beräkning av värdeminskningens avdrag, blir effekten i realiteten högre än den 25-procentiga avgiften. Nog finns det skäl som talar för att det kommer att bli fråga om ett »idiotstopp».

I propositionen för tre år sedan om ändring i lagen om igångsättningstillstånd förordade finansministern att butiker i nya bostadsområden borde räknas till de prioriterade. Är meningen att dispensparagrafen skall tillämpas också på dessa?

Investeringsavgiften kommer att avsevärt försvåra en effektiv samhällsplanering på det kommunala planet. Jag frågade i utskottet byggnadsarbetareförbundets ordförande — och det är väl ingen hemlighet, herr Brandt har ju också åberopat vad som sagts i utskottet — om vi fortfarande höll fast vid den linje som vi hade i arbetsmarknadsutredningen att kommunerna verkligen skall försöka planera och projektera på lång sikt. Hur skall kommunerna kunna planera och projektera om de inte vet om finansministern ett-tu-tre kommer med sådana här drastiska åtgärder? Det är som att dra ner en — rullgardin, nej en järnridå, som herr Brandt och hans medreservanter nu försöker perforera med dispenserreglen.

Det lönar sig inte att med kraftigt

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

tal uppmana kommunerna att planera bättre, att de måste ha projekten klara i tid så att det, om det blir sysselsättningssvårigheter, bara skall vara att trycka på en knapp för att det hela skall sättas i gång. Så kommer finansministern med en investeringsavgift som gör att kommunen måste lägga om hela planeringen och ge sig på andra projekt Jag undrar inte på att det finns socialdemokrater som är ytterligt skeptiska mot dessa ingripanden mot de kommunala förvaltningsbyggnaderna. Den frågan kommer förmodligen fru Hörnlund att tala om senare.

De s. k. oprioriterade byggena har redan, herr finansminister, hållits starkt tillbaka i snart två år. Det finns alltså redan ett uppdämt behov på den fronten. Det är stor risk för en »investeringsexplosion» som herr Brandt viftade bort med kall hand; han tyckte att det var i hög grad överdrivet att tala om en sådan. Men det kommer förmodligen att bli en »investeringsexplosion» på hösten 1968, och jag vill fråga finansministern: Kan kapitalmarknaden klara den rush som vi väntar oss efter den 1 oktober 1968?

I propositionen heter det att en investeringsavgift medför mindre administrativ belastning än en skärpning av byggnadsregleringen. Det anser tydligen också reservanterna. Är nu detta verkligen sannolikt? Den nuvarande lagen om igångsättningstillstånd skall bibehållas och tillämpas vid sidan av investeringsavgiften. Vi får alltså här ett slags dubbelkommando. Hur är proceduren? Jag skulle vilja uppmana kammarens ledamöter att läsa igenom 4 och 5 §§ i förordningen om investeringsavgift. Gången av den här processen är ungefär följande. Den som vill utföra oprioriterat byggande skall först söka tillstånd hos länsarbetsnämnden. Om han får tillstånd skall han, innan han sätter i gång, lämna en skriftlig deklaration till länsstyrelsen med uppgift om den beräknade byggnadskostnaden. Därefter skall han omgående

inbetala preliminär avgift. När arbetet väl är färdigt skall han omgående avge ny deklaration om den verkliga byggnadskostnaden, och länsstyrelsen skall då fastställa den slutgiltiga avgiften och reglera den i förhållande till den preliminära. Har han betalat för litet, skall länsstyrelsen ålägga honom att omedelbart betala skillnaden, har han betalat för mycket, skall länsstyrelsen betala tillbaka den överskjutande skatten. Det blir en sorts överskjutande skatt, liksom det blir kvarskatt för den arme byggaren som har byggt litet dyrare än han räknat med. Det är, som finansministern vet, inget ovanligt att ett bygge blir betydligt dyrare än man räknat med, och jag förmodar att man även i fortsättningen kommer att bygga dyrare än självdeklarationen preliminärt har angivit.

Men det slutar inte med detta. Det förutsättes nämligen att samråd skall äga rum inte bara mellan arbetsmarknadsmyndigheterna inbördes utan även mellan dessa och länsstyrelsen. Kan verkligen herr Brandt eller någon annan hävda att det här är en enkel procedur eller att den skulle bli administrativt mindre betungande än att använda lagen om igångsättningstillstånd? Den senare vållar redan nu stora tolknings-svårigheter, och det kan knappast bli lättare att tillämpa förordningen om investeringsavgift.

En annan allvarlig invändning mot förordningen om investeringsavgift gäller rättssäkerheten. I en vanlig normal taxeringsprocess prövas den skattskyldiges talan i fyra instanser. I det här fallet blir det två: länsstyrelsen och, som sista instans, kammarrätten. Taxeringsintendenten, som de flesta skattebetalare kanske betraktar som sin fiende när han granskar deklarationerna men som i realiteten inte bara är den skattskyldiges motpart utan också skattebetalarens ombud, ställs nu helt vid sidan och får inte alls blanda sig i saken.

Länsstyrelsen skall kunna meddela

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

särskilt beslut i fråga om huruvida arbetet är avgiftsbelagt eller ej, alltså om investeringsavgift skall erläggas eller inte. Jag ställde den frågan i bevillningsutskottet — det kan herr Brandt bekräfta — om vi har några motsvarande bestämmelser i andra skattelagar som överlämnar till den administrativa myndigheten att besluta vem som skall betala skatt och vem som inte skall betala skatt. Jag frågar mig hur detta rimmar med regeringsformens § 57, som vi i bevillningsutskottet åtminstone hittills hållit helig, om att svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksdagen allena. Här blir det länsstyrelsen som skall bestämma vem som skall betala skatt — låt oss kalla det för vad det är — och vem som inte skall göra det.

Märkligt är att detta nya steg på regleringarnas väg tas i samma stund som man inom kanslihuset överväger en successiv avveckling av hyresregleringen — jag fick av inrikesministern i höstas det beskedet att man på grundval av remissyttrandena var i färd med att se vad man kunde komma fram till i fråga om en avveckling av hyresregleringen. Om jag inte minns fel ingick det också i socialdemokraternas valprogram att hyresregleringen skulle successivt avvecklas. Har man nu ändrat uppfattning i kanslihuset och partiet?

Nog har jag svårt att spåra någon konsekvent linje i regeringens åtgärder. Byggnadsregleringen avskaffade vi 1963. I stället skulle vi lita till frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna. I samband med det fick vi lagen om igångsättningstillstånd, alltså en ny reglering men i mildare form, och den vidgades 1964 och 1965.

Om jag inte minns fel har finansministern i något sammanhang skrivit eller uttalat att man inte på centralt håll kan avgöra vilken byggnad eller

anläggning som är mest samhällsnyttig. Menade då herr Sträng med »centralt håll» kanslihuset eller länsresidenset, eller var det någon lokal mindre enhet som inte kunde avgöra det? Men nu skall alltså länsstyrelsen bedöma det — det är den som ytterst skall avgöra om ett bygge är samhällsnyttigt eller inte, om det skall vara prioriterat eller inte prioriterat.

Att i nuvarande konjunkturläge bygga ut regleringssystemet tror jag är att växla in på fel spår.

Så till sist en fråga som det finns anledning att ställa: Blir avgiften nu verkligen temporär? Den skall ju gälla 19 månader. Varför denna egendomliga tidrymd? Eller ligger det — för att begagna ett expressivt uttryck som hans excellens utrikesministern en gång använde i en debatt här i kammaren — möjligen en jycke jordfäst under denna egendomliga tidrymd till ungefär fjorton dagar efter valet 1968.

Jag tycker, herr talman, att alla skäl talar för att kammaren borde följa utskottet och avslå propositionen om investeringsavgift.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är olustigt att ta upp tiden när det är så sent och vi hållit på så länge. Men jag vill bara säga ett par ord. Sedan skall jag inte syssla mer med detta — det kommer ju andra talare efter.

Jag tycker nog att herr Björkman gör det krångligare än det är. Han resonerar här precis som om alla som ämnat bygga skall bygga även trots denna avgift — men så blir det väl ändå inte — och få alla de här besvärigheterna som står i de paragrafer som han läser upp. Vi har räknat med att det skall bli i undantagsfallen som byggmästare verkligen ger sig på att bygga när det blir så mycket dyrare. Det klagas ju ändå på att det är så dyrt att bygga. Avsikten är att försöka övertyga dem som vill bygga att de till

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

hösten 1968 kan uppskjuta byggen som inte är så angelägna.

När herr Björkman frågar om avgiften verkligen blir temporär, vill jag säga att jag — såvitt jag minns — aldrig har varit med om någon investeringsavgift som inte varit temporär. Om den inte är temporär, är den ju alldeles meningslös. Därmed tror jag att herr Björkman kan vara övertygad om att även denna avgift blir temporär. Jag vill tillägga att de undantag som man har yrkat på men som vi inte har bifallit utom kanske på några punkter ju är något helt annat än att i en motivering utan att ändra lagtexten säga att Kungl. Maj:t kan ge dispens under de och de förutsättningarna. När det sedan gäller kommunernas planering och projektering vet alla som är kommunalmän att man numera gör planer för fem år i taget. Jag tror inte att kommunerna slutar upp med projektering och planering av sina framtida investeringar för att man har detta system under en kort period. Det har vi också från reservanternas sida trott och sagt att man inte bör göra.

Till slut vill jag ytterligare understrika min förvåning över att oppositionen nu är så förtjust i denna detaljreglering med vilken vi ändå aldrig kan nå det syfte som avses. De har blivit så förtjusta i denna detaljreglering som de tidigare under årtal så starkt kritiserat, att de nu hellre vill ha den kvar än acceptera denna avgift.

Herr BJÖRKMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt tyckte att jag framställde det krångligare än vad han tror att det skall bli. Herr Brandt, jag har inte gjort något annat än läst paragraferna. Allt detta står i propositionen liksom hela proceduren hur det hela skall gå till. Och jag tycker det låter förfärligt krångligt, herr Brandt. Nu säger herr Brandt att vi bara räknar med att det skall bli rena

undantagsfall då byggherrar sätter i gång så här dyra byggen. Det är klart att skall man tillämpa dispensparagrafen på det sätt som ni säger, då kanske det blir undantagsfall, men då förstår jag faktiskt inte varför man inte kan använda den förordning man redan har i stället för att införa en ny och dubbel kontroll som man kommer att ha med investeringsavgiften. Det tycker jag är onödigt.

Det var intressant att höra herr Brandts försäkran — jag vet inte om jag vågar ta det som en försäkran — att denna investeringsavgift skall vara temporär, för dessa 19 månader.

Jag måste nog säga herr Brandt att jag har mina onda aningar. Erfarenheterna talar för att om någonting är evigt i denna världen så är det av riksdagen beslutade provisorier. Jag är rädd att det gäller också denna reglering.

Herr NYBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt sade sig vara förvånad över att oppositionen har blivit så förtjust i denna detaljreglering, som vi tidigare har motarbetat. Jag tror att detta är alldeles felaktigt uttryckt av herr Brandt. Någon förtjustning på den punkten råder minsann inte inom oppositionen. Den situation som nu har uppstått är helt enkelt sådan att vi måste föredra lagen om tillståndsgivning framför den investeringsavgift som har föreslagits. Så ligger saken till, och man skall inte dra några andra slutsatser av detta än sådana som är korrekta.

Herr GREBÄCK (cp):

Herr talman! När vi undersöker möjligheterna att finna medel för att ta oss ur den besvärliga ekonomiska situation, som vi genom den förda regeringspolitiken hamnat i, är det uppenbart att mycket stor uppmärksamhet måste ägnas åt de investeringar som göres i byggnader och anläggningar av

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

skilda slag, eftersom dessa svarar för ungefär hälften av våra totala investeringskostnader. I ett kärvt ekonomiskt läge då begränsade kapitalresurser står till förfogande måste tyvärr en viss statlig styrning av investeringarna inom byggnadssektorn tolereras. Om denna sak är utskottsmajoriteten och de socialdemokratiska reservanternas överens. I utskottsutlåtandet uttrycks saken på följande sätt: »Allmän enighet torde i dagens läge råda om nödvändigheten av att hålla vissa mindre angelägna byggnadsprojekt tillbaka och bredda utrymmet för bostads- och industribyggande.»

När det sedan gäller att finna medel för att hålla tillbaka denna mindre angelägna byggenskap går åsikterna starkt isär.

För det första kan man konstatera att uppfattningarna om vad som är angelägen byggenskap är högst divergerande. Här om bär de många motionerna i ärendet vittnesbörd nog. Men menar man allvar med att försöka begränsa investeringslusten på byggnadsområdet kan man inte utan vidare utmönstra det ena byggnadsprojektet efter det andra från den oprioriterade sektorn och överföra dem till den prioriterade, ty det som sedan är kvar blir bara ett slag i tomma luften.

För det andra skiljer sig utskottsmajoritetens och reservanternas uppfattning om vilka medel som bör användas för att hålla den mindre angelägna byggenskapen tillbaka. Utskottet menar att den fullmakt riksdagen lämnat Kungl. Maj:t, senast 1965, att kräva igångsättningstillstånd, då allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrien råder eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten föreligger, ger regeringen tillräckliga möjligheter att styra byggenskapen i önskad riktning, d. v. s. mot ett ökat bostadsbyggande och ökad industriinvesteringar.

Reservanternas delar inte denna uppfattning. Granskar man reservationen finner man att den sönderfaller i två

avdelningar där den uppfattning som hävdas i den ena avdelningen strider mot uppfattningen i den andra. I den första avdelningen som behandlar propositionen tillstyrker reservanternas denna reservationslöst. Den fullmakt, som regeringen begärde och riksdagen beviljade senast 1965 och som avsåg att ge regeringen det instrument den skulle behöva för att styra utvecklingen inom byggnadssektorn, har visat sig inte motsvara de förväntningar man ställde på den. Men, säger nu reservanternas, det beror givetvis inte på något misstag från regeringens sida, utan skulden härför får man söka hos kreditinstituten och hos länsarbetsnämnderna, som på ett så ofullkomligt sätt har skött sina uppgifter. Det behövs nu andra medel för att dämpa mindre angelägna investeringar, och reservanternas anser att den investeringsavgift som föreslås i propositionen härvidlag är ett effektivt medel, väl ägnat att tillgodose detta syfte dels därför att avgiften är tidsbegränsad och dels därför att den är så kännsbar att den leder till konsekvenser i de enskilda fallen. Det betyder med andra ord att om regeringen medverkar till att öka byggnadskostnaderna med 25 procent, vilket blir det faktiska resultatet om avgiften skall utkrävas, så bör det vara ett tillräckligt avskräckande medel för att få byggherrarna att avstå från att ge sig på så vanskliga och äventyrliga företag som att bygga inom den oprioriterade sektorn.

Sedan viftar reservanternas också bort risken för att förordningen skulle ha någon inverkan på sysselsättningen inom byggnadsfacket; nu räknar man nämligen med att få igång byggenskapen inom den prioriterade sektorn, och detta skall ge full sysselsättning. Det återstår väl att se om det blir på det sättet. Det är väl inte alldeles givet att de prioriterade byggena kommer att i full utsträckning ge sysselsättning på detta område överallt i vårt avlånga land.

Reservanternas säger vidare att ris-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ken för en ansamling av byggnadsobjekt inom den oprioriterade sektorn till avgiftstidens slut inte är någon större nackdel; under tiden kan byggherrarna projektera och förbereda sig för att sätta igång för fullt när perioden är slut. Jag tror för min del inte att byggherrarna litat på att detta är den sista medicin regeringen kommer att skriva ut i detta fall. Man säger ju att regeringen nu förbereder en förlängning av förordningen då den träder ur kraft vid årets utgång. Vad det förslaget kan komma att innehålla vet man aldrig.

Jag övergår så till vad jag skulle vilja kalla avdelning 2, nämligen där reservanterna behandlar de motioner som innehåller yrkanden om undantag från avgiftsplikt eller andra begränsningar av den. Dessa avslår man givetvis utan vidare, men man så att säga skummar grädden av motionärernas uppslag och får på olika sätt in det i denna avdelning.

I den första avdelningen har man sagt att investeringsavgiften skall bli ett effektivt medel för att hålla investeringsverksamheten tillbaka. I den andra avdelningen säger man att det naturligtvis inte kan bli fråga om att införa totalstopp för allt oprioriterat byggande — det finns ju dispensregler som Kungl. Maj:t kan sätta i kraft, och på dem ställer man mycket stora förväntningar. Jag anser nog att dessa förväntningar är en aning överdrivna, om denna avgift skall kunna leda till önskvärt resultat.

Man avstyrker också yrkandena om generella undantag från avgiftsplikten och anser, att sådana undantag lämpligen bör ske genom dispens. Man framhåller vidare, att det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och menar att en dispens givetvis kan utformas så att den generellt gäller för vissa arbeten. Denna mening är väl avsedd att tillgodose de socialdemokratiska motionärernas önskemål om generella undantag för kommunernas avgiftsskyldighet, förmodar jag.

Man går vidare och uppprepar att det inte är meningen att införa ett totalstopp för allt oprioriterat byggande och räknar sedan upp en hel mängd områden, där det anses önskvärt att dispens skall beviljas. Från centerpartiets sida har vi givetvis ingenting att invända mot att dispens medges där detta är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. Jag tror nog att det finns ganska stor anledning att i detta fall vara generös vid dispensgivningen, men då kan jag också fråga: Var någonstans i vårt land kan det inte uppvisas antingen lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl för beviljande av dispens?

Man går vidare och säger, att där statliga lån har beviljats, skall också dispens beviljas, liksom för byggnadsarbeten där statliga bidrag ges för olika ändamål, t. ex. då det gäller att bygga en bensinstation med anledning av högertrafiken o. s. v. Om man plockar ut alla dessa projekt, blir det inte så många över, där inte reservanterna anser att dispens skall kunna komma i fråga. De undantag man i stort sett gör gäller kyrkor, samlingslokaler, idrotts- och fritidsanläggningar. För dessa menar man att det är onödigt med dispens. Om nu bara sådana projekt skall undantas och bli avgiftsbelagda, så frågar man sig: Är det värt allt detta ståhej att införa en investeringsavgift för att stoppa inom en så begränsad sektor som sedan återstår?

Reservanterna har sagt att om man nu inför denna avgiftsbeläggning kommer det att leda till en mindre administrativ belastning än vad en skärpning av byggnadsregleringen gör. Ja, det kan väl vara riktigt om man åstadkom ett totalstopp. Då skulle naturligtvis den administrativa belastningen bli lindrig, ty då skulle det inte finnas något att administrera över huvudet. Skall man emellertid gå in för en generös dispensgivning, sätter man ju i gång hela apparaten med sökandet av igång-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

sättningstillstånd, preliminär deklara- tion i länsstyrelsen, skattebeläggning, återkommande för att få definitivt be- sked om avgiftsbeläggning samt upp- vaktande hos regeringen om dispens. Man får givetvis börja hos länsarbets- nämnderna, fortsätta till länsstyrelser- na och sist inställa sig i Kungl. Maj:ts kansli för att få i gång byggenskapen. Var och en begriper väl att en generös tillämpning av dispensförfarandet inom hela detta område måste leda till ökat administrativt krångel, det är ofrån- komligt. Om reservationen bifalles — och det finns väl vissa förutsättningar för det — får man anta att regeringen kommer att behandla reservanternas förslag generöst och tillämpa det därefter.

Jag kommer fram till i stort sett sam- ma konklusion som herr Björkman, näm- ligen att införande av en investerings- avgift innebär mera våld än nöden krä- ver och att det finns goda skäl för ut- skottets uppfattning att det redan med nuvarande lagstiftning hade varit möj- ligt att styra utvecklingen på detta om- råde i önskad riktning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bi- fall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Då vi för vår del be- slutat oss för att stödja regeringens för- slag om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten har vi gjort det därför att vi anser att samhället bör ha möj- lighet att planera byggnadsverksamhe- ten — allra helst om en sådan plane- ring är nödvändig med hänsyn till för- handnvarande resurser i fråga om ar- betskraft och kapital.

En planering kan naturligtvis åstad- kommas på olika sätt, men klart är att den hittillsvarande tillståndsgivningen inte har förmått åstadkomma en till- fredsställande planering. Detta verifie- ras bl. a. av förhållandena i vårt när- maste grannskap runtomkring detta hus. De magnifika bank- och kontorspalat-

sen reser sig snabbt och i stor mång- fald, men bostadsbristen är mer skrian- de än någonsin. I detta läge har man ingenting annat att göra än att välja mellan palatsen och bostäder åt vår ung- dom.

Det måste uppenbarligen komma till något annat, i varje fall under en över- gångsperiod. Fjolårets händelser, inte minst i fråga om bostadsbyggandet i storstockholmsområdet, får helt enkelt inte upprepas. Det är svårt att förstå de borgerligas kallsinniga avslagsyrkande, särskilt med tanke på bostadssituatio- nen i huvudstadsregionen. Under före- gående valrörelse talade man ju mycket om kaos inom bostadsbyggandet i stock- holmsområdet. Med tanke på all denna propaganda, som man lätt kan erinra sig, är i varje fall de borgerligas ställ- ningstagande i Stockholm i denna affär mycket anmärkningsvärt. Det är ju ryc- kigheten i och den otillfredsställande omfattningen av bostadsbyggandet i storstadsregionerna som vi måste be- mästra.

Jag vill emellertid samtidigt starkt framhålla att det inte får bli så att den som har råd att betala investeringsav- gift får bygga under alla förhållanden. Vi har i en motion, nr 710 i denna kam- mare, förordat en differentierad avgift i syfte att verkligen stoppa vissa bygg- nadsobjekt som uppenbarligen bör kun- na uppskjutas. Samtidigt har vi starkt betonat att tillståndsprövningen även i fortsättningen bör tillämpas, jämsides med beskattningen. Vi har därför också i en särskild motion yrkat förlängning av lagen om igångsättningstillstånd.

I reservationen till föreliggande ut- skottsutlåtande, som tillstyrker rege- ringens förslag, försäkras att ifrågava- rande avgift på 25 procent i praktiken kommer att medföra det uppskov med viss byggnation som eftersträvas. Sam- tidigt förutsätter reservanterna att gäl- lande tillståndslag kommer att förläng- as genom beslut av årets riksdag. Vi får väl ta reservanterna på orden, och med

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

hänsyn till detta kommer jag inte att yrka bifall till motionerna 710 och 808 i denna kammare.

Med anledning av regeringens förslag har en rad yrkanden väckts om undantag från beskattningen beträffande olika icke prioriterade objekt. Om man slår ihop alla dessa undantag finns egentligen ingenting att beskatta, utom möjligen lyxvillorna som ingen — tydligen av taktiska skäl — vill upphäva sig till talesman för.

Många av undantagskraven är naturligtvis i och för sig behjärtansvärda, inte minst kravet beträffande de kommunala investeringarna. Jag tror emellertid inte att undantag för alla kommunala investeringar kan förordas i ett läge som det nuvarande. Vi vill emellertid också för vår del med skärpa framhålla att dispensbestämmelserna bör tillämpas med skicklighet och i vidsträckt mening då det gäller områden med otillräcklig sysselsättning. Det kan inte accepteras att byggnadsarbetare skall gå arbetslösa, om det finns någonting att bygga. Vi tycker också att dispensbestämmelserna bör tillämpas smidigt när det gäller idrottsanläggningar och naturligtvis även i fråga om servicehus i nybyggda områden.

Slutligen vill jag beträffande fritidshusen, herr talman, uttala min personliga sympati för motion II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl., som förutsätter att restriktionerna skall gälla fritidshus över 60 m² i stället för som föreslagits 80 m². Den samstämmighet med en del andra förordningar, som då skulle behövas, bör ju inte vara särskilt svår att åstadkomma.

Herr talman! Jag kommer alltså att rösta för reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Att jag nu tar till orda är egentligen uteslutande för att inte stå som löftesbrytare. Jag har tidigare under förmiddagens debatt sagt att jag

kanske hade anledning att ett ögonblick kommentera även detta förslag på dagordningen.

När jag satt och lyssnade på debatten fattade jag den på det sättet, att inte någon från den opposition, som vill avslå förslaget om den 25-procentiga investeringsavgiften, förnekade behovet av en viss prioritering dels med hänsyn till det allmänna läget och dels med hänsyn till kapitalmarknadens resurser. Jag är ganska övertygad om att de som står bakom utskottets utlåtande och som har yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition erkänner att det finns vissa objekt som är angelägnare än andra. De erkänner att industriens investeringar, bostäder, sjukhus, skolor, vatten, avlopp och reningsverk, ålderdomshem och daghem, för att nu nämna de mest angelägna områdena som jag minns, är viktigare än många andra områden. Situationen under hela 1960-talet har framför allt präglats av brist på kapital, och denna situation är fortfarande för handen. Tidvis har situationen också präglats av brist på arbetskraft, och jag tror att detta förhållande kommer att upprepas. Då är frågan: Hur skall vi i ett sådant läge på bästa sätt realisera det önskemål varom det inte föreligger några delade meningar, nämligen att placera resurserna där vi helst vill ha dem?

Jag satt under jag vill minnas fyra år som det statsråd som hade huvudansvaret för den starkt centraliserade byggnadsregleringen i början av 1950-talet. Jag kan med de erfarenheter jag fick under dessa år kosta på mig att deklarerat som min uppfattning, att om man inte behöver prestera något annat än portot på ansökningshandlingen blir man utomordentligt angelägen att ställa sig i kö för byggnadstillstånd, vare sig man behöver eller inte. Man vill inte försitta några chanser och av denna anledning lägger man in sin ansökan.

Om man däremot försöker arbeta med den metod som här föreslagits från

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

regeringens sida — en generell avgift — får man en faktor som något håller tillbaka en sökande. Den som är ute efter att bygga får sätta sig ned och tänka: Skall jag taga denna extra kostnad eller inte? I allmänhet kommer han fram till det resultatet att han inte skall ta den extra kostnadsbelastningen, och från den utgångspunkten finns anledning att räkna med att han kommer att vänta. Det är väl ingen tvekan om att den administrativa belastningen därigenom blir mindre och att det hela blir mera lätthanterligt.

Under förmiddagens debatt riktades till mig frågan: Klarar inte länsarbetsnämnderna, förankrade i den schabloniserade byggnadsreglering som vi har, detta problem utan att en ekonomisk garanti eller sanktion — man må kalla det vad man vill — införs för att nå det syfte som vi ändå på det hela taget är eniga om? Och varför klarar i så fall länsarbetsnämnderna inte saken? Jag skall försöka att kortfattat beskriva detta.

Jag har all respekt för länsarbetsnämnderna och deras kvalitet. Jag brukar vara en trogen gäst hos länsarbetsnämndernas befattningshavare när de träffas på sina årliga möten här i Stockholm, och även som gammal socialminister har jag personlig erfarenhet av dessa befattningshavare och vet att det är duktigt folk. Men de har att bedöma sådana här frågor uteslutande från en utgångspunkt: Finns det ledig arbetskraft inom det område de har ansvaret för? Där slutar alltså deras bedömning.

Det är emellertid två kriterier som vi har att ta hänsyn till — dels arbetskraftsläget, dels kapitalmarknadsläget. Och den enskilda länsarbetsnämnden i det eller det länet kan näppeligen göra en bedömning av kapitalmarknadsläget i stort. Arbetsmarknadsstyrelsen har själv förklarat, att denna bedömning vill man inte ta på sig — den ligger

utanför arbetsmarknadsverkets kompetensområde.

Det är alltså på grund av att vi måste ta hänsyn till två kriterier — arbetskraftstillgången och kapitaltillgången — som ifrågasvarande konstruktion gjorts. Detta innebär ingen kritik mot länsarbetsnämnderna och deras sätt att fullgöra sin uppgift — det ligger helt enkelt inte inom länsarbetsnämndernas befogenheter att göra den bedömning av dessa dubbla kriterier som måste till.

Vi får aldrig glömma bort att de oprioriterade byggen som släpps fram på en ort kostar sin kapitalinsats, samtidigt som de prioriterade byggena på en annan ort går »i stå» på grund av att just kapitaltillgångar fattas. Vi har från fjolåret exempel på oprioriterade byggen, som växte upp samtidigt som bostadsbyggandet stoppade upp på grund av kapitalbrist.

Det råder också en viss trögrörlighet bland arbetskraften, vilket är helt naturligt. Via statistiken kan vi avläsa, att byggnadsarbetarna inte är så flyttbara i dag som de var, låt mig säga, föredet senaste kriget. Skillnaden är alldeles utomordentligt markant i detta avseende, ty det har rått en byggkonjunktur, som har givit arbetarna möjligheter till sysselsättning på den ort där de har varit bosatta. I allmänhet gör man anspråk på att i första hand få ett arbete där man är bosatt. Mera i andra hand flyttar man och tar ett arbete på en annan ort.

Ett önskat påslag i bostadsbyggandet, som vi allesammans naturligtvis står bakom, har omöjliggjorts under det senaste året på grund av kapitalbristen samtidigt som antalet bankhus och andra sådana objekt har gått i höjden. I det senare fallet har det inte fattats kapital. För att få den rätta anpassningen av arbetskraft och kapital med den prioritering som jag tror att vi allesammans ändå är eniga om, har vi i

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

regeringen bedömt frågan på det sättet, att en ekonomisk sanktion måste komplettera den rent fysiska regleringen över länsarbetsnämnderna.

Det har sagts att vi riskerar att få en del besvärligheter. Vi riskerar att få arbetslöshet, men inte bland byggnadsarbetarna — jag är alldeles övertygad om att den situationen inte är för handen; den arbetslöshet vi har i dag är säsongbetonad. Sedan kommer sommaren, och efter vad jag kan se behöver man inte heller för den kommande hösten måla spöken på väggen och tala om att byggnadsarbetarna ställs utan arbete. Däremot måste jag kanske erkänna att det blir en klimatförändring för en annan grupp som är sysselsatt inom byggnadsverksamheten, nämligen arkitekter, byggnadstekniker och projekteringspersonal som det har varit så utomordentligt ont om och som utgjort den verkliga flaskhalshen under 1960-talets forcerade byggnationsperiod. Jag vill inte säga att dessa yrkesgrupper kommer att drabbas av arbetslöshet, men det blir en klimatförändring. Man skulle kunna säga att den drivhusluft som funnits i branschen under 1960-talet kommer att försvinna och att det blir en mera normal atmosfär även för dem.

Det har under de senare åren växt upp en flora av konsultbyråer på den fria marknaden, vilket har medfört att en rad kommuner har fått vakantsätta tjänster för arkitekter, tekniker och projekterare. Jag är vittnesgill i detta avseende, ty jag vet hur oerhört svårt det har varit för byggnadsstyrelsen att få en duktig arkitekt, även om han betalats med byråchefslön och extra tillägg vid sidan om. Har han varit duktig, så har man på den fria marknaden bjudit över ogenerat, och det har varit ett av statens stora problem.

Det här upphetsade klimatet just när det gäller detta slag av folk inom byggnadsindustrien har också medfört att bygherrarna så att säga har suttit på

understol när de har satt i gång med sina byggen. De har icke fått tillräckligt med anbud, och de anbud de fått har inte varit konkurrenskraftiga utan har i allmänhet varit ganska uniformerade. Det har varit svårt att tala med experter på detta område för att få in det inslag av ekonomiskt kalkylerande, som jag förmodar att även den mest konstnärligt betonade arkitekt ändå i sista hand bör tvingas att ställas inför.

Denna situation har redan nu ändrats. Jag har fått klara och eklatanta bevis på detta från många kommunalmän vilka har sagt: Nu har vi kunnat besätta våra vakanta tjänster. Vi har helt andra möjligheter just nu att diskutera med konsultbyråer och arkitektfirmor än vad vi har haft tidigare. Det går att bygga billigare, och det är en gudi behaglig gärning.

Om nu detta innebär något gott, och det gör det, förmenar jag att vi har fått ett sådant klimat — även om det är litet påfrestande för dem som har gått i drivhusluften — som vi bör sträva efter att behålla, inte bara på vintern utan även på sommaren. Det förslag som nu ligger på riksdagens bord är bl. a. ett medel att så att säga få detta klimat att bli ett permanent inslag i vår byggnation. Vi kan helt enkelt inte fortsätta med den starka kostnadsstegring inom byggnadsverksamheten som har varit karakteristisk under åren till och med 1965 — det har blivit bättre under 1966. Jag tror att det som nu föreslås bl. a. är en möjlighet att dämpa kostnadsstegringen.

Man har talat om dispensgivningen. Jag vill gärna säga att dispensgivningen inte skall skötas lättsinnigt. Den skall skötas stramt men med förstånd. Jag tror inte att det är riktigt att frilägga speciella sektorer. Alla investeringar är nämligen inte lika viktiga inom de speciella sektorerna. Våra viktigaste investeringar på den kommunala sektorn t. ex. är redan prioriterade med regeringens uppläggning. Men även på en

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

oprioriterad sektor kan man av och till och från en plats till en annan träffa på mer eller mindre angelägna investeringsobjekt.

Jag har studerat stadsplaner från en av våra största städer, där man skulle exploatera ett alldeles nytt och, jag erkänner det gärna, mycket stort område. Naturligtvis medför den kommunala ambitionen att man då vill göra detta område så exklusivt, modernt och fint som möjligt redan vid starten, varför jag i denna stadsplanering fann, jag tror att det var fyra fotbollsplaner, ett halvt dussin tennisplaner, ridhus och ridbanor. Och detta i en stad där bostadsbristen är alldeles uppenbar. Här har man då en kontrovers. Skall man släppa fram den exklusiva stadsbildningen där allt är perfekt, så länge man inte har »städat undan» i fråga om vad som är mera angeläget?

Jag anser att man inte skall dra sig för att ge sig på kommunerna. Man skall säga att så länge vi inte har det nödvändigaste får det mindre nödvändiga vänta. Av den anledningen kan jag inte tänka mig att man frilägger den kommunala sektorn. Det betyder inte att det är absolut stopp överallt för vad som är oprioriterat. Det kan ju t. o. m. tänkas att det finns en kommun som i det allmännas intresse av en anläggning är så illa ställd, att dispensgivning kan anses vara motiverad.

Vi har, det erkänner jag gärna, en ganska gammalmodig tillståndslagstiftning i fråga om banketablering. Den är nu under översyn i kreditmarknadsutredningen, och jag hoppas att man skall göra rent hus med detta. Jag har egentligen aldrig varit förtjust i den. Den fungerar så, att om en bank är etablerad i en stad, får den bygga precis hur många nya bankkontor i den staden som den önskar, ty då kallas det för »förlängda diskar». Är vederbörande däremot inte etablerad i staden underkastas den som där vill bygga en noggrann prövning. Bank- och

fondinspektionen prövar behovet av en ny kreditanstalt mot bakgrunden av befintliga kreditanstalter, mot bakgrunden av stadens folkmängd och dess industriella och kommersiella karaktär. Då är det en alldeles utomordentligt noggrann prövning. Samtidigt finns en accept på att om man väl har kommit i gång får man bygga precis hur många bankhus som helst. Ni kan stå var som helst på ett torg här i staden och räkna till 4 eller 5 olika banklokaler, allt i den heliga konkurrensens intresse.

Jag har faktiskt bara en enda gång lyckats få tre storbanker i den här staden att handla rationellt. Det var när alla tre bankerna begärde finansministerns tillstånd att var och en få etablera ett bankkontor på Arlanda flygplats. Jag frågade varför det var nödvändigt med tre bankkontor på Arlanda flygplats och fick beskedet: Vi kan inte tolerera att en av konkurrenterna visar sitt ansikte för världen och för alla resande medan de andra konkurrenterna inte har samma chans. Men ett sådant oerhört penningväxlande är det ju inte ute på Arlanda att man inte kan klara den saken vid *en* disk; det är jag alldeles övertygad om. Jag tog mig friheten att säga: Om ni inte kan bli sams om att sätta upp alla tre bankernas skyltar ovanför samma disk och dessutom träffa en överenskommelse om att bevaka det här bankkontoret i tur och ordning var sin vecka eller vissa dagar i veckan, blir det inget bankkontor alls där ute på Arlanda. Inför detta förskräckliga perspektiv, mirabile dictu, enade man sig om att sätta upp tre skyltar ovanför *en* disk och att turas om att sköta servicen.

Jag har sagt detta bara därför att man många gånger vid den praktiska tillämpningen ställs i situationer som gör att man måste fråga sig: Har vi en rätt hushållning med pengarna? Naturligtvis har vi inte det. På något underligt sätt — jag har sagt det tidigare och jag

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

upprepar det nu — har jag aldrig haft ett intryck av att det saknas pengar när det gäller en expansion av detta slag. Banken kan vara nödvändig ibland, men den är inte nödvändig jämt. Kontoret kan vara nödvändigt ibland, men är det inte jämt, och kyrkan kan vara nödvändig ibland men är det inte jämt. Man kan inte ta undan vissa sektorer utan måste förbehålla sig rätten att kunna göra en individuell prövning med hänsyn till situationen just på det aktuella stället. Denna prövning skall vara stram, men den skall göras med förstånd.

Jag skulle kanske också replikera herr Björkman, som lade ut texten ganska utförligt i den här frågan. Herr Björkman säger att det torde höra till undantagen att en byggherre kommer att betala 25 procent i investeringsavgift. Det tror jag också; jag hoppas det för övrigt. Jag går så långt att jag säger att investeringsavgiften är fixerad så högt, att den egentligen skall vara prohibitiv. De skall vara lätt räknade, menar jag, som är så angelägna att de satsar 25 procent extra, särskilt som avgiften inte är avdragsgill vid beskattningen, för att få sätta i gång under den tid då vi föreslagit att avgiften skall gälla.

Det är följaktligen överflödigt att raljera om hur oerhört komplicerad författningstexten är. Det blir inte många fall som kommer att prövas efter författningstexten, men den måste finnas för den eventualiteten att någon betalar denna summa för att få sätta i gång om arbetsmarknadssituationen är sådan att arbetet blir frisläppt av länsarbetsnämnden.

Ingen skall bestrida att avgiften får en kostnadshöjande effekt, men den fördyrande effekten blir mera teoretisk, eftersom väl bara i ytterst få undantagsfall någon kommer att betala avgiften för att få bygga.

Herr Björkman raljerade också litet över dubbelkommandot. Jag har inledningsvis förklarat vad som är motivet för det. Jag skulle kunna ytterligare un-

derstryka det genom att säga, att det naturligtvis finns ett alternativ, nämligen en återgång till den gamla, hårt centraliserade byggnadsregleringen. Vid de tillfällen då jag var ordförande satt det med representanter för de samhälls-ekonomiska bedömningarna, ett par nationalekonomiskt ytterst sakkunniga män, och vi hade i beredningen också folk som kunde bedöma kreditmarknaden och arbetsmarknaden. Man samlade ihop bedömningarna centralt i kanslihuset. Det var emellertid en ganska omständlig procedur. Arbetsmarknadsstyrelsen tvingades hålla en hel avdelning för ändamålet med en överingenjör i spetsen, en byråchef, byrådirektör, inspektörer och många andra.

Det är möjligt att samma situation kan bli aktuell ännu en gång, men vi har sagt att vi bör försöka den nu föreslagna anordningen under denna ansträngda tid i stället för att koppla in en hårt centraliserad byggnadsreglering.

Slutligen frågade herr Björkman, om avgiften blir temporär. Herr Brandt har svarat på detta, och jag har svarat en gång tidigare. Jag kan således bara kort och gott svara ja på herr Björkmans fråga.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort gennämle:

Herr talman! Jag är tacksam för att herr Sträng har svarat på mina frågor. Jag respekterar hans åsikt, och jag hoppas att han också respekterar min. Han säger att vi är ense om syftet och att det är om medlen som vi har delade meningar.

Man kan emellertid inte utesluta, herr Sträng, att människor och företag funderar över om inte löne- och kostnadsutvecklingen fram till låt oss säga den 1 oktober 1968 blir sådan, att det lönar sig att sätta i gång byggande nu. Det kan också hända att man spekulerar i att det kommer att bli en kö av sådana som då vill bygga och att man därför

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

vill sätta i gång nu. De som anser sig ha råd att betala avgiften kanske därför bygger ändå, medan de som inte har det inte kan sätta i gång. På så vis blir det ändå ett byggande som inte sker på vad jag anser vara rationella grunder.

På min fråga, varför inte länsarbetsnämnderna kan klara den här saken, svarar finansministern att de inte har erforderliga befogenheter, men de kan väl i så fall ges sådana. De regionala organen måste ju med sin lokalkännedom kunna bedöma läget i regionen bättre än man kan göra i kanslihuset.

Jag vill fästa finansministerns uppmärksamhet på vad reservanterna — företrädarna för regeringspartiet — säger, nämligen att det enligt utskottets mening är angeläget att dispens medges när detta är påkallat av lokaliserings- och sysselsättningspolitiska skäl. Jag frågar mig om inte länsorganet har möjlighet att bedöma det bättre än låt säga kanslihuset. Jag tycker att det är bristande förtroende för länsarbetsnämnderna som man här visar.

Till sist, herr talman, vill jag gärna instämna i vad finansministern sade om angelägenheten av att dämpa den starka kostnadsstegring på byggnadsområdet som vi har haft under senare år. Där tror jag inte att herr Sträng behöver riskera att bli motsagd.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern säger att han vill komplettera den typ av reglering, som man har genom länsarbetsnämnderna, genom ekonomiska sanktioner mot denna del av byggandet. Jag skall inte närmare gå in på detta något egendomliga men kanske ändå rätt karakteristiska uttryckssätt. Liksom man överväger sanktioner mot länder som Sydafrika och Rhodesia som för en olämplig politik, kommer herr Sträng med sanktioner mot människor som inom handel och kommuniaktioner rationaliserar sin verksamhet för att kun-

na göra dem effektivare och billigare, vilket onekligen är ett konsumentintresse, en synpunkt som herr Sträng fortfarande trots påpekanden från vår sida tidigare i dag inte tycks intressera sig mycket för.

Det går inte att bestrida att det är en oerhört godtycklig och olycklig indelning som finansministern använder när han på detta sätt vill straffbeskatta verksamhet som i högsta grad är ett allmänt intresse, inte minst för konsumenterna. Men nu kommer finansministern och säger att ja, men kapitaltillgången anpassas inte så lätt efter behovet på olika ställen i landet. Det är ett mycket märkvärdigt yttrande. Att samordna kapitaltillgången så att landets kapitalresurser, som ju inte är bundna till någon viss trakt, är disponibla för den verksamhet som släpps fram eller är tillåten, det är ju en primär uppgift för hela landets kreditpolitik — riksbankens politik och annan politik som finansministern direkt eller indirekt har inflytande över. Att man skulle lösa detta problem att samordna kreditutgången med det lokala behovet och så att det passar med tillgången på arbetskraft och produktiva resurser i alla delar av landet genom att lägga en 25-procentig straffskatt på en stor del av de produktiva investeringarna, det är väl ändå ett av de mera förbluffande yttranden som har fällts i denna kammare på bra länge i en ekonomisk-politisk debatt.

Sedan vill jag bara påpeka en sak — jag skall inte hålla på länge ty det är många talare kvar. Finansministern säger att man inte kan fortsätta med den starka kostnadsstegringen inom byggnadsverksamheten. Det är alldeles riktigt. Men hur började denna kostnadsstegring under 1960-talet? Jo, plötsligt släpptes det fram en massa byggnadstillstånd 1962 och 1963, så att man fick en knapphetssituation på byggarbetsmarknaden. Nu försöker man bota detta genom en lika plötslig och hård åtstramning. Det är verkligen ryckig-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

hetens apoteos som herr Sträng företräder.

Herr BJÖRKMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få rätta ett missförstånd som finansministern gjorde sig skyldig till. Herr Sträng sade att jag hade sagt att det torde komma att höra till undantagen att en byggherre betalade denna högre avgift för att få sätta i gång ett sådant bygge. Det var inte jag som sade det, herr Sträng. Jag citerade endast vad herr Sträng själv sagt i sin proposition. Det är möjligt att det kommer att höra till undantagen, sedan vi fått denna avgift som ju inte kommer att stanna vid 25 procent. Den blir i realiteten större genom att den inte får räknas in i avskrivningsunderlaget och heller inte är avdragsgill.

Nu menar finansministern att det inte blir så många som kommer att söka sådant tillstånd. Men, herr finansminister, om det bara blir några få undantagsfall, blir det ju i praktiken fråga om ett idiotstopp, och det skulle det enligt vad herr Brandt uttalat och de socialdemokratiska reservanterna sagt i reservationen inte vara fråga om.

Man undgår i alla fall inte denna omständliga procedur om man vill ha dispens. Man skall söka igångsättnings-tillstånd, ty sådant skall ändå fordras vid sidan av investeringsavgiften. Att det kommer att bli tolkningstvister kan det knappast råda något tvivel om, t. ex. i fråga om uppräkningsordningen av prioriterade byggen i 1 §. Den kan också innefatta byggnadsarbeten som i vissa situationer avser industriell verksamhet, men avsikten är ju att man skulle få pengar till ökade investeringar på industrisidan. Nog blir det ibland ganska svårt att avgöra vad som är industriellt bygge och vad som inte är det.

Det finns också en formulering om installations- och reparationsarbeten som skall vara undantagna. Förvisso kommer det på den punkten att bli

överklaganden, missförstånd och vanklagningar. Jag är ganska övertygad om att detta dispensförfarande, i den mån det kommer att utnyttjas i den utsträckning som herr Brandt nämnde tidigare i debatten, kommer att bli otympligt och komplicerat i tillämpningen.

Det märkligaste var kanske vad finansministern sade i en tidigare del av debatten, nämligen — om jag minns rätt — att det också kunde finnas kommuner som var så hårt trängda att de i vissa fall skulle kunna få dispens för byggen. Det var väl en liten vänlig gest till de socialdemokratiska opponenterna, som inte vill ha någon investeringsavgift på kommunala förvaltningsbyggnader. Jag har alltså med visst intresse inregistrerat att herr Sträng själv fortsätter perforeringen av investeringsavgiften efter samma linje som herr Brandt har varit inne på.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag vet inte alldeles säkert om herr Eliasson i Sundborn var inne i kammaren och kunde höra den första delen av mitt anförande. Jag försökte nämligen då förklara att kapitaltillgången inte är en lokal fråga eller en länsfråga i egentlig mening; det problemet får man se mera från rikspolitiska synpunkter. Länsarbetsnämnderna har också undanbett sig att företa en prövning av objekten på andra grunder än de som för dem är möjliga, d. v. s. arbets- eller sysselsättningsläget. Vi har emellertid i den byggnadsreglering som för närvarande gäller infört två kriterier — arbetsmarknads- och kapitalmarknadskriteriet. Det senare måste bedömas från en, om jag så får säga, mera samlad utgångspunkt som går över länsgränserna.

Herr Ohlin blev upprörd över att jag har använt uttrycket »ekonomisk sanktion». Han tycker straffskatt låter bättre och använder därför detta uttryck. Om

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

man talar om ekonomisk sanktion mot alla de duktiga människor som arbetar och strävar inom handeln eller om man talar om straffskatt emot dem är det väl en smakfråga vad som låter bäst. Någon tredje man får väl avgöra den saken, så det behöver kanske inte herr Ohlin och jag träta om.

Sedan återkommer jag till samma fråga som jag nyss talade om. Om vi bestämmer oss för att koncentrera en industriutbyggnad till någon speciell ort, låt mig säga något brukssamhälle i Mellansverige, så är det litet förargligt om dessa pengar har spenderats på uppförandet av ett bankhus i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Det måste ju finnas en korrespondens mellan den aktiva, konkreta insatsen och det kapital som skall finansiera den. När herr Ohlin får höra detta blir han förbluffad över alla gränser. Ja, detta är väl mera en teatralisk än en äkta attityd ifrån herr Ohlins sida.

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på någon diskussion om de sista meningarna i finansministerns senaste anförande; det är uppenbart att han gick förbi hela denna fråga om samordning mellan kapitaltillgången och behovet inom olika delar av landet. Det är ju bl. a. den uppgiften som regeringen inte löste i höstas, och det var därför man fick en så stor arbetslöshet, vilket i sin tur medförde att man måste släppa fram just sådana byggen som man betecknade som minst nödvändiga — bensinmackar och liknande.

Jag begärde emellertid ordet för att säga en annan sak. Finansministern använde uttrycket »sanktioner» mot näringsidkare som vill effektivisera sin verksamhet, t. ex. genom att rationalisera distributionen. Nu invänder han att jag talade om en straffskatt, och han frågar om det är ett vackrare ord. Märker verkligen inte finansministern att jag är motståndare till denna skatt; jag

tycker att den är olämplig och förtjänar benämningen straffskatt. Men herr Sträng är anhängare av denna skatt och lägger fram förslag om den, trots att han själv betecknar den som en sanktion mot dessa näringsidkare.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Att jag är för avgiften och att herr Ohlin är emot den hoppas jag att vår diskussion givit klart besked om. Men herr Ohlin gör det hela till en terminologisk fråga. Om vi sålunda ser bort från sakfrågan och ägnar oss åt att dissekera det terminologiska spørsmålet, kan man mycket väl fråga sig vilket som är ovänligast: att använda begreppet straffskatt eller att använda begreppet ekonomisk sanktion. Det är så frågan måste ställas om man vill reda upp detta.

I sin argumentnöd anklagar herr Ohlin nu regeringen för att den i höstas inte klarade samordningen och harmoniseringen av det konkreta byggnadsbehovet och kapitaltillgången. När vi sedan försöker göra det, även om herr Ohlin ogillar metoden, så anklagar han oss för att vi försöker bättra oss. Hur skall vi bära oss åt? Det påminner om den bekymrade modern som hade ett ovanligt bråkigt barn. Hon sade: Vad skriker du för, är du hungrig?

- Nej.
- Vad skriker du för, är du törstig?
- Nej.
- Vad skriker du för?
- Jag vill skrika!

Herr **HAMMARBERG** (s):

Herr talman! Herr Nyberg erinrade i sitt inlägg om den kompromiss han var med om att träffa i början på 1960-talet då det gällde att göra om vår byggnadsreglering. Denna kompromiss innebar att man skapade de s. k. byggarbetsnämnderna, ett instrument som skulle ersätta den tidigare byggnads-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

regleringen men som visade sig vara så pass bristfälligt att man redan 1964 och 1965 måste företa skärpningar i byggnadsregleringslagstiftningen och återinföra igångsättningsstillstånd. Vid de diskussioner som fördes då liksom tidigare — framför allt gäller detta 1964 års diskussioner — sade herr Nyberg ungefär vad han sade i dag, och även andra borgerliga representanter uttryckte samma sak. Man ansåg inte att läget krävde så drastiska åtgärder som då föreslogs. Herr Grebäck använde uttrycket »större våld än nöden kräver», och med det ville han väl karaktärisera även det förslag vi diskuterar i dag. Samtidigt är man i utskottsutlåtandet, vilket herr Brandt redan har erinrat om, överens med reservanterna att åtgärder behöver vidtas.

Herr Björkman har på ett mycket drastiskt sätt skildrat de 29 motioner som talar om undantag från investeringsavgiften. Även herr Karlsson i Huddinge erinrade oss om det. Jag ser mig tyvärr nödsakad att rätta herr Björkman på en punkt, ty i motionen II: 398 finns t. o. m. banklokaler upptagna som krav på undantag från investeringsavgiften. Egentligen är det bara lyxvillorna och nöjeslokalerna som man inte har begärt undantag för.

Jag tror att alla som bedömer denna fråga med sunt förnuft måste komma till samma uppfattning som reservanterna, att det är omöjligt att tillmötesgå alla dessa krav på undantag. Man skulle då hamna i en situation som icke innebure någon skärpning av byggregleringen och tillståndsgivningen. Det skulle snarare innebära en lättnad i stället för den skärpning på investeringsverksamhetens område, som vi alla är överens om. Därför har reservanterna ansett det vara smidigare att gå vägen med den skrivning man har gjort angående dispensgivningen.

Jag skulle vilja exemplifiera vår tankegång med dispensvägen i stället för att ta en lagstiftning, som innebär en

mängd undantag från investeringsavgiften. Jag skall ta exemplet med kravet på undantag från avgiftsplikt för affärslokaler och liknande. Skulle man göra ett undantag i detta fall, bleve det generellt verkande. Jag tror att vi kan vara överens om att det inte är lika viktigt att alla affärslokaler eller varuhus byggs just under den tidsperiod som det här är fråga om. Men däremot kan vi vara överens om att det är av stor vikt att man får med de affärshus som är inplanerade i nya bostadsområden. I lagtexten sägs att i prioriterade byggen ingår sådana där bostadslägenheter utgör huvuddelen. Det är således möjligt att i ett bostadshus lägga in även affärslokaler, banklokaler, fritidslokaler och liknande. I dagens situation görs rätt ofta en planering som innebär, att ett område bebygges för låt oss säga mellan 1 200 och 1 500 lägenheter och att det uppföres särskilda byggnader i området i vilka servicelokaler av olika slag läggs in. Om nu lagförslaget skulle antas utan dispensmöjlighet, finns det kryphålet att man i stället för dessa särskilda byggnader med affärslokaler, fritidslokaler och liknande bygger hus, i vilka dessa lokaler lägges in i bottenvåningen och i vilka det uppföres två våningar med bostäder. I så fall skulle byggnaderna kunna uppföras utan investeringsavgift.

Vi har inom utskottet sagt oss att det måste finnas utrymme för förnuftet och att man inte skall gå tillbaka till en planering och till ett bostadsbyggande med servicelokaler som man har gått ifrån, därför att man anser att de nya idéerna ger en trivsammare bebyggelse. Vi har således menat att i dessa fall bör dispensgivningen anlitas.

Jag skulle också vilja säga åtminstone några ord om de kommunala byggnaderna och kraven på undantagande av kommunerna från avgiftsskyldighet.

Många kommunalmän känner säkert tillfredsställelse över att deras resur-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ser för att finansiera absolut nödvändiga byggen ökar eller — för att använda herr Strängs uttryck — att det blir ett bättre klimat för det kommunala byggandet. De är säkert nöjda, även om ökningen sker till priset att de måste uppskjuta byggandet av någon sporthall — alltså inte avstå för tid och evighet utan bara uppskjuta byggena 19 månader. Man skall inte vara så säker på att investeringsavgiften framstår som ett spöke för kommunalmännen. Även de måste inse att avgiften skapar bättre utrymme för de nödvändiga kommunala investeringarna.

Slutligen vill jag bara understryka en sak som här har diskuterats, nämligen att om investeringsavgiften skall få avsedd verkan måste vi i dag klart säga ifrån att den skall vara tidsbestämd, att den skall vara av temporär art.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr NYBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! I mitt förra anförande erinrade jag om den kompromiss som vi träffade 1961, när vi avskaffade byggnadsregleringen. Herr Hammarberg säger nu att det var en mycket bristfällig och dålig kompromiss. Utan att alltför mycket fördjupa mig i vad som tidigare hänt vill jag erinra om att den uppgörelsen nåddes efter överläggningar mellan ordföranden i Byggnadsarbetareförbundet Knut Johansson och mig och att vi sedan av bl. a. dåvarande socialministern Torsten Nilsson fick det betyget att det tydligen var en ganska god uppgörelse för att komma bort från byggnadsregleringen. Har det sedan visat sig att den varit bristfällig, så kanske det beror mera på att det förts en bristfällig ekonomisk politik här i landet än på att det varit något fel på den kompromiss som då träffades.

Herr BJÖRKMAN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill uttrycka min tacksamhet till herr Hammarberg för tillrättaläggandet. Jag måste bekänna, herr Hammarberg, att jag tydligen läst katekesen litet dåligt och inte varit tillräckligt uppmärksam. Men när jag nu går igenom katekesen, som svarar på frågan vad motionerna innehåller, så finner jag mycket riktigt en motion som undantar även banklokaler. Det märkliga, herr Hammarberg, är att det är en socialdemokratisk motion. Det borde herr Sträng särskilt ta fasta på efter den livliga utläggning som han för en stund sedan gjorde om den fria bankkonkurrensen på Arlanda. För fullständighetens skull vill jag tala om att det gäller undantag för byggnadsarbeten som utförs med statliga bostadslån. Sådana lån utgår, enligt vad herrar Fritz Persson och Bergman säger i sin motion, även till hus som inrymmer butiker, kontor och banklokaler. Det var där som man kan säga att »jycken låg jordfäst», för att begagna ett tidigare använt uttryck.

Jag skall också be att få tillägga att bland alla de motioner om undantag som jag räknade upp, finns det också en motion om en skärpning av investeringsavgiften, nämligen för fritidshus. Man ville för dessa sänka bostadsytan från 80 till 60 kvadratmeter. Det är tydligen enligt socialdemokratisk uppfattning det livsrum vi bör ha i våra fritidshus — inte mer, ty i så fall skall vi betala investeringsavgift.

Herr HAMMARBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Björkman erinrade om att det var en socialdemokratisk motion som tog upp frågan om banklokalerna — och den blev väl inte sämre av det. Det är väl det vi reserverar oss också har tyckt. Därför ingår den faktiskt i det resonemang som vi för om ökad dispensgivning. I detta fall gäller

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

det servicelokaler i nya bostadsområden.

Till herr Nyberg vill jag säga att jag måste ha uttryckt mig otydligt, om herr Nyberg har fattat det så, att jag menade att det var en mycket dålig kompromiss. Min avsikt var att säga att det var en otillräcklig kompromiss när det gällde handhavandet av dessa ting, och som det också visade sig i den situation som vi hamnade i 1964 och 1965, då vi fick vidta en skärpning av igångsättningslagen.

När man i dag talar om att en skärpning behövs därför att regeringen har försatt oss i nu rådande ekonomiska situation, så vill jag fråga herrar Nyberg och en del andra borgerliga talesmän: Hade läget varit bättre i dag om vi hade kört med de sämre bromsar som oppositionen ville införa 1964 och 1965?

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Utskottets majoritet slutar sitt yrkande efter ett långt och i mitt tycke utförligt och bra argumenterande med att yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 10. Det är säkert det riktiga vad gäller denna proposition. I den mån en prioritering behövs för byggen så finns det ju redan nu regler och organ som kan effektuera detta, och jag tror nog att de kan klara ut det som faktiskt behövs.

Den 25-procentiga avgift som här behandlas hör nog till det mest underliga och olustiga som på lång tid har legat på riksdagens bord det visar bl. a. de många motionerna. Här har redan utsetts en del om de olika sektorer på byggnadsfronten som berörs av straffskatten. Jag tycker att det är det mest expressiva och bästa uttryck som finns att begagna i detta sammanhang. Jag skall begränsa mitt anförande till att beröra ett enda område, nämligen den kyrkliga verksamheten.

Under kriget och många år därefter fick alla kyrkbyggen stå tillbaka, även reparationer, och vi måste som lojala

medborgare finna oss i detta och gjorde det. På det sättet uppstod ett ackumulerat reparations- och nybyggnadsbehov. En del har avvecklats under de senare åren, i andra fall, när det gäller större engagemang, har man under åren fått stanna vid att samla pengar. Jag skall nämna ett par exempel, som jag tycker talar mer än långa teoretiska utredningar.

Huskvarna pingstförsamling t. ex. har ett kyrkbygge projekterat och är just beredd till byggstart. Om kyrkan kostar 2 miljoner kronor skall enligt propositionen nr 10 på detta läggas en straffskatt av 500 000 kronor. Man kan fråga om detta är rimligt.

I motion nr 202 i andra kammaren redovisas situationen för en frikyrkoförsamling i Göteborg. För två år sedan blev församlingen anmodad att flytta på grund av planering av nya gator och vägar. Staden anvisade tomt. Projekteringsarbeten och övrig planering har fortgått normalt. Kreditstramningar förra året gjorde att kapital inte omedelbart kunde upplånas. Medlemmarnas stora offervilja har likväl gjort att man nu kan sätta spaden i jorden. Ett omfattande filantropiskt arbete går in i denna församlings verksamhet, liksom ett omfattande barn- och ungdomsarbete. Kostar bygget 2 miljoner skall nu församlingen straffbeskattas med 500 000 kronor, alldeles som församlingen i Huskvarna. Skulle bygget kosta 3 miljoner blir avgiften 750 000 kronor. Jag frågar återigen: Kan detta vara rimligt?

Nu kan man säga: »Låt bli att bygga så slipper ni detta, vänta till hösten 1968! Ni kan på så sätt slippa den förhatliga investeringsavgiften.» Det kunde, herr talman, ligga något av reson i detta, det skall jag gärna erkänna, om vi hade ett fast penningvärde. De senaste åren har man likväl enligt byggmästare jag talat med, haft att räkna med en fördyring på byggen av 7—10 procent per år. Uppskov till hösten

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

1968 eller början av 1969 ger i alla fall en kostnadshöjning med omkring 15 procent eller kanske mer på två år.

Dylika fall förekommer ganska ofta. Bara inom det samfund jag tillhör har vi många församlingar som står färdiga med ritningar och planering och bara väntar på klarsignal. Det kan inte kallas kverulans om man reagerar mot samhällets sätt att agera här. Det är direkt stötande att människor, som av ideella eller religiösa skäl offerar pengar till ett arbete som helt går ut på att ge och hjälpa, nu skall erlägga en 25-procentig avgift till staten om de vill vandra vidare. Är detta — även om vi befinner oss i en viss krissituation — värdigt och försvarligt i välståndslandet Sverige?

Utskottet säger nu att syftet med avgiften är att få till stånd uppskov med de projekt som utan allvarlig olägenhet kan anstå till senare tidpunkt. Det finns församlingar som står hemlösa på grund av stadsplaneringar. Kommer regeringen att godkänna detta som allvarlig olägenhet och därmed ge klarsignal för igångsättande av bygge? Jag har svårt att finna det förenligt med verklig demokrati att regeringen vänder tummen ned och säger: »Vi bedömer vilka kyrkor som skall byggas eller i varje fall när de skall uppföras, och om ni inte rättar er därefter får ni betala straffskatt med 250 kronor för varje tusenlapp.»

Det bör väl även i rättvisans namn sägas att investeringsavgiften hårt drabbar de s. k. invandrarkyrkorna. Vi har ju religionsfrihet i vårt land, och däri måste väl anses ligga att även de cirka 500 000 invandrare som vistas här och gör sin insats i svensk produktion skall ha rätt att få sina religiösa behov tillgodosedda. Jag anser inte att staten skall satsa pengar på den sidan av invandrarnas behov, men staten skall varken hindra byggen av ifrågavarande slag eller skaffa sig tillgångar genom att belägga tilltänkta byggen med en 25-pro-

centig straffskatt. Inte heller skall staten uttala något hot härvidlag, om vederbörande fullföljer sitt uppsåt att bygga.

Vi har betraktat det som ett axiom att trossamfunden skall ha rätt att fritt arbeta för och sprida sina åsikter utan någon statlig inblandning. När särskilda förhållanden inträtt och för hela folket gemensamma angelägenheter krävt kollektiva offer har man fått finna sig i restriktioner, t. ex. under kristiden. Det skulle låta illa om man ens lät påskina att vi nu är i en sådan situation. Straffskatt på människors offervilja! Kan man egentligen komma längre i skattetänkande?

Herr talman! Jag anser att de restriktioner som gällt sedan den 31 maj 1963 och alltfort gäller för s. k. oprioriterade byggen är tillräckliga. Samhällets myndigheter har ju särskild prövningsrätt. Möjlighet till nära nog total kontroll finns alltså. Jag är fullt medveten om att starka skäl i många fall kan andragas till stöd för att kommunala byggen, idrottshus etc. undantas från denna investeringsavgift. Jag kommer också — liksom herr Nyberg — att rösta härför, om situationen blir sådan att den vägen måste väljas.

Till de skäl, herr talman, som talar för frihet för dessa byggen, kommer att kyrkorna bland sina medlemmar på frivillighetens väg samlar medel till uppförande av ändamålsenliga lokaler, medel som förut har beskattats av stat och kommun. Det är enligt min mening orimligt att hindra sådana initiativ genom att belasta dem med en skatt av detta slag.

Det har sagts både i denna kammare och i den offentliga debatten i press och radio, att de kristna rörelserna bortsett från församlingsgemenskapen obestriddligen utför en samhällsgagnande insats. Mer kunde och borde göras, men en förutsättning är att man har tidsenliga lokaler, ljusa, varma, trivsamma och ändamålsenliga. För detta offras

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

många miljoner kronor varje år utan minsta tanke på annan belöning än den att se att ett gott verk går framåt.

När vi kallar denna investeringsavgift för en straffskatt och reagerar mot den, vill jag nog till finansministern säga, att vår reaktion inte bottenar i en lust att skrika. Det är nog att söka driva problematiken till en förenklingens sublimes höjd i hopp om att problemet den vägen skall försvinna, vilket det visst inte gör.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan om avslag på proposition nr 10.

I detta anförande instämde herrar *Hamrin* i Jönköping, *Nelander* och *Gustafson* i Göteborg (samtliga fp).

Herr **BENGTSON** i Solna (h):

Herr talman! Det föreliggande förslaget till investeringsavgift har betraktats dels som en pålaga — man kallar det för straffskatt, och finansministern kallar det för sanktion — dels också som en komplicerad av gällande byggreglering. Hur den skall fungera och vilket eftermäle den kommer att få är väl i dag oklarare än någonsin.

Just nu kan man klart urskilja tre olika linjer, nämligen dels regeringens — säg finansministerns — hårda linje, dels oppositionens klara avslag och dels de socialdemokratiska reservanternas kompromiss. Genom ett dagsfärskt initiativ från socialdemokratiskt håll har kompromissen tunnats ut än mer, så nu är det högst diskutabelt vad som är kvar av herr Strängs stolta byggnad.

Rent administrativt kommer den här lagstiftningen att komplicera byggförfarandet genom tillståndsdubbleringen. Det kan t. o. m. bli fyra olika instanser att vända sig till: först länsarbetsnämnden för tillstånd, sedan länsstyrelsen för avgiftsbesked, och om man inte är nöjd med det beskedet får man gå till regeringen och begära dispens, och slutligen skall man ju också vända sig

till byggarbetsnämnden, som i viss mån handhar frågor om sysselsättningen. Emellertid — jag höll på att säga tyvärr — kommer väl den sistnämnda instansen inte att ställa till så mycket besvär. Sysselsättningen i branschen är ju vikande, för att inte säga oroande. Herr Sträng antydde att han inte trodde att det var någon fara på lång sikt, men för dagen torde arbetslösheten i branschen beröra 15 000 å 16 000 man, och det är ju i alla fall betydligt större siffror än under den hårda vintern i fjol.

Tydligt är att regeringen i och med denna proposition ger ett underbetyg åt sin egen byggnadsreglering. På sitt sätt har detta erkänts både av herr Brandt och av finansministern. Det är väl närmast handläggandet av byggnadsregleringen som inte har ingivit något allmänt förtroende. Vad denna har kostat byggherrar, byggindustri och det svenska samhället går väl aldrig att utrona, men det torde röra sig om avsevärda belopp. Nu kommer så den nya avgiften som en värdig följeslagare till den gamla regleringen. Jag vill som exempel nämna att KF planerat att bygga varuhus för 175 miljoner kronor under de närmaste åren, men planeringskostnaderna för dessa kan nu betraktas som mer eller mindre bortkastade. Hur skall det då gå med KF:s i och för sig önskvärda och nödvändiga rationaliseringar? Skall man behöva stänga igen butiker utan att kunna skaffa sig ersättningslokaler? Hur går det med sysselsättningen inom denna bransch när regleringen skall omfatta det hela?

Ja, många människor kan bli lidande av regeringens tvära kast. Vad byggindustrien nu skulle behöva vore en lugn och välplanerad period, under vilken man skulle kunna fullfölja sina intentioner att på olika sätt rationalisera sin verksamhet. Det är också betecknande för situationen att olika i industrien engagerade yrkeskategorier funnit anledning att sända ett öppet brev till riks-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

dagen, i vilket man ger uttryck för sina farhågor. Dessa farhågor är tydligen befogade.

Herr Sträng har passat på tillfället att mot dessa yrkeskategorier göra ett utfall som jag för min del fann ganska störande. Herr Sträng talade om »drivhusklimat» och »drivhusluft». Det är väl dock statsmakterna och inte ingenjörerna och projektörerna som bestämmer det ekonomiska klimatet. Herr Sträng sade att det vuxit upp en flora av konsulter. Anledning härtil är emellertid de nya byggmetoderna. Ingenjörerna förklarar i sin skrivelse hur rationaliseringen verkar, hur en industrialiserad och mekaniserad process ersätter det manuella och hantverksmässiga och hur allt fler arbetsmoment förlägges utanför den egentliga byggplatsen. Det industrialiserade arbetet gäller hela industrien, både den som sysslar med bostadsbyggande och den som sysslar med annat byggande. Detta uppmuntrades av statsmakterna i samband med föregående års statsverkspropositions behandling. Jag instämmer verkligen med herr Ohlin när han säger att detta är höjden av ryckighet.

Förutsättningen för denna rationalisering är som sagt en lugn utveckling som inte störes av alltför stora variationer i arbetsvolym och arbetsinriktning. En annan förutsättning är, säger ingenjörerna, en allt större specialisering hos projektörer och planerare. Jag frågar mig då hur det skall gå med de byggare som specialiserat sig på exempelvis varuhus. Är all deras specialinriktning bortkastad och skall de börja om från början om ett och ett halvt år? Jag förstår nu att det bl. a. är dessa her- rar som herr Sträng vill åt med sin nya förordning. I oktober 1968 bör de här projektörerna rimligtvis få en högkonjunktur av tidigare ej skådat slag.

Finansministern brukar skryta med att han under de senaste två åren hejdat byggande för 2 miljarder kronor och ändå har det byggts en hel del s. k.

oprioriterat. Redan nu finns det sålunda ett uppdämt behov, vilket bl. a. underströks av arbetsmarknadsstyrelsen för ett år sedan i en rapport. Då sade AMS att man rekommenderade en hel del företag att vänta till vintern 1966/1967, till instundande vinter, ty då skulle det säkert gå bra. Nu undrar jag vad AMS säger till de här företagen som i fjol rekommenderades att vänta. Vad kommer det uppdämda behovet att vara i oktober 1968? Kan det röra sig om ett byggnadsinvesteringsbelopp om 4—5 miljarder kronor?

Byggnadsbranschen har fått vidkännas en påtaglig ryckighet genom plötsligt införda temporära regleringar, som på ett ofta olyckligt sätt ingripit såväl i projekterings- som i byggprocessen. Det ökar riskerna för dubbelarbete, och när sedan igångsättningen sker, oftast med kort varsel, pressas resurserna orealistiskt. Det är detta som driver upp kostnadsläget och som ibland också t. o. m. har en negativ effekt på kvaliteten.

Herr talman! Jag har i någon mån refererat vad dessa ingenjörer sagt. Jag skulle faktiskt rekommendera herr Sträng, om han har den inställning som han här demonstrerat, att läsa den här skrivelsen ganska ordentligt.

Det är en otroligt impopulär åtgärd regeringen nu föreslagit. Det är inte bara inom branschen som den är impopulär, den berör också stora delar av vårt folk.

Jag skulle dock vilja ställa en fråga till den det lyster att svara. Vad kommer nu att hända? När regeringen gör sig så impopulär måste den väl rimligtvis kompensera detta med något mera populärt. Vad skall det bli? Blir det en ökning av bostadsbyggandet utöver det som redan är aviserat eller vad blir det?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Tillsammans med fjor-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ton andra socialdemokratiska riksdagsmän har jag motionerat om att kommunala investeringar bör undantagas från den föreslagna 25-procentiga investeringsavgiften. Detta ställningstagande grundar sig i första hand på att jag anser det principiellt oriktigt att staten lägger skatt på kommunerna när dessa fullgör sina legala uppgifter. Jag förmodar att det är flera än motionärerna som kan dela denna uppfattning. Jag ifrågasätter inte att det är nödvändigt med en begränsning av investeringarna på vissa områden av byggnadssektorn. En sådan begränsning bör givetvis också ske på den kommunala sidan. Genom tillståndsgivningen har en upp-bromsning också kunnat ske, vilket redovisas i årets finansplan. Det framhålls att de kommunala investeringarna har kunnat hållas på en betydligt lägre nivå genom de åtgärder som har vidtagits dels på tillståndssidan och dels genom kreditåtstramningen.

Det är över huvud taget svårt att finna något skäl som talar för införandet av den 25-procentiga investeringsavgiften ovanpå tillståndsgivningen. Man kan likna detta vid att ha dubbla dörrar och dubbla lås men ändå avse att hålla nycklarna tillgängliga för den som vill och som kan betala. Det är onekligen kommunerna som kommer i kläm, eftersom ansvariga kommunala förtroendemän knappast kan komma att bygga med de överkostnader som skatten medför.

För de privata byggarna finns det möjligheter att kalkylera på ett helt annat sätt i vissa lägen. Privatbyggaren kan komma fram till att det är lönsamt att bygga trots investeringsavgiften. Om kapital finns tillgängligt, om kostnader är nedlagda på utförd projektering, om man förfogar över en tomt som drar räntekostnader, är det inte uteslutet att byggnationen kommer till stånd. Finner man det önskvärt att komma före konkurrenter, att utveckla och rationalisera verksamheten, att star-

ta ett par år tidigare med avsedd verksamhet, så kan investeringsavgiften uppvägas av fördelar som uppnås genom att byggnadsverksamheten kan utföras utan tidsutdräkt. Två års kostnadsstegringar inom byggbranschen bör heller inte glömmas i detta sammanhang.

Ur samhällsekonomisk synpunkt mindre angelägna objekt kan komma att uppföras även med skatten, medan angelägna kommunala objekt får skjutas på framtiden. Totalstoppet blir nämligen ett faktum på den kommunala sidan, om man bortser från dispensmöjligheterna — och till den frågan skall jag återkomma.

Jag vill i det här sammanhanget framhålla att när det gäller kommunerna en fortsatt åtstramning bör kunna åstadkommas genom enbart fysisk reglering, om inte hela denna sektor skall komma i en absolut stryckklass. Här gäller det nyttiga och välbehövliga anläggningar för idrott och kultur, det gäller samlingslokaler och förvaltningsbyggnader och ibland även lösande av ganska svåra trafikproblem genom att man kan göra nödiga parke-ringsanordningar o. s. v. De här objekten kan få en chans att angelägenhetsprövas genom länsarbetsnämnderna, såsom det har gjorts hittilldags.

Sysselsättningen är för närvarande svag i vissa regioner. Jag behöver väl inte tala om för denna kammare att jag själv företräder en region med besvärande arbetsmarknadsstruktur. När det varit nödvändigt att fylla ut sysselsättningen för byggnadsarbetarkåren har man haft möjlighet att ta till de oprioriterade byggnadsobjekten. Det har kunnat göras på ett smidigt och ofta snabbt sätt, vilket har klarat svåra arbetslöshetssituationer för byggarbetarna.

Detta smidiga instrument skall nu ersättas av att vi får gå till Kungl. Maj:t och ansöka om dispens. Säkert kommer det att visa sig att denna väg med-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

för betydande tidsutdräkt och större osmidighet. Den kan också medföra en del underliga saker. Det är inte uteslutet att man i samma ort men vid skilda tidpunkter kan uppföra exakt lika byggnader men till olika pris på grund av att ett objekt är befriat från avgift medan ett annat är avgiftsbelagt. I en region kan man också hela tiden komma att bygga utan avgift, medan man i regionen intill inte kan räkna med att bli befriad från några avgifter, beroende på sysselsättningssituationen.

Beslutet om investeringsavgiften är avsett att vara i kraft till hösten 1968, och därefter skall enligt vad finansministern och utskottsreservanterna har framhållit tillståndsgivningen återigen användas som ensamt styrande instrument. Då finns det onekligen anledning att fråga, varför man inte använder det instrumentet redan nu, gärna med vissa skärpningar, eftersom man tror sig om att kunna göra det funktionsdugligt inom 18—19 månader.

Man ställer sig också ganska undrande till vad regeringen egentligen åsyftar med investeringsavgiften, och det kanske man gör i synnerhet sedan man tagit del av reservationen i sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets betänkande. Man kan fråga sig, om det som åsyftas är totalstopp över hela det oprioriterade fältet eller inte — uppgifterna om detta har varit litet olika.

Reservationen är som en heltäckande matta, där man försöker täcka in alla situationer tills man motsäger sig själv. Reservanterna framhåller: »Det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och en dispens kan givetvis utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten.» Vad har man avsett med ordet »generellt» i detta sammanhang? Är det exempelvis kyrkor som skall få byggas generellt efter dispens? Eller är det bensinstationer? Avser man att ge generella tillstånd i någon viss region? Det skulle vara myc-

ket intressant att få veta en del om detta. Hur nyanlagda skall till exempel bostadsområdena vara för att man skall få dispens att uppföra fristående service-lokaler? Jag vill också fråga herr Brandt om man kan få dispens utan att redovisa arbetslöshet.

Ja, det är många som har tolkat skrivningen i reservationen när det gäller dispensregeln på ett mycket välvilligt sätt. Jag tillhör faktiskt inte dem som gör det, ty jag tror att sanningen närmast är att de skrivna orden i detta sammanhang inte förpliktar till vare sig det ena eller det andra, eftersom man tillstyrker propositionen i dess helhet. Herr Brandt var också inne på detta. Han sade att det är en sak vad som skrivs i utlåtandet och en annan sak om man ändrar i lagtext. Finansministern var här alldeles nyss och talade om att dispensgivningen skall skötas med stramhet. Ett kan man ändå vara säker på, och det är att strömmen av dispensansökningar kommer att bli strid och den administrativa belastningen stor när alla dispensansökningarna skall behandlas.

Investeringsavgiftens verkningar när det gäller fritidshusen är också diskutabla. Den rationellaste metoden, nämligen bebyggelse i grupp, blir föremål för avgift, medan andra fritidshus inte beläggs med avgift förutsatt att ytan understiger 80 m². Det kan ifrågasättas om inte flera enligt förslaget avgiftsdrabbade kommunala investeringar ur samhällssynpunkt framstår som angelägnare än fritidshusen.

Finansministern räknade också upp en del exempel när han var inne. Han talade bl. a. om en viss stad, och för att illustrera hur det var ställt i den kommunen talade han om vilka planer man hade på den oprioriterade sidan, medan han menade att det var synnerligen illa ställt på bostadssidan i denna kommun. Jag får faktiskt i detta sammanhang också fråga: Har man inte trots allt i denna ort byggt allt vad man kan

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

bygga på bostadssidan genom att utnyttja den bostadskvot som man har fått sig tilldelad, och fler bostäder kan man faktiskt inte bygga i en kommun än vad man har kvot till. När det gäller den andra byggnationen, de byggplaner som man har redovisat i denna kommun, kanske det är långsiktiga planer, och det är väl inte fel att kommunerna planerar för att få fram en god och funktionsduglig boendemiljö där man har idrotts- och kulturanläggningar, tennisbanor och vad det nu är. Jag tycker att detta bör ha sin givna plats. I vart fall bör det ske en angelägenhetsprövning av varje sådant här objekt så att man har möjligheter att titta närmare på vad det är som kan komma att behövas. Där tror jag fortfarande att länsarbetsnämnden är den bästa instansen.

Jag ber, herr talman, att i anslutning till motion 190 i denna kammare, vilken är den socialdemokratiska motionen, få framställa yrkandet att i förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten företas de ändringarna att ur 1 § utgår orden »kommunalförvaltningsbyggnad» samt att 2 § sista stycket erhåller följande lydelse:

»Staten och kommunerna erlägger icke investeringsavgift.»

Detta yrkande ansluter också till motionen 706 i denna kammare av herr Eriksson i Bäckmora.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Bäckmora (cp), Persson i Heden (cp) och Gustafsson i Borås (fp).

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Det har i pressen, i radio och TV och inte minst i dagens debatt framförts skarp och enligt min uppfattning berättigad kritik mot finansministerns förslag om en 25-procentig investeringsavgift på vissa byggnadsarbeten. Tillsammans med en partikamrat har jag motionerat om undantagande från investeringsavgift av religiösa samlingslokalers byggande.

Det är naturligt att de som berörs av ingreppet känner olust och irritation inför finansministerns förslag. För deras vidkommande kan konsekvenserna endast bli två: antingen tvingas de att helt avskryva tanken på byggande eller också, därest de föredrar att bygga, att till staten inleverera en kraftigt tilltagen straffskatt på den totala byggkostnaden. Vilken väg man än må välja, drabbas man av mindre angenäma följder.

Det är inte bara byggherrarna — finansministerns pretentiösa rubricering av dem som bygger — som råkar i kläm. Även byggnadsarbetarna hamnar i ett bekymmersamt läge. Under år 1966 sökte myndigheterna i och för ett utjämnande av sysselsättningen inom byggnadsindustrien stimulera igångsättningen av byggen som nu skall beläggas med investeringsavgift. På grund av det hårda ekonomiska klimatet händer det som bekant praktiskt taget varje dag att folk avskedas från sina anställningar. Den snabbt pågående strukturrationaliseringen, som från arbetsmarknadssynpunkt icke alltid är så tilltalande, kommer genom investeringsavgiften på vissa byggen att medföra ännu större svårigheter, vilket föranleder arbetsmarknadsstyrelsen att begära ökade anslag för att klara sysselsättningen.

LO hävdar att arbetsgivarna skall känna större ansvar för sina anställda vid uppsägningar. Man kan fråga sig, om den företagare som kan bevisa att han nödgats säga upp sina anställda till följd av den aviserade investeringsavgiften kan sända räkningen till finansdepartementet.

Finansministern har till ett slag av byggande som han betecknar som icke prioriterat förutom förvaltningsbyggnader, simhallar, idrottsanläggningar, banker och bensinstationer även hänfört kyrkor och församlingshus. Med tanke på de vitt skilda ändamålen för byggnaderna anser jag att sammanställningen av de olika byggnadsprojekten inte

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

är särskilt lyckad. Det är också angeläget att lösa de samlevnadsproblem som anhopningen av människor i städer och tätorter medför. Mindre kyrkor och församlingshus har i sådana sammanhang en stor uppgift att fylla.

Från flera håll har det påtalats att propositionen är ett hastverk som tillkommit i tidsnöd, och jag vill skriva under på detta. Att inränga kyrkobyggen i förslaget är dessutom, enligt mitt sätt att se, en onödigt demonstration av regeringspartiet. Det är minst sagt häpnadsväckande att på detta sätt bestraffa den stora grupp människor i detta land som är kristet intresserad, till huvudsaklig del vanliga enkla människor, arbetare och småsparare — det är som bekant inte storfinansen som stöder frikyrkligheten eller småkyrkokostiftelserna i svenska kyrkan — som av kristen idealitet vill offra sina hårt beskattade inkomster till kristen verksamhet. Är det för mycket begärt att dessa människor utan inblandning av staten själva får bestämma över sina pengar? Man får nästan den hädiska tanken att herr Sträng för att rättfärdiga sitt förslag återinför en gammal, numera icke giltig medborgarrätt, nämligen pengar.

De som vill företa en utlandsresa för sina sparmedel, har den självklara rätten att göra det. De som i stället föredrar att använda pengarna för att bygga en samlingslokal för kristen verksamhet bör ha samma rättighet utan att tvingas böta 25 procent av byggnadskostnaderna. Inom finansdepartementet har man bevisligen inte någon uppfattning om eller större känsla för den uppbyggande och fostrande verksamhet som denna kategori medborgare bedriver. I stället för att låta dem utan inblandning från statens sida fortsätta sitt arbete, tar man ett stryptag på expansiv kristen verksamhet. Finansministern går så långt, att han jämställer kristen verksamhet med bensinförsäljning.

Socialdemokraterna har inte heller

tidigare visat något större intresse för denna form av samhällsnyttig verksamhet. Man kan alltså beteckna denna proposition som helt stilenlig.

Det verkar också som om alla socialdemokratiska riksdagsmän skulle vara beredda att ge finansministern sitt stöd. Man framför vissa smärre ändringsförslag, men i stort sväljer man propositionen. Jag har dock svårt att tro att de socialdemokrater, som tillhör broderskapsrörelsen och som är frikyrkligt anslutna, är beredda att ge eller — rättare sagt — vågar ge finansministern sitt stöd på denna punkt. Herr Svensson i Kungälv, som tydligen inte är närvarande i kammaren — han anser måhända att frågan är så oviktig, att han gått hem och lagt sig — har deklarerat, att om kyrkobyggen framtingas av samhällets egna åtgärder, exempelvis genom expropriation, så skall församlingen eller sammanslutningen få bygga utan att betala investeringsavgift. Ja, det fattas bara annat! Man skall väl inte göra hundratusentals människor rättslösa. En hyresvärd får inte vräka sina hyresgäster från ett rivningshus utan att först ha skaffat dem annan lägenhet. Det är minsann ingen generositet; det är bara ett självklart rättvisekrav man tillmötesgår.

Men den fråga vi här diskuterar har då större bredd än motionsyrkandet om undantag vid expropriation. Jag tar för givet att broderskapsrörelsens representanter anser finansministerns förslag beträffande investeringsavgift å allt kyrkbygge i dess helhet oantagbart. Ett politiskt agerande går ju ut på att man i första hand skall representera sina väljare, man skall med andra ord föra deras talan. När det gäller den aktuella frågan är jag absolut övertygad om att alla kristna medborgare i detta land och för övrigt även de som hyser sympatier för och uppskattar kristen verksamhet — och det är mycket folk som gör det — anser den aviserade investeringsavgiften på kyrkbyggen helt

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

orimlig. Frågan gäller varken mer eller mindre än en stor väljargrups självklara rätt att utan statens inblandning själv få bestämma om man vill offra sina hårt beskattade inkomster till kristen verksamhet.

Socialdemokraterna hävdar i alla sammanhang att valrörelsen med sikte på 1968 års val redan inletts. Man gör allt för att försöka uppvisa något slags vitalitet. Jag förmodar att proposition nr 10 är ett led i försöken att ruska om svenska folket. Har det varit avsikten har man onekligen lyckats. Men man har också med säkerhet lyckats få de kristet orinterade och deras sympatisörer i detta land att till fullo inse vilken negativ inställning regeringspartiet intar till kristen verksamhet. Ett sådant dråpslag som propositionen utdelar mot en hel väljarkategori glöms inte i första taget.

Herr talman! Jag yrkar i första hand bifall till utskottets hemställan om avslag på proposition nr 10 om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten och i andra hand, därest reservationen av herr John Ericsson m. fl. skulle av kammaren bifallas, att det avsnitt av 1 § i förordningen som börjar med »byggnad som» och slutar med »eller nöjeslokaler» skall ha följande lydelse: Byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer nöjeslokaler eller andra än kyrkliga samlingslokaler.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag har redan haft tillfälle att här instämma i det anförande, som hölls av fru Hörnlund. I motion nr 706 i denna kammare har jag ställt samma yrkande som återfinns i den motion som fru Hörnlund talade för. Jag skall därför bara helt kort anlägga några ytterligare synpunkter på denna fråga.

I likhet med fru Hörnlund finner jag det helt omotiverat att kommunerna skall behöva drabbas av den föreslagna investeringsavgiften. Man får väl än-

då förutsätta att kommunala beslut om uppförande av nu icke prioriterade byggen är så noga övervägda och prövade i de kommunala instanserna att behov av byggandet föreligger. Att då ikläda kommunerna en förmyndartröja, innebär ett oskäligt ingrepp i den samhälleliga och kommunala planeringen. Av erfarenheter från min egen provins vet jag att planering och projektering när det gäller visst byggande är i gång på många håll och att det kommer att ske en fördyring av byggkostnaderna med 25 procent, om inte ett undantag medges. Att inställa redan planerat byggande är säkerligen många kommuner ovilliga att göra. En förskjutning i tiden på inemot två år kan också innebära rätt betydande olägenheter för vederbörande kommun.

Med den årliga kostnadsstegring, som äger rum inom byggnadsindustrien, skulle kanske ett uppskov på 19 månader kosta lika mycket som den föreslagna investeringsavgiften, med påföljd att en del kommuner i stället för att försena byggandet kommer att igångsätta byggandet och betala sina böter till finansminister Sträng.

I områden som nu erhåller lokaliseringsstöd kan investeringsavgiften försvåra kommunernas medverkan i det planeringsarbete, som därvidlag måste ske. Även om dispensvägen öppnar vissa möjligheter, kan man förmoda att dispensgivningen kommer att tillämpas med största restriktivitet — eljest skulle ju den förordning det här gäller vara ganska överflödigt.

Herr talman! Jag ber att i första hand få yrka bifall till utskottets hemställan. I andra hand ber jag att få ställa samma yrkande som det som här framfördes av fru Hörnlund.

Herr JOSEFSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Jag skulle bara vilja anföra några kortfattade synpunkter.

Med anknytning till debatten skulle jag först vilja framhålla att alla de

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

önskemål, som är presenterade på olika områden — i motioner och även här i debatten — här vittnesbörd om att det finns en rik flora av olika aktuella önskemål på skilda håll. På landstings- sidan kan vi tala om sjukvården; vi kan tala om bostäderna och det kan sägas att industrien har påtagliga investeringsbehov. Att det måste ske en avvägning mellan önskemålen, är ofrånkomligt.

Därutöver skulle jag helt kort vilja beröra ett par speciella delområden. Jag skall börja med ett yttrande som herr Björkman fällde för en stund sedan i debatten, då han på tal om fritidshusen i mer skämtsamt ton sade: »Är det fråga om att fastställa vårt livsrum till 60 kvadratmeter?»

När jag har medverkat vid tillkomsten av motion II: 413, var det inte min avsikt att som livsrum för fritidsändamål skulle fastställas en bostadsyta på 60 kvadratmeter, och jag vill här ytterligare belysa saken ur en speciell synpunkt.

I mitt hemlän på västkusten har vi och kommer även i fortsättningen att få en omfattande fritidsbyggnation. Där kan det i en kommun vara så att man på ena sidan av en väg får utan igångsättningstillstånd och utan avgiftsbeläggning — om riksdagen bifaller förslaget om investeringsavgift — bygga ett bostadshus för fritidsändamål på upp till 80 kvadratmeter, medan det på andra sidan vägen kan vara svårt att få bygga ett hus av samma eller obetydligt större storlek, avsett för permanent bruk. Och de svårigheterna är helt självklara. Det antal lägenheter med statlig belåning som får byggas inom Hallands län är nämligen fastställt. Likaså har fastställts en kvot om 50 lägenheter för byggande av bostadshus utan statlig belåning under 1967. Den kvoten ligger inom ramen för bostadsbyggnadsprogrammets cirka 90 000 lägenheter.

Häromdagen var jag uppe på läns-

arbetsnämnden i Halmstad och frågade, hur många ansökningar om byggande av lägenheter utan statsbelåning som inkommit hittills i år. Jag fick då den upplysningen att antalet var omkring 200. Det räcker därför inte långt med 50 lägenheter. Och det är ganska naturligt att detta lyser i ögonen på dem som vill bygga; det kan få byggas ett fritidshus på 80 kvadratmeter men inte ett permanent bostadshus.

Det är mot den bakgrunden som jag har varit med om att ställa yrkandet i motion nr 413. I ett läge då man vill begränsa vissa avsnitt av byggandet är det ganska skäligt att man inriktar sig på en sådan sak — utan att därför fastställa ett sådant livsrum som herr Björkman talade om. Om det ovanpå tillståndsgivningen från länsarbetsnämnderna för fritidshus skall läggas en investeringsavgift, skulle jag vilja förordna att man fastställer ytan till 60 kvadratmeter i stället för 80, ty det blir då en klarare markering av gränsen mellan fritidshus och bostadshus.

Med den motiveringen kommer jag att hemställa om bifall till det yrkande som har framförts i motionerna II: 413 och I: 320. Jag tycker att man bör kunna vidta den åtgärden under en övergångsperiod. Jag hade anledning att hysa tvekan inför gränsen 80 kvadratmeter redan i fjol våras, när vi fick bestämmelserna om igångsättningstillstånd för fritidshus av denna typ.

När propositionen nr 10 lades på kammarens bord hyste jag ganska stora betänkligheter på ett par punkter. Detta gällde inte förslaget om investeringsavgift i princip. Men uppräknigen i § 1 av de olika typerna av oprioriterad byggnation gjordes ungefär på samma sätt som då det gäller tillståndsgivningen, och i § 16 angavs möjligheterna att bevilja dispens från avgift. Jag var mycket tveksam just därför att jag tyckte att propositionen på den punkten var ovanligt knapphändig.

Då jag nu sett att skrivningen i re-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

reservationen till det sammansatta utskottets utlåtande ger en chans att möta sysselsättningsstörningar på olika håll i landet — en skrivning som jag tycker motsvarar de synpunkter som jag funnit anledning att hävda i detta sammanhang — har jag fått ett bättre stöd för att kunna acceptera propositionen.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen, samtidigt som jag yrkar bifall till den motion som jag tidigare omnämnt.

Herr SVENNING (s):

Herr talman! De flesta riksdagsmän har fått ett öppet brev från arkitekter, konsulter m. fl. och det är intressant att konstatera vad som här skrivs. Inledningsvis heter det: »I ett kärt ekonomiskt klimat, som kännetecknas av en svårartad kapitalbrist har vi förståelse för att ett visst statligt dirigerande av investeringarna måste göras. Eftersom investeringarna i byggnader och anläggningar utgör cirka hälften av våra totala investeringar är det vidare uppenbart att en statlig styrning av investeringarna inom byggnads- och anläggningsbranschen måste företagas.»

Även på den sidan är man alltså medveten om att det inte går att fortsätta på det sätt som nu sker.

Jeg ber att få citera ännu ett litet stycke ur skrivelsen som ytterligare understryker nödvändigheten av att det görs någonting från riksdagens sida. I skrivelsen talas om att projektering och konstruktion av byggnad kan ske under det ett och halvt år som byggnadsstoppet råder, och det heter vidare: »Härigenom kan t. o. m. vissa vinster göras, framför allt då man får tid med en noggrannare planering.»

Det är precis detta som det här gäller. Vi som sitter ute i kommunerna och handskas med dessa ting är på det klara med att marknaden är överhettad, i synnerhet det område som konsulterna arbetar på. Det har varit en besvärlig tid

utan tillfälle till noggrann översyn tekniskt och ekonomiskt, och det behövs i hög grad en sådan översyn för att lösa problemen på detta område.

Jag vill understryka att den hetsiga takten och överansträngningarna genom en pressad marknad ibland har orsakat höga kostnader och mindre genomtänkta planeringar. Konsulter och arkitekter har, som jag påpekat tidigare här i kammaren, haft många tillfällen att pressa upp sina inkomster alltför högt, kanske mest tack vare en taxa som i hög grad behöver revideras. Nu kanske arkitekterna får tillfälle att göra sin taxa mer tidsenlig, framför allt under hänsynstagande till att man, om det skall kunna ske besparingar på andra ställen, också måste företa en översyn därvidlag.

Även kommunerna får tid att göra en översyn. Jag tror att vi behöver en tid för en bättre planläggning och uppläggning av verksamheten. Det har ur många synpunkter varit nödvändigt att få till stånd ett ökat byggande av industrilokaler ävensom ett ökat bostadsbyggande, i första hand på bostadorterna. I avsikt att förbättra möjligheterna för dessa byggnadsgrenar har man nu sett sig nödsakad att införa en investeringsavgift som bromsar eller i många fall omöjliggör byggandet av omfångsrika och dyrbara butiks-, kontors- och banklokaler, förvaltningsbyggnader, idrotts- och sportanläggningar, kyrkor m. m.

I propositionen har man beaktat att vissa till ny bostadsbebyggelse hänförliga komplement såsom parkeringshus och parkeringsanläggningar inte bör belastas med någon investeringsavgift, men man har beklagligtvis inte räknat med att i många av de stadsdelar som nu uppförs även finns insprängda centrumanläggningar med nödvändiga butiker och andra servicelokaler för betjäning av hela bostadsområdet.

En återgång till det tidigare systemet med butiker och övriga lokaler i bostadshusens bottenvåning inom nypla-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

nerade bostadsområden måste betraktas som en direkt felinvestering och en icke önskvärd utveckling, enär lokalerna inte erhåller en flexibel planlösning utan blir bundna av bostadshusens stomme. De nya butikscentra som nu byggs utgör ett direkt komplement till bostäderna. Det skulle vara mycket olyckligt om boendekostnaderna inom de nya bostadsområdena ytterligare ökas genom en investeringsavgift för bostadskomplement av här ifrågakarande slag, vare sig de finansieras med statliga lån eller ej. Det har säkerligen inte heller varit meningen att så skulle ske; det framgick även då vi hade tillfälle att ingående diskutera frågan i det sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottet. Finansministern har också i dag talat om, att det inte skall bli något idiotstopp, och därför är det helt naturligt att se på dessa ting på ett realistiskt sätt.

Att rita om redan planlagda och delvis utbyggda bostadsområden och spränga in nödvändiga servicelokaler i vanliga bostadsfastigheter, som då också måste ritas om, innebär dels en fördyring av de gemensamma byggnadskostnaderna, dels en felplacering, då affärslokalerna kanske ensidigt måste planeras i ena delen av bostadsområdet inom en stadsdel som till hälften är färdig. Detta i sin tur leder till att det blir långa gångvägar för de boende och ett sämre utnyttjande av den gemensamma stadsplanen. Påpekas bör att för närvarande koncentreras även i mycket stora nya bostadsområden — med ett invånarantal av 25 000 personer eller mer — som regel köpskap o. d. till större centrumläggningar för att bättre service skall kunna erbjudas de boende. Det är önskvärt — därest dessa byggnader inte redan från början kan undantas från investeringsavgift — att man för dem tillämpar ett generöst dispensförfarande, kanske rent av ett generellt dylikt.

Reservationen av herr John Ericsson m. fl. visar att även reservanterna i sam-

mansatta bevillnings- och tredje lagutskottet i sin skrivning varit inne på en liknande realistisk bedömning i fråga om sådana servicecentra som jag här talat om. Jag hoppas att regeringen för detta slags byggnader beslutar tillämpa det dispensförfarande — helst generellt — som omnämnes i reservationen. Sedan jag fått ta del av denna uppläggning, som också framhållits i Malmö stads fastighetsnämnds skrivelse, är jag fullt medveten om att det kan finnas stora möjligheter att uppföra dessa gemensamma byggnader utan att belasta dem med investeringsavgift.

Härmed ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag har i min hand ett offentligt betänkande från år 1964 som bär rubriken »Statslån till samfundslokaler, betänkande avgivet av frikyrkolokalsutredningen».

Denna utredning tillkom år 1962. Kungl. Maj:t bemyndigade då chefen för socialdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän som skulle ha i uppdrag att verkställa utredning angående statligt stöd till de fria kristna samfundens kyrkor och samlingslokaler. Bland de ledamöter som arbetade i utredningen fanns två mycket kända frikyrkomän, nämligen dels lektor Ansgar Eeg-Olofsson, ordförande i Svenska missionsförbundets styrelse och ordförande i Sveriges frikyrkoråd, dels riksdagsman Evert Svensson i Kungälv, känd ledande man inom den socialdemokratiska broderskapsrörelsen.

Utredningens förslag gick ut på att församling, som tillhörde ett evangeliskt trossamfund, skulle beviljas statslån för att tillgodose behovet av lokaler för gudstjänst och därtill anslutna lokaler för ungdomsarbete och annan form av gruppverksamhet. Lånen skulle beviljas för nybyggnad, ombyggnad eller köp av byggnad belägen på mark, som inneha-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

des med äganderätt eller tomträtt. Vidare talade utredningen om att det skulle tillsättas en statens nämnd för samfundslokaler och att länen skulle utgå med högst 50 procent eller, när synnerliga skäl förefanns, med högst 70 procent av ett visst belopp.

Betänkandet offentliggjordes den 14 juli år 1964, alltså för ungefär 2½ år sedan. Såvitt mig är bekant kom utredningen till stånd på grund av ett initiativ från broderskapsrörelsen, och jag och många med mig fattade utredningens förslag så, att det var fråga om en positiv inställning till frikyrkorna. Man ville hjälpa dem ekonomiskt sett när det gällde byggande av kyrkolokaler och ungdomslokaler. Men nu — efter 2½ år — är alltså situationen en helt annan. Nu är man beredd att ta en mycket negativ ståndpunkt till bl. a. frikyrkornas behov av samfundslokaler. Det är i stället fråga om en, som det har uttryckts, straffskatt eller låt oss kalla det extraskatt. Finansministern sade för en stund sedan att det var fråga om ekonomiska sanktioner. Jag hoppas verkligen att broderskapsrörelsens representanter nu går emot finansministern, eftersom de för så kort tid sedan hade en positiv inställning till frikyrkosamfunden i detta sammanhang.

Det är kanske att begära för mycket, men jag vill ändå uttrycka den förhoppningen. Det skulle se ganska ologiskt ut eljest.

Detta är emellertid inte det enda exemplet på förändrad inställning från regeringspartiets sida. 1964 fick riksdagen motta en proposition, nr 95, med förslag till lag om ändring av 1 § lagen om igångsättningsstillstånd, vari förordades att butiker i nya bostadsområden borde bli prioriterade. Nu är det alltså annorlunda även på den punkten.

Sysselsättningen inom vissa delar av byggnadsbranschen och byggnadsämnesindustrin kan komma att allvarligt äventyras genom det förslag som ligger på riksdagens bord. Nya bostadsområ-

den kommer under avsevärd tid att bli helt funktionsodugliga, säger utskottet riktigt nog, och jag skulle vilja tillägga att det är fråga om en situation där samhällen blir ofullständiga och ofärdiga, eftersom servicehus, butiker, kontorslokaler, banklokaler, kyrkor o. s. v. inte får uppföras. Det betyder med andra ord att miljön blir otillfredsställande för dem som bor där.

Det märkliga är att förslaget innebär en diskriminering av vissa byggnader. Avgiften gäller ju inte bara kyrkor, utan det är också fråga om kontors- och förvaltningsbyggnader, banker, butiker, bensinstationer, vissa parkeringshus, kyrkliga och andra samlingslokaler, idrottsanläggningar och vissa slag av fritidshus. Men det finns särskild anledning att häftigt reagera mot att en investeringsavgift av detta slag införes för kyrkobyggen. Eftersom tillståndstvånget kommer att stå kvar, kan alltså en situation tänkas som innebär att en lokal församling får tillstånd att sätta i gång ett byggande. Det finns arbetskraft, det finns pengar, insamlade på frivillig väg, men denna nya extraskatt omöjliggör igångsättning. Här skulle vi alltså få det första exemplet på att de kristna församlingarnas offermedel blir beskattade. Jag skulle alldeles särskilt vilja understryka detta enligt min mening tragiska faktum.

För en stund sedan nämnde finansministern i sitt anförande att det skulle finnas tre banker ute på Arlanda flygplats, som ju riktar ansiktet ut mot världen. Jag fattade honom på så sätt att han tyckte att det skulle kunna räcka med en bank på Arlanda. Låt mig ta ett exempel av parallellt slag. I Göteborg råkar det vara så att fyra församlingar som tillhör Metodistkyrkan slås samman. Man vill inte bygga fyra kyrkor utan man vill så att säga rationalisera och bygga en gemensam kyrka. Men trots detta samgående och denna rationalisering går inte detta kyrkobygge att genomföra. Man kan inte till

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

de insamlingar man tidigare gjort skaffa ytterligare 2,5 miljoner som behövs, om denna investeringsavgift införes.

Den föreslagna investeringsavgiften skulle allvarligt hämma de ideella organisationernas utveckling. Det gäller de kristna kyrkorna, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen och idrottsorganisationerna, som har stora byggnadsbehov vilka inte kan tillgodoses om avgiften införes så som regeringen har föreslagit. Såvitt jag kan förstå drabbas de organisationer hårdast som för sin verksamhet är helt beroende av frivilligt insamlade medel, t. ex. frikyrkorörelsen. Principen att ideella organisationers verksamhet inte skall beskattas åsidosättes, om denna avgift införes.

Jag har i motionen II:133 framhållit att en kvotering är det enda riktiga hjälpmedlet i denna situation och att regeringen redan har möjligheter till en sådan kvotering i lagen om igångsättningstillstånd. Jag vill också instämma i vad som säges i utskottsutlåtandet: »En reglering av nu gällande typ är — även om den i och för sig är föga önskvärd — då att föredra eftersom den på ett helt annat sätt kan ta hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.»

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Låt mig först uttala en protest mot de arbetsförhållanden och den diskussionsordning som finns här i riksdagen. Det förefaller som om en del ledamöter har vissa fördelar som de övriga ledamöterna saknar, och den diskussionsordning som tillämpas tycks leda till en parodi på riksdagsarbete. De ledamöter som höll sina anföranden under förmiddagen och då hade obegränsade möjligheter att yttra sig och tillfälle till repliker ligger just nu och sover gott, medan vi andra måste här i kammaren fullfölja en diskussion i en

allvarlig fråga. Detta kan inte kallas riksdagsarbete i egentlig mening. Men det är självklart att som gammal kolare har jag möjlighet att vara här till klockan sex i morgon bitti om det behövs.

När det gäller själva sakfrågan sade finansminister Sträng att det var en fråga om hur man skulle gå till väga för att försöka styra utvecklingen inom byggnadsbranschen. Han menade, efter vad jag kan förstå, att den arbetskraft och de kapitaltillgångar som vi har i vårt land på något vis skall vara förbehållna dem som har god ekonomi eller har kreditmöjligheter. Om man skall följa den ordningen i vårt svenska samhälle blir resultatet att den byggen-skap som icke har dessa möjligheter till sitt förfogande kommer i efterhand.

När det här talas om bankhus och bensinmackar m. m. vill jag erinra om att jag under åtskilliga år har protesterat mot denna byggen-skap. Nu sedan denna byggen-skap blivit verklighet och denna del av svenskt samhällsliv så att säga är mättad, kommer man med förslag om att ingripa. Det är ganska märkligt att man så skall förfara.

Jag har väckt en motion, nr 538, i vilken jag yrkar avslag på denna investeringsavgift. Jag vidhåller mitt yrkande och yrkar bifall till den motion som jag i detta sammanhang har väckt. Den motionen säger klart och tydligt ifrån att samhället icke kan styra investeringarna genom höga räntor eller genom att med ekonomiska medel söka styra det hela. Man måste vidta fysiska åtgärder för att klara en styrning av den ekonomiska utvecklingen.

Eftersom ingen har närmare berört handeln och prisutvecklingen i vårt land skulle jag vilja fråga herr finansministern, ehuru han inte är närvarande i kammaren, om han inte har lagt märke till att människorna i vårt samhälle har börjat undra hur vi skall komma till rätta med den rådande prisutvecklingen. När många arbetare fick

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

de s. k. löneförhöjningarna förra året kom räntan och hyreshöjningarna och tog största delen. Vi har nu en prisutveckling som alla har sagt att vi måste komma till rätta med.

Vad innebär nu investeringsavgiften för handelns vidkommande? Jo, det innebär att om vi skall kunna komma till rätta med prisutvecklingen i vårt land tvingas vi att bygga livsmedelshallar och ersätta den gamla byggeskapen som ur alla synpunkter är oekonomisk. Då sägs det att man skulle kunna återgå till gamla förhållanden. Det har också sagts att det skulle kunna finnas möjligheter att på de nybyggda områdena få uppföra vissa serviceanläggningar. Men, ärade kammarledamöter, situationen i dag är den att vi tvingas att ersätta butiksbeståndet ute på landsbygden om vi över huvud taget skall ha kvar några butiker på landsbygden och om samma priser skall tillämpas där som i tätorter.

Samtidigt vill jag påstå att investeringsavgiften inte uppgår till 25 procent, utan den kostar exempelvis handeln cirka 40 procent. Om en handlare vill bygga om sin butik, krävs det en investering av ungefär en miljon kronor. Om man skall lägga en investeringsavgift på 300 000—400 000 kronor till den kostnaden, är den mindre affärsidkaren utslagen direkt. Det motsvarar kanske 10 procent på hans priser, och det kan han inte klara.

Om vi skall komma till rätta med prisutvecklingen inom handeln, så räcker det inte med att sätta till en JO där eller att bygga ut priskontrollen. Om priskontrollen byggs ut samtidigt som möjligheterna till rationalisering inom handeln slås undan, måste man fråga sig om den ena personen vet vad den andra har sagt eller önskat. Vi skall inte inbilla oss att vi medelst en 25-procentig investeringsavgift har möjlighet att vare sig på kort eller på längre sikt vidta de åtgärder som vi i dagens situation måste tillgripa.

Jag har förut sagt att regeringen och myndigheterna måste ha möjlighet att direkt styra utvecklingen i ett samhälle sådant som vårt. Jag har aldrig accepterat att plånboken skall bestämma på vilka områden det skall göras investeringar. Låt mig säga att en bensinfirma kan mycket väl uppföra fler bensinmackar, eftersom en 25- eller 40-procentig investeringsavgift inte spelar någon större roll för den, men det är absolut nödvändigt att handeln, och inte minst livsmedelshandeln, ges möjligheter till rationalisering och planering som gör att man kan komma till rätta med de problem som man där brottas med.

För egen del vill jag inte vara med om alla dessa undantag. Jag anser att regeringen måste ha de möjligheter som erfordras för att den skall kunna ingripa i och styra utvecklingen utan att behöva tillgripa straffskatter eller sanktioner. Vi måste se till att regeringen, ämbetsverk och institutioner kan styra utvecklingen på ett vettigt och riktigt sätt.

Det har här talats om dispensregler m. m., och jag skall hålla med om att visst måste man förutsätta dispenser, men om denna proposition nr 10 måste jag säga, att om man utnyttjar de möjligheter som samhället har och även bygger ut dem för att styra utvecklingen, kan det icke vara rimligt att nu införa en sådan punktinvesteringsavgift.

Jag har varit med om investeringsavgifter när de gäller generellt och för alla, men här blir det ju på det sättet att den som saknar kapital och saknar möjligheter att få erforderlig kredit i början av byggegenskapen också är utsluten. Under sådana förhållanden vill jag yrka bifall till min motion, som innebär ett avslag på investeringsavgiften men att Kungl. Maj:t skall uppmanas nyttja olika åtgärder i övrigt för att med fysiska medel styra utvecklingen på ett vettigt och riktigt sätt.

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp):

Herr talman! I debatten om den föreslagna investeringsavgiften vill jag göra följande inlägg.

Om regleringen är nödvändig inom byggnationen, så bör den ske genom tillståndsgivning, men så länge tillståndsvänget kvarstår och regleringen är så pass omfattande som den nu är kan denna extra investeringsavgift knappast motiveras av annat än en lust att ytterligare reglera och straffbeskatta enskilda, organisationer, kyrkosamfund och näringsliv. Om den utgör en god inkomstkälla för finansministern, är det inte så säkert att den blir tillfällig, om finansministern får sitta kvar på sin post.

Härtill kommer att om finansministerns förslag genomföres, skulle det gynna sådana som förfogar över kapital och som genom vinstgivande avkastning återfår avgiften. Här kan man anföra liknande förhållanden på hyresmarknaden. De som har kapital och kan lägga pengar »under bordet» kan få lägenhet snabbare än andra i bostadskön. Men vi fördömer sådana företeelser. Därför förkastar vi finansministerns tilltänkta påлага.

Vidare måste även byggnationen ses i sin helhet så att den inte blir ofullständig. Det är ju inte bara fråga om att bygga bostäder, man måste också skapa en miljö som tillfredsställer andra mänskliga krav.

Så några ord om investeringsavgiften och de kyrkliga byggnaderna. Investeringsavgiften kommer att drabba kyrkliga byggnader, även sådana som finansieras genom frivilligt insamlade medel. Av denna nya förordning beröres i stor utsträckning de fria församlingarna i vårt land. Deras medlemmar brukar inte höra till samhällets kverulanter, utan tvärtom tar de med stor lojalitet sin del i samhällets förpliktelser samtidigt som de på grund av övertygelse och idealitet bär upp ett omfattande arbete till medmänniskors bäs-

ta både i Sverige och i utvecklingsländerna, och de gör det med medel som de till fullo fått skatta för.

Den föreslagna investeringsavgiften blir i detta avseende ett hinder för den personliga och idémässiga friheten.

I en broschyr till 1966 års val lovade de kristna socialdemokraterna att värna om vars och ens rätt att fritt välja och utöva sin religion utan att detta medför några konsekvenser för hans eller hennes ställning som medborgare i samhället. Investeringsavgiften rimmar dåligt med ett sådant löfte.

Förslaget tenderar att hämma och strypa denna för människor och samhälle så betydelsefulla verksamhet. Det har klart utsagts av olika statliga och kommunala instanser att de kristna rörelserna inte bara har ett egenvärde för medlemmarna utan också gör en obestridlig samhällsgagnande insats. Anslag från allmänna arvsfonden till församlingarnas ungdomslokaler är ett exempel på stödåtgärder som ansetts vara befogade. Nu är statsmakterna alltså redo att ta tillbaka med den ena handen vad de givit med den andra. Många församlingar saknar lokaliteter för sitt expanderande ungdomsarbete. Deras möjligheter att bedriva sin värdefulla ungdomsfostrande verksamhet försvåras allvarligt, om finansministerns förslag genomföres.

En antydning har också gjorts om att skatten skulle tas ut på byggandets bruttokostnad. Detta innebär att även frivillig arbetsinsats av medlemmar skulle beskattas. Det är alltså inte nog att offermedlen skall beskattas dubbelt, utan vad medlemmarna gör på sin fritid, burna av sin ideella övertygelse om mänsklighetens bästa, skall beläggas med straffskatt! Idealiteten sitter sannerligen trängt i vårt land. Under tiden går allt fler brottslingar fria, och kostnaderna för de ansvarslösa framfart stiger i höjden.

Som kristna accepterar vi en nödvändig och rättvis beskattning av svens-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ka medborgare, ty vi anser att det ordet skall praktiseras: Man skall giva kejsaren vad kejsaren tillhör och Gud vad Gud tillhör. Men om kejsaren börjar fingra på Guds pengar är det både vår rätt och vår plikt att reagera och protestera.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, men därest reservationen skulle vinna yrkar jag bifall till det förslag till ändrad lagtext som upplästs här tidigare.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Jag kommer kanske inte att säga så mycket i sak men kommer däremot att göra några reflexioner om vad som har yttrats.

Jag tycker att den senaste talaren, liksom herr Källstad, alltför mycket försöker framhålla kristna värden och annat trots att det gäller en rent politisk fråga. Herr Källstad nämnde bl. a. att man straffbeskattar de kristnas offerpengar. Avsikten med avgiften är ju att vederbörande skall uppskjuta byggandet av s. k. oprioriterade byggen ett och ett halvt år, och detta skulle väl kunna anses vara ett mycket fint offer som de kristna församlingsmedlemmarna skulle kunna göra för att bereda den svenska ungdomen större chanser att i stället få bostäder genom utnyttjande av den tillgängliga arbetskraften på sådant byggande, ty bostäder behöver väl ungdomen mer än kyrkor som det ändå finns, även om det kanske inte är så gott om dem. Man kan vänta med sådana byggen i ungefär ett och ett halvt år.

De flesta av oss kammarledamöter har väl ändå hört folkpartiets företrädare och framför allt dess partiledare herr Ohlin stå här i talarstolen och säga att vi nu skall ta nya friska tag i svensk politik, och naturligtvis hade man väntat sig detta vid årets riksdag, eftersom folkpartiet kunde inregistrera en blygsam valframgång som samman-

räknad med centerpartiets blev något så när hygglig. Vad har de gjort i år? Inte har vi sett några nya grepp i svensk politik.

Jag tycker att man skall uppmärksamma tre stora saker som hittills hänt vid årets riksdag, nämligen att vi har fått det s. k. skattepaketet som behandlats tidigare i dag, förslaget om investeringsavgift och det förslag om en näringslivets bank som kommer att lämnas. Det är de tre stora greppen i svensk politik. Genom dessa tre åtgärder vill vi försöka åstadkomma fler bostäder och industribyggnader och skaffa fram pengar till en strukturomvandling av det svenska näringslivet.

Vad gör då högern, folkpartiet och centerpartiet? I stort sett accepterar man dessa tre förslag. I smådetaljer går man emot regeringsförslagen — det rör sig om några miljoner hit eller dit. Men i stället för den föreslagna investeringsavgiften vill man ha en hårdare byggnadsreglering än den nuvarande. När byggnadsregleringen infördes 1943 satt professor Ohlin i regeringen — han har väl sedan dess många gånger drömt om att få komma tillbaka dit utan att ha lyckats förverkliga sina drömmar. Nu vill han tydligen återuppleva den tiden, eftersom han ansluter sig till utskottets skrivning, där det bl. a. heter: »Möjlighet finnes även inom ramen för den gällande lagstiftningen att återföra tillståndsprövningen från länsarbetsnämnderna till arbetsmarknadsstyrelsen, och genom direktiv kan tillståndsgivningen även centralt regleras.»

Detta betyder att högern, folkpartiet och centerpartiet vill ge den så nedklassade socialdemokratiska regeringen ytterligare makt att dirigera bostadsbyggandet; man föredrar detta framför att acceptera förslaget om en 25-procentig investeringsavgift.

I det senaste valet vann ni väl vissa framgångar på att ta upp bostadsfrågan och på att lämna mer eller mindre rik-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

tiga uppgifter om hur stora bostadsköerna är. Det är klart att den svenska ungdomen nu frågar sig om detta ert förslag leder till fler bostäder, eftersom det väl — trots en skärpning av byggnadsregleringen — skulle komma att byggas både kyrkor, varuhus, banker, sporthallar och andra liknande byggnader och eftersom det sålunda skulle komma att tas i anspråk arbetskraft som i stället kunde användas för bostadsbyggande.

Sedan vill jag bara säga några ord också om ett tredje område som jag tycker passar att ta upp nämligen förslaget om att tillförsäkra näringslivet den utbyggnad som behövs. Investeringsavgiften kommer att leda till att vi får byggarbetskraft ledig som kan bygga industrier, och näringslivsbankens tillkomst kommer att ge möjlighet till en mycket stor utbyggnad. Det där accepterade centerpartiet omedelbart. Herr Ohlin tänkte i två dagar efter det att han förkastat tanken, och sedan kom han tillbaka på remissdebattens sista dag, en lördag, och sade att han accepterade den. Det är väl möjligt att också högern kan tänka om, ifall Wallenberg, Thunholm och Iveroth och andra säger till högern: »Var så goda, vi tycker att förslaget är hyggligt och riktigt, så var snälla och acceptera den här banken.»

Det har uttryckts farhågor för att verkan av investeringsavgiften skulle bli så kraftig att det uppstår arbetslöshet. Både i lagförslaget och i reservationen har det kraftigt understrukits att man skall tillämpa 16 §, alltså dispensregeln, ganska generöst och framför allt att man på de platser där byggarbetarna hotas av arbetslöshet utan vidare skall kunna släppa fram s. k. oprioriterade byggen.

Med detta, herr talman, har jag bara några minuter uppehållit mig kring några förslag och gjort några reflexioner som jag tyckte kunde passa in i sammanhanget.

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Kristenson säger att det skulle vara ett offer för oss att låta bli att bygga kyrkor, skulle jag vilja säga att vi anser vår verksamhet vara så viktig att vi offrar för att kunna bedriva den, men att det skulle vara ett offer för oss att låta bli det, kan vi inte förstå. Det är något helt annat.

Herr Kristenson talade om arbetskraften. Det finns arbetskraft, och så länge kvoteringen gäller kan vi inte bygga fler bostäder än vad kvoten anger.

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! Jag kan i motsats till herr Kristenson inte anse att det är några nya djärva grepp som regeringen har tagit i och med att den framlagt ett visst skatteförslag, ty det ligger väl i sakens natur att en regering måste så göra, för att fylla en del av sin uppgift. Jag vill stryka under att investeringsbanken, som herr Kristenson här berörde, har säkerligen inte något borgerligt parti accepterat — vi har inte heller sett hur banken skall bli utformad. Jag vill säga inom parentes att denna bank, såvitt jag kan förstå, absolut inte kommer att kunna ge några nya pengar. Den skall ju finansieras av pengar som finns t. ex. ATP-medel och liknande, enligt vad som kunnat utläsas i dagspressen. Men det finns inte någon anledning att nu ta upp någon diskussion i detta ämne. Jag kan inte betrakta detta som några nya djärva grepp enligt herr Kristensons uppfattning. Jag vill nu återgå till att säga några ord i anledning av regeringens förslag till investeringsavgift för viss byggnation.

Det råder väl, herr talman, ingen tvekan om att det har varit ett överhettat ekonomiskt klimat här i landet och att åtgärder i konjunkturdämpande syfte bör vidtas. Detta har vi i centerpartiet

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

liksom den övriga borgerliga oppositionen, gång efter annan framhållit. Nu tror jag förvisso att det varsel som kan skönjas anger att det kan bli ett helt annat ekonomiskt klimat än som varit. Låt mig peka på kriser inom många branscher här i landet, där nedläggning av företag och driftsinskränkningar är praktiskt taget en daglig företeelse, säkerligen orsakad — i all synnerhet inom textilbranschen — av en alltför ohämmad import. Att sedan en viss ljusning så att säga över en natt kunnat ske är endast att hälsa med tillfredsställelse, men jag säger en *viss* ljusning. Det råder inte något tvivel om att läget är ytterst bekymmersamt. Denna ohämmade import har ju också snedvridit vår handelsbalans, men låt mig bara säga: »Som man bäddar får man ligga.»

Regeringens bostadspolitik har sparat ur. Ibland har det talats om att det skall byggas så och så många lägenheter till nästa budgetår, och när detta sedan inte lyckas, har man skjutit in sig på en tioårsperiod — man skall bygga en miljon lägenheter under tio år framöver.

Nu skylldes det på andra byggnadsprojekt som en hindrande faktor för bostadsbyggandet. Finansministern har därför föreslagit en särskild skatt på icke prioriterade byggen. Jag måste bekänna att jag inte riktigt förstår det fina i detta förslag. Är inte detta förslag tårta på tårta? Regeringen har ju tillräckliga instrument att begränsa byggandet. Varför skall den då använda mer våld än nöden kräver? Vi kan fråga oss vad som är orsaken till att herr Sträng vill ha ytterligare medel i sin hand.

Det tillståndstvång för byggnadsarbete som infördes 1943 har gång efter annan påbyggt, och så sent som 1965 utvidgades regeringens fullmakt till byggkontroll. Enligt kungörelsen den 23 april 1965 skall prövning ske när det gäller en rad uppräknade byggnadsföretag i sju punkter, om jag minns rätt,

i likhet med vad som faktiskt angetts i den föreliggande propositionen. Det framgår sålunda klart och tydligt att regeringen i sin hand har tillräckliga instrument i här berört syfte.

Vad som förvånar mig är att regeringens förslag i detta fall är sådant att den som bara har pengar att satsa har möjlighet att bygga eller med andra ord: om jag vill betala denna 25-procentiga skatt på byggnadskostnaden, kan jag få bygga. Min uppfattning är, att detta kan betraktas som ett brott mot vår demokrati. Ingen menar annat än att en ohämmad bygginvesteringsverksamhet skulle ytterligare försvåra bostadsbyggandet. Men det skall inte ske efter sådana grunder som i herr Strängs proposition, i all synnerhet som vi har givit regeringen ganska långt gående fullmakter.

Herr talman! Med instämmande i sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1 ber jag att få yrka avslag på propositionen och bifall till utskottets hemställan.

Låt mig också tillägga att med den sammansättning kammaren har föreligger risk för att utskottets hemställan inte vinner gehör utan den socialdemokratiska reservationen kan möjligen bifallas. I så fall är jag beredd att stödja en del av de tilläggsyrkanden som framställts under debatten. Detta gäller bl. a. fru Hörnlunds m. fl. motion rörande den kommunala bebyggelsen och herr Fridolfssons i Stockholm och herr Werners motion om kyrkobyggen. Skulle även dessa ändringsyrkanden avslås av kammaren, vill jag som ett så att säga sista räddande halmstrå föreslå ett tillägg till den socialdemokratiska reservationen, sidan 34 i utskottets utlåtande, andra stycket. Jag hemställer att där, efter orden »lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl», inskjutes en sats av följande lydelse:

Likasa är det angeläget att dispens medges i fråga om byggande av religiösa eller andra samlingslokaler vartill sär-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

§ 4

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fyra enkla frågor, nämligen av:

herr *Nilsson* i Agnäs, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående bestämmelserna för permission och försöksutskrivning av patienter vid mentalsjukhus,

herr *Wiklund* i Härnösand, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående bestämmelser om radar å lotsbåtar,

fru *Ryding*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående rekryteringen av konduktörer vid statens järnvägar, samt

herr *Nihlfors*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående televisionssändningar från VM i ishockey.

§ 5

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 1.04 på natten.

In fidem
Sune K. Johansson

§ 3

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.